ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК ТЕЗ

XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

«Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці»

25 листопада-1грудня 2021р..

Ірпінь – 2021

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431
О-17

Рекомендовано до розповсюдження в мережі Інтернет

Вченою радою Факультету податкової справи, обліку та аудиту Державного податкового університету (протокол No 1 від 17 грудня 2021 р.)

Рецензенти:

Лісовий А.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу Університету державної фіскальної служби України;

Новицька Н.В., к.е.н., доцент, завідувач відділу дослідження акцизного податкування НДІ фіскальної політики УДФСУ.

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету – Пижова Марина Олександрівна, к.ю.н., в.о. проректора з наукової роботи Університету ДФС України.

Заступники голови:

Краєвський Володимир Миколайович., д.е.н., доцент, директор ННІ обліку, аналізу та аудиту, професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Паянок Тетяна Миколаївна., к.е.н., доцент, завідувач кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики.

Члени оргкомітету:

Мискін Юрій Ігорович, к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Остапенко Яна Олександрівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Параниця Надія Володимирівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Пілевич Дмитро Станіславович, к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики;

Титенко Лариса Василівна, к.е.н, доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики.

Відповідальні секретарі:

Полешко Олена Анатоліївна, провідний фахівець кафедри управлінського обліку, бізнес- аналітики та статистики;

Литвинюк Світлана Юріївна, старший лаборант кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики.

О-17 Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : збірник тез за матеріалами XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь: Державний податковий університет, 2021. 415с..

До збірника увійшли тези доповідей учасників XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичні і статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці». Вони охоплюють широкий спектр проблем з різноманітних аспектів: моделювання соціально- економічних процесів та статистичного аналізу, застосування прикладних обліково-аналітичних методів та систем в бізнесі. Збірник буде корисним студентам, науковцям- початківцям, всім, хто цікавиться сучасним станом моделювання та статистичного аналізу в економіці, фінансах, сфері податкових відносин з метою прийняття ефективних управлінських та інвестиційно-фінансових рішень, розподілу та оптимізації ресурсів, аналізу обробки даних, прогнозування результатів нововведень тощо.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть учасники конференції.

УДК 657:005(06)
ББК 65.052.2я431
© Державний податковий університет, 2021

ЗМІСТ

Секція 1.Обліково-аналітичні методи і моделі та інформаційні системи і технології в бізнесі та оподаткування

1. **Антоненко Олександра «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»……..……9**
2. **ВОВК В.М. «ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛІ ЦИФРОВИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ»……13**
3. **Волошин В.С. «СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ»……17**
4. **Воронюк Тетяна «МЕТОД SWOT-АНАЛІЗУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»……..…21**
5. **Гоменюк Анастасія «СУЧАСНЕ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»…….24**
6. **Горбатюк Неля «УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЦІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»……...28**
7. **Даниленко Владислава, Тесленко Інна, Юдіна Анна «ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ»……..…31**
8. **Зінченко Є.О. «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВА»…….35**
9. **Кириченко Т.С. «CVP- АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ»…….39**
10. **Костик Яна «ЗБУТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБЄКТ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ»……..42**
11. **Мазурок Олена «СУЧАСНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»…….…46**
12. **Мамчук Марія «СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»…….....50**
13. **Маркова Анастасія «МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ»……..…54**
14. **Мискін Ю.І. «СУТНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ»……..57**
15. **Монастирська Марія «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВЕДЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»…….60**
16. **Мусіхіна Марія «АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАБРУДНЕННЯ В УКРАЇНІ»…….64**
17. **Осіпчук Діана «РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ»…….69**
18. **Очакова Юлія Василівна «ПОРЯДОК ОЦІНКИ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА»…….73**
19. **Перепелиця Вікторія «ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА»……77**
20. **Радченко Катерина «ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ»……...81**
21. **Скопець О.А. «ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО**

ОБОРОТНІ АКТИВИ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»…….85
22. Ступак Олексій «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»…….90
23. Сук Петро «АМОРТИЗАЦІЯ МАЛОЦІННИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ МЕТОДОМ ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ»…….……93
24. Суходольська Дарина «САМОТЕНЕДЖМЕНТ - ЦЕ ОСНОВА ОСОБИСТОГО ТА ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО УСПІХУ, ОСОБЛИВО ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ»……...…….99
25. Шмигун Наталія «ВИРОБНИЧІ ВИТРАТИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ»……...103
26. Янченко А.С. «АВТОМАТИЗОВАНІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ»……...107

Секція 2.Бізнес-аналіз в управлінні діяльністю підприємства

27. Бізбіз Віктор «СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЦІННОСТІ»……..…….113
28. Василенкова Анна «ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ШЕРИНГОВОЇ ЕКОНОМІКИ»…….....116
29. Войтенко Наталія «РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА»…….....120
30. Гаврилюк Вікторія «АНАЛІЗ МЕТОДІВ УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ»……124
31. Гевко Тетяна «БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»……127
32. Гордієнко Вероніка «ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЗАСОБІВ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В ПРОЦЕСІ ОПОДАТКУВАННЯ»…….....131
33. Горулько Юлія «МЕТОДИ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ»…….135
34. Гурник Олександра «РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ»……..139
35. Десятнюк Катерина «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ:СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ І ФОРМУВАННЯ»……..….……142
36. Дорошенко Дарина «БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ»……..146
37. Дорошенко Дарина «ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ»……150
38. Дубина Н.О., Кушнірук К.Д., «АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІННІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»……..…….155
39. Задорожна Марія «ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ»……...159
40. Задорожня Діана «РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНІСТІ ПІДПРИЄМСТВА»……163
41. Заріцька В.В., Потапенко В.Є. «СПІВВІДНОШЕННЯ ВАРТІСНО ТА ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»……167
42. Захарченко Олександр «РОЗВИТОК ВЗАЄМОДІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ, УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ»……171
43. Кизюн Вікторія «ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ

БІЗНЕС-АНАЛІЗУ»……...176
44. Коломієць Діана «БІЗНЕС-АНАЛІЗ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»……180
45. Коляда Т. М. «АНАЛІЗ ВПЛИВУ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ»…….184
46. Коляда Т.М. « ПРОБЛЕМИ ТА ПРЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ »……187
47. Корнійчук Вікторія «СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ»……191
48. Литвинюк Світлана «СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА»…….195
49. Ляшок Тетяна «БІЗНЕС-АНАЛІЗ ЯК НОВІТНІЙ ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»…….....200
50. Мазур Тамара «КОНТРОЛІНГ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»…….205
51. Момотюк Альона «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ»……...…209
52. Німчук Анастасія «ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС ОРГАНІЗАЦІЇ»……214
53. Новіков Назарій «РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ КОМПАНІЇ»…….217
54. Онуфрійчук А.І. «КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УПРАВЛІННІ»…….220
55. Осійчук Денис «БІЗНЕС АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»……..……224
56. Параниця Н.В., Параниця С.П. «МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ THINK TANKS У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»……...227
57. Паращенко Каріна «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВА»……..231
58. Пілевич Д.С. «ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ПРИ ПРОВЕДЕНІ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ»……..234
59. Покотильська Л.О. «МІСЦЕ SWOT-АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»…….238
60. Покотильська Л.О. «КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ»……..242
61. Романенко Богдана, Войтенко Наталія «СУТНІСТЬ І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЙ «ЦІННІСТЬ», «ВАРТІСТЬ», «ЦІНА» В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ»……...245
62. Романюк Анастасія, Гринишин Марія, Климюк Анна «КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВАРТОСТІ ТА ЦІННОСТІ»……...250
63. Семенюк Юлія Руланівна «СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ»……...…253
64. Сергун Дарина «ВИТРАТИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ»……....256
65. Слободянюк Катерина «СУТНІСТЬ РЕІНЖИНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВ»……...261
66. Слободянюк Катерина «СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО

УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ»…….....264
67. Степанова Дарина «ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ»…….....267
68. Ступак Олексій «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ БІЗНЕСУ»…….271
69. Сучок Олена «ЦІННІСНО ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ»……...276
70. Тімченко Ольга « МОНІТОРИНГ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА»……..280
71. Tomashuk Inna «SMALL BUSINESS AND ITS ROLE IN THE ECONOMY OF UKRAINE»……284
72. Харатова Ольга «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГОТОВОЮ ПРОДУКЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА ДАРНИЦЯ»»……..288
73. Химорода Ольга «СТРАТЕГІЧНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА»……..291
74. Циганкова Софія «ЕТАПИ АНАЛІЗУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ»……...296
75. Чемерис Таїсія «ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА»……301
76. Шепшинська Вікторія «ПРОБЛЕМА ОБРАННЯ ВАЛЮТИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ»……..305
77. Яцина П.О. «БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»…….308
78. Яцишина Каріна «УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА»……312
79. Яцунь Юлія «ЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ»…….....316

Секція 3.Статистичний аналіз, моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів, явищ і систем

80. Адамовська Аліна «АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА»…….320
81. Андрух Ольга «АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДОКРЕМЛЕНОГО СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ «ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНОЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КНТЕУ»»…….324
82. Герман Яна «АНАЛІЗ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»……...328
83. Грищенко Софія « ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ»……..331
84. Данильчик Ярослав « СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОВ ТУРИСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ "КИЇВСЬКИЙ СУПУТНИК"»……..335

85. Єдинак Дарина « СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ»…….338
86. Задорожня Т.М., Параниця Н.В. «СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ПОСЛУГ КОНСАЛТИНГУ»…….341
87. Карманкова Ілона « АНАЛІЗ МИТНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ COVID-19»…….. 344
88. Кизюн Вікторія «ВПЛИВ РОСТУ ВАКЦИНАЦІЇ НА КІЛЬКІСТЬ ХВОРИХ НА COVID-19»……...348
89. Ключко Олена « КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ»…….353
90. Ковальова Катерина « АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ»……357
91. Колесник Вікторія, Остапенко Яна « СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ»…….....361
92. Кондратюк Марина « СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХЬ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ »……364
93. Конельська Ольга « СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»…….367
94. Корнійчук Владислава «РОЗВИТОК СУБЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»……...…370
95. Куницька-Іляш М. В « ПРОВІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРИ УЗАГАЛЬНЕННІ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУВАННЯ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ»……374
96. Параниця Ольга «СТАТИСТИЧНІ ЗАДАЧІ У КУРСІ МАТЕМАТИКИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ»……376
97. Паянок Тетяна, Тимошенко Вікторія « СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА »……...378
98. Паянок Тетяна, Савранчук Тетяна « АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АТ «УКРТЕЛЕКОМ»»……...383
99. Паянок Тетяна, Кричфалушій Аліна, Макарицька Тетяна «КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА»……388
100. Середа Єлизавета «ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ В МЕДИЦИНІ»……391
101. Сіротко Юлія «СТАТИСТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»……..394
102. Слободянюк Катерина « СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ»……..398
103. Токар Вікторія «ЗАКОН ВЕЛИКИХ ЧИСЕЛ ТА ЙОГО РОЛЬ У СТАТИСТИЦІ»……..402
104. Токарчук Ольга «СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ»……405
105. Чепіль Софія «СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ»……..408
106. Ярошенко Маргарита «СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ»……..412

Секція 1.Обліково-аналітичні методи і моделі та інформаційні системи і технології в біснесі та оподаткування

керівники секції Мискін Ю.І. д.е.н., доцент, професор кафедри

Антоненко Олександра
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент каефдри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

АТ «Львівський хімічний завод» - найбільший на території Західної України виробник технічних, харчових, медичних газів та газових сумішей. Працюючи на ринку газової продукції з 1954 року, підприємства накопичило унікальні знання і досвід, які дозволяють не просто утримувати передові позиції серед спеціалізованих підприємств в Україні, а й динамічно розвиватися, розширюючи торговельну мережу і освоюючи нові види продукції і послуг.

Сьогодні АТ «Львівський хімічний завод» - це не тільки завод-виробник у Львові. Для забезпечення клієнтів технічними газами та супутніми товарами по всій території Західної України, створено торгову мережу - групу компаній АТ «Львівський хімічний завод», що включає в себе п'ятнадцять підприємств, двадцять дві філії і більше п'ятдесяти магазинів-складів (пунктів продажу газів, газових сумішей і газозварювального обладнання) у Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій та Чернівецькій областях.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати

певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке залежить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами. Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку; або ж це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигід у майбутньому.

Проведемо аналіз показників структури та динаміки майна АТ «Львівський хімічний завод» за 2018-2020 рр. (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура та динаміка активів АТ «Львівський хімічний завод» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-) 2019 до 2018 р.		Відхилення (+;-) 2020 до 2019 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відно- сне, %	абсолютне, тис. грн.	відно- сне, %
1. Необоротні активи	165224	144398	159680	-20826	-12,60	15282	10,58
2. Оборотні активи	109190	154095	122051	44905	41,13	-32044	-20,80
2.1. Запаси	27167	29863	35843	2696	9,92	5980	20,02
2.2. Дебіторська заборгованість	81360	122703	85094	41343	50,81	-37609	-30,65
2.3. Гроші та їх еквіваленти	663	1529	1114	866	130,62	-415	-27,14
Активи, разом	274414	298493	281731	24079	8,77	-16762	-5,62

Дані таблиці 4 свідчать, що вартість активів протягом 2018-2020 рр. загалом мають тенденцію до збільшення. Так, у 2019 році проти 2018 року вартість активів збільшилась на 24079 тис. грн., а у 2020 році проти 2019 року відбулось зниження їх

вартості на 16762 тис. грн. Загальна тенденція до збільшення активів заслуговую позитивної оцінки, адже збільшення валюти балансу свідчить, як правило, про розширення діяльності господарюючого суб'єкта та ріст його виробничих потужностей. В 2018 та 2020 роках у структурі активів підприємства більшу частину займають необоротні активи, частка яких становить майже 60,2% та 56,7% відповідно, а в 2019 році навпаки – оборотні активи на 1,6% перевищили частку необоротних.

Вартість необоротних активів АТ «Львівський хімічний завод» в 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 20826 тис. грн., а в 2020 році порівняно з 2019 відбулось збільшення на 15282 тис. грн., що свідчить про оновлення необоротних активів підприємства. У 2019 році порівняно з 2018 роком вартість оборотних активів зросла на 41,13% і становила – 154095 тис. грн., а у 2020 році проти 2019 року відбулось їх зменшення на 20,8%, що становило 122051 тис. грн. Така змінна тенденція викликана зміною вартості дебіторської заборгованості протягом аналізованого періоду. Так, їх вартість в 2019 році проти 2018 року збільшилась на 41343 тис. грн. і становила – 122703 тис. грн., а в 2020 році проти 2019 року відбулось її скорочення на 30,65%, що на кінець року становило – 85094 тис. грн.

Вартість запасів підприємства АТ «Львівський хімічний завод» у 2019 році порівняно з 2018 роком на 9,92% і становила 29863 тис. грн., а в 2020 році порівняно з 2019 роком – ще на 20,02%, що в 2020 році становило 35843 тис. грн. Тенденція до збільшення спостерігається і у високоліквідних активах підприємства, вартість яких в 2019 році порівняно з 2018 роком зросла на 130,62%, а в 2020 році проти 2019 року – ще на 27,14%, що на кінець року становило – 1114 тис. грн. Збільшення частки високоліквідних активів підприємства АТ «Львівський хімічний завод» протягом аналізованого періоду є свідченням підвищення його стійкості.

Отже, можна зробити висновок, що за аналізовані роки фінансовий стан підприємства АТ «Львівський хімічний завод» має стабільний фінансовий стан; показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства в більшій своїй кількості відповідають нормативним значенням; підприємство має достатньо власних коштів для погашення своїх зобов'язань, що оцінюється позитивно та зменшує

ймовірність настання банкрутства.

ВОВК В.М.,
доцент, канд. екон. наук,
Державний університет
ім. Станіслава Сташіца в Пілі

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛІ ЦИФРОВИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Динамічний розвиток нових технологій та мінливі очікування пацієнтів все частіше вимагають від постачальників медичних послуг зміни їх пропозицій. Саме тому медичні центри по всьому світі активно впроваджують нові рішення у галузі телемедицини. Важливим є використання продуманих та економічно ефективних цифрових рішень у системі охорони здоров'я з огляду на необхідність скорочення нерівності у доступі до цієї системи та покращення умов життя громадян. Основні виклики у цьому секторі пов'язані із складністю окремих системних рішень, різними моделями їх функціонування, а також необхідністю враховувати думки та потреби багатьох зацікавлених сторін.

Ретельно розроблені бізнес-моделі можуть бути успішно використані для задоволення потреб пацієнтів [1, С. 253]. Вони описують способи створення і захоплення цінностей, забезпечують конкурентні переваги, демонструють цінність бізнесу з далекосяжними цілями для клієнтів і суспільства, а також дають уявлення про те, як функціонує бізнес [2, С.76].

До ключових компонентів бізнес-моделі суб’єктів охорони здоров’я доцільно віднести пацієнтів, медичний персонал не залежно від їх приналежності, фармацевтичну індустрію та страхові компанії (рис. 1). Всі ключові компоненти бізнес-моделі взаємодіють через електронну платформу, котра підключає їх між собою за допомогою онлайн додатків.

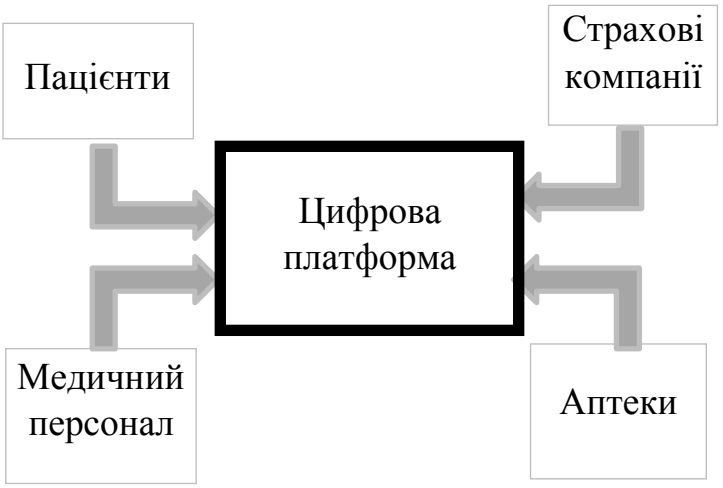

Рис. 1. Бізнес-модель суб’єктів охорони здоров’я

Джерело: побудовано автором

У рамках представленої бізнес-моделі пацієнти можуть не лише комунікувати з лікарями з приводу своїх захворювань, а й можуть цілодобово використовувати обладнання для моніторингу стану свого здоров’я. Існують також додатки, які можуть в домашніх умовах проводити клінічні обстеження, отримані результати відправляти одночасно лікарям і пацієнтам, а у випадку виявленої аномалії додатково поінформувати лікарів і навіть членів родини про екстрену ситуацію. Цінність таких додатків проявляється у можливості надання медичної допомоги в режимі реального часу.

Технології для управління здоров'ям стають все більш доступними населенню і лікарі бачать значний потенціал у використанні цих платформ. Цифрова медицина дозволяє лікарям проводити консультації за допомогою відеозв'язку, висилати фотографії хворих частин тіла (якщо захворювання таке може передбачати) і отримувати е-рецепти на ліки та рекомендації щодо подальшого лікування. Оцифровування зустрічі з пацієнтом дозволяє не лише нагромаджувати дані щодо історії його хвороби, а й у швидкий спосіб відновити лікарю в його пам’яті стан захворювання пацієнта, попередні способи лікування та переказати цю інформацію іншим лікарям, котрі продовжуватимуть лікування хворого [3]. Лікарі фактично отримують канал зв'язку з пацієнтами для моніторингу їх стану здоров’я і контролю результатів їх лікування.

Третім компонентом бізнес-моделі цифрової медицини є аптеки. Якісна медична послуга передбачає в собі, з-поміж іншого, використання медичних препаратів та медичного обладнання. Лікарі, пацієнти та аптеки повинні співпрацювати між собою задля досягнення найкращого результату – отримання здорового і задоволеного медичним обслуговуванням пацієнта. Полегшення доступу до даних у цифровому

вигляді є важливим кроком для забезпечення плідної роботи фармкомпаній.

Останнім, четвертим, компонентом в бізнес-моделі цифрової медицини є страхові компанії. Страхова галузь вже в значній мірі долучилася до цифрової трансформації; пандемія цей процес ще більше розширила [4]. Є велика кількість компаній, що пропонують готові рішення для компаній інтегрувати страхові послуги безпосередньо у свої веб-сайти чи додатки [5, С.10; 6, С. 45]. Не є виключенням і медична сфера. Підключення страхових компаній до спільної клієнтської бази даних дозволить оперативніше управляти цією спільною базою, прискорювати власне зростання і поліпшувати відносини з клієнтами [6].

Ключовим елементом бізнес-моделі є її платформа, в яку інтегровані 4 ключові компоненти та синхронізовані у єдину систему (рис. 1). Централізована цифрова медична платформа допомагає в організації та обробці цифрових даних на основі прийнятої бізнес-моделі. Базовий матеріал завантажується на центральну платформу і обробляється за допомогою набору інструментів, котрий налаштовується під потреби користувачів. Оброблені результати зберігаються в централізованій базі даних разом з вихідними даними. При потребі у кожний момент всі ці результати можуть бути повторно затребувані, відфільтровані і агреговані за допомогою різних методів [7, С.71]. Платформа з цифровими експертами є ключовою для обміну і повторного використання знань. Вона дозволяє легко запитувати, фільтрувати і об'єднувати різноманітні дані.

Чотирьохкомпонентна бізнес-модель має безліч потенційних переваг, які детально описано вище. Однак слід пам’ятати, що для надання інтелектуальних послуг в бізнес-моделях слід використовувати точну і динамічну інформацію про зовнішнє середовище і клієнтів бізнесу. Зрілість інструментів і широта інформаційних технологій розширює спектр можливостей моделювання оптимальної бізнес-моделі. Дослідження показують, що існує певна зацікавленість серед лікарів, медсестер, адміністрації лікарень щодо використання інноваційних технологій в медичній практиці, а відтак цифрові технології набуватимуть все більшого поширення з одночасною модернізацію бізнес-моделей у відповідності до запитів і можливостейоточення.

Список використаних джерел:

1. Вовк В. М. Складові формування якості обслуговування споживачів. Проблемы экономики, 2017 (4).

2. Клапкив Ю. М. Исследование системы государственной финансовой поддержки специфических страховых продуктов. Синергия, 2016 (6).

3. Horyslavets P., Plonka M., Trynchuk V. Experience marketing and its tools in promoting the insurance services. Innovative Marketing, 2018. №14(1), P.41-48.

4. Клапків Ю. М., Вовк, В. М. Якість медичних послуг: економічна сутність та інтерпретація. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування, 2021 (1 (93)), С. 74-84.

5. Łyskawa K., Kędra A., Klapkiv L., Klapkiv, J. Digitalization in insurance companies. In International Scientific Conference: Contemporary Issues In Business, Management And Economics Engineering, 2019 P. 9-10.

6. Архипов А. П., Базанов А. Н., Белозеров,С. А., Болдырева Н. Б., Галкина Э. Ю., Гаманков Д. В., Шпицина, С. Е. Страхование и управление рисками: проблемы и перспективы, 2017.

7. KlapkivY., Vovk V., Klapkiv L. Comparative Analysis of the Health Care Institutions' Competitiveness Level. Montenegrin Journal of Economics, 2020. №16(3).

8. Vovk V., Kister, A. Benefits of the on-line healthcare services. In E3S Web of Conferences (Vol. 307). EDP Sciences. 2021

Волошин В.С.,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Пілевич Д.С.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Управління підприємством, зокрема в системі ведення управлінського, фінансового, та податкового обліку, аналізу та контролю, процесу планування, порівнюють , обробляють та аналізують великі обсяги інформації - формується інформаційне забезпечення підтримки прийняття управлінських рішень. Сьогодні така діяльність немислима без електронного опрацювання інформації. За допомогою інформаційних системи, бухгалтер істотно покращує якість інформаційного забезпечення і надає надійну базу для подальшого планування та контролю.

Сучасний етап функціонування економіки характеризується зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал. Це визначає актуальність проблеми комплексної автоматизації управлінської діяльності та систем бухгалтерського обліку на основі сучасних інформаційних технологій та засобів телекомунікацій. Автоматизація управлінської діяльності - об’єктивний процес, який має охопити галузь у цілому, основою якого є створення високоорганізованого середовища, що має охоплювати і об’єднувати інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, інші засоби інформації. Це дасть змогу на якісно новому рівні проводити як повсякденну оперативну роботу, так і

аналіз стану та перспектив діяльності в цілому [5].

На сьогодні ринок інформаційних систем і технологій бух обліку в Україні насичений пакетами прикладних програм, розробниками яких здебільшого є зарубіжні компанії, проте й спостерігається розвиток вітчизняних технологій ведення обліку. Від вибору інформаційних систем (ІС) обліку залежить не тільки ефективність та оперативність управління суб'єктом господарювання, а й раціональне використання коштів.

В роботі розглянемо програми, котрі здатні вирішувати такі завдання, як: автоматизація бухгалтерського обліку в бюджетній установі; розрахунок заробітної плати і грошового забезпечення; тарифікація для фахівців у сферах медицини та освіти; планування і розподіл фінансування; матеріальний облік; управління діловими процесами; адміністрування документообігу та канцелярії; управління персоналом; формування і зведення звітів.

Система M.E.Doc – поширене вітчизняне програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді. Програма M.E.Doc призначена для подачі звітності в усі контролюючі органи України (ДПСУ, ДССУ, ПФУ, ФСС з ТВП, ДКСУ, міністерства і відомства) для реєстрації податкових накладних та юридично значущого електронного документообігу [3].

«Парус - Підприємство» – це система автоматизації для середніх компаній. Дана програма має розширену систему аналітики, яка орієнтована на різні види діяльності, а також систему захисту інформації. В програми є модульна структура, що дає можливість проводити подальшу інтеграцію. Парус - Підприємство дозволяє автоматизувати усі розділи бухгалтерського обліку і складається з таких модулів: адміністратор; бухгалтерія; реалізація і склад; корпоративні фінанси; планування; розрахунки за тепло- і електроенергію; змінні звіти [2].

«1С: Підприємство 8.0» - це набір прикладних рішень, побудованих за єдиними принципами і на єдиній технологічній платформі. Завдяки даній програмі можна вирішити багато різних питань пов’язаних з обліком та управлінням підприємством. Серед зручностей "1С: Підприємство 8.0" слід виділити можливість зміни користувачем збережених даних, для чого відпадає необхідність створювати складні

запити й переробляти результати їх обробки в об’єкти мови програмування, а лише достатньо отримати об’єкт із бази даних, змінити його властивості та знову зберегти.

«Ажур - ДОК» – це універсальна програма. Її призначення полягає в автоматизації ведення обліку, підготовки і друку різної бухгалтерської і торгової документації з вбудованими можливостями зміни і розширення функціональності. Система управління підприємством «ДЕБЕТ Плюс» має модульну структуру, що дає можливість замовнику підібрати оптимальний комплект поставки, з функціональністю, що відповідає потребам підприємства. Уся інформація в системі зберігається у вигляді первинних документів, проведень, довідників і початкових залишків [4].

«Бест звіт плюс» – це програмний комплекс, призначений для автоматизації процесів роботи зі звітною документацією встановленого зразка. Він забезпечує організацію електронного документообігу у всіх без винятку суб'єктів господарювання будь-якої форми власності та джерел фінансування або між ними та державними контролюючими органами, подача звітності яким передбачена чинним законодавством. Це можливість інтеграції даних з будь-якої бухгалтерської програми («1С: Підприємство 8.0» і т.д.) [6].

Програмний продукт "BAS Бухгалтерія" призначений для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, зокрема й підготовки обов'язкової (регламентованої) звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: оптову і роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (включно з субкомісією), надання послуг, виробництво тощо. Бухгалтерський та податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України [1].

Всі з досліджених програм мають свої особливості, певні переваги і недоліки, у сфері управління операційною діяльністю підприємств, а також різну ціну. Найчастіше в першу чергу увагу звертають саме на ціну програми в умовах недостачі фінансових ресурсів. Найдорожчою з досліджуваних програм є «1С: Підприємство 8.0». Ця програма набула найбільшого поширення в Україні. Але, з 2021 року з’явився продукт, який підтримується українськими програмістами і направлений на законодавство та ринок України. Цим новим продуктом є "BAS Бухгалтерія". Цією програмою займається вітчизняна компанія, тому оновлення та підтримка програми

відбувається майже одночасно зі зміною законів та форм звітів. Основною причиною є те, що бізнес умовно кажучи «виріс» з «1С: Підприємство 8.0», тому що все ж таки цей продукт розрахований на малий і середній бізнес. Тому, коли обсяг даних сильно зростає і завдання виходять за рамки «прийшло – пішло», система починає моторошно гальмувати, а реальні процеси неможливо реалізувати без відповідних труднощів. Отже, знижується гнучкість і оперативність управління підприємством.

Таким чином, ефективність роботи економічного відділу на підприємстві значно покращується завдяки засобам автоматизації документообігу, що дозволяє оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, друку і вихідних документів. На сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив розглянутих негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. BAS Бухгалтерія: офіційний сайт. URL: https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/basaccounting/

2. Корпорація ПАРУС: офіційний сайт. URL: http://www.parus.ua/ua/

3. Краєвський В. М., Титенко Л. В., Паянок Т. М., Параниця Н. В., Богдан С. В. Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні: навчальний посібник – Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. – 288 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 136).

4. Система управління підприємством «ДЕБЕТ Плюс»: офіційний сайт. URL: http://www.debet.kiev.ua

5. Сусіденко В.Т. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 224 с.]

6. ТОВ "БЕСТ ЗВІТ": офіційний сайт. URL: https://dtkt.com.ua/show/4cid038.html

Воронюк Тетяна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня
освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доцент, доктор екон. наук,
професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та
статистики
Університет державної
фіскальної служби України

МЕТОД SWOT-АНАЛІЗУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В процесі господарювання важливим є стратегічне управління розвитком діючого підприємства, яке дасть можливість ефективно функціонувати та розвиватись в конкурентному середовищі. Правильно розроблене стратегічне управління підприємством дасть можливість визначати як дане підприємство буде функціонувати та чи є воно успішним.

У процесі формування стратегії управління підприємством необхідно враховувати умови внутрішнього та зовнішнього середовища, відстежувати всі зміни, які відбуватимуться, визначити чітку мету діяльності підприємства, оцінити конкурентні стратегічні переваги.

Дослідженням визначення поняття "стратегія" приділили увагу багато зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме Гріфін Р., Яцура В., Должанський І.З., Федулова Л.І., Храмов В.О. та ін..

Розвинені підприємства, які завжди формують та застосовують стратегічне управління, складають стратегічний баланс, одним з яких є SWOT– аналіз.

Назва методу «SWOT – аналіз» – складається з перших літер елементів аналізу

і розшифровується як: Strengths; Weaknesses; Opportunities; Threats.

Сильні (strengths) та слабкі (weaknesses) сторони є внутрішніми чинниками, і їх зазвичай оцінюють за такими критеріями, як фінансові, фізичні та людські ресурси, наявність доступу до природних ресурсів та внутрішні процеси [1].

Можливості (opportunities) та загрози (threats), в свою чергу, відносять до зовнішніх чинників, до яких належать економічні та ринкові тенденції, зовнішнє фінансування, відносини з постачальниками і клієнтами [1].

Основною метою SWOT-аналізу є − допомога організаціям виявити та оцінити усі фактори, які можуть впливати на розвиток компанії та визначити рекомендації для прийняття управлінських рішень щодо подальшої роботи на основі визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

Співвідношення, а саме фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які інтерпретуються в категоріях SWOT-аналізу можна визначити за допомогою матриці (табл.1).

Таблиця 1

«Матриця SWOT»

Фактори (Factors)	Внутрішні та зовнішні можливості (Internal and External Opportunities)	Внутрішні та зовнішні загрози (Internal andExternal Threats)
Сильні фактори (Strengths)	Поле «СІМ» (сила і можливості)	Поле «СІЗ» (сила і загрози»
Слабкі фактори (Weaknesses)	Поле «СЛМ» (слабкість і можливості)	Поле «СЛЗ» (слабкість і загрози)

Джерело: побудовано автором за даними [1].

Кожне з полів, що утворюються на перетині чинників SWOTу, відповідає за певний напрям, та є важливими у ході розробки стратегій.

Ретельно проведений SWOT-аналіз дасть відповіді на запитання:

− Чи повністю залучені ресурси компанії?

− Які є конкурентні переваги компанії і як їх збільшити?

− Які наявні зараз можливості розвиватимуть компанію?

− Як уникнути критичних загроз? [2].

SWOT-аналіз є незамінним в цілому переліку різних ситуацій, серед яких: намагання покращити певні процеси в бізнесі; запуск нових проектів; поява нових або зміна напрямку бізнесу; перегляд варіанту перебудови бізнесу; контроль руху розвитку; загальне розуміння ситуацій, що склались на ринку [2].

Отже, SWOT-аналіз є незамінним інструментом стратегічного управління впродовж більш як п’ятдесят років. Він є ефективним, доступним і дешевим методом оцінки стану підприємства, який надає можливість складати дієві плани для подальшої продуктивної роботи компанії. Однак, даний метод наряду з перевагами має і недоліки, які потрібно враховувати при прийнятті рішення щодо його використання. До недоліків SWOT-аналізу можна віднести: недостатній рівень кваліфікації експертів, які проводять SWOT-аналіз; неможливість урахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз; суб’єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ; погана адаптація до середовища, що постійно змінюється.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк О. Г. Використання SWOT-аналізу як основного інструменту стратегічного управління. URL: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/61.pdf.

2. SWOT-аналіз: кому, коли й навіщо потрібен (+ реальний приклад) / Bakertilly. 2018. URL: https://bakertilly.ua/news/id44448.

3. Томащук А.М., Абесінова О.К Swot-аналіз як інструмент стратегічного управління. URL: http://oia.lntu.edu.ua/files/2020/25_10_1.pdf#page=419

Гоменюк Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики Університет державної фіскальної служби України

СУЧАСНЕ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Для сучасних суб'єктів господарювання необхідні гнучкі системи оцінки й аналізу діяльності підприємства та його підрозділів. Завдання облікової та аналітичної інформації - це забезпечити досягнення поставлених цілей, що використовуються на різних рівнях управління підприємством. Для цього необхідно сформувати та реалізувати обліково-аналітичну систему, так як від наявності дієвої системи управління залежать довгострокове функціонування та розвиток підприємств [5].

Обліково-аналітичною системою називають систему, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система – це збір, опрацювання та оцінка всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях [1]. Цій системі необхідне постійне вдосконалення її інструментів, і тому актуальною є проблема пошуку і розробки нових і більш ефективних. Обґрунтування надійного аналітичного забезпечення сталого розвитку підприємства повинно базуватися на визначенні змісту методологічного, методичного, організаційного і технологічного аспектів дослідження щодо його формування [3]. Варто зазначити, що обліково--аналітична система поділяється на такі підсистеми: фінансову, управлінську, податкову, соціальну та екологічну.

Глобалізація світової економіки, підвищення конкуренції зумовили новий поглиблений контроль, обліково-аналітичне забезпечення. Розглянемо причини, що викликали необхідність удосконалити інструменти обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктом господарювання в нинішніх умовах.

1. Зниження з часом показників більшості бізнес-процесів вимагає підтримки та додаткових зусиль. Це означає, що для вдосконалення та обновлення бізнес-процесів підприємства лише підтримки поточних стандартів мало.

2. Сьогодні виробнику необхідно забезпечувати відповідну якість товарів, їх дизайн, довготривале використання, обслуговування після реалізації та екологічність продукції, оскільки споживачі стають більш вимогливими до цього.

3. В умовах ринкової конкуренції необхідне постійне вдосконалення, аби уникнути розорення підприємства.

За дослідженням публікацій зарубіжних і вітчизняних науковців, практики діяльності промислових підприємств України, визначено, що найважливішими інструментами для вдосконалення управління бізнес-процесами обліково-аналітичного забезпечення є раціоналізація документування бізнес-процесів, методи спрощення бізнес-процесів, методи ідеалізації бізнес-процесів, методи бенчмаркінгу бізнес-процесів, методи реінжинірингу бізнес-процесів [2].

Раціоналізація документування бізнес-процесів - перший крок у будь-якій діяльності зі вдосконалення, адже перш ніж поліпшити щось треба знати поточний стан об'єкта, його функціонування для того, щоб виявити те, що треба покращити і встановити чи буде взагалі кінцевий ефект. Здійснюється це двома способами. Перший спосіб, а саме покроковий, застосовується для окремих бізнес-процесів. За деталізацією документування кожного з них буде одержано інформацію про надлишкові або повторювані операції. Цей підхід виокремлює в головному бізнес-процесі, більш вузькі, але важливі процеси, які необхідно документувати, окреслює їх масштаби. Другий спосіб здійснюється для всіх бізнес-процесів групою спеціалістів, в наслідок чого для всієї системи документування бізнес-процесів на підприємстві забезпечується висока якість вдосконалення.

Основне завдання методу спрощення бізнес-процесів – виключення втрат і зайвих надлишкових витрат ресурсів, що найчастіше пов'язані з неритмічністю

виробництва і заготівлі надлишкових ресурсів про запас, а також метод спрощення досягається в наслідок виявлення можливостей створення додаткової цінності [2].

В основі методу ідеалізації бізнес-процесів лежить широко використовуваний в рамках системного підходу метод ідеальної системи, який полягає в спробі виробити ідеальні бізнес-процеси [4]. Як правило, учасники, тобто інженери і економісти, пропонують якомога більшу кількість різних ідей, з яких, після обговорення та аналізування, вибирають найбільш ідеальний.

Бенчмаркінг є вдосконаленням, що направлене на пошук, оцінку і навчання на основі кращих прикладів ведення бізнесу конкурентами. Цей метод можна застосовувати лише тоді, коли підприємство має вільний доступ до інформації про діяльність сторонніх підприємств, однак на практиці не завжди реалізується. Він допомагає підприємству критично оцінювати існуючі бізнес-процеси, знаходити нові методи вдосконалення і нові стимулюючі прийоми організації і оплати, дає мотивацію навчання персоналу та очікування поліпшень.

Реінжінірінг – це фундаментальне переосмислення і радикальне перепроектування бізнес-процесів для досягнення істотних поліпшень в ключових показниках результативності, коротше кажучи, повне перетворення бізнес-процесів. Використання цього підходу дозволяє подивитися на мету бізнес-процесу по-новому, повністю ігноруючи існуючий бізнес-процес і структуру підприємства [4].

Отже, система обліково-аналітичного забезпечення є одним із ключових моментів у функціонуванні системи управління підприємства. Удосконалення бізнес-процесів підприємств може відбуватися різними шляхами і базується на комплексі обліково-аналітичних інструментів, тож доцільним є створення єдиної системи управління інформаційним забезпеченням, яка охопить регіони, галузі економіки, включить процес і методи збирання, накопичення та збереження інформації у системі, умови та засоби її отримання підприємствами, з метою зменшення інформаційної асиметрії.

Список використаних джерел:

1. Тітаренко Г. Б., Корінько М. Д. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок. Облік і фінанси АПК. 2010. №4. 66 с.

2. Герасимович А. М. Нові інструменти обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №7. С. 13-16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2019/4.pdf

3. Будько О.В. Формування аналітичного забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №14. 15 с.

4. Оптимізація бізнес-процесів підприємства. URL: https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/514719/mod_resource/content/0/%D0%A24_%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf

5. Єршова Н. Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. Економіка і суспільство. 2018. №14. 894 с.

Горбатюк Неля
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доцент, доктор екон. наук,
професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЦІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Комерційна діяльність на зовнішньому ринку обов'язково пов'язана з ризиками, що загрожують інтересам різних суб'єктів господарювання зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД). На сьогодні, ризик можна вважати невід'ємною частиною зовнішньоекономічних зв'язків. Тому на сучасному етапі розвитку ЗЕД важливо навчитись керувати ризиками, розробити та проаналізувати певні етапи запобігання ризикових ситуацій та процес управління ними.

Ризиком у зовнішньоекономічній діяльності можна вважати несприятливі події або комбінацію подій, взаємопов’язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, з несприятливими наслідками [1]. Ризик фактично є складником невизначеності. Оскільки поняття невизначеності є загальним поняттям, яке оцінює небезпеку, то сам термін «ризик» часто інтерпретується як відчуття небезпеки. [2].

Серед багатьох джерел виникнення ризиків ЗЕД можна виокремити основні:

– процедура укладання та підписання зовнішньоекономічного контракту з урахуванням особливостей міжнародного права та національного законодавства принаймні двох країн;

– логістика перевезень;

– порядок проведення розрахунків між покупцем та продавцем;

– процедура митного оформлення в країні експортера та імпортера, можливого транзиту через треті країни [2].

Ризиками можна управляти, використовуючи різні заходи, які допомагають прогнозувати можливі ризикові події та знизити можливі збитки. Логістичній діяльності притаманні ризики протягом логістичного ланцюга, починаючи з постачання матеріальних ресурсів постачальниками та закінчуючи доставкою готової продукції споживачам. Для того, щоб управляти ризиками у ЗЕД спочатку доцільно провести попереджувальні дії: проаналізувати ринки, на яких буде здійснюватися ЗЕД; партнерів, із якими укладається угода; можливі ситуації виникнення ризиків; вибір стратегії та методів впливу на ризики. За наявності виникнення ризикових ситуацій необхідно безпосередньо впливати на ризик; здійснювати контроль та ввести коригувальні дії на процес управління ризиками. [3].

Елементами управління ризиками ЗЕД підприємства є об’єкти управління, суб’єкти управління, засоби упавління та індикатори ризику (табл.1)

В управлінні ризиками в логістиці ЗЕД зацікавленими сторонами є сукупність логістичних ланок. Усі учасники ланок логістичного ланцюга зацікавлені в отриманні прибутку і запобіганні виникнення причин логістичного ризику. Система управління ризиками в ланцюгах постачань повинна бути ретельно продумана. Доцільним є розрахунок інтегрального логістичного ризику, до якого входять транспортні та екологічні ризики; ризики управління інформаційними, матеріальними та фінансовими потоками [3].

Оскільки ЗЕД підприємства є найбільш ризиковою для компанії, то здійснюючи будь-яку зовнішньоекономічну операцію потрібно враховувати не лише законодавство на якому базується країна та ситуацію на локальному ринку, але й особливості світового ринку та вимог до законодавства закордонного бізнес-партнера, аспекти міжнародної логістики та ін..

Таблиця 1

Елементи управління ризиками ЗЕД підприємства

Елементи	Характеристика
Об’єкти управління	У внутрішньому середовищі: фінансово-господарські операції, технології, процеси, виробничі ресурси, інформація та комунікації. У зовнішньому середовищі: діяльність партнерів, контрагентів, постачальників, споживачів та клієнтів, політичні, економічні, соціальні процеси тощо
Суб’єкти управління	Працівники, посадові особи, відділи (відокремлені підрозділи), консалтингові підприємства, яким надано обов'язки та повноваження для моніторингу, виявлення, ідентифікації та дослідження ризиків, їх впливу на ЗЕД, а також розробки заходів з попередження та подолання їх впливу на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства
Засоби управління	Сукупність принципів, процедур, методів попередження несприятливих подій у операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства в зовнішньоекономічному сегменті
Індикатори ризику	Система ключових показників, які характеризують рівень ризику фінансовогосподарської діяльності у зовнішньоекономічному сегменті

Джерело: побудовано за даними джерела [4].

Отже, грамотне управління ризиками в логістичній зовнішньоекономічній діяльності є важливим для підприємства і дозволяє йому уникнути або зменшити ризики та збільшити прибуток підприємства від діяльності на міжнародних ринках.

Список використаних джерел

1.Баєва, О. І. Логістика зовнішньоекономічної діяльності / О. І. Баєва, А. О. Бондаренко // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. дистанц. конф., м. Харків, 19 берез. 2020 р. – Харків : НФаУ, 2020. – С. 153-154. URL: https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/22022/1/b4c141c2-da8d-47ad-a957-4e1126162f84%20-%2030.pdf

2. Ковальова М. Л.Основи системи управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності / М. Л. Ковальова // Науковий економічний журнал «Інтелект XXI». Київ, 2020. №2. С. 166-169.

3. Баєва О.І., Васильченко О.О. Особливості управління ризиками в логістиці зовнішньоекономічної діяльності. Вісник Мукачівського державного університету. 2018. № 18. С. 17–21

4. Проблеми та тенденції соціально-економічного розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (21-22 квітня 2017 року) Частина ІІ / Відп. ред. О. І. Давидов. Х.: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 252 с. URL: http://www.econom.kharkov.ua/upim/P0EzJndh.pdf#page=121

Даниленко Владислава,
Тесленко Інна,
Юдіна Анна,
здобувачі першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики ,
Університет державної
фіскальної служби України

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ

Впровадження програмного забезпечення необхідно для контролю за діяльністю, її аналізу і оптимізації. Прикладні рішення мають функціональні можливості, які здатні задовольнити потреби підприємства будь-якої галузі і будь-якого масштабу.

Облік і автоматизація – необхідність для розвитку бізнесу. Облік дозволяє відстежувати перебіг процесів, приймати оптимальні управлінські рішення, планувати діяльність та багато іншого. Автоматизація дозволяє спростити рішення задач, знизити кількість помилок, уникнути непередбачених витрат, підвищити продуктивність та прибутковість підприємства [3].

За мірою охоплення облікових функцій пакети автоматизованих програм з бухгалтерського обліку поділяють на такі групи: програмне забезпечення автоматизації окремих підсистем обліку; програмне забезпечення часткової автоматизації бухгалтерського обліку; програмне забезпечення комплексної автоматизації бухгалтерського обліку; програмне забезпечення автоматизованих

систем обліку, інтегроване з функціями оперативного обліку; програмне забезпечення автоматизованих систем обліку систем комплексної автоматизації управління [3].

Ринок вітчизняних програмних продуктів пропонує велику кількість програм, призначених для автоматизації бухгалтерського обліку: «1С:Підприємство», «Парус-Підприємство», «MASTER:Бухгалтерія», «Інфо-бухгалтер», «Інфін-Бухгалтерія», «Дебет Плюс», «Інтелект-Сервіс», «АУБІ», «БЕСТ», «Акцент», «IT-Enterprise-Бухгалтерія», «BSI ERP» та інші. Закордонні аналоги: «OpenPro» від IBM, «ERP Cloud» від Oracle (США); «SAP Business One» від BDO Ukraine (Німеччина), «Charisma» від TotalSoft (Румунія), «Logo» (Туреччина).

На сьогодні, найпопулярнішими є програмні продукти двох лінійок – «1С:Підприємство» та «BAS». Серед прикладних рішень існують складні конфігурації з широкими функціональними можливостями призначені для великих організацій. Також розроблені системи для середнього та малого бізнесу. Вони дозволяють оптимізувати діяльність та вести її в рамках законодавства.

Система програм «1С: Підприємство» призначена для вирішення широкого спектру задач автоматизації обліку стоять перед сучасними підприємствами, що динамічно розвиваються. Вона є системою прикладних рішень, побудованих за єдиними принципами і на єдиній технологічній платформі: «1С: Підприємство». Керівник може вибрати рішення, яке відповідає актуальним потребам підприємства і надалі розвиватиметься у міру зростання підприємства або розширення задач автоматизації [4, с.3].

Поєднання цих потреб і забезпечує «1С: Підприємство» як система програм. Програмні продукти системи «1С: Підприємство» можуть бути адаптовані до будь-яких особливостей обліку на конкретному підприємстві.

Пакет «1С: Підприємство» складається з таких модулів, залежно від версії програми [4, с.3]:

Версія «1С: Підприємство 7.7»

- 1С: Бухгалтерія
- 1С: Торгівля і склад
- 1С: Зарплата і Кадри

Версія "1С: Підприємство 8.0"

- 1С: Бухгалтерія 8.0
- 1С: Управління торгівлею 8.0
- 1С: Зарплата і управління персоналом 8.0

Існують два види програм «1С:Підприємство» – типові та галузеві. Перші мають великий функціонал, здатний задовольнити потреби підприємства різної сфери діяльності, галузеві – спрямовані на конкретну область бізнесу, наприклад для сільського господарства, ресторанів, СТО і так далі.

А ось програмне забезпечення «BAS» є інноваційним рішенням для побудови комплексних інформаційних систем управління діяльністю багатопрофільних підприємств. Рішення розроблено з урахуванням кращих практик автоматизації великого та середнього бізнесу і враховує специфіку обліку. Особливу увагу під час розробки було приділено реалізації функціональних можливостей, затребуваних великими підприємствами різних напрямків діяльності, зокрема з технічно складним виробництвом.

Експлуатація програми спростить виконання рутинних завдань та знизить кількість помилок. Функціонал дозволяє підвищити контрольованість і продуктивність діяльності. Управління продажами, закупками, грошовими коштами, персоналом, виробництво і т.д., кожна ділянка організації буде автоматизована, що поліпшить якість виконуваної роботи. Передбачені звіти для аналізу діяльності з різною деталізацією [3].

Отже, можна дійти висновків, програмне забезпечення для автоматизація системи обліку дозволяє істотно полегшити труд бухгалтера, позбавити його від рутинної роботи, підвищує оперативність та точність облікової інформації, дозволяє більше приділяти уваги проведенню економічного і фінансового аналізу роботи підприємства та пошуку резервів щодо підвищення ефективності цієї роботи. Саме тому підприємствам необхідно визначитися з вибором програмного забезпечення, яке було здатне забезпечити всі потреби обліку підприємства і разом з тим було досить економним і не вимагало великих витрат на його придбання, а також не вимагало від бухгалтера специфічних навичок програмування.

Список використаних джерел:

1. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу і аудиту. К.: А.С.К.., 1998 р. 768 с.

2. Одноволик В.І. Програмне забезпечення для обліку та звітності: аналіз ринку та функціоналу. Веб-сайт. URL: http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/162/14.pdf

3. Стаття. Бізнес-програми для обліку та автоматизації . Веб-сайт . URL: https://a4.com.ua/biznes-programi-obliku-avtomatizatsii/

4. Стригуль Л.С., Ковальов А.Г. Сучасний стан та проблеми автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України. Веб-сайт. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/50573293.pdf

Зінченко Є.О.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної
фіскальної служби України

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВА

Успішна робота вітчизняних підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу повністю залежить від ефективної фінансово-господарської діяльності, розробки конкурентоспроможних товарів чи послуг, інвестицій. Правильне застосування та використання бухгалтерської та аналітичної інформації на підприємстві допомагає реалізувати ці завдання. Загалом функціонування будь-якої системи неможливе без об'єктивної, точної, узагальненої інформації, отриманої у бізнесі за допомогою бухгалтерських та аналітичних методів.

Дослідженням облікова аналітичних методів бізнесу в Україні займалися наступні науковці: Дмитренко О. М., Карелов С. П.,Мармуль Л.О., Пуцентейло П. Р., Рожелюк В. М., Стеценко І. І. та інші.

Мета дослідження полягає у розкритті облікову аналітичних методів бізнесі.

Облік та аналіз завжди були основними складовими інформаційної системи підприємства, завдяки яким реалізується надання об'єктивної інформації, на підставі якої ухвалюються важливі управлінські рішення. Збір, обробка та оперативне

використання фінансової, виробничої та іншої інформації, надання інформації користувачам – ось основні функції бухгалтерського обліку. За допомогою аналітичних методів досліджено економічні показники підприємства, їх динаміку, ефективність, вплив на його фінансовий стан. Таким чином, можна стверджувати, що бухгалтерський облік аналітичними методами у бізнесі складається з двох частин, а саме: аналітичної та бухгалтерської[3, с. 168].

Аналізуючи діяльність вітчизняних підприємств, можна відзначити, що відсутність якісних обліково-аналітичних методів може призвести до неточного формування фінансових результатів, а також формального підходу в управлінні фінансами. Дослідники виділяють кілька ключових етапів бухгалтерського та аналітичного супроводу бізнесу, на яких використовується низка економічних методів..

На першому етапі аналізується та визначається потреба у відповідній інформації фінансового, соціального та технологічного характеру. У цьому використовуються такі методи чи його комбінації: аналіз завдання (з допомогою аналізу завдання визначається інформаційна потреба, необхідна прийняття управлінських рішень); аналіз документації (вивчення та вивчення наявних на підприємстві документів з метою визначення осіб, відповідальних за певні процеси); інтерв'ю (метод, у якому проводиться опитування носія інформації); спостереження (завдяки цьому методу виходить та накопичується інформація про досліджуваний об'єкт); розробка збалансованої системи показників (визначається склад показників, визначається методика їх розрахунку та необхідна для цього інформація)1, с. 47].

На другому етапі визначається структура обліково-аналітичної системи, за допомогою якої здійснюється обліково-аналітичне забезпечення підприємством, що допомагає приймати управлінські рішення, повністю задовольняти потреби в інформації. Обліково-аналітична система є важливою складовою діяльності підприємства, призначеною для задоволення потреб в обліково-аналітичній інформації, основою якої є облікова інформація. Таким чином, на цьому етапі визначаються основні елементи обліково-аналітичної системи, до яких належать такі види обліку, як бухгалтерський, податковий, управлінський, фінансовий. Ці види

бухгалтерського обліку забезпечують потребу в інформаційних даних, необхідних для розвитку та функціонування підприємства[1, с. 65].

На етапі визначаються організаційно-методичні аспекти розвитку обліково-аналітичної системи підприємства, з допомогою яких здійснюється процес управління. Основним елементом обліково-аналітичної системи на підприємстві є бухгалтерський облік, який є основним джерелом фінансової інформації, необхідної для ефективного розвитку та функціонування будь-якого підприємства. За рахунок обліку, обліку, аналізу та перевірки інформації про діяльність підприємства [1, с. 71].

Четвертий етап обліково-аналітичного забезпечення підприємства передбачає регламентацію системи звітності, яка включає внутрішню та зовнішню звітність. На даному етапі встановлюються види (бухгалтерська, стратегічна, податкова), склад та зміст звітності, форми звітів, терміни подання інформації, визначення відповідальних осіб, визначення основних методів аналізу[1, с. 79].

Основною складовою обліково-аналітичної системи підприємства є облікова політика, яка регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Облікова політика дає повну інформацію про фінансовий стан підприємства, обороти, витрати та інші фінансові процеси. Облікова політика - це сукупність методів, принципів та процедур, за якими компанія складає фінансову звітність[4].

Щодо аналітичної складової обліково-аналітичної системи підприємства, то в аналітичному забезпеченні у сфері бізнесу використовуються комплексні методи аналізу та оцінки функціонування підприємства, що визначають його стан, розвиток фінансово-виробничої діяльності. процеси, що дозволяють розробити стратегію його розвитку [5, с. 31].

Аналізуючи діяльність вітчизняних підприємств, можна відзначити, що відсутність якісного та надійного обліково-аналітичного забезпечення створює труднощі в діяльності підприємств, що обумовлено формуванням недостовірних фінансових результатів або формальним підходом до цього питання, що зумовлює до фінансової неспроможнос [2, с. 76].

Таким чином, обліково-аналітичні методи на підприємстві забезпечують його ефективну виробничу та фінансову діяльність. Завдяки цим методам формується набір обліково-аналітичної інформації, що узагальнює результати господарської діяльності підприємства та допомагає приймати важливі управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Управлінський облік. Навчальний посібник / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 223 с.
2. Дяків В.В. Управлінський облік в Україні – реалії сьогодення. Економіка АПК. 2016. № 8. С. 76–80.
3. Пуцентейло П. Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С. 168-173.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення 15.11.2021).
5. Свиноус І., Гаврик О., Матула Т. «обліково-аналітичні аспекти управління витратами в сільськогосподарських підприємствах». Економічний дискурс. 2021. №1 с. 29-39.

Кириченко Т.С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

CVP- аналіз як інструмент прийняття управлінських рішень

Щоб бути успішним, підприємствам необхідно планувати витрати на розвиток бізнесу. Для забезпечення рентабельності виробництва та реалізації зосереджено на прогнозуванні виробництва та реалізації продукції, яке охоплює всі постійні та змінні витрати на виробництво та обслуговування. Це досягається шляхом граничного аналізу точки беззбитковості, тобто величини, вище якої діяльність є економічно вигідною.

Одним із простих і ефективних методів аналізу для оперативного та стратегічного планування та контролю фінансово-господарської діяльності компанії є операційний аналіз, також званий аналізом витрат-обсягу-прибутку або CVP-аналізом [2, з . 59].

Аналіз CVP дає змогу знайти найбільш вигідне співвідношення між змінними та постійними витратами, ціною та продуктивністю. Основну роль у виборі корпоративної стратегії відіграє показник маржинального обороту.

Аналіз взаємовідносин між витратами, виробництвом і прибутком (CVP) є потужним інструментом, який допомагає менеджерам зрозуміти механізм взаємодії між ними. Аналіз CVP зосереджується на впливі наступних п’яти факторів на прибуток:

1) ціни на продукцію

2) обсяг продажів

3) змінні витрати на одиницю продукції

4) загальна вартість постійних витрат

5) структура реалізованої продукції [2, с. 76].

Оскільки аналіз CVP допомагає менеджерам визначити, як змінюється прибуток під впливом цих факторів, він є важливим інструментом у багатьох управлінських рішеннях щодо того, що робити, за яку ціну продавати, яку ринкову стратегію використовувати, як підтримувати структуру витрат тощо.

Не менш важливим є той факт, що аналіз CVP визначає «поріг безпеки», який показує суму, на яку можна знизити продажі до того, як компанія з мастил та мастил зазнає збитків, тобто коли настане «точка беззбитковості».

Метод аналізу беззбитковості ґрунтується на таких умовах:

1) Витрати та доходи від реалізації товарів визначаються та лінійно пов’язані з виробничою лінією;

2) Всі витрати поділяють на постійні та змінні, з обов'язковим вивченням їх поведінки;

3) Постійні витрати залишаються в досліджуваній області актуальності незалежно від суми;

4) Витрати та ціни залишаються незмінними протягом усього планового періоду;

5) Обсяг виробництва відповідає обсягу реалізації [1, с. 133].

Аналіз маржі є потужним інструментом для управління компанією. З його застосуванням можна спланувати основні параметри компанії «витрати – виручка – прибуток» та інші супутні показники. За допомогою даних аналізу можна легко розрахувати різні варіанти внутрішньої цінності факторів, що впливають на точку беззбитковості та операційний результат.

Аналіз CVP взаємозв’язку між витратами, обсягом і прибутком дає змогу врахувати інші економічні та фінансові аспекти, наприклад, у ситуаціях, коли необхідно оцінити, як зниження ціни та одночасне збільшення обсягів продажів вплине на фінансову результат. Слід зазначити, що методи, які використовуються для розрахунку аналізу CVP, насправді дійсні лише для обмеженого діапазону результатів. Обмеження виникає насамперед з того факту, що якщо обсяг виробництва достатньо

великий, багато з передумов, на яких базується аналіз CVP, таких як інваріант і рівень постійних витрат, більше не застосовуються [3, с. 48].

Можливості CVP-аналізу можуть використовуватись у підприємствах задля вирішення наступних проблем:

- для визначення точки беззбитковості, яка забезпечить оптимальне управлінське рішення для конкретного цеху (відділу тощо) - перерозподіл як «центр побутової відповідальності»;

- визначити поріг безпеки, на скільки можна зменшити обсяг продажів до того, як цеховий перерозподіл «побутовий центр» почне нести збитки;

- передбачити, коли настане точка беззбитковості;

- встановити максимальний розмір змінних і постійних витрат, які може здійснювати перерозподільний орган як «агентство бюджетної відповідальності»;

- визначити обсяг реалізації продукції, необхідний для досягнення певної величини прибутку [1, с. 136].

Отже, застосування в компаніях методу маржинального аналізу «CostVolume-Profit» (витрати - продажі - прибуток) на основі варіантної оцінки показує, що такий аналіз показує значні додаткові резерви для економії змінних і постійних витрат, а отже і прибутковості самого підприємства. Для управлінців цей метод є актуальним та необхідним, якщо вони хочуть розвивати компанію системно та продуктивно.

Список використаних джерел

1. Андрійчук Р.В. Методичні підходи до аналізу рентабельності та беззбитковості виробництва продукції й оптимізації її асортименту. *Економіка АПК*. 2007. № 5. С. 133–140.

2. Николаева О.Е., Шишкова Т.В. Классический управленческий учет. М., 2010. 400 с.

3. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. К : УБС НБУ, 2008. 219 с.

Костик Яна
здобувач другого (магістерського) рівня освіти **Науковий керівник:**
Здирко Н.Г.
д.е.н., професор,
декан факультету обліку та аудиту, Вінницький національний аграрний університет

ЗБУТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБЄКТ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

Під збутовою діяльністю підприємства слід розуміти процес організації товарного обміну готової продукції з метою одержання підприємницького прибутку. Різними науковцями по-різному розглядається збутова діяльність, що впливає на визначення її як об'єкту обліку та контролю. Розглянемо основні думки науковців з приводу сутності збутової діяльності.

Панкрухін А. вважає, що збут – це «безпосереднє спілкування продавця та покупця» [8, с. 322].

Маслова Т. Д. під збутовою політикою розуміє поведінкову філософію або загальні принципи діяльності, яких підприємство збирається дотримуватись у сфері побудови каналів розподілу свого товару та переміщення товарів у часі та просторі [5, с. 306].

Балабанова Л. В., Балабаниць А. В. вважають, що визначення збутової політики підприємства передбачає аналіз можливих варіантів ведення збутової діяльності і вибір оптимальних, які забезпечують найкраще задоволення споживчих вимог і переваг, і тим самим – максимальні результати господарської діяльності підприємству [2, с. 15].

Аналіз наукових джерел свідчить, що єдиного підходу до визначення змісту

поняття «збутова діяльність» не існує. Більшість науковців відзначає, що збутова діяльність здійснюється з метою одержання максимальних прибутків через систему прогнозних, аналітичних, організаційних, маркетингових, інформаційних, контролюючих та інших заходів.

За Дж. Болтом збутову діяльність можна визначити як персоніфікований, безпосередній і двосторонній процес здійснення контактів і переконання з метою досягнення визначених результатів, і насамперед, збільшення продажу продукції на визначеному сегменті [4, с. 37].

Під збутовою діяльністю розуміємо комплекс процедур просування готової продукції на ринок (формування попиту, одержання й оброблення замовлень, комплектація та підготовка продукції до відправки покупцям, відвантаження продукції на транспортний засіб і транспортування до місця продажу) та організацію розрахунків за неї (встановлення умов і здійснення процедур розрахунків із покупцями за відвантажену продукцію).

Суть збутової діяльності, як зазначає Бєлінський П., в узагальненому розумінні полягає в тому, що це є процес просування готової продукції на ринок і організації товарного обміну з метою одержання підприємницького прибутку» [3, с. 429].

Хрупович С. [9, с. 18] пропонує розглядати збутову діяльність як процес організаційно-економічних операцій, що містить маркетинговий аспект (дослідження й аналіз кон’юнктури ринку, визначення обсягів збуту, вибір та управління каналами розподілу) й логістичний аспект (транспортування, складування, управління запасами, обслуговування замовлень) і здійснюється з метою досягнення економічних результатів від реалізації продукції споживачам та створення позитивного іміджу підприємства на ринку.

На думку Балабаниці А. [1], збутова діяльність – це цілісний процес, що охоплює: планування обсягу реалізації товарів із урахуванням рівня прибутку, що очікується; пошук і обрання найкращого партнера – постачальника (покупця); проведення торгів, включаючи встановлення ціни відповідно до якості товару та інтенсивності попиту; виявлення й активне використання факторів, здатних прискорити збут продукції та збільшити прибуток від реалізації.

За Наумовим В. [6], збут (і похідна від нього збутова діяльність) являє собою

систему відносин у сфері товарно-грошового обміну між економічно та юридично незалежними суб'єктами ринку, що мають комерційні інтереси. Помилковість такого визначення, з нашої точки зору, полягає в акцентуванні на незалежних суб'єктах ринку.

Огерчук Ю. [7, с. 92], вважає, що збут, як і збутова діяльність, містить в собі складову пошуку й завоювання клієнтів, а також логістичну складову (розподіл товарів). Така точка зору на збут є суперечливою, оскільки пошук клієнтів, передусім, пов'язаний із заходами просування товару в комплексі маркетингу підприємства. Вважаємо, що в процесі збутової діяльності відбувається переконання споживача здійснити той або інший вибір та робиться спроба завоювати прихильність споживача в майбутньому.

Отже, збутова діяльність – це процес, спрямований на досягнення підприємством своєї основної мети на ринку товарів (робіт, послуг). Продаж продукції є найважливішим показником обсягу діяльності підприємства, що характеризує ефективність збутової діяльності. У процесі реалізації завершується кругообіг коштів, що були авансовані на виробництво. Крім того, реалізація продукції є необхідною умовою для поновлення циклу виробництва. Затримка в реалізації продукції свідчить про те, що вироблена продукція, її асортимент і якість не відповідають попиту споживачів.

Список використаних джерел

1. Балабаниць А.В. Збутова діяльність торговельних підприємств в умовах маркетингової орієнтації: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.02. Донецьк, 2000. 20 с.
2. Балабанова Л. В., Балабаниць А. В. Маркетинговий аудит системи збуту: навч. посіб. К.: ВД «Професіонал», 2004. 224 с.
3. Бєлінський П. І. Менеджмент виробництва та операцій : підруч. К. : Центр навч. л-ри, 2005. 624 с.
4. Болт Г. Дж. Практическое руководство по управлению сбытом. М.: Економика, 1997. 432 с.
5. Маслова Т.Д., Божук С. Г., Ковалик Л. Н. Маркетинг : учеб. для вузов. [З

изд., перераб. и доп.]. СПб.: Питер, 2008. 384 с.

6. Наумов В.Н. Маркетинг сбыта. Електронний ресурс. Режим досту-пу: http://www.lib.ua-ru.net/content/ 7394.html

7. Огерчук Ю.В. Організування збутової діяльності підприємств: дис... канд. екон.наук: 08.06.01. Л., 2004. 249 с.

8. Панкрухин А.П. Маркетинг. 3-е изд. М. : Омега-Л, 2005. 656 с.

9. Хрупович С.Є. Економічне оцінювання та управління збутовою діяльністю підприємств : дис.. канд.. екон. наук : 08.06.01 / С.Є. Хрупович. Львів, 2005. 202 с.

Мазурок Олена
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.
д.е.н., доцент,
професор кафедри управлінського
обліку, бізнес-аналітики та
статистики,
Університет державної
фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

Вплив процесу глобалізації на національну економіку призвів до зміни зовнішнього середовища її діяльності, що вимагає від компаній забезпечення конкурентоспроможності продукції, ринкової позиції та прибутковості та отримання позитивних фінансових результатів від цієї діяльності, тобто фінансово-економічних. Важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить управлінському обліку як ефективному інструменту ефективного управління. Тому управлінський облік зараз відіграє важливу роль в ефективній діяльності підприємств, як система обробки, підготовки та надання інформації внутрішнім користувачам для досягнення швидкого реагування та управління.

Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність у Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV зі змінами та доповненнями [1], внутрішній (управлінський) облік - система, яка обробляє та готує інформацію про корпоративну діяльність для внутрішніх користувачів у процесі корпоративного управління.

Дослідження показує, що в опублікованих раніше наукових працях виникають суперечки щодо існування в Україні управлінського обліку та бухгалтерського обліку як загального обліку. Тому для одних авторів управлінський облік не існує як самостійний вид бухгалтерського обліку і є нездійсненною системою. Це в основному

концептуально неправильно. Інші вчені вважають його елементарним, оскільки ґрунтується на оригінальних документах та звітах головної особи в заряд [2].

В Україні, як зазначає О. Королович у монографії М. Чумаченка «Облік і аналіз в американському промисловому виробництві» 1971 р., це вважається характеристикою управлінських рішень, що змінюють витрати. Питання управлінського обліку вивчалися такими вченими: Б. Валуєв, В. Палій, Я. Соколов, але більш повно про досвід у використанні управлінського обліку в США і Великої Британії було розглянуто в монографії А. Ягупової «Управлінський облік: досвід економічно розвинених країн. Вважається невід'ємною частиною процесу корпоративного стратегічного управління, що базується на аналізі господарської діяльності, маркетингу, управлінському [3] та податковому обліку.

Зміни зовнішнього середовища суттєво впливають на роботу підприємств, забезпечуючи ефективну роботу та конкурентоспроможність, тому їх уже не можна назвати внутрішніми. Система управлінського обліку охоплює сукупність об'єктів, відібраних відповідно до завдань, поставлених перед керівництвом підприємства. Важливим в управлінському обліку та прийнятті управлінських рішень у процесі стратегічного управління є вибір об'єктів, а вибір дослідників і практиків різний. Дослідження показали, що більшість авторів визначають, що об'єктами управлінського обліку є виробничі ресурси та економічні процеси та їх результати чи витрати, доходи та результати-фінанси чи види діяльності.

Один із авторів зазначив, що сучасний управлінський облік використовує внутрішню та зовнішню інформацію, фінансові та нефінансові показники не лише для забезпечення потреб виробництва, а й для забезпечення маркетингових та інших бізнес-функцій. За допомогою управлінського обліку контролюється та аналізується виконання поточних і довгострокових цілей. Управлінський облік забезпечує ефективність, конкурентоспроможність і позицію на ринку корпоративної управлінської діяльності. Прийняття управлінських рішень базується на плануванні, нагляді, технології, аналізі та інших видах інформації, залученої до системи управлінського обліку для підготовки альтернатив для задоволення конкретних потреб менеджерів. Тому поява системи управлінського обліку в ринкових відносинах слід розглядати як об'єктивну необхідність. Вона повинна вирішувати проблеми, пов'язані з

новою економічною ситуацією, які неможливо вирішити на основі традиційної системи обліку» [4], , що потребує розширення коло об’єктів.

Ми вважаємо, що сфера управлінського обліку — виробничі ресурси, витрати, доходи та результати діяльності підприємства — структурована за окремими видами та повинна включати не лише звичайний, а й власний та комбінований. Для управління та оцінки ефективності підприємств ми оцінюємо ефективність «підприємницької діяльності», «власної діяльності підприємств», «спільній діяльності підприємств», а також «декомпозицію ефективності підприємств та їх об’єднань, а не лише цих власна діяльність підприємств". І окремих її видів, а також оцінити ефективність роботи кожної групи підприємств, що утворюють сільське господарство.- Формування галузі, і діяльність всього об'єднання, завдання і вимоги керівників, і організація управлінського обліку підприємства.

Тому сучасні тенденції в управлінні витратами, доходами та фінансовими показниками підприємства вимагають нових методів визначення їх природи та класифікації, організації та управлінського обліку, формування системи показників для оцінки, економічного аналізу, контролю, моніторингу та нагляду, тобто для формування ефективної системної діяльності Управління пов'язане з функціями всіх елементів національної економічної системи та особливостями економічного розвитку в сучасних умовах Питання забезпечення ефективності та конкурентоспроможності всіх суб'єктів господарювання є особливо важливим, особливо для підприємств харчової промисловості. Тобто управлінський облік є не тільки внутрішньою частиною поточного управління підприємством, а й стратегічним аспектом – аспектом стратегічного управління, що виходить далеко за межі його функцій, вибору об’єктів та використання методів забезпечення ефективності. і конкурентоспроможність усіх видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Україна. Закон. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Королович О. Управлінський облік в Україні та питання становлення його на помислових підприємствах. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-

bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe? C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN
=UJRN&S21CNR=20&Z21ID.

3. Нападовська Л.В. Модифікація систем обліку та аудиту в умовах глобалізації економіки / І.І. Пилипенко, В.О. Шевчук, Л.В. Нападовська // *Вісник: Економічні науки.* № 2(24) 2003. С. 123-130.

4. Соціо-еколого-економічний розвиток агропродовольчої сфери України в сучасних умовах: проблеми та шляхи їх розвязання.
URL:http://kaf.ep.onaft.edu.ua/science/monograph/

Мамчук Марія
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики.
Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналітична діяльність – це сукупність дій на основі концепцій, методів, засобів, нормативнометодичних матеріалів для збору, накопичення, обробки та аналізу даних із метою обґрунтування та прийняття рішень.

Складність аналітичної діяльності пояснюється тим, що в цілому аналітика є розгалуженою та складною системою знань, складовими частинами якої є інші науки.

Сутність аналітичної роботи полягає в забезпеченні осіб, які приймають рішення, необхідною і достатньою кількістю інформації для прийняття єдино правильного, ефективного в умовах непередбаченості і кризових явищ управлінського рішення. Відповідно, головною метою аналітичної роботи є захист керівників від ризиків, небезпек і викликів сьогодення, рекомендуючи те чи інше ефективне управлінське рішення, прогнозуючи наперед наслідки його прийняття/неприйняття чи бездіяльності.

Отже, аналітична діяльність – це специфічний вид інтелектуальної, розумової діяльності людини, у процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій із пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо.

Збір, систематизація структурування, аналіз, обробка інформації здійснюються за умов використання спеціальних інструментів бізнесаналітики. Ефективність аналітичної роботи безпосередньо залежить від сукупності інструментів, які використовуються в процесі побудови моделей дослідження об'єкта, тобто в процесі розробки готового аналітичного продукту – ефективного управлінського рішення.

Зазвичай виділяють стандартизовані аналітичні інструменти: аналіз, аналогію, порівняння, узагальнення, асоціації, моделювання, прогнозування, виключення, побудову мережі зв'язків, спостереження, контент-аналіз тощо. Однак у підприємництві необхідним є застосування спеціалізованих методів обробки та аналізу інформації, які довели свою ефективність та доцільність. У роботі О.П. Крупського наведено результати опитування діючих менеджерів-практиків щодо ефективності тих чи інших сучасних методів прийняття та обґрунтування управлінських рішень, які, по суті, є інструментами бізнес-аналітики [1].

Незважаючи на зрозумілість інструментів бізнес-аналітики, їх практична реалізація виявляється досить ускладненою, оскільки в процесі аналітичної роботи бере участь значна кількість осіб, які володіють різними компетенціями:

1) особи, які задіяні у бізнес-середовищі:

– топ-менеджери: здійснюють розробку бізнес-стратегії та формування на основі неї інформаційної стратегії;

– операційні менеджери: реалізують бізнеспроцеси підприємства на основі використання інформації та знань;

2) особи, які працюють у технічно орієнтовному середовищі:

– ETL-розробники, спеціалісти з баз даних: забезпечують збір даних, їх перетворення у доступну та придатну до використання форму, будують сховища даних;

– IT-спеціалісти: здійснюють побудову джерел даних та IT-інфраструктури.

Сьогодні постає проблема появи сучасних висококваліфікованих спеціалістів, які б могли одночасно поєднувати в собі компетенції осіб обох визначених груп, тобто ринок потребує фахівців, які одночасно розуміють потреби бізнесу та можливості IT-систем. До числа таких спеціалістів можна віднести бізнес-аналітиків.

Бізнес-аналітик – фахівець, який займається аналітичною діяльністю, використовує методи бізнес-аналізу для дослідження потреб діяльності організацій із метою визначення проблем бізнесу і розробки пропозиції їх вирішення.

Успіх діяльності бізнес-аналітика залежить не тільки від уміння застосовувати ті чи інші інструменти, а й від налагодженого процесу надходження інформації. Сучасна бізнесаналітика має ґрунтуватися на випереджаючій інформації, яка є свого роду інноваційною інформацією для прийняття рішень, що необхідна для реінжинірингу бізнес-процесів, їх нової диференціації, створення інновацій, та супроводжується революційними змінами у господарській діяльності. Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналітична діяльність є необхідною умовою налагодження та реалізації успішного процесу управління, основною конкурентною перевагою. Бізнес-аналіз застосовується як основа для оцінки поточного стану об’єктів дослідження та майбутньої ідентифікації потреб бізнесу.

У цілому бізнес-аналіз включає в себе розуміння того, як організації функціонують для досягнення своїх результатів, визначає можливості організацій для забезпечення продуктами і послугами зовнішніх партнерів. Метою аналітичної роботи є визначення організаційних цілей, їх зв’язку зі специфічними об’єктами, що визначають курс розвитку і дії організацій, які необхідно прийняти для досягнення цих цілей. Бізнес-аналіз визначає, наскільки варіативними чи універсальними повинні бути організаційні одиниці і партнери, які взаємодіють з організацією «всередині» і «зовні».

Основною передумовою успішної аналітичної роботи та ефективності застосування сукупності інструментів бізнес-аналітики є виконання правила «4П»: забезпечення правильною інформацією правильних людей у правильний час для прийняття правильних рішень.

Список використаних джерел:

1. Крупський О.П. Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх зв’язок з організаційною культурою туристичних підприємств України / О.П. Крупський // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 7–8(1). – С. 95–98 URL: http://soskin.info/userfiles/file/2014/7-8_2014/7-8_1/Krupskyy.pdf

2. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень : [навч. посіб.] / В. А. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 42 с.

3. Орлів М.С. Підготовка і прийняття управлінських рішень : [навч.-метод. матеріали] / М.С. Орлів ; упоряд. Г.І. Бондаренко. – К. : НАДУ, 2013. – 40 с.

4. Бурак О.М. Інструменти бізнес-аналітики в регіональному аналізі / О.М. Бурак // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2015. – Т. 19. – № 1. – С. 29–35.

Маркова Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У процесі функціонування логістична система підприємства перетворює вхідний логістичний потік у певний набір результатів логістичної діяльності на виході системи. Результати логістичної діяльності підприємств характеризують рівень розробки логістичних стратегій, а також результативність реалізації цих стратегій на операційному рівні логістичної системи.

Автори О. Сумець, П. Сиромятніков [1] говорять, що логістичні потоки можуть мати як матеріальну субстанцію, тобто матеріали, так і нематеріальну форму, наприклад – послуги, при цьому існує обов'язкова взаємозалежність інформаційного потоку від матеріального. Класичним прикладом, що підтверджує це, твердження є наступне визначення інформаційного потоку: «потік інформації в усній, документарній (паперовій та електронній) і іншій формі, яка генерується вихідним матеріальним потоком в розглянутій логістичній системі ...» [2].

Ланцюг поставок логістичних послуг (logistics service supply chain – LSSC) – це автономний інтегрований ланцюг поставок основними в якому є логістичні послуги. Розвиток LSSC пов'язаний саме з потребами збільшення продуктивності [3].

На думку Гринчак Наталії, сформована концептуальна модель інформаційно-аналітичного забезпечення дослідження ринку логістичних послуг охоплює комплекс

джерел статистичної інформації (зокрема, статистична та фінансова звітність компаній, дані Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби, міжнародних організацій), які характеризують всі складові ринку логістичних послуг (транспортне перевезення, складування, логістична інфраструктура та ін.) та методи статистичного дослідження, використання яких дозволяє сформувати управлінські рішення, спрямовані на розвиток ринку логістичних послуг України, його трансформацію та інтеграцію в глобальну логістичну систему [4, с.79-80].

Слід відмітити японську систему KANBAN компанії Toyota Motor, що передбачає постачання виробничих підрозділів тільки в кількості, необхідному для виконання замовлення та у певний час [1].

Однією з найвпливовіших міжнародних організацій у сфері логістики є Європейська логістична асоціація (European Logistics Association – ELA, 1984 р., Швейцарія), яка координує дослідження й напрацювання в галузі логістики та об'єднує 30 національних асоціацій логістики низки європейських країн, у тому числі України [4, с.73].

Предмет міжнародної логістики охоплює низку міжнародних логістичних стейкхолдерів (зацікавлених осіб), а також їх взаємодія при виконанні відповідних логістичних функцій цілях зменшення міжнародних логістичних ризиків та транзакційних витрат. Цільова функція міжнародної логістики є мінімізацію логістичних ризиків та транзакційних витрат міжнародної торгівлі (бізнесу). Міжнародні логістичні витрати можна поділити на:

- на витрати на переміщення товарів при перетині державних кордонів, транспортування та митне оформлення документів;
- витрати на утримання та зберігання на складах запасів при міжнародних перевезеннях, включаючи перепакування, зберігання продукції та об'єднання вантажів;
- витрати післяпродажного обслуговування для переміщення товарів через державний кордон [1-3].

Узагальнюючи міжнародний досвід, можна стверджувати, що, незважаючи на загалом вірне уявлення про міжнародні логістичні системи як про системи, які мають ряд властивостей за аналогією з національними системами, недостатньо

сформулювати визначення міжнародної логістики як процесу з більшим ступенем невизначеності, що охоплює логістичні потоки між країнами, що дозволить лише визначити більшою мірою широту поняття, ніж конкретну сферу вивчення, тобто. у найвищому ступені велику область [1-3].

Список використаних джерел:

1 Sumets, O. M. & Syromyatnikov, P. S. (2018). Vyrobnycha lohistyka: tekhnichni systemy i pryyomy ratsionalizatsiyi peremishchennya materialnykh potokiv [Production logistics: technical systems and methods of rationalization of material flows], Kharkiv: Prom-Art.

2 Белова, Ірина; Мушеник, Ірина. Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження ринку логістичних послуг. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, [S.l.], n. 1-2, p. 7-23, oct. 2021. ISSN 2410-9274. URL: http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/511

3 Dmitry, I., Ajay, D. & Tsan-Ming C. (2018). New flexibility drivers for manufacturing, supply chain and service operations. International Journal of Production Research, 56 (10), 3359-3368.

4 Гринчак Н. А. Статистичне оцінювання національного ринку логістичних послуг. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Спеціальність 08.00.10 – статистика дисертація на здобуття наукового ступеня.- Національна академія статистики, обліку та аудиту. 2019. http://nasoa.edu.ua › uploads › zah › hrynchak_dis

Мискін Ю.І.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналізу та статистики,
Університет державної
фіскальної служби України
Мискіна О.О.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри податкової політики,
Університет державної
фіскальної служби України

СУТНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Бухгалтерський облік формує інформаційну базу для економічного аналізу, а останній, мінімізуючи «інформаційний шум», задовольняє запити менеджменту на релевантну інформацію щодо обґрунтування і прийняття конкретних управлінських рішень. Тобто, ключовими у зазначеному алгоритмі є запити менеджменту, які, по-суті, і формують необхідність створення та функціонування управлінської інформаційної технології, яка, у кінцевому своєму прояві, реалізується через обліково-інформаційне забезпечення менеджменту.

При цьому варто відзначити, що запити менеджменту до бухгалтерського обліку доцільно розділити на дві групи: запити держави та управлінські запити на рівні суб'єкта господарювання.

Запити держави реалізуються через вимоги до обов'язковості ведення обліку та подання звітності контролюючим органам. Останні формалізовані у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, Податковому кодексі України. Вони за своїм змістом і створюють фінансовий облік і, так званий, податковий.

Так, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні» «бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством» [1]. У цьому ж Законі України дається визначення бухгалтерського обліку як процесу «виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [1]. Виходячи з цього виникає звичайне питання: а управлінський облік також є обов'язковим? Адже його визначення, незважаючи на навіть на те, з якої позиції його розуміти (як складову бухгалтерського обліку чи як систему, що виходить за межі бухгалтерського обліку), нічим не відрізняється від наведеного у Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» трактування терміну «бухгалтерський облік».

Варто відзначити, що Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» дається визначення поняттю «внутрішньогосподарський (управлінський) облік». Під ним розуміється «система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством» [1].

Як видно з наведених цитат із Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», на законодавчому рівні суттєвої різниці між бухгалтерським та управлінським обліком немає. Відповідно не ідентифіковано чи є управлінський облік частиною бухгалтерського чи ні. Разом з тим, у законодавстві зовсім нічого не говориться про фінансовий облік (ні визначення, ні сутності). Хоча навчальні дисципліни мають саме таку назву («Фінансовий облік І» та «Фінансовий облік ІІ»). А от, якщо дослідити зміст поняття «фінансовий облік» у літературних джерелах, то побачимо його трактування як «сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку й оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства в цілому та його фінансовий стан відповідно до вимог законодавства і стандартів обліку» [2].

Відтак, у Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» мова йде про фінансовий облік, а не бухгалтерський? І у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку ситуація аналогічна? Адже той облік, що регламентований державою і який суб'єкти господарювання зобов'язані вести, є фінансовим. А той облік, який підпорядкований не запитам держави, а вимогам

менеджменту, є управлінським. А де ж тоді бухгалтерський облік? Чи може фінансовий облік та управлінський у своїй сукупність і є бухгалтерським? Чи може управлінський облік ширше поняття ніж бухгалтерський, адже він вивчає не лише інформацію, яка знаходиться у межах підприємства (наприклад: збір, накопичення, обробка та узагальнення інформації про податкові системи різних країн з метою прийняття рішення щодо відкриття в одній з них філії)?

Таким чином, на сьогоднішній день можемо констатувати відсутність єдності у наукових поглядах до трактування сутності управлінського обліку, що і знаходить своє відображення у відсутності логічної структурованості вітчизняного законодавства, що регламентує облікову роботу на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Про *бухгалтерський облік* та *фінансову звітність в Україні: Закон України* від 16.07.1999 № 996-XIV. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / [Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін.] К. : КНЕУ, 2002. 370 с.

Монастирська Марія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доктор екон. наук, доцент,
професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВЕДЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі, де стрімко розвиваються соціально-економічні сфери, зростає попит на моделювання, статистичний аналіз та методи обліково-аналітичних систем. Адже ця сукупність прогнозуючих дій дозволяє приймати управлінські рішення, в основному, аналізуючи діяльність економічного об’єкта на мікро- та макрорівнях. Також важливу роль відіграє ком’ютерна техніка та інформаційні системи, які полегшують роботу фахівцям та збільшують ефективність діяльності своєю запрограмованістю і точністю.

У даній роботі ми розглянемо роль цих методів і моделей у бізнесі. Проаналізуємо й оцінимо їх використання і зважимо всі переваги та недоліки у процесі прийнятті управлінських рішень.

Розпочнемо з обліково-аналітичної системи.

Обліково-аналітична система – це множина взаємопов’язаних елементів, які збирають, оцінюють та опрацьовують всі види інформації, задля майбутнього використання її суб’єктом господарювання. Основа такої система складається з облікової, аналітичної та контрольної підсистем . Кожна з підсистем тісно пов’язані між собою та виконують певні функції.

Інформаційна функція – це функція підсистеми обліку, вона збирає відомості про господарські факти, документує їх, реєструє, групує та узагальнює у формі звітності. Пізніше ця звітність повинна пройти етап аналізу, відповідно сюди підключається аналітична функція, яка досліджує причинно-наслідкові зв'язки між господарськими явищами і процесами. Результатом цієї дії є виявлення резервів економічного зростання суб'єкта господарювання. Контрольна функція полягає у здійсненні нагляду за господарськими явищами і процесами, з метою з'ясування їх відповідності заздалегідь визначеним параметрам, а у випадку виникнення відхилень, з'ясовується їх величина, причини і винуватці. Після повного опрацювання інформації, вона надсилається керівнику, де він уже приймає рішення[1, с. 36].

Правова регламентація функцій і зв'язків елементів системи необхідна як для забезпечення інтересів державних, інтересів працівників, а також інтересів самого суб'єкта господарювання. Історичний досвід показує, що власне з правового закріплення обліку на рівні суб'єктів господарювання (мікро-рівні), у середині XIX століття розпочалось активне наукове опрацювання принципів, методів і методики бухгалтерського обліку [4, с. 78]. Нормативними актами поступово регламентують види діяльності, форми звітності та оподаткування, що дозволяє адаптувати різноманітні обліково-аналітичні системи до інтересів і можливостей конкретного суб'єкта господарювання з врахуванням інших учасників ринку.

Говорячи про недоліки обліково-аналітичної системи, слід зазначити, що при її розробці виникають і складності: відповідність між цілями і системами не завжди є однозначною (одна підсистема може бути пов'язана з декількома цілями, а одній цілі можуть відповідати різні підсистеми) і не завжди очевидно (виявити справжні цілі існуючої підсистеми) не просто. Тим не менше цільове призначення системи – її висхідна, головна властивість.

За чисельними переконаннями, у бізнесі, незалежно від кількості працюючих та потужності основних і оборотних фондів, важливу роль відіграє взаємозв'язок між об'єктом управління й управлінською системою. Тому вагомим фактором для підвищення ефективності господарської діяльності підприємства є підвищення рівня їх управління. Звідси можна сказати, що вдосконалення форм управління можливе лише за допомогою застосування сучасних інформаційних

технологій.

Фундаментальні дослідження проблем бізнесу в Україні відображено у працях М. Бутка, З. Варналія, , М. Маліка, Л.Чернюк, М.Чумаченка та ін. У наукових колах широко обговорюються питання роз-витку бізнесу в Україні та його зарубіжний досвід, системи регуляторного впливу, фінансової підтримки та оподаткування. Водночас ефективність впровадження інформаційних технологій у підприємницькому середовищі залишаються недостатньо дослідженими. Проблематиці інформаційних систем економічного характеру присвя-чено праці багатьох науковців, зокрема: С. Голова, С. Івахненкова, А. Кузьмінського, П. Куцика, В. Ларікова, Є.Мниха, Б.Одінцова, В. Палія, В. Плескача С. Рамазанова, А.Романова, Я. Соколова, С.Шкарлета та ін.

Згідно з визначенням ЮНЕСКО інформаційні технології (ІТ) –це комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дис-циплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих оброблен-ням та зберіганням інформації, обчислювальну техніку, методи організації взаємодії з людьми та виробничим обладнанням, їх практичне застосування, а також пов'язані з цим обробленням соціальні, економічні та культурні проблеми.

Інформаційна система–це сукупність засобів збору, зберігання, передачі, оброблення інформації для досягнення поставленої мети у процесі управління [3, с. 718].

Інформаційна технологія тісно пов'язана з інформаційними системами, тобто її основним середовищем. Неможливо використовувати інформаційні системи без знання відповідної інформаційної технології. В сучасних умовах функціонування підприємства під час реалізації різноманітних систем здебільшого використовують інформаційні технології на базі комп'ютерних рішень. З появою персональних комп'ютерів інформаційні технології отримали новий імпульс для розвитку. Вони дозволяють налагодити швидкий і надійний зв'язок між елементами системи, а також допомагають системі функціонувати швидше та ефективніше.

Найдоступнішими програмними для продуктивності бізнесу на сьогодніє:

1)системи управління проектами – Project Management Systems/Software;

2)системи обліку відносин із замовниками (управління продажами) –

Customer Relations Management;

3) системи колективної роботи над інформацією (wiki-проекти, дискусійні платформи, форуми);

4) системи автоматизації документообігу та управління підприємствами (ERP, ECM – Enterprise Content Management, BPM –Business Processes Management);

5) спеціальні замовні системи [2].

Но все ж не буває нічого ідеального, тому інформаційна система з іншої сторони бізнесу відкриває себе як найбезпечніший ризик. Цей ризик пов'язаний з можливістю відключення електричних, телефонних систем, вірусами, хакерськими атаками, недоліками операційних систем та програмного забезпечення, питаннями безпеки інтернет-ресурсів, ризиками електронної пошти та веб-серверів.

Отже, у поколінні, яке швидко розвивається, підприємству не обійтись без обліково-аналітичних методів, без інформаційних систем та новітніх технологій. Сукупність усіх цих процесів створює середовище, де підприємство буде ефективно працювати та отримувати прибуток. Головне пам'ятати усі ризики та недоліки кожного з них, адже це може призвести до неправильного рішення, яке може спрямувати усю господарську діяльність не в то русло.

Список використаних джерел:

1. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства URL: https://economicbulletin.com/index.php/journal/article/download/405/429/

2. Овчинников С.Корпоративні інформаційні системи для малого бізнесу URL: http://vestnik.volbi.ru/upload/numbers/29/article-29-1192.pdf.

3. Плескач В. Л.Інформаційні системи і технології на підприємствах. Підручник . Знання, 2011. –718 с.

4. Швець В. Є. Загальна теорія систем і обліково-аналітичні системи суб'єктів господарювання. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497 /16595/1/77-79.pdf

Мусіхіна Марія
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Здирко Н.Г.
д.е.н., професор,
декан факультету обліку та аудиту,
Вінницький національний аграрний
університет

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАБРУДНЕННЯ В УКРАЇНІ

Статистичні дані про розвиток економіки України свідчать про те, що, незважаючи на виділення державою й приватними структурами значних коштів природоохоронну діяльність, зростають темпи експлуатації природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища за рахунок збільшення викидів шкідливих речовин в атмосферу, скидань рідких відходів у водні джерела, нагромадження твердих відходів на поверхні землі. У найбільшій мірі це пояснюється прагненням використовувати сприятливу ситуацію на ринку окремих товарів і отримати негайну вигоду, не звертаючи уваги на екологічні наслідки подібного методугосподарювання.

Існуюча й широко використовувана практика локальних екологічних оцінок продукції (наприклад, вміст шкідливих речовин у складі виробу й ін.) і технологічних процесів (маса відходів, ступінь їх небезпеки, обсяг залучених ресурсів, зіставлення параметрів середовища з показниками ГДК) не дозволяє застосувати комплексний підхід до розв'язання завдань охорони навколишнього середовища. Відповідно застосовувані на основі таких оцінок заходи залишаються малоефективними. У зв'язку із цим підвищення об'єктивності й інформативності екологічних оцінок є досить важливим завданням.

Глобальна зміна клімату внаслідок інтенсивної людської діяльності породжує аномальні явища на полюсах холоду, в океанських течіях, пустелях. Пожежі на величезних площах через спеку або затяжні тропічні зливи і повені завдають

величезну шкоду флорі та фауні, середовищам людського проживання [1].

Питання утилізації відходів виробництва і споживання в останні роки здобувають вирішальне значення для зниження антропогенного впливу на середовище існування людини, а також у зв'язку з ростом цін на сировину, що супроводжує неминуче виснаження природних ресурсів. Основна маса відходів в Україні утворюється на підприємствах гірничопромислового, хіміко-металургійного, машинобудівного, паливно-енергетичного, будівельного, целюлозно-паперового та агропромислового комплексів.

Загалом на металургійних виробництвах на 1 т сталі утворюється 0,4 т відходів. у кольоровій металургії кількість відходів шламів на 1 т металу становить 10-200 т. У відвалах шлаків країн СНД знаходиться помад 27 млн. т заліза, 335 тис. т міді й 2 млн. т цинку. Шламові відвали свинцевих заводів містять помад 3 млн. т заліза, помад 900 тис. т цинку, 150 тис. т свинцю і 70 тис. т міді [2].

У промислових твердих і рідких відходах трапляються різні токсичні речовини, що несприятливо впливають на здоров’я людей та розвиток рослин і тварин. Так, у відходах металургійної промисловості наявні солі та оксиди феруму, кольорових і важких металів. Відходами машинобудування є металобрухт, вагранкові шлаки, травильні розчини та гальванічні стоки, в яких містяться ціаніди, хром, нікель, залізо, мідь, цинк, арсен, берилій тощо.

Найбільшими забруднювачами вод України у 2020 році є (% від всього обсягу зливу в ріки):

– електроенергетика 43%;

– комунальне господарство 19,5%;

– сільське господарство 16,6%;

– чорна металургія 9%;

– хімія і нафтохімія 3%;

– інші 8,9%.

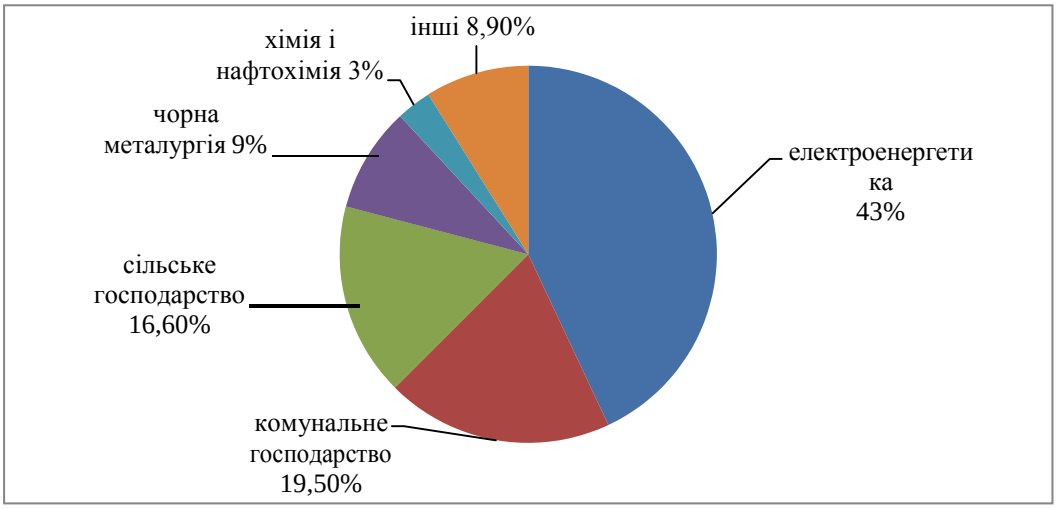

Рис. 1. Структура основних забруднювачів вод в Україні, %, 2020 р.

Джерело: побудовано автором за даними Держстату [3]

Процеси спалювання в енергетичних галузях промисловості наносять найбільшу шкоду атмосферному повітрю в Україні. Це випливає з даних за 2020 рік, оприлюднених Державною службою статистики. Так, процеси спалювання в енергетичних галузях промисловості в 2020 році дали: 522377 тонн сірки діоксиду з 600998 тонн, що були викинуті в повітря по країні в цілому; 114651 тонн діоксиду азоту з 181259 тонн, що були викинуті в повітря по країні в цілому; 202993 тонн оксиду вуглецю з 707337 тонн, що були викинуті в повітря по країні в цілому; 3583 тонн неметанових летких органічних сполук з 40621 тонн, що були викинуті в повітря по країні в цілому.

За видами економічної діяльності у 2020 році найбільшими забруднювачами атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел викидів були: виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення - 29936 тонн викидів (зменшення у порівнянні з 2019 роком на 6,3%); добування кам'яного та бурого вугілля - 290674 тонн (зменшення на 5,6%); добувна промисловість і розроблення кар'єрів - 365586 тонн (зменшення на 12,7%); металургійне виробництво - 729854 тонн (зменшення на 1,7%); постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - 849232 тонн (зменшення на 21,6%) [4].

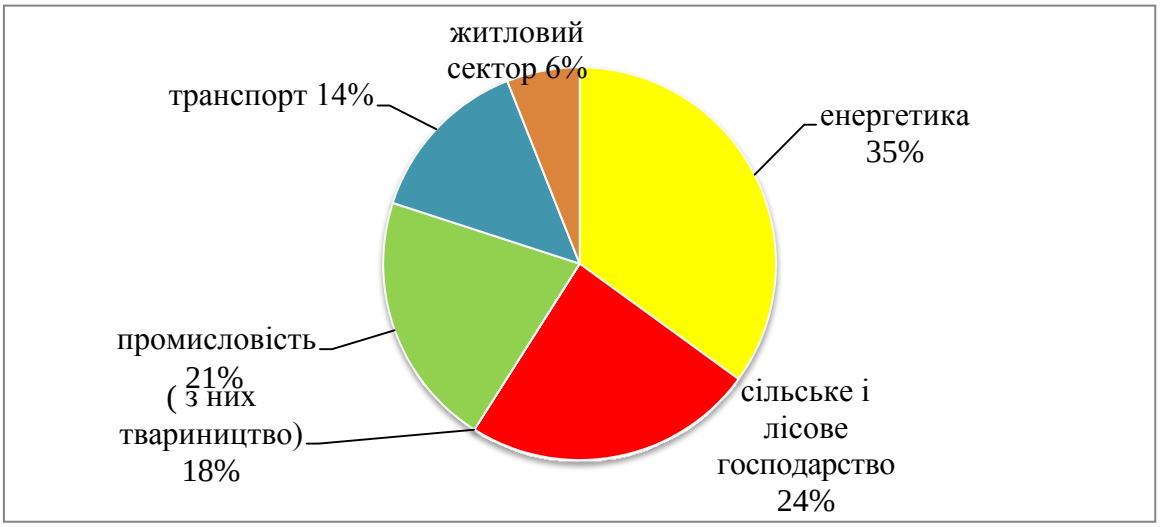

Рис. 2. Структура основних викидів в атмосферне повітря, %, 2020 р.

Джерело: побудовано автором за даними Держстату [5]

Сучасний стан забруднення атмосфери є серйозною екологічною проблемою, яка негативно впливає на умови життя на Землі, здоров'я населення, в цілому на екосистеми і розвиток сільськогосподарських культур, призводить до несприятливих екологічних наслідків таких як закислення ґрунту та води, глобальне потепління, виснаження озонового шару.

Список використаних джерел

1. Ковальчук О. Екологічна проблематика в загальноукраїнських газетах: спільне та відмінне. Український інформаційний простір. 2020. №5. С. 72-82.

2. Берзіна С.В. Екологічні проблеми в Україні (участь в громадській оцінці національної екологічної політики). *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. URL. https://www.zhiva-planeta.org.ua/pozicii-z-putan/168-pp.html (дата звернення: 30.09.2021)

3. Офіційний сайт Державної служби статистика України. Викиди забруднюючих речовин. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 02.10.2021)

4. Віхорт Ю.В. Екологічна сертифікація та маркування як інструмент регулювання національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №3. С. 30-35.

5. Викиди в атмосферне повітря: Держстат проаналізував регіони та галузі за 2020 рік. URL: https://ua-energy.org/uk/posts/vykydy-v-atmosferne-povitria-derzhstat-

proanalizuvav-rehiony-ta-haluzi-za-2020-rik (дата звернення: 28.09.2021)

Осіпчук Діана
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти.
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доцент, д. е. н,
професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інформація є основною в процесі управління. За допомогою інформації реалізується взаємозв'язок між об'єктом та суб'єктом або між керуючою і керованою елементами концепції управління. Управління має проблему з великими масштабами даних, розмір якого при збільшенні обсягів виробництва продукту постійно зростає. Надання та здійснення процесу управління нереальне без належної інформаційної допомоги, формування результативної довідково-аналітичної концепції, що може вчасно гарантувати управління важливими, правдивими даними [1].

Виникнення та інтенсивне формування інформаційного менеджменту в компаніях стає практикою сучасного бізнесу. Беручи до уваги важливість інформаційної допомоги управлінських рішень тривалий період з числа основних питань інформаційного менеджменту обумовлювалося надання конкретної регламентації якості та періоду надходження даних до менеджерів і експертів в межах компанії; надання захищеності інформації, відбір і управління інформаційними потоками з метою збільшення конкурентної переваги підприємства.

Ефективно бізнес-практикою доведено, що для забезпечення розвитку компанії цей перелік завдань не є вичерпним. На сьогоднішній день компаніям мало мати

здатність складати, обробляти, застосовувати, зберігати бізнес-інформацію і зберігати в актуальному стані бази даних. Слід мати конкретну політику відносно управління даними і інформаційної сфери, в якому перебуває компанія, з метою надання результативного високоякісного удосконалення її роботи. Тому головними завданнями інформаційної допомоги управління розвитком необхідно визначити: розвиток, обробку, застосування, зберігання та підтримку в актуальному режимі інформації і знань; надання менеджменту нормативно-правовою, інформаційно-аналітичною, методичної, прогнозної і поточної інформації, а також комплексом програмних засобів, необхідних для їх аналізу при формуванні управлінських рішень [2, с. 121-126].

Інформаційні технологічні процеси, які керують інформаційним місцем компанії, рекомендують собою концепцію, яка полягає зі спеціально навчених і підготовлених людей і техніко-технологічної бази. Застосування інформаційних технологій викликано згладжувати організаційну складність компанії. На сьогоднішній день мова йде про те, для того щоб ускладнені горизонтальні і вертикальні моделі зв’язків поліпшувалися з підтримкою новітньої комунікаційної технології.

Для кожного підприємства, особливо для фінансової установи, велике значення відіграє швидкість та безперервність обробки значного обсягу інформації. Це означає, що треба вміти володіти обчислювальною системою, за допомогою якої стає можливим опрацьовувати ці потоки інформації. А рівень дохідності банків дозволяє закупати та використовувати сучасну техніку. Не зважаючи на цей фактор, можна стверджувати, що не для кожного банку є можливим і раціональним направлення значних коштів на модернізацію існуючої в установі техніки [3, с. 53–58].

Першочерговою метою банківської установи є підвищення обсягу прибутку і тому будь-які витрати, а саме витрати на придбання сучасного обладнання, мають бути обумовлені користю, яку отримає організація від застосування цієї техніки. Світовий досвід свідчить про те, що в загальній сумі витрат банків за рік приблизно 17 % займають витрати на оснащення установи комп’ютерами. Комп’ютеризація банківської сфери має довготривалу перспективу та не гарантує миттєвого ефекту.

Вкладаючи кошти в подібний проект, не слід очікувати «швидкого» прибутку, адже необхідний певний час для навчання робітників та пристосування системи до конкретних критеріїв роботи.

Керівництво банку інвестує в програмне забезпечення, новітню техніку та сучасні облікові системи з метою автоматизації операційної роботи та підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку.

В наш час однією з галуззю мережевого програмного забезпечення, що швидко розвивається, є саме банківська комп'ютерна система. Більшість відомих компаній, які займаються розробкою обладнання, продають банківським установам системи на базі саме своїх платформ.

Відомі такі інформаційні технології, що застосовуються в банківській справі:

1) Бази даних на основі моделі «клієнт-сервер» (ОС Unix та БД Oracle).
2) Засоби міжмережевої взаємодії для міжбанківських розрахунків.
3) Служби розрахунків, які націлені на Internet. Мають назву «віртуальні банки».
4) Банківські експертно-аналітичні системи, що засновані на використанні штучного інтелекту та інші [4, с. 269–276].

Сьогодні найчастіше застосовуються спеціалізовані комп'ютери високих потужностей або універсальні комп'ютери, які можуть поєднати декілька локальних мереж.

За допомогою сучасних досягнень в галузі ІТ банківські установи вдосконалюють свої взаємовідносини з клієнтами та підвищують рівень свого прибутку. Основна задача всіх фінансових установ стосовно використання сучасних інформаційних технологій це об'єднання в єдине ціле всіх ефективних систем в єдину структуру локальних мереж [5, с. 21–26].

На сьогоднішній день зростає попит на спеціалістів у програмній сфері, тому робота з інформаційними технологіями дуже цінується на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Дзюбіна А.В., Єпур Н.В. Впровадження сучасного інформаційного забезпечення у сфері управління операційною діяльністю підприємства. Ефективна економіка. 2015. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4559
2. Маковій В.В. Роль інформаційних систем в діяльності телекомунікаційного підприємства // Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. № 3 (21). С. 121-126.
3. Юрчук Н.П. Інформаційні системи в госпдарькій діяльністю підприємства// Агросвіт. 2015. №19. С. 53–58.
4. Янчук Т.В. Значення механізму впровадження інформаційних технологій у господарській діяльності підприємств // Економіка і організація управління. 2016. №4. С. 269–276.
5. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. Бізнес Інформ. 2021. №2. С. 21–26.
6. Онопко А.С. Застосування інформаційних технологій в управлінні підприємством // Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. № 11. URL: Бізнес http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/102782/97865

Очакова Юлія Василівна

здобувач другого

(магістерського) рівня освіти

Науковий керівник:

Здирко Н.Г.

д.е.н., професор,

декан факультету обліку та аудиту,

Вінницький національний аграрний

університет

ПОРЯДОК ОЦІНКИ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

При розгляді поняття «зобов'язання» необхідно розглядати три підходи, а саме юридичний, економічний та бухгалтерський, оскільки кожен підхід різниться між собою та визначає різні сторони даної категорії, викликає проблеми їх ідентифікації як об'єкта бухгалтерського обліку. Дане проблемне питання може бути вирішене при узгоджені трьох підходів у визначенні сутності зобов'язань (рис. 1).

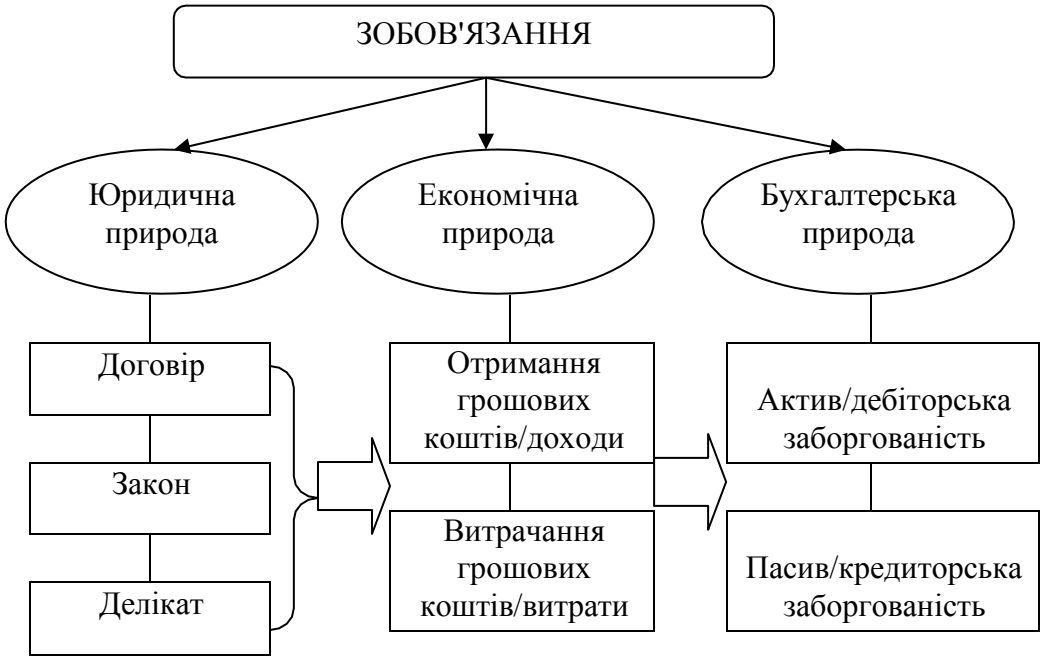

Рис. 1. Взаємозв'язок юридичної, економічної та бухгалтерської природи категорії «зобов'язання»

Джерело: узагальнено автором

Здійснюючи господарську діяльність кожний суб’єкт господарювання здійснює розрахунки з кредиторами, внаслідок чого можуть виникати як поточні, так і довгострокові зобов’язання. Існують різні підходи до визначення їх сутності, що, на нашу думку, варто детального розкриття.

Критичний аналіз економічної наукової думки в галузях бухгалтерського обліку та права дає підставу констатувати, що сьогодні немає єдиного підходу до визначення поняття «поточні зобов’язання». У зв’язку з тим, що вчені застосовують різні категорії, поняття та терміни, а саме: зобов’язання, заборгованість, розрахунки; короткострокові та поточні зобов’язання, Чернікова І.Б. пропонує виокремити категорії, «зобов’язання», «заборгованість», «розрахунки» та розглянути їх з трьох точок зору (за юридичною, економічною, бухгалтерською ознаками) [1, с. 42].

У Великому бухгалтерському словнику наводять таке визначення: «зобов'язання – це оформлені договором громадянсько-правові відносини, в силу яких одна сторона зобов'язана виконати на користь іншої сторони певні дії або утриматися від певних дій. Зобов'язання завжди мають певний суб'єктивний склад, динамічність, владність змісту, цілеспрямованості, конкретність, санкціонованість» [2, с. 347].

Науковець В.В. Лаптєв під господарським зобов'язанням розуміє врегульовані господарським законодавством відносини планово-вартісного характеру, в яких з метою досягнення встановлених планом результатів одна сторона зобов'язана на користь іншої вчинити певного виду господарсько-оперативні та (або) господарсько-управлінські (планово-організаційні) дії, а інша вправі вимагати їх вчинення [3, с. 146].

Вітчизняний учений В.В. Мушинський також розрізняє господарське зобов'язання від цивільного та наводить такі основні риси господарських зобов'язань, що відокремлюють їх від цивільних:

1) опосередковують господарську діяльність;

2) суб'єктами є юридичні особи, їх структурні підрозділи, громадяни-підприємці, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією [4, с. 138]

З юридичної точки зору поняття «зобов'язання» є ширшим, ніж з бухгалтерської. Зобов'язання в праві виникає з договору, незалежно від того, відбулись вже певні дії

щодо його виконання чи ні. В бухгалтерському обліку відображаються лише ті зобов'язання, що виникають із початком виконання договору, а не в момент його підписання. Також зобов'язання реєструються в бухгалтерському обліку лише тоді, коли виникає заборгованість.

Соколов Я.В. наводить такі основні відмінності поняття «зобов'язання» в юриспруденції та бухгалтерському обліку:

– зобов'язання в бухгалтерському обліку виникає не тільки з Цивільного кодексу, а й з інших галузей права: фінансового, трудового чи окремих законодавчих актів, що регулюють економічні відносини;

– поняття «зобов'язання» в праві та бухгалтерському обліку мають різнийзміст;

– договір – тільки юридичний факт, тому в бухгалтерському обліку відображаються договірні зобов'язання в момент їх виконання, а невиникнення [5].

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку, поточні зобов’язання оцінюються за сумою погашення, тобто за вартістю реалізації. Зобов’язання за короткостроковими позиками доцільно оцінювати за теперішньою вартістю, заборгованість перед бюджетом – за вартістю реалізації, заборгованість за товари, послуги – за поточною вартістю.

С. Шевчук [6, с. 20] звертає увагу на порядок оцінки поточної заборгованості, вираженої в іноземній валюті, який подано в П(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» та в МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». Такі зобов’язання за первісного визнання відображаються у валюті звітності перерахунком суми в іноземній валюті із застосуванням курсу НБУ на дату здійснення операцій. У подальшому зобов’язання, які є монетарними статтями, перераховують за курсом НБУ, що діє на дату погашення зобов’язання або на дату балансу.

Отже, попри багатогранність визначень сутності поняття «зобов’язання», варто зазначити, що його варто трактувати, як заборгованість кредиторів, яка виникає в результаті минулих подій та є документально підтвердженою.

Список використаних джерел:

1. Чернікова І.Б., Гладій І.О. Теоретичні основи обліку поточних зобов’язань у системі управління. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та*

послуг. 2018. Вип. 2. С. 41-51

2. Большой бухгалтерский словарь / Под ред. А.Н. Азриляна. – М.: Институт новой кономики, 1999. 574 с.

3. Лаптев В.В. Хозяйственное право: учеб. / под ред. В.В. Лаптев. – М.: Юридическая литература, 1983. 528 с.

4. Мушинський В.В. Поняття та забезпечення виконання зобов'язання: економічний та правовий вимір. *Вісник ЖДТУ*. №3 (53). 2010. С.136-142.

5. Соколов Я.В. Обязательство: что это? URL: http:/ /buh.ru/document.jsp?ID=790

6. Шевчук С. Визнання та оцінка зобов’язань у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності . *Бухгалтерський облік та аудит*. 2009. № 6. С. 18-23

Перепелиця Вікторія
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Здирко Н.Г.
д.е.н., професор,
декан факультету обліку та аудиту,
Вінницький національний аграрний
університет

ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА

В сучасних умовах переходу до ринкової економіки організація виробництва та реалізації продукції має орієнтуватися на вимоги ринку. Тобто, повинні як найповніше задовольнятись потреби споживачів у якісній овочевій продукції з метою одержання максимального, або ж оптимального прибутку від її реалізації. Виробництво, як об'єкт обліку має двоїстий характер: з одного боку – це процес використання ресурсів, з другого – створення (виготовлення) нового продукту праці. Ця двоїстість (подвійність) набуває єдності у характері перетворення ресурсів підприємства у новий продукт праці і полягає у тому, як відбувався процес трансформації (перетворення).

Подвійність процесу та їхня єдність визначають три аспекти виробництва, які здійснюються (охоплюються) бухгалтерським обліком (рис. 1).

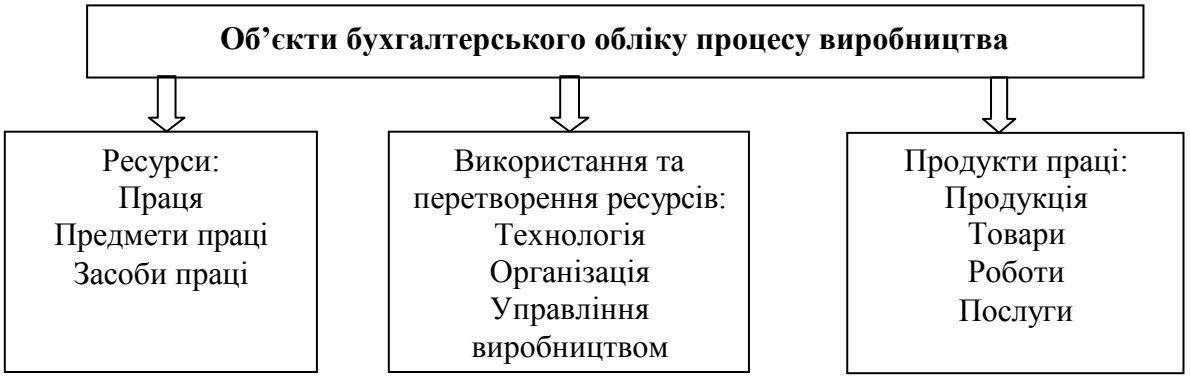

Рис. 1. Складові процесу виробництва на підприємстві

Джерело: узагальнено автором

Процес виробництва, як сукупність, завжди виступає у своїй двоїстості (подвійності) – як споживання ресурсів і як виготовлення нового продукту праці при використанні певної технології, організації та управління виробництвом. Усі аспекти процесу виробництва мають техніко-технологічні (натурально-речові) та економічні (вартісні) характеристики.

Категорію «витрати» вчені-економісти трактують по-різному. Нормативні національні та міжнародні правові акти подають такі визначення категорії «витрати» [87, с. 114] (рис. 2).

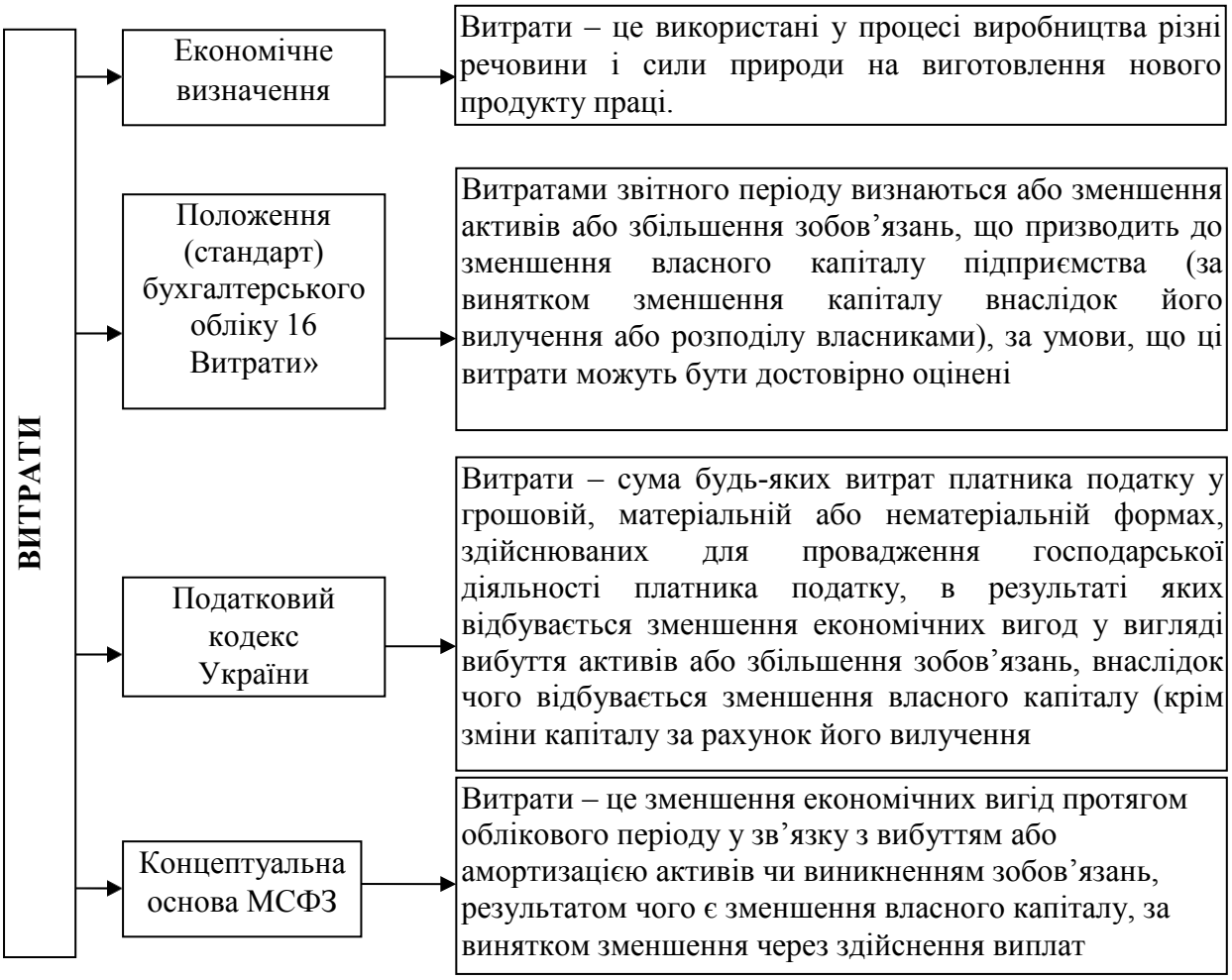

Рис. 2. Економічно-правова суть категорії «витрати»

Джерело: [2, с. 114]

Треба звернути увагу на те, що ні в офіційних документах, ні в спеціальній літературі не вказано конкретного переліку методів обліку витрат, які рекомендують для використання підприємствами різних галузей. Проте, обираючи найоптимальніший метод обліку витрат, суб'єктам господарювання доцільно

враховувати чинники, що спонукають до вибору того чи іншого методу управління витратами:

– організаційна структура управління виробництвом;

– тип виробництва, його складність, характер технологічного процесу;

– номенклатура продукції, що випускається;

– тривалість виробничого циклу;

– наявність незавершеного виробництва.

Питання визначення економічної сутності та порядку організації обліку витрат загалом – регламентує П(с)БО 16 «Витрати». Відповідно до наведеного П(С)БО під «Витратами» розуміють зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Виходячи із даного визначення, можна зробити висновок, що загалом поняття «Витрати виробництва» можна розуміти як усі ресурси (зменшення активів, збільшення зобов'язань), які були спожиті підприємством у процесі ведення ним своєї виробничої діяльності, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Відповідна достовірна оцінка ресурсів, які були використані підприємством у процесі виробництва – є основна мета ефективно діючої системи обліку витрат виробництва на підприємстві, результатом якої є формування кінцевого показника собівартості виробництва відповідного об'єкта виробництва. П(С)БО 16 «Витрати» [1] розкриває склад та елементи виробничих витрат через виробничу собівартість продукції (робіт послуг).

Відповідно до даного стандарту структуру витрат виробництва (показника виробничої собівартості) складають прямі та непрямі статті виробничих витрати підприємства. Під прямими розуміють витрати, які безпосередньо пов'язані із виробництвом та можуть бути ідентифіковані за конкретним об'єктом виробництва. Непрямі – це витрати пов'язані із процесом виробництва, які не можна ідентифікувати за конкретним об'єктом виробничого процесу (по'вязані із забезпеченням функціонування та організацією виробництва). Дана класифікація витрат виробництва також визначає склад елементів витрат за прямими та непрямими статтями та порядок

їх включення до складу виробничої собівартості продукції.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення 08.10.2021 р.).

2. Ціцька Н., Мацьків Г., Малецька О. Національна та міжнародна практика обліку витрат на виробництво продукції рослинництва та мето-дика її калькулювання. *Вісник Львівського національного аграрного універ-ситету. Серія : Економіка АПК.* 2019. № 26. С. 113-118.

Радченко Катерина
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Здирко Н.Г.
д.е.н., професор,
декан факультету обліку та аудиту,
Вінницький національний аграрний
університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дохід як джерело подальшої діяльності підприємства, покриття витрат виробництва, забезпечення робітників і держави фінансовими ресурсами, необхідними для життя усіх сторін, займає важливе місце в загальній системі обліково-аналітичного забезпечення підприємств. Дохід надзвичайно розповсюджене, широко застосовуване і одночасно багатозначне поняття, що використовується у різних значеннях. Дослідження свідчать, що в економічній літературі ототожнюються поняття «виручка» і «дохід», «дохід» і «прибуток». Виручка, дохід і прибуток тісно взаємопов'язані, однак їх бухгалтерська сутність різна (рис. 1).

Схема взаємозв'язку між виручкою, доходом і прибутком дана Подолянчук О.А. [1]. На її думку, категорія «дохід» і «прибуток» не взаємопов'язані, а лише доповнюють одна одну. Вони мають власну вартісну структуру і різняться за функціями та роллю, що виконують в процесі відтворення. Поняття доходу набагато ширше, оскільки охоплює всю величину знову створеної вартості, тоді як прибуток характеризує лише його частину. Прибуток є вартісною формою додаткового продукту, а дохід – частиною необхідного і додаткового продукту. І з цим не можна не погодитись.

Сутність доходу та методологічні засади формування інформації про нього в бухгалтерському обліку, розкриття цієї інформації у фінансовій звітності підприємств визначаються П(с)БО 3 «Звіт про фінансові результати» та П(с)БО 15 «Дохід» [5].

Рис. 1. Схема взаємозв'язку між виручкою, доходом і прибутком

Джерело: [1]

Відповідно до п. 5 П(С)БО 15 дохід визнається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Умови визнання доходів у відповідності до періоду їх визнання та відображення таких доходів у фінансовій звітності представлено на рис. 2 [4, с. 72].

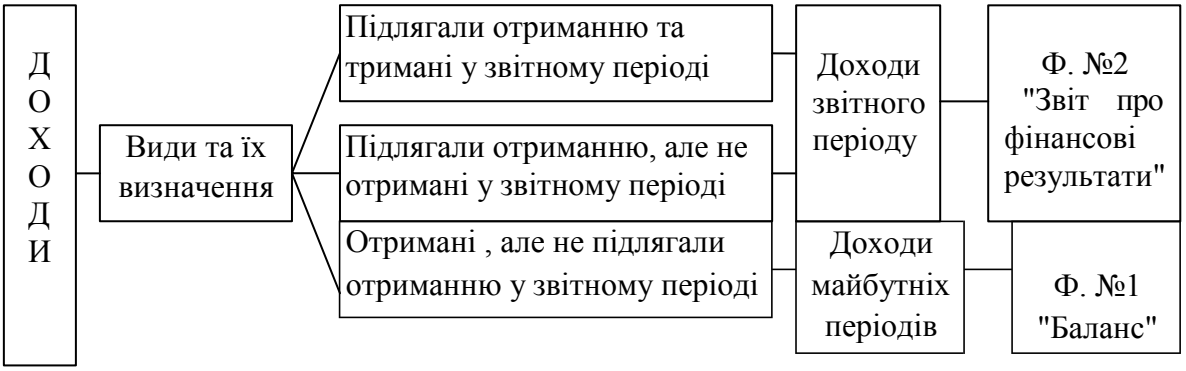

Рис. 2. Умови визначення доходів та їх відображення у фінансовій звітності

Джерело: [4, с. 72]

Основна розбіжність між МСБО і П(С)БО полягає у скороченій формі останнього. Тобто під час складання національних стандартів деякі аспекти були повністю не розкриті, а саме: 1) П(С)БО 15 «Дохід», на відміну від МСБО 18 «Дохід», не визнає доходом суми попередньої оплати, авансів у рахунок оплати продукції, суми завдатку під заставу або в погашення позики (якщо це передбачено відповідним

договором), надходження від первинного розміщення цінних паперів; 2) У національних стандартах оцінка моменту, на який підприємство передає покупцеві істотні ризики та винагороди від володіння певним активом, вимагає детального вивчення обставин операцій для впевненості в передачі ризику. Національні стандарти не задовольняють критерії визнання доходу після доставки клієнту товарів; 3) П(С)БО 15 «Дохід» не регламентує ситуацію отримання готівки від реалізації до того, як здійснюється доставка товару або виконання послуг [6, с. 176].

На сьогодні відсутнє адекватне методичне забезпечення визнання доходів та визначення фінансового результату господарювання. Основними причинами такого стану є неузгодженість понятійно-категоріального апарату, зокрема трактування різних видів діяльності; відсутність чіткості регламентації визнання доходів від різних видів діяльності; розбіжності між нормами податкового законодавства та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в частині наявності різних методичних підходів щодо визнання та формування доходів. Виявлені проблемні моменти спричиняють такі наслідки для суб'єктів господарювання: проблеми під час розмежування фактів господарського життя в розрізі різних видів діяльності; ускладнення практики ведення бухгалтерського обліку в частині формування бухгалтерських проводок, - нівелюють можливість ефективного управління; призводять до неспівставності та непорівнянності показників фінансової звітності [3, с. 38].

Із метою усунення негативного впливу, що спричиняє неконвенційність понятійно-категоріального апарату на розмежування фактів господарського життя в розрізі різних видів діяльності, уточнено поняття «фінансова діяльність», «доходи», «пряма економічна вигода», «непряма економічна вигода», розмежовано види доходів від різних видів діяльності, а також доцільне усунення протиріч у нормативних документах, що виявлені в ході їх аналізу.

Урахування даних пропозицій забезпечить єдність підходів до формування доходів у розрізі видів діяльності шляхом однозначного трактування положень нормативних документів теоретиками та практиками з бухгалтерського обліку

Список використаних джерел

1. Подолянчук О. А. Доходи: проблемні аспекти сутності та класифікації. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету Економічні науки.* 2010. № 3(11). 530 с.

2. Кубік В. Д. Проблеми обліку доходів на підприємстві у світлі застосування національних і міжнародних стандартів обліку. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. Т. 18, Вип. 3(2). С. 60-63

3. Бойченко Н. В., Наумова Т. А., Нестеренко І. В. Організаційно-методичні аспекти обліку формування та розподілу доходів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2013. Вип. 2(1). С. 37-45.

4. Осадча Г. Г., Пушкарьова М. В. Облік доходів у системі управління підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 6. С. 71-75.

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення 08.10.2021 р.).

6. Федів Р.Є. Облік доходів від використання бюджетних коштів на виконання бюджетних програм. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка.* 2009. Вип. 11. С. 172-180

Скопець О.А.,
здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Науковий керівник:
Пілевич Д.С.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри
управлінськогообліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УЗАГАЛЬНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОБОРОТНІ АКТИВИ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для комплексної автоматизації підприємства і виконання масштабних і складних проектів рекомендується запрошувати партнерів зі статусами «1С: Центр компетенції з корпоративних рішень» (1С:КОРП) і «1С:Центр компетенції по ERP-рішень» (1С:ERP) [1-2].

«1С: Підприємство» – програмний засіб, призначений для вирішення широкого кола задач з автоматизації підприємств різних видів діяльності. Конфігурація «Бухгалтерский учет для Украины» – типовий представник програм із сімейства 1С. Вона призначена для вирішення кола задач по веденню бухгалтерського обліку. У свою чергу конфігурація для промислових підприємств України сумісно з програмою «1С:Предприятие – Бухгалтерский учет для Украины 8» автоматизує бухгалтерський облік на підприємстві, що досліджується.

Відображення операцій з придбання ТМЦ визначається в першу чергу джерелом надходження. У типовій конфігурації програми «1С» підтримуються наступні варіанти:

від постачальника (у тому числі нерезидента). У цьому випадку використовується документ «Надходження товарів і послуг». Облік розрахунків за придбані ТМЦ

ведеться на рахунках обліку взаєморозрахунків з контрагентами (63, 685);

від підзвітної особи. У цьому випадку використовується документ «Авансовий звіт». Розрахунки за придбані ТМЦ виробляються підзвітною особою в момент покупки і відображаються на рахунку обліку розрахунків з підзвітними особами (372).

Крім операцій з оприбуткування ТМЦ, документом «Надходження товарів і послуг» оформляються операції:

«Купівля, комісія». Оформляється покупка товару і надходження товару на комісію. Від кого надходить товар → від постачальника або від комітента → визначається видом договору, обраним в документі: «З постачальником» або «З комітентом»;

«У переробку» → прийом сировини (матеріалів) в переробку;

«Обладнання» → відображає покупку необоротних матеріальних активів з оприбуткуванням на відповідні субрахунки рахунка 15 «Капітальні інвестиції». Під обладнанням розуміється як обладнання, яке потребує монтажу, так і не потребує монтажу;

«Об'єкти будівництва». За допомогою цієї операції можна відобразити надходження придбаних об'єктів незавершеного будівництва і т. д.;

«Бланки суворого обліку». Операція використовується при оприбуткуванні бланків суворого обліку.

Створимо новий документ, яким будемо прибуткувати придбані ТМЦ, виберемо вид операції «Купівля, комісія». Після вибору операції необхідно визначити організацію, якій належать ТМЦ, і склад, на який вони оприбутковуються. Якщо всі налаштування користувача виконані правильно, організація повинна підставитися за замовчуванням і вручну нічого вводити не доведеться. Якщо ж цього не відбувається, необхідно перевірити і налаштувати картку користувача в меню «Сервіс → Настройки користувача».

У документі можна вказувати склад будь-якого типу, хоч оптовий, хоч роздрібний. Таким чином, прикладне рішення ніяк не обмежує користувача у цьому аспекті → ТМЦ можуть потрапляти в роздрібну торгівлю як зі складів, так і безпосередньо від постачальників. Зосередимо свою увагу на оптовій схемою. При її використанні вибирається склад, в картці якого в поле «Вид складу» зазначено

«Оптовий».

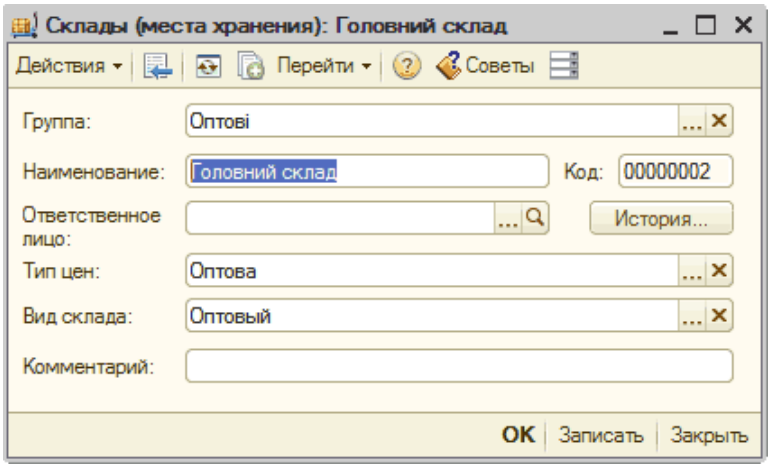

Рис. 1. Відображення складів

Джерело: розроблено автором за допомогою програми «1С: Підприємство»

Далі необхідно визначити контрагента-постачальника і договір поставки. У типовій конфігурації «1С» вони пов'язані між собою. При цьому істотним для механізмів документа є якраз договір, тому що саме в ньому визначаються всі основні параметри взаєморозрахунків: вид, валюта і варіант ведення взаєморозрахунків, тип цін.

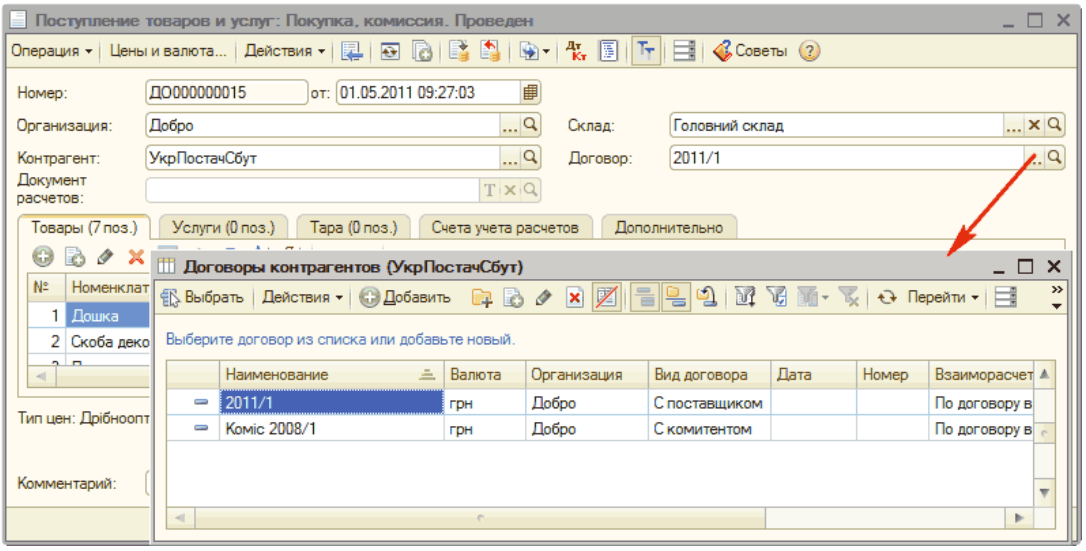

Рис. 2. Відображення надходження товарів та послуг

Джерело: розроблено автором за допомогою програми «1С: Підприємство»

Вид договору «відсікає» від документа «Надходження товарів і послуг» все ті договори, які не відповідають контексту операції: реалізації, комісійні, бартерні та інші.

Це дозволяє користувачам «1С підприємство» не плутатися в великій кількості договорів з якимось великим контрагентом. Реквізит «Вид договору» є елементом відбору допустимих значень при роботі з іншими документами. Наприклад, вводячи

«Платіжне доручення, що виходить» з видом операції «Оплата постачальнику», в реквізиті «Договір» можна вибрати лише договори виду з постачальником, з комісіонером і з комітентом. Це пов'язано з тим, що умови відбору пов'язані з видом договору. Якщо у вікні відбору натиснути на кнопку «Відбір і сортування», то ми можемо побачити, що умова відбору «Вид договору» неактивно, а значить, користувач самостійно не зможе його змінити. Щоб стали доступні інші договори з даними контрагентом, потрібно змінити типову операцію платіжним дорученням.

Отже, за складами можна вести кількісний або кількісно-сумовий облік. У першому випадку оцінка товарів і матеріалів для цілей бухгалтерського обліку не залежить від того, з якого складу вони отримані. Складський облік можна відключити, якщо в ньому немає необхідності.

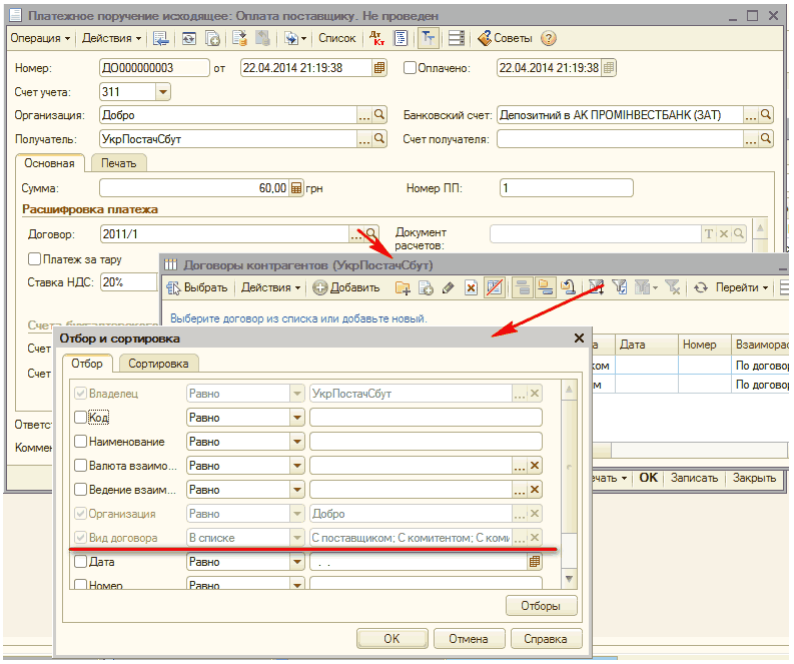

Рис. 3. Платіжне доручення вихідне

Джерело: розроблено автором за допомогою програми «1С: Підприємство»

В «1С: Бухгалтерії» реєструються дані інвентаризації, які автоматично звіряються з даними обліку. На підставі інвентаризації виявляються надлишки і списуються недостачі.

Для кожного складу може бути визначено матеріально відповідальну особу. Водночас для одного складу може бути призначено одну відповідальну особу; історія призначення відповідальних осіб зберігається. Інвентаризацію запасів можна зробити як за складом, так і за матеріально відповідальною особою.

Список використаних джерел:

1. Гаркуша С.А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2012. Вип. 4. С. 60-65.

2. Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні : навч. посіб. / В. М. Краєвський, Л. В. Титенко, Т. М. Паянок, Н. В. Параниця, С. В. Богдан / Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 288 с.

Ступак Олексій
здобувач першого
(бакалаврського) рівня
освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та
статистики

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасний етап розвитку світової економіки був із динамічними процесами ринкових перетворень. У цих процесах часто можна побачити впровадження новітніх технологій і сучасних підходів у галузі системи управління інформацією. Відповідно до сучасних принципів управління бізнесом, інформаційне забезпечення призначене для супроводу процесів управління переважно стратегічного характеру.

Для реалізації будь-якої концепції стратегічного розвитку необхідна актуальна інформаційна база, яка ставить нові завдання та вимоги щодо формування системи обліково-аналітичного забезпечення.

Аналіз функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення на підприємствах ресторанної індустрії дозволяє зробити висновок про вкрай низьку орієнтованість на розробку та прийняття стратегічних рішень, що негативно позначається на ефективному використанні існуючих інструментів стратегічного управління та актуалізує дослідження з розробки концептуальних основ обліково-аналітичного забезпечення в управлінні стратег на підприємствах у цій сфері.

Загальноприйнятим у науковому та прикладному світі є постулат, що мета функціонування кожного підприємства — отримання або максимізація прибутку. Дане

твердження можна вважати аксіоматичним для суб'єктів господарювання розвинутих країн,які можуть діяти в правовому полі, з дотриманням умов конкурентної боротьби іпрозорістю (в допустимих межах) власної діяльності. [1]

Управління виробничо-фінансовою діяльністю підприємств за умов глобалізації, повсюдне поширення впровадження інформаційних технологій, жорстка конкуренціята обмежені ресурси мають на увазі високий рівень економічних обґрунтувань управлінських рішень на різних рівнях управління.

Аналіз функціонування бухгалтерії та система аналітичного забезпечення на українських підприємствах показує дуже низький ступінь орієнтації на розробку та виготовлення управлінського рішення.

Розмежування обліково-аналітичних функцій, які реалізуються на практиці, галузеве розуміння методології управлінського обліку лише як механічного набору облікових процедур, без зв'язок з аналітичними функціями, погане розуміння місця управлінського обліку та аналізу в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством призводять до зниження ефективності внутрішньогосподарського управління. Ці проблеми визначають актуальність дослідження.[3]

Економічну безпеку підприємства визначають як стан захищеності, уникнення загроз, оцінку усіх ресурсів, сукупність методів тощо. У теоретичному значенні це можливо, але в прикладному — досягнути важко, оскільки існують фактори, вплив яких непідвладний підприємству. Тобто економічна безпека підприємства — явище тимчасове, а отже потребує зі сторони керівництва або управлінського персоналу чи господарюючого суб'єкта постійного контролю.

Останній базується на формуванні відповідного обліково-аналітичного забезпечення, основне призначення якого полягає в збиранні, узагальненні, накопиченні та аналізі інформації. Для прийняття адекватних до ситуацій рішень суб'єктами безпеки для забезпечення безпечних умов розвитку важливе уникання проблем, яке проявляється в мінімізації ризиків повязаних з недостовірною обліковою інформацією. [2]

Фінансова складова. Згідно наукових тверджень ця складова економічної безпеки означає «досягнення найбільш ефективного використання ресурсів», що

важко зробити без належного управління коштами підприємства, які формують базис всіх ресурсних компонентів. Особливо це актуально у період так званого «безгрошів'я суб'єкта» — коли він працює на самостійно створених зобов'язаннях (не виплата заробітної плати, авансові платежі тощо), або залучає кредити позики.

Політична складова. На підприємстві є внутрішня політика облікового і необлікового характеру. Важливіше проводити оціночну роботу щодо формування керівництвом внутрішньої політики суб'єкта з питань поточного функціонування та подальшого розвитку, атмосфери у колективі тощо.

Правова складова. Кожен господарюючий суб'єкт повинен працювати згідно норм діючого законодавства, порушення яких призводить до штрафних санкцій.

Таким чином , обліково-аналітичне забезпечення кожної складової економічної безпеки підприємства має важливе значення лише при їх одночасності та комплексності. Адже без взаємозв'язку і взаємодії досліджені елементи втрачають свою дію. Неможливим є прояв однієї складової без іншої інформаційна формує підгрунтя для всієї решти.

Список використаних джерел

1. Вороніна В. Стаття "Обліково-аналітичне забезпечення в управління підприємством" [Електронний ресурс] / В. Вороніна – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/.

2. Гнатюк Т. М. Стаття "Обліково-економічне забезпечення економічної безпеки підприємства" [Електронний ресурс] / Т. М. Гнатюк, Н. Б. Мельник – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/ .

3. Хунговаті, С., Рахмаваті, Р., Арьяні, Ю.А., і Пробохудоно, А.М. (2017). Розкриття інформації про корпоративне управління та стратегічний управлінський облік. Індонезійський журнал сталого обліку та управління, 1(1), 23-30.

Сук Петро

професор, д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут"

АМОРТИЗАЦІЯ МАЛОЦІННИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ МЕТОДОМ ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ

Згідно П(С)БО 7 "Основні засоби" для нарахування амортизації малоцінних необоротних атеріальних активів (далі – МНМА) передбачено застосовувати два методи: 1) нарахування мортизації здійснюється в розмірі 50% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію, а ешту 50 % вартості – при списанні об'єктів; 2) нарахування амортизації здійснюється в озмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію [1].

МНМА є особливим видом необоротних активів. Вони мають очікуваний строк корисного икористання (експлуатації) не більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший а рік) або вартість менше за встановлену межу. Податковим кодексом України вартісна межа становлена у розмірі 20000 грн [2]. Відповідно до П(С)БО

7 “Основні засоби” підприємства амостійно визначають вартісну межу [1].

МНМА як і інші необоротні активи обліковуються на рахунках класу І “Необоротні ктиви” Плану рахунків бухгалтерського обліку [3] і в розділі І “Необоротні активи” форми інансової звітності №1 Баланс [4].

Таким чином, по МНМА як необоротному активу можна нараховувати амортизацію за етодами, що передбачені для необоротних активів. Податковим кодексом України [2] і (С)БО 7 “Основні засоби” [1] встановлено п’ять методів амортизації для необоротних ктивів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової артості, кумулятивний, виробничий.

Таким чином, по МНМА як необоротному активу можна нараховувати амортизацію етодом зменшення залишкової вартості.

Розглянемо використання методу зменшення залишкової вартості для амортизації МНМА.

За методом зменшення залишкової вартості річна сума амортизації визначається як обуток залишкової вартості об’єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату очатку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Вона обчислюється як різниця іж одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об’єкта ід результату ділення ліквідаційної вартості об’єкта на його первісну вартість.

Сума амортизації за методом зменшення залишкової вартості розраховується за ормулами:

$$РСА = П_{зв} \times РНА,$$

де РСА – річна сума амортизації; $П_{зв}$ – первісна (залишкова вартість); РНА – річна норма мортизації.

$$РНА = (1 - \sqrt[n]{}\ (ЛВ : ПВ) \times 100\%,$$

де n – кількість років корисного використання об’єкта.

На прикладі показано використання методу зменшення залишкової вартості.

Первісна вартість МНМА – 17000 грн, строк їх експлуатації – 20 років, ліквідаційна артість – 2000 грн.

$$РНА = 1 - \sqrt[20]{}\ (2000 : 17000) \times 100\% = 10{,}15\ \%.$$

Річна норма амортизації – 10,15 %.

Розрахунок використання методу зменшення залишкової вартості наведено (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок суми амортизації МНМА методом зменшення залишкової вартості

Рік	Первісна (залишкова) вартість, грн	Річна норма амортизації, %	Річна сума амортизації, грн
1	17000	10,15	1726
2	15274	10,15	1550
3	13724	10,15	1393
4	12331	10,15	1252
5	11079	10,15	1125
6	9954	10,15	1010
7	8944	10,15	908
8	8036	10,15	816
9	7220	10,15	733
10	6487	10,15	658
11	5829	10,15	592
12	5237	10,15	532
13	4705	10,15	478
14	4227	10,15	429
15	3798	10,15	385
16	3413	10,15	346
17	3067	10,15	311
18	2756	10,15	280
19	2476	10,15	251
20	2225	10,15	225
x	Разом	x	15000

Дані таблиці 1 показують, що найбільша річна сума амортизації була нарахована в ерший рік (1726 грн) і вона рівномірно знижувалась до найменшої суми в останньому році
225 грн). Це свідчить про те, що метод зменшення залишкової вартості є дигресивно- еометричним, тобто сума амортизації МНМА, яка поступово зменшувалась, розраховувалась з їх балансової (залишкової) вартості.

Висновки. Згідно П(С)БО 7 "Основні засоби" для нарахування амортизації малоцінних еоборотних матеріальних активів (далі – МНМА) передбачено застосовувати метод арахування амортизації в розмірі 50% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію, і ешту 50 % вартості при списанні об'єктів з балансу, а також метод нарахування амортизації розмірі 100% вартості об'єктів при їх видачі в експлуатацію.

З метою більш точного розподілу вартості МНМА протягом періодів їх використання ожна розраховувати амортизацію за методами, що визначені П(С)БО 7 "Основні засоби" ля необоротних активів. Доцільно, зокрема, для амортизації МНМА використовувати метод меншення залишкової вартості.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджено аказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві стиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. Вилучено з : ttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text.

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. –

Режим доступу : ttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських перацій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 30 истопада 1999 р. № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України 09 грудня 2011 р.
№ 1591), зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 р. за № 892/4185. – ежим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#n13.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до інансової звітності", затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р.
№ 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – ежим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text.

Суходольська Дарина
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д. е. н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

САМОТЕНЕДЖМЕНТ - ЦЕ ОСНОВА ОСОБИСТОГО ТА ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО УСПІХУ, ОСОБЛИВО ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Час - це такий самий ресурс, як фінанси або сировина. Головна характеристика - його незворотність. Час не можна накопичити, взяти в борг, передати іншому.

Дійсно, якщо робітник неправильно розпоряджається своїм часом, то, наприклад, умови контракту не будуть виконані вчасно. Виходячи з цього, компанія понесе збитки, їй потрібно буде виплатити штраф або компенсувати втрати через простій. Успіх будь-якого керівника залежить не тільки від матеріальних та економічних цінностей, а й від того, наскільки добре він вміє розпоряджатись найціннішим - своїм часом. Керівник компанії (так само і будь-який інший лідер) для досягнення поставленої мети повинен свідомо і систематично використовувати свій час.

Самоменеджмент (або, як його ще називають «таймменеджмент») - це техніка правильного використання та розподілу часу. Він допомагає використовувати роботу з найменшими затратами, краще організовувати працю, зменшити загруженність роботою. Але, насамперед, таймменеджмент - це самоорганізація, вміння керувати собою, ситуацією, володіти процесом управління в усіх найширших сенсах - в просторі, в часі і НЕ дозволяти часу і роботі панувати над собою [1]. Як говорить

давня мудрість – хто не навчиться керувати собою, той не зможе керувати іншими. Не можна цілком зрозуміти інших, якшо не можеш зрозуміти себе.

Таймменеджмент – це саморозвиток керівника, як особистості та організація його особистої діяльності. Він вивчає принципи і правила планування часу, визначення власних цілей і розстановки пріоритетів при прийнятті якісних управлінських рішень

Основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використовувати власні можливості, свідомо керувати перебігом свого життя і бороти зовніші обставини.

Дуже часто керівники зорієнтовані не на результат діяльності, а на його перебіг. Вони замість того, щоб робити правильні справи – роблять справи правильно. Вирішують проблеми, а не створюють творчі альтернативи. Вони не оптимізовують використання засобів, а зберігають їх. Просто виконують свій обов‘язок, а не намагаються отримати результати. І не підвищують прибуток, а просто зменшують витрати [2].

Всі керівники зобов‘язані не порівнювати себе з іншими, а намагатись вдосконалюватись, побачити в собі слабкі сторони і боротися з ними. Вони повинні знайти себе та оточувати себе тими людьми, які будуть гідні їх, які будуть мотивувати його та для яких лідер теж буде виступати мотиватором та авторитетом.

«При щоденному рішенні різних завдань керівник виконує різні функції. Цей процес можна представить як коло самоменеджменту. У ньому позначено п'ять функцій:

- постановка цілей;
- планування;
- визначення пріоритетів щодо майбутньої справах;
- складання розпорядку дня й організація трудового процесу;
- самоконтроль і коригування цілей» [3].

Персональна ефективність керівника, максимально результативне використання його часу – це на 30 % питання особистої організованості і на 70 % – питання грамотного делегування завдань. Раз йому потрібно управляти людьми – значить, потрібно управляти їх часом, підвищувати ефективність використання цього

ресурсу [4].

Для підвищення ефективності управління часом доречно буде навести правило Д. Ейзенхауера, який визначив, що перед початком будь-якої справи важливо встановити пріоритети за такими критеріями, як терміновість і важливість справи. Це правило є простим допоміжним засобом, особливо для тих випадків, коли треба швидко прийняти рішення щодо того, якому завданню віддати перевагу, що дозволить значно підвищити особисту продуктивність [4].

Отже, для того, щоб максимально підвищити продуктивність та, щоб результати управлінської роботи були на високому рівні, керівник повинен в першу чергу бути «самодисциплінованим» та цілеспрямованим (чітко знати чого саме він хоче та для чого йому це потрібно) для того, щоб своїм прикладом вміти мотивувати працю своїх підлеглих, залучати їх до відповідальності, доручаючи їм не тільки менш важливі (рутинні) справи і бачити значні результати їхньої праці.

Управлінське рішення є результатом розумово-психологічної, творчої діяльності керівника, а його прийняття – це процес, котрий зумовлює появу продукту управлінської праці. Прийняття рішень є найголовнішим оцінювальним критерієм здібностей, умінь і навичок керівника. Від їх зумовленості значною мірою залежать результати діяльності організації.

Не кожне управлінське рішення призводить до очікуваних результатів. Це трапляється через помилки, допущені у процесі підготовки рішень (поспішність, зумовлена дефіцитом часу; неправильне витлумачення фактів; розгляд лише позитивних варіантів тощо) та ігнорування особливостей взаємодії працівників. Тому, приймаючи управлінські рішення, керівник повинен спиратися не лише на власний досвід, інтуїцію та логіку, а й на наукові дослідження у цій сфері [5].

Список використаних джерел:

1. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера : навчальний посібник / Л. Скібіцька. К. : Центр учбової літератури, 2010. С. 358

2. Хміль Ф. І. Ділове спілкування : навч. посіб. / Ф. І. Хміль. К. : Академвидав, 2004. С. 280

3. Штепа О. С. Самоменеджмент (самоорганізування особистості) : навч. посіб.

/ О. С. Штепа. Львів : Вид-во Львівського університету ім. І. Франка, 2012. С. 362

4. Берд П. Тайм-менеджмент: Планирование и контроль времени / Поли Берд ; пер. с англ. К. Ткаченко. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 288 с.

5. Шигун М. М. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посіб. : Вид-во ЖДТУ, 2004. С. 352.

Шмигун Наталія

здобувач другого (магістерського) рівня освіти

Науковий керівник:

Правдюк Н.Л.,

професор, докт. екон. наук,

завідувачка кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет

ВИРОБНИЧІ ВИТРАТИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Діяльність підприємств аграрної сфери пов’язана з ризиком і невизначеністю та суттєво відрізняється від інших галузей народного господарства, що й зумовлює особливості управління витратами. При цьому в умовах постійного зростання розміру витрат особлива увага з боку керівництва сільськогосподарських підприємств повинна приділятися ефективності їх формування. Саме тому проблема побудови ефективної системи управління витратами повинна стати пріоритетом розвитку кожного підприємства, що сприятиме підвищенню прибутковості його господарювання [1, с.1265].

У відповідності до нормативних документів, витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які приводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власникам). Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов’язань [2].

Витрати на виробництво є складовою частиною об’єкта управління. Із зовнішнього середовища у внутрішнє надходять ресурси виробництва: засоби праці, предмети праці, жива праця, фінансові ресурси. Зовнішнє середовище є також постачальником інформації, яка в сучасній економіці також має досить високу цінність і є об’єктом управління. У процесі господарської діяльності ресурси

виробництва взаємодіють між собою, змінюють свої властивості, і на виході виробничого процесу одержують готову продукцію, які надходять із внутрішнього середовища в зовнішнє. Витрати на виробництво є витратами ресурсів виробництва у процесі випуску продукції, виконання робіт, надання послуг; у процесі виробництва також відбувається перенесення вартості використаних у виробництві ресурсів на результат виробничого процесу – готову продукцію (роботи, послуги) [3, с.46].

Таким чином, витрати утворюються в процесі формування та використання ресурсів для досягнення певної мети. Вони мають різне спрямування, але загальноприйнятим і принциповим є поділ їх на інвестиційні та поточні витрати, що пов'язані з безпосереднім виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції (надання послуг). Зрозуміло, що будь-які витрати орієнтовані на певний результат – тільки це виправдує їхню доцільність. Стосовно виробничого підприємства цей загальний принцип діяльності, який покладено в основу визначення собівартості продукції, виражається формулою «Витрати – Випуск». Це повною мірою є притаманним і сільськогосподарському виробництву[4, с.10].

Отже, можна стверджувати, що ефективність аграрного бізнесу безпосередньо залежить від ефективності управління виробничими витратами. У свою чергу, система управління потребує якісного інформаційного, у тому числі, обліково-аналітичного супроводу.

Необхідність розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення управління на рівні підприємств зумовлено:

. зміщенням акценту аналізу з внутрішнього на зовнішнє ринкове середовище;

. необхідністю прийняття зважених і прогностичних управлінських рішень;

. потребою врахування вимог суспільства щодо збереження природних і невідтворювальних параметрів виробництва;

. необхідністю продуманого взаємозв'язку між оперативним та стратегічним напрямами діяльності підприємства, оскільки облік, аналіз і контроль, досягнення стратегічних цілей і задач відображаються в конкретній системі показників;

. розширенням методів аналізу ефективності використаних ресурсів з метою забезпечення їх відповідності тактичним і стратегічним тенденціям;

. вдосконаленням концепції обліку та аналізу під час управління процесами

відтворення ресурсів, капіталу, природного середовища, їх складовими та їх динамікою [5, с.134].

Інформаційна, у тому числі обліково-аналітична, підтримка управління витратами аграрних підприємств у вигляді конструктивної схеми приведена на рис.1.

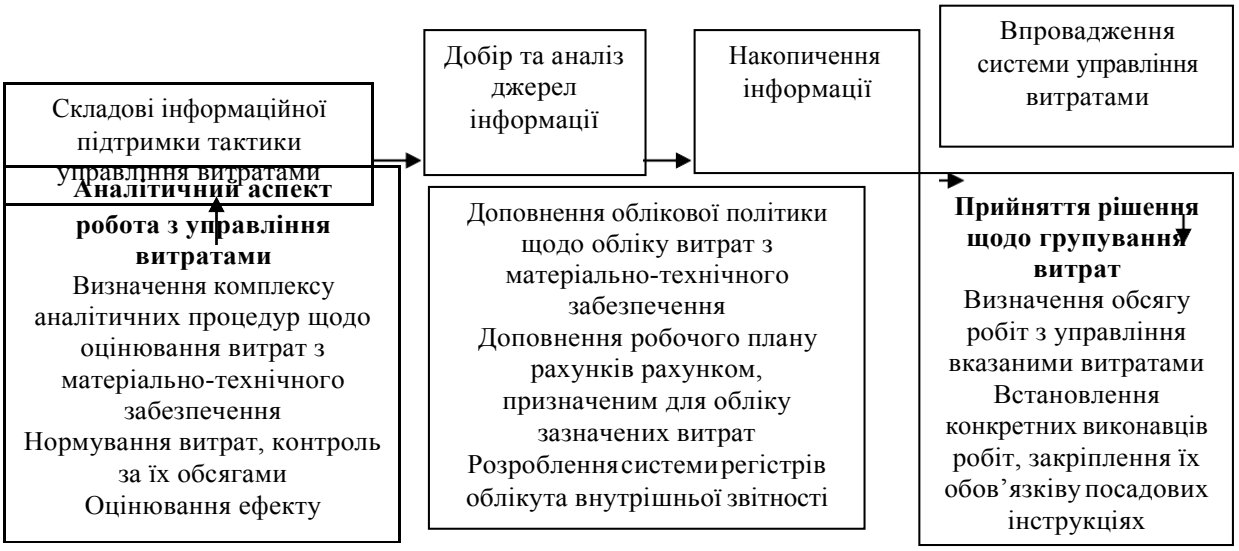

Рис.1 Конструктивна схема інформаційної підтримка управління витратами аграрних підприємств

Джерело: [6, с.161]

На думку Н.Л. Правдюк, така конструктивна схема інформаційної підтримка управління витратами аграрних підприємств формує сукупність даних щодо добору та аналізу джерел інформації, її накопичення, методів обробки та аналізу для прийняття управлінських рішень. Науковець стверджує, що інформаційна система підтримки управління дозволяє:

- здійснювати збір, зберігання і швидкий доступ до оперативної, облікової та звітної інформації аграрного підприємства;
- інформувати управлінський персонал про поточний стан аграрного підприємства та забезпечувати зростання продуктивності праці, ефективне використання ресурсів, скорочення невиробничих втрат, оптимізацію витрат;
- за рахунок оперативного збору, передачі і обробки інформації підвищувати ступінь обґрунтованості і своєчасності прийнятих рішень;
- за рахунок своєчасного і повного надання необхідної інформації менеджерам усіх рівнів управління з єдиного інформаційного фонду домагатися зростання ефективності управління та координованості виробничих і збутових процесів;

- погоджувати рішення, що приймаються на різних ієрархічних рівнях управління і в різних структурних підрозділах аграрних підприємств[6, с.160].

На підставі опрацьованих наукових та нормативних джерел [1-6], можна зробити наступні висновки:

1) обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва – це організована система обліково-аналітичного опрацювання (збір, нагромадження, групування, узагальнення, реєстрація, аналіз) виробничих витрат, що відображає їх кількісну чи якісну характеристику;

2) отримана від системи обліково-аналітичного забезпечення інформація про виробничі витрати допомагає визначити, на якому рівні перебуває підприємство, розрахувати оптимальний розмір виробничих витрат, раціонально встановити ціни, планувати рівень прибутку і рентабельності від виробництва та прийняти необхідні управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Єдинак Т.С., Омельницька Ю.Е. Особливості калькулювання собівартості продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Економіка і суспільство. Випуск № 19. 2018.С.1260-1265

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України 31.12.99 № 318. (із змінами і доповненнями).URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

3. Варченко О.М., Свиноус І.В., Биба В.А. Теоретичні засади формування системи управління виробничими витратами на сільськогосподарських підприємствах. Інноваційна економіка.№ 3-4. (83).2020 .С.44-50

4. Бабіченко В.В., Сахно Ю.С. Методичні підходи щодо формування витрат в обліку сільськогосподарських підприємств. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 30 (69). № 6. 2019.С.10-15

5. Правдюк Н.Л. Обліково-аналітичний супровід стратегії сталого розвитку підприємства. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №4. С.130-143.

6. Правдюк Н.Л. Облікове забезпечення тактики управління витратами. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. №2 С. 149-165.

Янченко А.С.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної
фіскальної служби України

АВТОМАТИЗОВАНІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ЇХ РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Сучасні організації з управління підприємствами та бухгалтерським обліком вимагають широкого використання мережевих інформаційних технологій. Працівники практично в усіх сферах економічного життя у виробництві, торгівлі, сфері послуг використовують у своїй діяльності комп'ютери. Але в той же час не всі мають правильне розуміння можливостей сучасних комп'ютерних технологій і вміють максимально ефективно їх використовувати. Комп'ютерні технології значно підвищили якість обробки бухгалтерської інформації. Водночас використання бухгалтерських комп'ютерних програм змінило склад і організацію бухгалтерського персоналу: зменшило кількість ручних операцій з обробки вихідних документів, систематизації облікових показників, заповнення регістрів і форм звітності. Бухгалтерський облік став більш креативним, спрямований на організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку.

Дослідженням проблеми автоматизації обліково-аналітичних систем та їх розвитку та функціонування займається наступні науковці: Адамик О. В., Матієнко-Зубенко І. І., Лучко М. Р., Муравський В. В., Назарова І. Я., Терещенко Л. О., Шевчук

О.А. та інші.

Мата полягає у вивченні сучасних тенденцій автоматизованої обробки облікової інформації в контексті впровадження мережевих технологій.

Основна мета інформаційної системи корпоративного обліку – надання фінансової інформації для корпоративного керівництва, щоб воно могло приймати мудрі рішення при виборі альтернатив, які використовують обмежені ресурси. Деякі компанії використовують нефінансову інформацію. При цьому на підприємстві створена економічна інформаційна система, що складається із взаємопов'язаних підсистем, які забезпечують необхідне управління інформацією. В даний час підсистема обліку відіграє провідну роль в управлінні потоком інформації про стан об’єктів управління, що надходить до всіх підрозділів підприємства, а також потоком інформації про зовнішніх запитувачів [2, с. 87].

Інформаційна система бухгалтерського обліку надає облікову інформацію, яка відображає загальну картину діяльності підприємства. На цьому етапі та в умовах переходу на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку змінився напрямок інформатизації бухгалтерського обліку. Якщо останнім часом її основними користувачами є державні органи, то бухгалтерська інформація тепер є основою для прийняття управлінських рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами облікової інформації. Перш за все, він надає кількісні дані, необхідні для виконання на підприємстві функцій управління виробництвом і планування, контролю та аналізу діяльності[1, с. 113].

Використання комп'ютерних технологій вносить деякі зміни до організації бухгалтерського обліку, а комп'ютерні технології як допоміжний засіб стають істотним чинником у створенні бухгалтерського обліку, змінюючи як форму бухгалтерського обліку, а й його зміст.

Розрізняють два послідовних етапи автоматизації бухгалтерського обліку: механізація облікової роботи за окремими напрямками обліку з використанням обчислювальних пристроїв та комплексна автоматизація обліку в умовах автоматизованої системи управління підприємством.

Обчислювальна техніка не вносить жодних змін в принципи облікової реєстрації, і ці принципи є незмінною основою обліку реєстрації при використанні обчислювальної техніки. Використання комп'ютерної техніки в бухгалтерському обліку не впливає на методологічні засади того чи іншого виду бухгалтерського обліку, а лише змінює технологію обробки облікової інформації [3].

Автоматизація бухгалтерського обліку вносить деякі зміни у технологію бухгалтерського обліку. Отже, один виконавець поєднує функції кількох суміжних галузей бухгалтерського обліку, наприклад, касир як пише прибуткові і видаткові касові ордери, а й розподіляє їх суми у регістрах бухгалтерського обліку.

Спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення дозволяє:

1) складати оборотну відомість і баланс у будь-який час на будь-яку кількість введених господарських операцій. Це дозволяє в обліковому процесі скласти кілька проміжних оборотних відомостей для визначення собівартості продукції з урахуванням незавершеного виробництва, обороту від реалізації прибутку, окремих податків;

2) редагувати введені операції в будь-який час:

- змінити суму, дату, зміст і коментарі;

- доповнювати журнал операцій новими операціями в будь-якому місці і порядку;

- повністю і повністю знищити будь-які операції;

3) створювати різні звіти з урахуванням журналу транзакцій. Основне призначення бухгалтерської програми – полегшити рутинну роботу бухгалтера зі складання різної інформації, журналів та звітів [5, с. 57].

Сучасні бухгалтерські програми допомагають в автоматичному зборі, реєстрації, обробці та передачі облікових даних, вводять систему первинної інформації в бухгалтерський облік тільки в електронному вигляді. Якщо в умовах ручної обробки облікових даних різні служби могли автономно створювати та обробляти необхідну

інформацію, що призвело до розбіжностей, то в автоматизованій системі така обробка є єдиним технологічним процесом. Інтеграція облікових систем допомагає підвищити рівень достовірності облікових та аналітичних даних, що досягається за рахунок єдиного введення даних та багаторазової обробки однієї і тієї ж інформації для виконання запитів у різних підсистемах обліку [4, с. 126].

Після виходу обліково-аналітичних даних за внутрішні інформаційні межі підприємства підприємство стає частиною глобального соціально-економічного простору. Якісним проявом соціально-економічного середовища є інформаційне суспільство, в якому існує взаємозв'язок між усіма підприємствами, установами, організаціями. Інформаційне суспільство виступає як універсальний електронний інформаційний світ, в якому обмін інформацією між усіма його ланками здійснюється за допомогою інформаційних технологій.

Отже, в економіці України відбуваються значні зміни у зв'язку із глобалізацією підприємницької діяльності, швидкими темпами розвитку інформаційних технологій. Це, у свою чергу, призвело до зміни правил ведення бухгалтерського обліку та наближення основних вимог бухгалтерського обліку до європейського та міжнародного рівня, тобто до впровадження автоматизованих програм бухгалтерського обліку. Завдяки автоматизації бухгалтерських аналітичних систем зможуть працювати співробітники вітчизняних підприємств, а також бухгалтери та менеджери, аудитори та експерти філій, інших підприємств та спеціалізованих організацій, що знаходяться вдома на віддаленому робочому місці або у відрядженні.

Список використаних джерел:

1. Лучко М. Р., Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 252 с.
2. Назарова І. Я., Муравський В. В. Інформаційні системи та автоматизоване робоче місце бухгалтера: навчальний посібник. Тернопіль: Крок, 2016. 301 с.
3. Сиротинська А. П., Лазаришина І. Д. Інформаційні системи підприємств малого бізнесу. URL: http://www.twirpx.com/file/1853922/ (дата звернення 15.11.2021).

4. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І.. Інформаційні системи і технології в обліку: підручник. К.: КНЕУ, 2008. 592с.

5. Шевчук О.А. Інформаційні технології у процедурах обробки даних бухгалтерського обліку. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 53-60

Секція 2.Бізнес-аналіз в управлінні діяльністю підприємства

керівник секції Остапенко Яна Олександрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри

Бізбіз Віктор,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д. е. н., доцент, професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЦІННОСТІ

Цінність виступає суб'єктивною економічною категорією, яка іноді невиправдано ототожнюється з корисністю. Підходи до трактування сутності цінностей акцентують увагу на стандартах, еталонах і нормах як об'єктах мотивації та орієнтації суб'єкта діяльності. При цьому варто відзначити, що динамічність об'єктивної реальності унеможливлює формування бажаних стандартів, еталонів і норм як незмінних у часі констант внаслідок впливу як підконтрольних, так і непідконтрольних менеджменту підприємства факторів.

Багатогранність категорії «цінність» зумовлює виключну увагу до типологізації її видових проявів для потреб управлінської практики.

Варто відзначити, що реалізація функціонального призначення компанії відбувається в рамках зовнішнього середовища, яке характеризується певною системою цінностей зовнішніх стейкхолдерів: суспільства, держави, конкурентів, споживачів, постачальників [1, с. 325].

Цінність виникає як міра позитивного чи негативного ставлення до явища або предмета, яка є значущою для певної суспільної групи в певний час. Цінність може мати відношення до системи позитивних норм поведінки, позитивних способів діяльності, позитивних емоцій, позитивних бажань і позитивних переконань. Усі ці характерні типи цінності мають сенс тільки як елемент колективної комунікації, який

маркує соціальні групи за орієнтацією на системи цінностей.

М.А. Сажина [2, с. 149], В.І. Відяпін [3, с. 115] під сутністю поняття «цінність» розуміють економічну діяльність, що включає ціль (результат) і кошти (витрати). Однак цінність не є діяльністю, вона у загальному вигляді є уявним відображенням внутрішніх потреб і прагнень покупця та базується на суб'єктивному сприйнятті товару або послуги. Крім того, з даного підходу встановити, яка економічна діяльність мається на увазі, неможливо.

З метою усунення розбіжностей у наведених визначеннях поняття «цінність», звернемося до його енциклопедичного трактування: цінність – це значення об'єкта (речі, події, стану, вчинку), його достоїнства зі знаком «плюс» чи «мінус», будь-чого бажаного чи небажаного, позитивного чи негативного (добра і зла) [4, с. 141].

Цінності утворюють оцінний каркас комунікації в групі. Цінності визначають, що є прийнятним чи неприйнятним всередині групи і таким чином впорядковують повсякденне існування, надаючи йому сенс і напрям розвитку. За соціальними функціями і соціальним смислом цінності є однаковими, незалежно від сфери їх формування – вони визначають мету діяльності, концентрують енергію діяльності та спрямовують зусилля.

Ціннісний підхід є одним із найбільш популярних підходів до управління. В його основі лежить уявлення про те, що основне завдання дослідника – виявити структуру системи цінностей. Поняття «цінність» істотно варіюється залежно від його сфери використання.

Факторами формування цінностей є внутрішні (призначення компанії, стиль управління, система мотивації, менталітет власників і працівників тощо) та зовнішні (політичні, соціальні та культурні традиції суспільства, національні пріоритети, норми взаємодії між суб'єктами господарювання, інституційне середовище, суспільна свідомість тощо). За критерієм ієрархічності цінності доцільно класифікувати на індивідуальні та надіндивідуальні. Індивідуальні цінності варто деталізувати на особистісні цінності працівників; особистісні цінності топ-менеджменту та власників бізнесу; надіндивідуальні – на внутрішньогрупові (командні) цінності та корпоративні цінності, які формуються в цілому в організації. За часовим проявом цінності підприємства доцільно розподілити на наявні – сформовані в компанії цінності та

перспективні – бажані цінності. Необхідно також врахувати традиційний підхід до диференціації цінностей на матеріальні та нематеріальні (моральні, етичні, культурні) [1, с. 235]

Отже, створення цінності в системі управлінського обліку – це і є «виробництво» ключової інформації, яка забезпечує конкурентні переваги будь-якому підприємству. В сучасному розумінні в терміні «управлінський облік» все більше наголос робиться на слові «управлінський», оскільки організація і методика цього виду обліку направлена на рішення саме управлінських задач. Виникнення та існування управлінського обліку обумовлені конкретною ціллю – допомогти внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення. Цінність – це економічна категорія, яка має полісемантичний характер, відповідно, її онтологічна сутність може бути системно розкрита виключно з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Швиданенко Г.О. Категорія цінності в корпоративному управлінні. Бізнес інформ. № 10. 2017. С. 325-329.

2. Сажина М.А. Экономическая теория : учебник для вузов / М.А. Сажина, Г.Г. Чибриков. 2-е изд., перераб. и доп М. : Норма, 2007. 672 с.

3. Экономическая теория : учебник / под общ. ред. В.И. Видяпина, А.И. Добрынина, Г.П. Журавлевой, Л.С. Тарасевича. – Изд. испр. и доп. М. : ИНФРА-М, 2008. 672 с

4. Легкий С. А. Цінність послуг як об’єкт управління. Економіка транспортного комплексу. 2014. № 24. С. 139-151.

Василенкова Анна,
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
доцент, к.е.н., доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ШЕРИНГОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій здійснив свої корективи у життя кожної окремої людини і, відповідно, такі категорії, як: оренда, лізинг, секонд-хенд не стали звичним для багатьох споживачів товарів і послуг. Це все є невеликою частиною світу спільного споживання, де легко можна отримати бажані переваги, заощадивши гроші та отримавши новий досвід.

Економіка спільного споживання — це соціоекономічна система, що заснована на спільному користуванні людськими та фізичними ресурсами, а не на володінні ними [1, ст. 212]. Її проявом є шерингові проекти які в перше були зафіксовані після кризи кінця 2008 р. Проте масштабним це явище стало з 2010 року, завдяки публікації книги Рейчел Ботсман «Наступ епохи спільного споживання». Згідно її поглядів, концепції сучасного шерингу полягає в економії часу та ресурсів, вигоді, раціональному споживанні, довірі, використанні комунікаційних технологій [2, ст. 1].

Приклади успішних компаній в шеринговій економіці використання вже показують, що нові бізнес-моделі мають численні переваги, але також і недоліки – як для користувачів, так і для компаній.

Переваги використання шерингової економіки для компаній:

Компанії також отримують вигоду від використання шерингової економіки у різний спосіб - за умови, що вони адаптуються до розвитку і готові використовувати капітал і робочу силу для розширення або перебудови своєї бізнес-моделі.

Нові бізнес-моделі: як показують приклади Airbnb, Uber та Netflix, економіка спільного використання дає можливість активізувати усталені галузі. Якщо це вдасться, на нас чекають сенсаційні можливості заробітку. Але навіть без цього так званого руйнування ринків економіки спільного споживання є перевага, що полягає у відкритті нових економічних областей і досягненні кінцевих споживачів, які раніше, можливо, не були в захваті від пропозицій компанії.

Ефективні технології: надаючи товари, послуги або інформацію через відповідні програми, можна заощадити витрати на персонал або використання службових приміщень. Однак розробка та супровід програмного забезпечення також потребує грошей.

Доступ до даних користувача: завдяки онлайн-взаємодії з клієнтами компанії можуть збирати багато цінних даних про користувачів платформи. Цю інформацію можна використовувати для подальшої адаптації пропозиції до вимог клієнтів і, таким чином, її покращення, але вона також коштує реальних грошей - наприклад, як відправна точка для надання персоналізованої реклами.

Недоліки економіки спільного споживання для компаній

Зокрема, малі та середні компанії, а також великі компанії, які відмовляються приймати шерингову економіку використання або не мають необхідних потужностей чи фінансових ресурсів для адаптації до нових бізнес-моделей, відчувають недоліки економіки спільного використання.

Зміщення усталених галузей: завдяки посередництву дешевших приватних постачальників платформи шерингової економіки відволікають численних клієнтів із усталених галузей. Індустрія таксі скаржиться на Uber, готельний бізнес – на Airbnb, а великі кінопрокатники – на Netflix.

Менший обсяг продажів: вживані товари перепродаються, інші товари використовуються спільно - це, отже, забезпечує більш низьке споживання товарів, як нових, і, як наслідок, зниження продажів.

Змінилися вимоги клієнтів: оскільки товари використовуються довше та

інтенсивніше, змінюються і уявлення про хороший продукт. Покупці все частіше хочуть товари, які служать довго та легко ремонтуються. В результаті одноразові продукти втрачають свою привабливість і виробничі підприємства змушені адаптуватися до нових ідей покупців. Однак, зрештою, це може принести користь навколишньому середовищу.

Користувачі отримують вигоду від платформ економічної частки, особливо завдяки більш легкому доступу до більшого вибору продуктів, послуг та інформації, які зазвичай пропонуються за нижчими цінами. Таким чином, є можливість для більш справедливої та екологічно чистої ринкової економіки. У той же час використання шерингової відкриває нові можливості для отримання доходу для приватних постачальників. Однак їм слід усвідомлювати ризик того, що вони, як правило, працюють за наймом або працюють фрілансером. Відсутність постійної зайнятості може призвести до нестабільної зайнятості. Також захист конфіденційності наражається на ризик через використання пропозицій акціонерної економіки.

Компанії, які адаптуються до бізнес-моделей споживання шерингової економіки, мають шанс отримати високий прибуток за порівняно низьких інвестиційних витрат. Оцифрування відносин з клієнтами також дозволяє збирати великий обсяг даних користувача та інформації. Компанії, які не адаптуються до нових реалій ринку, ризикують бути витісненими – принаймні у певних секторах. Встановлені бізнес-моделі можуть стати несуттєвими, продажі можуть помітно знизитися через зміни вимог споживачів та зниження споживання. Тому рекомендується заздалегідь підготуватися до шерингової економіки. [3]

Список використаних джерел:

1. Економіка спільної участі. Вікіпедія, 2016. – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економіка_спільної_участі
2. Botsman R., R. Rogers. What’s Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live. R. Rogers. London: HarperCollins UK, 2010. 304 c
3. Sharing Economy. URL:https://www.ionos.de/digitalguide/online-marketing/verkaufen-im-internet/sharing-economy-definition-vorteile-und-nachteile/
4. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В.,

Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

Войтенко Наталія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне завдання управління ризиками підприємства пов'язане з динамічними змінами внутрішнього та зовнішнього середовища. Так як зміни в нашому житті є непередбачуваними. Невизначеність є скрізь, у тому числі й у бізнесі. Така ситуація призвела до значного впливу ризиків і появи нових видів ризиків. Через ризик недооцінки, підприємство сплачує фінансові збитки, знижується вартість акцій і капіталу, псується репутація, цінні працівники переходять в інші компанії, а також звільняються топ-менеджери і це навіть може призвести до банкрутства підприємства. Управління ризиками спрямоване на виявлення, ідентифікацію, класифікацію ризиків, їх аналіз та оцінку, розробку шляхів і реалізацію заходів захисту підприємницьких структур від їх негативного впливу.

Ризик-менеджмент у сучасному світі розглядається як наука про діяльність економічних систем стосовно виявлення можливих загроз у найближчому чи віддаленому майбутньому. Зменшення негативних наслідків невизначеності очікувань становить сутність такого системного управління ризиком, як ризик-менеджмент [1, с. 9].

Вітлінський В.В., та Великоіваненко Г.І. визначають ризик-менеджмент як необхідність використовувати в управлінській діяльності різноманітні підходи,

процеси, заходи, які дозволяють певною мірою (наскільки це є можливо) прогнозувати можливість настання ризикових подій і домагатися зниження ступеня ризику до допустимих меж [2, с. 319].

А от Донець Л.І. та Романенко Н.Г. розглядають ризик-менеджмент як специфічну галузь менеджменту, яка потребує знань предметної діяльності фірми, страхової компанії, аналізу господарської діяльності підприємства, математичних методів оптимізації економічних завдань [3, с. 240].

Згідно законодавства України ризик-менеджмент – це система управління ризиками, яка включає в себе стратегію та тактику управління, направлені на досягнення основних бізнес-цілей [4].

Ефективний ризик-менеджмент включає в себе:

- систему управління;
- систему ідентифікації і вимірювання;
- систему супроводження (моніторингу та контролю) [4].

На рис. 1 зображено основні складові ризик-менеджменту.

Розуміння ризик-менеджменту базується на так званій концепції «прийнятного ризику». Відповідно до цієї концепції основною метою процесу управління ризиками є забезпечення максимальної стабільності для всієї діяльності суб'єкта господарювання шляхом збереження загального ризику (очікуваного рівня збитку). У цій стратегії її розвиток відповідає концепції корпоративної економічної безпеки.

Ризик-менеджмент містить у собі як тактичні дії, так і стратегічні. Тактичні дії можна описати як набір конкретних прийомів і засобів, спрямованих на отримання конкретного результату в наявних умовах. Для кожної ситуації підходять певні управлінські методи, і головною метою тактичного управління ризиками є оптимальний вибір цих методів і обґрунтування даного вибору [5].

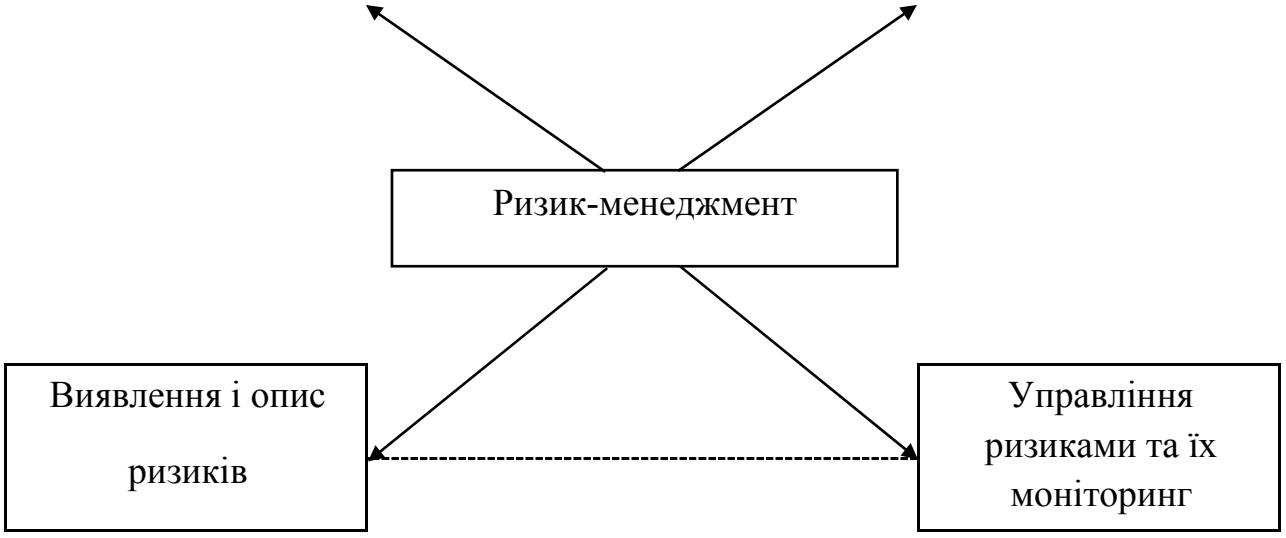

Рисунок 1. Ризик-менеджмент і його основні складові.

Джерело: побудовано автором за даними [6,с. 34].

Стратегічні дії охоплюють вже більш широке коло діяльності. В першу чергу, до них входить напрямок методів, які застосовуються для досягнення поставленої мети, а також специфіка їх використання. Кожен метод включає в себе конкретні інструкції і правила, а також обмеження щодо виконання дій. Стратегічне управління ризиками спрямовано лише на один варіант рішення, коли всі інші варіанти вже визнані неефективними в поставлених умовах. Після досягнення певної мети, робота відповідно даної стратегії припиняється. З'являється нова мета управління – починається розробка нової стратегії [5].

На даний момент в якості основи для побудови системи ризик-менеджменту система корпоративної економічної безпеки зазвичай приймає один із чинних стандартів управління ризиками: Стандарт управління ризиками Австралії та Нової Зеландії AS/NZS 4360:2004, стандарт управління ризиками IRM, AIRMICALARM, управління ризиками організації - інтегрована схема ERM, Базель II, III, ISO/IEC 31010:2009 [6].

На сьогоднішній день існує багато інструментів управління ризиками. У зв'язку з особливостями певних проявів економічного ризику кожен інструмент має свої модифікації: обмеження концентрації ризику, хеджування, децентралізація,

екологічний контроль, доступ до додаткової інформації, розподіл ризиків, резервування та інші.

Тож можна підвести підсумок що ризик-менеджмент – це специфічна сфера бізнесу або господарської діяльності, яка потребує глибоких знань відповідних фахівців різних галузей, таких як бізнес-аналіз, методи оптимізації прийняття бізнес-рішень, страхування, психологія та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент». Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємництві: Монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
3. Донець Л.І., Романенко Н.Г. Основи підприємництва. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 320 с.
4. Постанова Правління Національного Банку України від 02.08.2004 №361 «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text
5. «Що таке ризик-менеджмент?» URL: https://biznesua.com.ua/shho-take-rizik-menedzhment/
6. Современная наука: актуальные вопросы, достижения и инновации: В 4 ч. Ч. 3. Пенза: МЦНС «Наука и Просвещение». 2019. 278 с.

Гаврилюк Вікторія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

АНАЛІЗ МЕТОДІВ УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Вибір методів удосконалення бізнес-процесів для підприємства є складним завданням, тому необхідно виділити критерії, на основі яких можна вибрати актуальний метод для покращення процесу.

У вітчизняній та зарубіжній літературі з управління бізнес-процесами поширені такі методи удосконалень процесів: спрощення, ідеалізація, структурування функції якості, аналіз робочих осередків, статистичні методи, реінжиніринг та бенчмаркетинг [1].

Відомі декілька базових класифікацій бізнес-процесів. Одна з найбільш поширених в практиці бізнесу розрізняє [1]:

- основні бізнес-процеси, котрі утворюють додану вартість продукту (послуги);
- створюють продукт (послуги), що представляє цінність для клієнта; формують такий результат, такі споживчі якості, за які клієнт готовий платити гроші, сфокусовані на отриманні прибутку,
- допоміжні бізнес-процеси, що направлені на надання необхідних внутрішніх продуктів, внутрішніх послуг для напрямів бізнесу; забезпечують функціонування інфраструктури компанії,

- бізнес-процеси розвитку, націлені на отримання прибутку в довгостроковій перспективі; забезпечують не організацію поточної діяльності, а розвиток або вдосконалення діяльності компанії в перспективі,

- процеси управління, що націлені на управління всіма трьома попередніми групами [1].

Управління бізнес-процесами називають ще стратегічним управлінням (рис.1.1.).

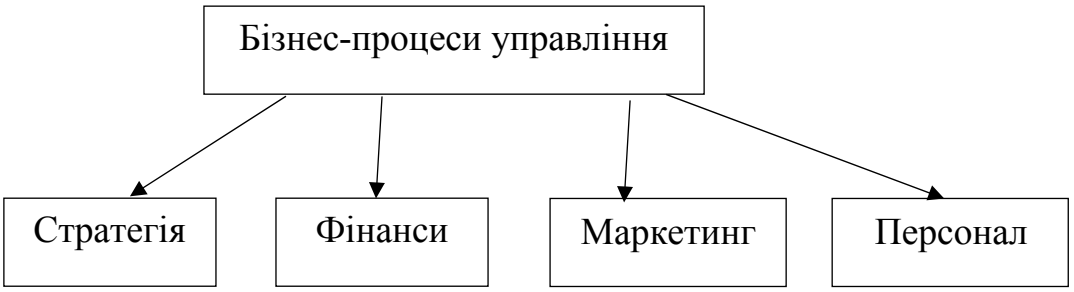

Рис.1. Схема управління бізнес-процесами

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Методика швидкого аналізу ґрунтується на виявленні із залученням групи експертів проблем, що виникають при реалізації окремих процесів бізнесу, пошуку і аналізі можливих варіантів рішень для виділених проблемних ділянок і оперативному впровадженні заходів щодо їх поліпшення [1].

Розглянемо п'ять основних способів удосконалення бізнес-процесів:

1. Методика швидкого аналізу розв'язання (FAST). Цей образ дій націлений на прорив у певній конкретній області та близький до ідеї «мозкового штурму». Група фахівців протягом одного-двох днів обговорює певний процес. За підсумками наради пропонуються заходи, які дозволять покращити показники протягом найближчих 90 днів. Які із пропозицій прийняти, а які відкинути, вирішує найвище керівництво [3].

2. Бенчмаркінг. В основі цієї схеми лежить порівняння бізнес-процесів усередині організації з регламентами аналогічних дій у компаніях, які досягли кращих результатів. У ході аналізу експерти визначають, що негативно впливає на роботу фірми

3. Перепроектування. Той набір операцій, який підлягає редактурі, уважно вивчають та зображують у вигляді схеми. Потім вона критично аналізується та

змінюється.

4. Інжиніринг. Під цим терміном розуміється еволюційний розвиток усіх існуючих операцій, поступове впровадження нових технологій, експерименти з новими правилами та неспішне покращення результатів.

5. Реінжиніринг бізнес-процесів (BPR). Business process reengineering – радикальне перепроектування всіх господарських процесів в організації, яке здійснюється групою професіоналів [2-4].

Таким чином, ефективність та актуальність використання того чи іншого методу покращення процесів безпосередньо залежить від правильної ідентифікації стадії життєвого циклу процесу у організації. Вибір методу має бути зумовлений умовами та факторами, що впливають на функціонування процесу.

Список використаних джерел:

1. Командровська В.Є., Морозенко О.Ю. Бізнеси-процеси підприємства: сутність та методи удосконалення. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Національний авіаційний університет. №30. 2011.

2. Тігарєва В.А., Станкевич І.В., Аналіз існуючих підходів та методів оцінювання бізнес-процесів підприємств та організацій. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Випуск 3/2016 (98). Частина 1. С. 113 – 122. URL: http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2016_3_113-3-2016-2.pdf

Горбунов Р.О., Онікієнко А.О., Бізнес-аналіз як сучасний інструмент управління підприємством. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. №2-3. С. 312-313. URL: https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/10689/10046

Гевко Тетяна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Показник – це узагальнена характеристика об'єкту, процесу або його результату, поняття, або їх властивостей, що звичайно виражається в числовій формі. Показники бізнес-процесів необхідні для того, щоб визначати такі цілі, які можливо виміряти та контролювати задля досягнення визначених цілей. Показники бізнес-процесів є індикатором успішного перебігу процесів або, навпаки, вказують на наявність певних недоліків. Показники є стимулом для, як мінімум, підтримки існуючого рівня стандартів, та, як максимум, для удосконалення в порівнянні з конкурентами і успішного задоволення постійно зростаючих потреб споживачів. Система показників процесу дозволяє:

- оцінити стан справ на початковому етапі (для моделі «As is» («як є»)), тобто визначити відправну точку для запровадження процесу удосконалення;
- ідентифікувати процеси, які потребують удосконалення;
- розробити прогноз або тренд розвитку процесу;
- порівняти рівень показників дослідженого підприємства з аналогічними показниками конкурентів або середніми значеннями по відповідній галузі економіки;
- оцінити результат від вже реалізованих заходів по удосконаленню процесів;
- обрати найбільш відповідні інструменти для подальшого удосконалення.

Найпоширенішим науковим підходом до класифікації та диференціації

показників оцінювання процесів є підхід, запропонований В.В. Рєпіним та В.Г. Єліферовим, в основу якого покладено поділ аналізу процесів на якісний та кількісний.

Що ж стосується показників, якими оперує кількісний аналіз процесу, то тут виділяються три групи показників:

- показники бізнес-процесу – числові величини, які характеризують перебіг процесу та фінансові, часові, ресурсні, людські витрати;

- показники продукту (послуги) – числові величини, які характеризують продукт (послугу) як результат виконання процесу. Наприклад, абсолютний об'єм послуг, об'єм послуг відносно замовленого або необхідного об'єму, кількість помилок або збоїв при надані послуги, номенклатура наданих послуг відносно необхідних послуг;

- показники задоволеності клієнтів процесу – числові величини, що характеризують ступінь задоволеності споживачів результатом процесу. Важливо розрізняти задоволеність внутрішнього або зовнішнього споживача виходом процесу та задоволеність кінцевого споживача продукцією або послугою.

Одним із методів, які належать до кількісного підходу до оцінки бізнес-процесів, є імітаційне моделювання як інструмент експериментального дослідження складних систем. Цей метод охоплює методологію створення моделей систем, методи алгоритмізації та засоби програмних реалізацій імітаторів, планування, організацію і виконання за допомогою ЕОМ експериментів з імітаційними моделями, машинну обробку даних та аналіз результатів. Умовно структуру імітаційної моделі можна представити у вигляді функціональних блоків: - блок імітації зовнішніх дій – імітує вплив дії зовнішнього середовища на об'єкт;

- блок обробки результатів – надає інформативні характеристики досліджуваного об'єкту;

- блок математичних моделей об'єкта – містить необхідну інформацію про об'єкт;
-блок управління моделями – реалізує спосіб дослідження імітаційної моделі.

Метод імітаційного моделювання варто використовувати у випадках: випадках, коли експеримент пов'язаний з небезпекою для життя, або має значну

вартість, або внаслідок того, що експеримент не можна провести з минулим;

- вирішення завдань, для яких аналітичні методи непридатні;
- скорочення термінів і пошук проектних рішень, які є оптимальними за деякими критеріями оцінки ефективності.

Проте використання цього методу в практичному управлінні залишається на сьогодні не досить поширеним, перш за все, внаслідок складності відповідного математичного апарату і необхідності обробки значних масивів даних. Один із найбільш відомих методів кількісного підходу до оцінювання бізнес-процесів, АВС аналіз (система Activity-based costing), отримав широкий розвиток в роботах Р. Купера, Р. Каплана, А. Аткінсона. Суть методу визначення собівартості продукції згідно методу АВС полягає у встановленні основних бізнес-процесів, які пов'язані із виробництвом певного продукту; визначенні витрат по кожному бізнес-процесу та виділенні так званих драйверів або носіїв витрат (показників виміру активності виду діяльності) по кожному виявленому бізнес-процесу і, нарешті, застосуванні ставки драйверів витрат до продуктів (одиниць витрат). Складність впровадження АВС-аналізу в сучасних реаліях полягає у тому, що для переважної більшості підприємств та організацій не запроваджено систему обліку та калькулювання витрат за бізнес-процесами. Відповідно до проведених досліджень, не усі із перелічених підходів та методів носять універсальний характер та застосовні до оцінювання бізнес-процесів будь-яких підприємств чи організацій незалежно від їх сфери діяльності, що потребує створення узагальненої системи показників оцінювання бізнес-процесів, які дозволятимуть оцінювати бізнес-процеси як комплексно, так і деталізовано (виявляти де саме мають місце проблеми для кожного окремого процесу) та приймати управлінське рішення за результатами оцінки. О. Кочнєв та фахівці компанії iTeam, в рамках кількісного підходу пропонують класифікацію показників бізнес-процесів з виділенням чотирьох основних груп показників: результативності, ефективності, продуктивності, якості. Та трьох допоміжних груп показників: активності виконавців, витрат ресурсів, прибутку.

Критерій важливості бізнес-процесу характеризує вагомість внеску певного бізнес-процесу в досягнення стратегічних цілей компанії. Важливість бізнес-процесу

пропонується визначати за допомогою матриці співставлення КФУ та бізнес-процесів. Кількісна оцінка важливості бізнес-процесів визначається як сума КФУ, які впливають на бізнес-процес і лежить в діапазоні від 1 до 8. Або кожному КФУ надається ваговий коефіцієнт, що характеризує його важливість, та розробляється шкала оцінки відповідності бізнес-процесу за критерієм важливості. Для оцінки проблемності бізнес-процесів варто попередньо визначити основні проблеми бізнес-процесів і оцінити силу цих проблем за шкалою від 1 до 5, співставити результати із запропонованою авторами шкалою проблемності бізнес-процесів, оцінивши їх від 1 до 5, або розробити власну шкалу оцінювання проблемності, з огляду на специфіку діяльності організації. Кінцевий коефіцієнт проблемності розраховується як сума сил проблем і ступеню проблемності бізнес-процесу

Відповідно до проведеної роботи та визначеної цілі, при створенні узагальненої системи показників оцінювання бізнес-процесів необхідно дотримуватись наступних загальних рекомендацій, а саме: - кількість показників має бути мінімально необхідною для повноцінного керування бізнес-процесом; - кожен із показників має бути вимірним; - вартість вимірювання показника не має перевищувати управлінський ефект від використання цього показника. - необхідно розробити показники для оцінки всіх аспектів бізнес-процесу (фінансового, технічного, часу виконання, якості, структурованості); - необхідним є створення інтегрального показника, який зможе дати комплексну оцінку бізнес-процесу; - узагальнена система показників має бути ретельно структурованою для того, щоб після інтерпретації значення інтегрального показника можна було легко звернутись до його складових і швидко визначити, в якій саме частині бізнес-процесу існує проблема.

Список використаних джерел:

1. Системи управління якістю. Вимоги: (ISO 9001: 2008, IDT): ДСТУ ISO 9001: 2009. [На заміну ДСТУ ISO 9001:2001; чинний від 2009-09-01]. К.: Держспоживстандарт України, 2009. 33 с. (Національний стандарт України).

2. Ситник В.Ф., Орленко Н.С. Імітаційне моделювання: навч-метод. Посібник [для самост. вивч. дисц.]. К. КНЕУ, 1999. 208 с.

3. Лосев В.С., Козерод Л.А. Оценка эффективности управления бизнес-процессами промышленного предприятия. *Вестник ТОГУ*. Хабаровск, 2012. №1 (24).С. 167–178.

Гордієнко Вероніка
(здобувач першого
бакалаврського рівня освіти)
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЗАСОБІВ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В ПРОЦЕСІ ОПОДАТКУВАННЯ

В умовах сучасного світу, коли через пандемію багато процесів перейшли в онлайн, спостерігається суттєве зростання ролі аналітики. Стійка тенденція зростання інтересу до аналітики сформувалась в умовах коли компанії починають за допомогою аналізу даних шукати альтернативні джерела доходу, оптимізувати логістичні ланцюги та перерозподіляти фінансові потоки. Ключовим чинником стало уміння аналізувати дані та ефективно використати результати аналізу. Це призвело до значного збільшення кількості проектів зі створення сховищ даних та впровадження BI-платформ. BI-системи розглядаються з позиції того, що вони є головним інструментом не лише для великих корпорацій, але й також для будьякого іншого бізнесу. Таким чином, бізнес-аналітика – процес аналізу інформації для прийняття бізнесових рішень, що включає: методи збору та обробки інформації, оцінку можливих ризиків, моделювання та прогнозування за допомогою сучасних IT [1]. Бізнес-аналіз як оцінка існуючого стану справ в компанії розглядається низкою вчених: А. Коковський, Б. Евелсон, Н. Раден, Р. Саллам, Д. Вессет, Бариленко В., Дебра Пол, Карлберг К., Кухар А., Маршал А., Самуельсон П., Шалахін А. тощо [2].

Методи аналізу та роботи з даними ще мало поширені на ринку, хоча вони є ефективним способом монетизації даних та допомагають створювати більш зручні та якісні сервіси для кінцевих споживачів. Сегмент бізнес-аналітики є багатофункціональним. Так, зокрема, може використовуватись як для підтримки продажів, так і для наскрізної аналітики, яка дозволяє приймати рішення, спираючись на конкретні дані.

У процесі оподаткування реалізується основна мета – досягти оптимальних взаємовідносин платників податків та податкових органів, заснованих на відсутності взаємних претензій щодо виконання податкових зобов'язань та мінімізації податкових втрат. Вивчення існуючих положень облікової політики, порядку обчислення, обліку та сплати податку дає підстави визнати їх такими, що потребують деякого вдосконалення. Зокрема, у більшості суб'єктів господарювання податкове планування включає в себе лише деякі оптимізаційні заходи, податковий аналіз проводиться дуже обмеженими процедурами та застарілими інструментами, пільги з оподаткування недовикористовуються, податкові ризики в належному обсязі не визначаються та не враховуються, відсутні служби внутрішнього податкового контролю та податкового аудиту. Такий стан системи податкового менеджменту може призводити до зниження рівня розвитку та ефективності бізнесу.

Бізнес-аналіз податкової складової підприємств та організацій є суттєвим процесом управління оподаткуванням. Технологія бізнес-аналізу податкової складової підприємств та організацій платників податків передбачає застосування певного набору методів та інструментарію, що включає алгоритмізацію процедур, їх інформаційний та методичний супровід. Для цілей аналізу доцільно використовувати такі методи, як: порівняння, інтегральний, параметричний, угруповань, матричний, графічний, ситуаційний, ранжування, індикації та ін. Інструментарій бізнес-аналізу податкової складової організації – це система способів та прийомів, застосовуваних аналітиком.

Бізнес-аналітика в частині аналізу та ведення податкової діяльності організації визначається як системне, комплексне вивчення, вимірювання та узагальнення впливу системи оподаткування на результати господарської діяльності підприємства чи організації за допомогою обробки системи показників з використанням спеціальних

прийомів.

Методи бізнес-аналітики безпосередньо пов'язані із дослідженням низки факторів, що визначають податкові витрати. До них належать:

1) зовнішні чинники у формі нормативно-правових актів:

- податкове законодавство;
- митне законодавство та ін.;

2) внутрішні чинники організації/підприємства:

- організаційно-правова форма;
- масштаби діяльності;
- облікова політика;
- наявність та рівень управління оподаткуванням (податкові облік, аналіз, контроль, аудит, планування) та ін. [3, с.34].

Наявність системи інформаційного та методичного забезпечення бізнес-аналізу податкової складової організацій або підприємств є необхідною умовою для розв'язання задач виконання аналітичних процедур.

Виконання відповідних бізнес-аналітичних дій передбачає певну ієрархію аналітичних процедур, подану у формі спеціальної методики. Метою дій фінансового аналітика при цьому є не тільки процедурні розрахунки, а також оціночні резюме, здатні однозначно підтримувати наступні управлінські рішення, які приймаються менеджерами щодо виявлених можливостей підвищення або закріплення досягнутого рівня податкового менеджменту організації.

Організації та підприємства платники податків, які вживають певні заходи щодо вдосконалення своєї облікової політики, оптимізації облікових процесів та звітності щодо податку, можуть на основі методів бізнес-аналітики вибудовувати ефективну економічну діяльність, забезпечуючи своєчасні та повні податкові надходження до бюджетів різних рівнів без перешкод свого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гафіяк А.М. ІТ-технології та бізнес-аналітика. *Економіка та суспільство.* 2018. № 15.
URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/143.pdf

2. Кантеладзе С. Г., Беляєв Л. В. Системи бізнес-аналітики та їх особливості. *Інформаційні технології в економіці і управлінні : зб. наук. студ. праць.* Одеса : ОНЕУ, 2019. Вип. 1. С. 163–167.

3. Чипуренко, Е.В. Методология налогового анализа и оценки влияния системы налогообложения на деятельность коммерческих организаций: дис. … д-ра. экон. наук: 08.00.12, 08.00.10. М., 2012. С. 34.

Горулько Юлія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби України

МЕТОДИ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ

Сучасний цифровий світ, заснований на даних, пропонує безліч нових можливостей і ресурсів як для споживачів, так і для бізнесу. Надлишок варіантів часто призводить до паралічу, оскільки люди впадають в бездіяльність перед обличчям такої великої кількості варіантів.

Ось чому бізнес-аналітики сьогодні є таким важливим елементом виживання і успіху організації. Використовуючи різні методи структурованого бізнес-аналізу, аналітики допомагають компаніям виявляти потреби, усувати недоліки і аналізувати потік даних і варіантів, щоб знайти правильне дієве рішення.

Бізнес-аналіз - це набір методів, які допомагають зрозуміти структуру, особливості компанії клієнта, визначити її потреби і запропонувати варіанти рішення задачі [1].

Методи бізнес-аналізу - це процеси, що використовуються для створення та реалізації планів, необхідних для визначення потреб компанії та досягнення найкращих результатів. Не існує такого, що один метод підходить всім, тому що кожен бізнес або організація відрізняються один від одного.

Існує безліч перевірених методів вирішення проблем бізнес-аналізу на вибір. Проте, можна визначити найбільш часто використовувані методи, і розумно зробити висновок, що їх популярність обумовлена їх ефективністю.

П'ять популярних методів бізнес-аналізу в світі: CATWOE, MoSCoW (Must or Should, Could or Would), MOST (Mission, Objectives, Strategies, and Tactics) аналіз, SWOT-аналіз, Шість Мислячих Капелюхів (Six Thinking Hats)

CATWOE визначає провідних гравців і бенефіціарів, збираючи думки різних зацікавлених сторін на одній єдиній платформі [2]. Бізнес-аналітики використовують цей метод для ретельної оцінки того, як будь-яка запропонована дія вплине на різні сторони. Абревіатура розшифровується як:

- Клієнти (Customers): кому вигідний цей бізнес?
- Дійові особи (Actors): хто є учасниками процесу?
- Процес трансформації (Transformation Process): що таке трансформація в основі системи?
- Світогляд (World View): яка загальна картина і які її наслідки?
- Власник (Owner): кому належить порушена система і які їхні стосунки?
- Обмеження (Environmental Constraints): які обмеження і як вони впливають на рішення?

MoSCoW - визначає пріоритети вимог, пропонуючи структуру, яка оцінює кожну вимогу щодо інших [3]. Цей процес змушує вас задавати питання про фактичну необхідність того чи іншого елемента. Абревіатура MoSCoW розшифровується як:

- Must-те, що необхідно зробити в будь-якому випадку. Без виконання цих завдань продукт не буде працювати в принципі.
- Should - не найважливіші вимоги, але вони теж повинні бути виконані. Природно, після реалізації "must".
- Could-бажані вимоги, які можна зробити, якщо залишиться час і будуть ресурси.
- Would-вимоги, які хотілося б зробити, але їх можна проігнорувати або перенести на наступні релізи без шкоди для продукту.

MOST аналіз - це надійна система бізнес-аналізу, яка вважається одним з кращих методів для розуміння можливостей і цілей організації [4, с.110]. Цей метод включає в себе проведення докладного, повного внутрішнього аналізу цілей організації і способів їх досягнення. Абревіатура розшифровується як:

- Місія (Mission): яка мета організації?
- Цілі (Objectives): які ключові цілі, які допомагають досягти місії?

- Стратегії (Strategies): які існують варіанти досягнення поставлених цілей?
- Тактика (Tactics): які методи, яким буде слідувати організація для реалізації стратегій?

SWOT-аналіз - один з найпопулярніших методів в галузі, він визначає сильні і слабкі сторони корпоративної структури, представляючи їх як можливості і загрози [5]. Чотирма елементами SWOT є:

Сильні сторони (Strengths): якості проекту або бізнесу, які дають йому перевагу перед конкурентами.

Слабкі сторони (Weaknesses): характеристики бізнесу, які ставлять проект або організацію в невигідне становище в порівнянні з конкурентами або навіть іншими проектами.

Можливості (Opportunities): елементи, присутні в середовищі, які можуть бути використані проектом або бізнесом.

Загрози (Threats): елементи в навколишньому середовищі, які можуть перешкодити проекту або бізнесу.

Шість мислячих капелюхів - це процес бізнес-аналізу, що спрямовує мислення групи, спонукаючи їх розглядати різні ідеї та перспективи. 'Шість капелюхів" - це:

- Білий: фокусується на ваших даних і логіці.
- Червоний: використовує інтуїцію, емоції та інтуїцію.
- Чорний: Подумайте про потенційні негативні результати і про те, що може піти не так.
- Жовтий: зосередьтеся на позитивних моментах; Зберігайте оптимістичну точку зору.
- Зелений: використовує творчий підхід.
- Синій: враховує загальну картину, управління процесом.

Отже, в світі існує безліч методів бізнес-аналізу, не зважаючи на те, що ми розглянули лише 5 методів, це не означає, що вони найкращі. Кожне підприємство обирає самостійно яким методом користуватися, який метод для нього найкращий, а який найгірший. Найголовніше – це досягнення постановленої мети та максимізація прибутку.

Список використаних джерел

1. Для чого потрібен бізнес-аналіз і хто такі бізнес-аналітики? URL: https://training.epam.ua/#!/News/252?lang=ua

2. Техника принятия решений CATWOE. URL:https://trainingtechnology.ru/texnika-prinyatiya-reshenij-catwoe/

3. What is MoSCow technique? URL: https://www.volkerdon.com/pages/moscow-prioritisation

4. Прунде М.Н., Борисова Т.Г., Методы бизнес-анализа их роль в предупреждении рисков хозяйственной деятельности. *СИМВОЛ НАУКИ.* 2020. №12-1 с.110

5. Ефективний SWOT-аналіз — запорука успіху вашого бізнесу. Найкращі приклади для різних ніш бізнесу.

URL: https://ua.weblium.com/blog/efektivnij-swot-analiz-zaporuka-uspihu-vashogo-biznesu-najkrashi-prikladi-dlya-riznih-nish-biznesu?sscid=b1k5_d5jdi&

Гурник Олександра
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І., доцент, канд. екон. наук,
професор кафедри управлінського
обліку, бізнес-аналітики та статистики

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Основною метою управлінського обліку є орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей підприємства, забезпечення управлінського апарату оперативною, достовірною та максимально повною, інтегрованою інформацією для прийняття раціональних рішень. Управлінський облік призначений для розв'язання таких основних задач:

- забезпечення керівного апарату підприємства інформацією про те, якими будуть консолідовані результати бізнесу;
- відображення результатів роботи окремих напрямків (за видами діяльності, групами товарів або іншими елементами залежно від специфіки бізнесу);
- відображення результатів роботи структурних підрозділів підприємства (відділів, цехів, юридичних осіб);
- здійснення контролю за витратами шляхом їх обліку по видах і центрах витрат;
- нагромадження статистики про доходи і витрати підприємства у визначеному розрізі для виявлення загальних тенденцій діяльності підприємства;
- здійснення планування і контролю виконання бюджету;
- ведення оперативного обліку розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами [1, с.13].

Таким чином, управлінський облік можна охарактеризувати як систему підготовки ключової інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з ціллю

ефективного планування, контролю і покращення якості приймаючих управлінських рішень. Крім того, в системі управлінського обліку здійснюється оцінка прийнятих рішень на різних рівнях управління з точки зору відповідності загальної стратегії підприємства.

Для ефективного ведення управлінського обліку потрібно:
– забезпечити фахівців усією необхідною інформацією, оскільки за неповного володіння інформацією управлінський облік утрачає будь-який сенс;
– розробити специфічну для кожного підприємства методологію.

Така методологія повинна включати параметри управлінського обліку, облікову політику, форми звітності, процедури отримання інформації. Для досягнення позитивних результатів у поставленні управлінського обліку необхідно звернути увагу на спосіб автоматизації такого обліку та вибрати один із декількох варіантів взаємодії управлінського і бухгалтерського обліку. Принциповою особливістю управлінського обліку є його оперативність, яка дає змогу аналізувати діяльність підприємства щодня. Затрати на розроблення та подальшу експлуатацію облікової системи не повинні перевищувати економічну вигоду від її впровадження, тому необхідно визначити, яку саме і наскільки деталізовану інформацію потрібно відобразити у звітах.

Основними проблемами під час формування концепції сучасного управлінського обліку для українських підприємств є впровадження нових систем обліку витрат і розроблення нових підходів до калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). Проблемами функціонування управлінського обліку на українських підприємствах є:

– вибір варіанту побудови системи;

– робота над побудовою системи управлінського обліку фінансового департаменту;

– відсутність продуманої організаційної структури підприємства, невизначеність із виконавцями та користувачами інформації призводитиме до конфлікту даних та неможливості не тільки отримувати результати роботи, але й здійснювати їх контроль;

– невизначеність кваліфікаційних вимог до спеціалістів, які відповідають за

постановку та ведення управлінського обліку;

– складність у технічному функціонуванні системи [2, с.77].

Враховуючи те, що підприємство під час своєї діяльності постійно виявляє нові потреби зростання ефективності інформаційного забезпечення, виникає потреба у пошуку нових шляхів для вдосконалення системи управлінського обліку [3].

Управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме забезпечує підприємство ключовою інформацією. Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло належного поширення у зв'язку з невирішеним колом проблем. У сучасних умовах це питання вкрай актуальне і потребує свого дослідження.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що поступове становлення та розвиток управлінського обліку є одними з напрямів удосконалення вітчизняної системи обліку та звітності як ключового інформаційного інституту в забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки. Для поліпшення діяльності підприємств необхідно більше уваги приділяти обґрунтованому поетапному процесу підготовки та прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 11. С. 15–23.

2. Дяків В.В. Управлінський облік в Україні – реалії сьогодення *Економіка АПК*. 2010. № 8. С. 76–80.

3. Скрипник Н.В., Скрипник М.Є. Роль та місце управлінського обліку в системі управління підприємством. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 11.

Десятнюк Катерина
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри
управлінського обліку, бізнес-
аналітики та статистики УДФСУ

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ:СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ І ФОРМУВАННЯ

Поняття людського капіталу та його теорії виникло у другій половині XX століття як відповідь економічній науці на виклику часу, формування інноваційної економіки, постіндустріального та інформаційного суспільств, в яких роль спеціалістів та працівників інтелектуальної праці колосально виросла, а роль некваліфікованої праці навпаки знизилась. В інноваційному процесі виняткову роль відіграють творчі здібності людини, її інтелект, кмітливість, уміння знаходити нетрадиційні рішення складних проблем. Тобто людські здібності виступають основним капіталом будь-якого підприємства.

Людський капітал – це саме та складова, без якої не може існувати жодне, навіть максимально автоматизоване, підприємство. Адже техніка, що дозволяє зменшити навантаження персоналу – це не що інше, як результат діяльності людського капіталу іншої компанії , і тільки досвідчений висококваліфікований спеціаліст здатен керувати високотехнічним процесом.

Людський капітал – це явище складне, різноманітне та змінне, а саме тому максимально цікаве для дослідження. Засновники ідеї людського капіталу як цілісної концепції Т. Шульц та Г. Беккер в основному звертали увагу на інвестиції в людський капітал і оцінку їх ефективності. Л. Туроу, узагальнивши перші дослідження людського капіталу як первинного поняття, дав наступне визначення: «Людський капітал людей являє собою їх здатність виробляти предмети та послуги». В свою чергу, Й. Бен-Порет зазначив, що людський капітал можна розглядати як особливий

«фонд, функції якого – виробництво трудових послуг в загальноприйнятих одиницях виміру».[1]

У наш час будь-яке підприємство намагається побудувати свою діяльність таким чином, щоб у кінцевому результаті діяльність як його окремих складових, так і в цілому, була прибутковою та ефективною. З точки зору сучасних науковців, дослідників та практиків з питань управління, це завдання є можливим за умови наявності спеціального, індивідуально розробленого для кожного підприємства, механізму управління його діяльністю.

Реалізація цілей управління персоналом досягається за допомогою кадрової політики. Кадрова політика визначає загальну ідею та основні принципи довгострокової співпраці з працівниками, є частиною політики компанії і повинна повністю відповідати концепції її розвитку.

Кадрова політика - це сукупність принципів, методів та форм організаційних механізмів формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення найкращих умов праці, їх мотивацій та стимулів. Основна мета кадрової політики бізнес-організації - це оперативне забезпечення необхідного балансу процесів комплектування кадрами, збереження персоналу та його розвиток, який відповідатиме потребам організації, вимогам чинного законодавства та стану ринку праці. [2]

Успіх реалізації кадрової політики багато в чому залежить від визнання на усіх рівнях управління компанією високої економічної значущості кожного співробітника як важливою складовою її потенціалу.

Важливо враховувати, що не лише компанія має цілі. Свої цілі має і кожен працівник компанії. Якщо компанія розраховує на тривалий і стабільний термін своєї діяльності, необхідно враховувати головний принцип кадрової політики - принцип відповідності індивідуальних цілей працівників цілям компанії. Тобто він полягає в тому, що на одному рівні знаходиться досягнення індивідуальних і організаційних цілей.

Високоякісний та конкурентоспроможний персонал є гарантом успішної та ефективної діяльності на ринку, основним джерелом конкурентних переваг підприємства. Тому в інтересах розвитку трудового потенціалу вітчизняних підприємств украй необхідним є формування позитивної корпоративної політики. Це в

свою чергу потребує перегляду діючих на підприємстві систем управління працею, організації оплати праці, трудового виховання молоді та професійного навчання.

Однією з сучасних технологій розвитку та підвищення мотивації персоналу є модель DISC, розроблена американським психологом, PR-фахівцем, письменником і юристом Вільямом Моултоном Марстоном. У сучасних реаліях ця модель набуває все більшої популярності та має велику кількість прихильників серед компаній на Заході, особливо у США, проте поки що не знайшла широкого застосування на українських підприємствах. [3]

Виходячи з проаналізованих джерел встановлено, що поведінку більшості людей можна віднести до одного з чотирьох основних стилів: домінування (D); вплив (I); стабільність (S); сумлінність (C).

Представники стилю домінування (D) зазвичай демонструють стрімке прагнення досягти результату, постійно діяти, ставити амбітні задачі перед собою та вимагати цього від своїх колег і членів команди. Їм необхідно чітко ставити цілі і дозволити самостійно виконувати завдання. При цьому їх не потрібно контролювати постійно, лише час від часу перевіряти хід справ.

Частина персоналу, поведінка яких відноситься до стилю впливу (I), то для них важливо постійно співпрацювати з іншими, виконувати завдання у колективі, працювати над груповими проектами, знаходити спільну мову з колегами та взаємодіяти з оточуючими людьми. Загалом їх приваблює різноманітність та колективна робота.

Представникам стилю стабільності (S) потрібно, щоб ними керували. Таким працівникам необхідні чіткі покрокові вказівки і багато підтримки. Вони хочуть допомагати іншим і співпрацювати, для належного виконання роботи і відчуття захищеності. Їм необхідний час аби освоїтися з новими умовами.

Особи, що належать до стилю сумлінності (C) велике значення надають якості і ретельності виконання завдань. Цьому типу працівників подобається працювати самостійно, переважно над аналітичними завданнями, маючи достатньо інформації про проект, завдання і максимум часу на його виконання, оскільки для них важливо працювати вдумливо.[3]

Розуміючи індивідуальні особливості та характеристики власних працівників, організовувати виробничий процес, розвиток персоналу та їх мотивувати стає набагато простіше й ефективніше.

Отже, для розробки ефективної системи розвитку та мотивації працівників, що відносяться до різних стилів, необхідно використовувати різні методики, що будуть доцільними саме для визначеного типу працівників. Для ефективної мотивації персоналу, необхідно, щоб керівництво розмовляло з ними на тій мові, яка їм близька. Таким чином стратегія управління людським капіталом повинна будуватись на розумінні індивідуальності кожного працівника та формуватись з урахуванням особливостей кожного стилю поведінки персоналу, що і є запорукою ефективності діяльності бізнес-організації.

Список використаних джерел:

1. Смирнов В.Т., Сошников И.В., Романчин В.И., Скоблякова И.В. Москва. Человеческий капитал: содержание и виды, оценка и стимулирование: Машиностроение-1. 2005.

2. Стрехова С. В. Кадрова політика: важелі впливу на ефективність, механізми та інструменти реалізації .Економічний часопис–XXI.2012. № 3/4.

3. The DISC Model: Understanding People's Personal Styles: веб-сайт. URL: https://www.mindtools.com/pages/article/newCDV_92.htm

Дорошенко Дарина
здобувач другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, канд. екон. наук,
Університет державної фіскальної служби України

БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання важливим ефективним способом утримувати та посилювати конкурентні позиції підприємства є упровадження інвестицій як на рівні галузевої стратегії його розвитку, так і на рівні ключових внутрішніх бізнес-процесів. Важливості набувають не лише бізнес-процеси при роботі з внутрішнім середовищем, але й приведення їх у відповідність до зміни зовнішнього середовища.

Наукові підходи на сьогодні не забезпечують єдиного та чіткого визначення бізнес-процесу. Питання сутності та класифікації бізнес-процесів на підприємств досліджувалися такими українськими та зарубіжними вченими, як: Хаммер М., Чампі Д., Брімсон Д., Робсон М., Уллах Ф., Зіндер Е., Чернявський Д.І., Рєпін В.В., Криворучко О.Н., Кондратьєва В.В., Альошин Б.С., Андерсен Б., Виноградова О.В., Глудкін О.П., Кузнєцов А.І., Тоцький В.І., Цугель Т.М. та інші науковці. Огляд публікацій та результатів досліджень свідчить про необхідність уточнення і доповнення щодо обґрунтованого відбору бізнес-процесів з урахуванням їх класифікації для промислового підприємства у конкурентному середовищі.

Так, за визначенням Андерсена Б., процес – деяка логічна послідовність пов'язаних дій, які перетворять вхід в результати або вихід [1].

Додаючи бізнесову складову до визначення процесів (тобто при визначенні бізнес-процесів) науковці переважно зосереджуються на ресурсах, результатах або

споживачах таких дій. Зокрема, Нечаюк Л.І. і Телеш Н.О. під бізнес-процесами (англ. Business Process) розуміють сукупність взаємозв'язаних дій, спрямованих на отримання запланованого результату (створення визначеного продукту тощо) [2].

Мета бізнес-процесів підприємства полягає у формуванні доданої вартості вихідного продукту. У некомерційних організаціях споживча вартість усіх бізнес-процесів – це задоволення потреб у самореалізації, соціальних та духовних потреб тощо. У разі невиконання або неналежного виконання ключових бізнес-процесів, споживчої цінності не буде створено. Недосконаліть реалізації допоміжних бізнес-процесів може призвести до зниження продуктивності основних [3].

При створенні компанії некоректно сформовані бізнес-процеси спричиняють зниження оптимізованих витрат або можуть призвести до їх перевищення при здійсненні виробничої, фінансової, маркетингової діяльності.

Опис бізнес-процесів – один із найскладніших етапів їх вивчення та аналізу, який вимагає не тільки багато часу, але також глибокого і вдумливого підходу. Основними інструментами, якими можна описати бізнес-процеси є: EXCEL, BPWin, ARIS, MS Visio.

Після опису й моделювання бізнес-процесів доречним є визначення напрямків їх покращення за допомогою:

- візуального перегляду схем процесів для уникнення дублювання функцій;
- вартісного аналізу операцій у межах описаних процесів;
- аналізу терміну дії кожної з операцій досліджуваного процесу;
- функціонально-вартісного аналізу (аналізу за центрами витрат);
- аналізу напрямів руху матеріальних, фінансових та інформаційних потоків між операціями описаних процесів;
- аналізу відповідності задіяних в описаному процесі ресурсів та аналізу їх використання [4].

У постконфліктних євроінтеграційних умовах, глобалізації при виникненні кризових ситуацій на підприємствах України найбільш повною буде систематизація бізнес-процесів з виділенням окремих видів, а саме:

1) операційні (основні): створюють додану вартість продукту і сам продукт, що

представляє цінність для клієнта, формують результат;

2) підтримуючі: забезпечуючі – виступають постачальниками основних процесів, забезпечують інфраструктуру компанії; допоміжні – допомагають створювати додану вартість продукту, донести продукт до споживача, формують споживчі якості продукту, за які зовнішній клієнт готовий платити гроші;

3) управлінські: загальнокорпоративні – націлені на управління основними і підтримуючими бізнес-процесами; бізнес-процеси розвитку не створюють поточного прибутку, націлені на отримання вигод у довгостроковій перспективі, забезпечують розвиток або вдосконалення діяльності підприємства [5; 6].

Виходячи із вищевисвітленого, слід підкреслити, що на промислових підприємствах через виділені основні процеси реалізується головна стратегія підприємства, а на їх базі формується організаційна структура і визначається набір підтримувальних процесів і процесів управління. Також слід зазначити, що відносно процесів підтримки та управління основні процеси виконують задавальну роль, яка не може бути ефективно реалізована, якщо нею не буде визначений адекватний комплекс процесів підтримки і процесів управління, який налаштований на вирішення конкретних завдань відповідно до головної мети підприємства [5; 6].

Список використаних джерел:

1. Андерсен Бьёрн. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования/ Пер. с англ. С.В. Ариничева / Науч. ред. Ю.П. Адлер М.: РИА «Стандарты и качество», 2003. 272 с. (Серия «Практический менеджмент»).

2. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. *Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент.* К.: Центр навчальної літератури, 2003. 348 с. URL: http://tourlib.net/books_ukr/nechauk.htm (дата звернення 06.11.2021 р.).

3. Маслак О. І. Чинники диверсифікацій інноваційних процесів у промисловості. *Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. 2009. № 4 (23). С. 52–59.

4. Полінкевич О. М. Управління бізнес-процесами в системі інноваційного розвитку підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2015. 40 с.

5. Лисенко О. А. Класифікація бізнес-процесів на промислових підприємствах: теоретичні аспекти. *Університетські наукові записки*. 2013. № 2. С. 190–197.

6. Андрушків Б. М., Мельник Л. М. Формування системи бізнес-процесів підприємства у контексті сталого розвитку. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.* 2015. Вип. 2 (12). Том 1. С. 92–98.

Дорошенко Дарина
здобувач другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, канд. екон. наук,
Університет державної фіскальної служби України

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Питання раціонального управління витратами виробництва у період розвитку кризових явищ в економіці є досить актуальним. Практично перед кожним підприємством стоїть завдання отримати максимальний прибуток для своїх акціонерів і власників. Вирішити його можна двома способами: нарощувати обсяги продажів або скорочувати витрати. Беручи до уваги жорстку конкуренцію на ринку і обмежений попит, другий варіант є більш привабливим. Найбільшу актуальність має система управління витратами, котра давала б змогу точніше аналізувати та знижувати витрати на виробництво, а також можливість точного планування витрат на майбутні періоди, що забезпечувало б ефективне виробництво продукції.

Дослідженням проблем управління витратами на підприємстві займалися багато вчених як у нашій країні, так і за кордоном. У своїх роботах різні аспекти проблеми висвітлювали: А. І. Ясінська, Ю. С. Цал-Цалко, А. В. Череп, Т. П. Карпова, С. Ф. Голов, В. М. Панасюк, Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Нападовська, В. В. Лук'янова, В. Ф. Палій, О. С. Бородкін, М. Г. Грещак, М. Г. Чумаченко, Є. Г. Рясних та ін.

Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства [1, с. 5]. У сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної, чітко та безперебійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто

функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат.

Ефективне управління витратами відіграє найважливішу роль у процесі відтворення, адже покриття витрат на виробництво продукції дає змогу відновлювати і розширювати масштаб виробництва. Величина прибутку підприємства залежить безпосередньо від його витрат, оскільки витрати впливають на ефективність виробництва, ціноутворення і конкурентоспроможність продукції на ринку. Крім того, вивчення витрат дає змогу прийняти рішення про доцільність функціонування підприємства [2, с. 206].

Основними елементами системи управління витратами є об’єкти управління витратами (рівень, формування і структура витрат), технологія управління витратами (здійснення процедур, необхідних для виявлення відхилень фактичних показників витрат від планових), суб’єкти управління витратами (структурні підрозділи підприємства, що здійснюють процедури управління витратами), предмети управління витратами (окремі характеристики стану витрат: дотримання лімітів фонду оплати праці, витрат сировини та ін.).

Завдання управління витратами потрібно вирішувати в комплексі. Тільки такий підхід дає бажані результати, сприяє стрімкому зростанню економічної ефективності роботи підприємств. Також необхідно правильно визначити завдання, які стоять перед системою та відповідають цілям підприємства, а саме:

- обґрунтування управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції, послуг;

- коригування планових показників відповідно до змін ринкової кон'юнктури та впливу зовнішніх факторів;

- визначення витрат за основними функціями управління;

- підготування інформаційної бази, що дає змогу оцінювати витрати підчас вибору та прийняття господарських рішень;

- пошук резервів зниження витрат на всіх етапах виробничого процесу та в усіх виробничих підрозділах підприємства;

- вибір нормування витрат та чітке калькулювання витрат за економічними

елементами, стадіями та структурами виробництва;

- планомірне удосконалення організації та технології виробництва;

- матеріальне стимулювання ресурсоощадливості;

- вибір системи управління витратами, що відповідає умовам роботи підприємства [1, с. 73].

На багатьох підприємствах використовується нормативний метод формування витраті собівартості продукції, що зумовлено специфікою їх діяльності. Нормативний метод обліку витрат на виробництво – прогресивний метод, котрий дозволяє ефективно використовувати дані обліку для виявлення резервів зниження собівартості й оперативного управління виробництвом, при якому собівартість калькулюється вже у процесі виробництва, а не після завершення звітного періоду. Такий метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції характеризується тим, що на підприємстві щодо кожного виду виробу на основі діючих норм та кошторисів витрат складається попередня калькуляція нормативної собівартості виробу, тобто калькуляція собівартості, обчислена за діючими на початок місяця нормами витрачання матеріальних і трудових витрат.

Зарубіжний досвід управління витратами, який застосовують вітчизняні підприємства, іноді ще називають новітніми методами, оскільки вони почали використовуватися нещодавно. Згрупуємо в таблиці основні методи обліку та калькулювання витрат, котрі застосовують у вітчизняній і світовій практиці (табл. 1).

Нові методи обліку й калькулювання витрат, поширені в зарубіжній практиці та достатньо ефективні для різних форм господарської діяльності: методи АВС, кайдзен-костинг, таргет-костинг тощо.

Таблиця 1

Основні методи управління витратами

Методи обліку та калькулювання витрат	
Вітчизняна практика	Зарубіжна практика
Попроцесний (облік ведуть за окремими замовленнями)	Директ-костинг (неповних витрат)
Попередільний	Стандарт-костинг (нормативний метод)
Позамовний (використовують при масовому виробництві однорідної продукції)	Метод АВС (калькулювання за видами діяльності)
Нормативний (облік витрат за нормами, відхиленнями від норм та змінами норм)	Кайдзен-костинг (постійне зниження витрат)

Директ-костинг (використовують на невеликій кількості підприємств)	Кост-кілінг (калькуляція максимального зниження витрат)
	Таргет-костинг (метод управління за цільовою ціною)
	LCC - аналіз (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу)
	Система «Точно в строк» (Just-in-Time) (стимулює зниження собівартості)
	CVP-аналіз (аналіз витрати – обсяг виробництва – прибуток, визначення критичної точки виробництва)

Джерело: побудовано автором за даними [3, с. 59].

Метод АВС-калькулювання слід розглядати як один з найперспективніших методів управління витратами. Недоліками його є складність і трудомісткість.

Метод калькулювання кайдзен-костинг виник у Японії й набуває дедалі більшого поширення на підприємствах США та Європи. Його використовують як механізм зниження й управління витратами. Він передбачає вдосконалення витрат, в якому мають брати участь усі без винятку працівники – менеджери і робітники. Цей підхід дає змогу кожному працівникові, пов'язаному з процесом виробництва, зробити свій внесок у скорочення витрат.

Таргет-костинг – система обліку витрат на основі цільової ціни. Цільовою вважають ціну, котру споживачі можуть заплатити. Процес такого калькулювання полягає в тому, що спочатку визначають найбільш прийнятні для споживачів дизайн продукту та ціну, а потім розробляють виріб [3, с. 59].

Метод (система) «Just-in-Time» зводиться до виробництва малими партіями, практично поштучного, з урахуванням використання наявних ресурсів і жорсткої конкуренції на вироблену продукцію (товари, послуги). Система орієнтована на «гарантований» попит за принципом: виробляти продукцію тільки тоді, коли її потребують і тільки в тій кількості, яка потрібна покупцеві. Цей метод можна порівняти з позамовним методом калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), тільки замовником у цьому випадкові виступає не конкретний покупець, а попит на продукцію [3, с. 59].

Удосконалення системи управління витрат націлене на постійний пошук і

виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування обліку та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Побудова та вдосконалення системи управління на підприємствах пропонується здійснювати шляхом:

- виділення основних понять і процедур, системи управління витратами;
- виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві;
- формування моделі управління витратами;
- побудова інформаційної системи;
- адаптації документообігу до обраної інформаційної системи;
- розподілу відповідності за формування та створення механізму мотивації і стимулювання їх зниження [4].

Отже, в умовах економічної кризи витрати суб'єктів підприємництва або економічні витрати необхідно аналізувати з позицій чітких методологічних орієнтирів, які підказували б дослідникам найкоротший шлях до істини, а в прагматичному плані сприяли їх оптимізації. В умовах кризових явищ економіки для українських підприємств доцільним є використання методу управління витратами «Just-in-Time», котрий забезпечить оптимальний рівень збуту продукції, виробництво продукції тільки у випадках, коли її потребують, з використанням наявних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Давидович, І. Є. Управління витратами : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Тернопіль, 2004. 228 с.

2. Філіп Л. В. Економічний зміст і класифікація витрат. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2011. № 36. С. 206–211.

3. Свистун, Л. А., Левкова, Р. М. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. *Економіка і регіон*. 2017. С. 57-62.

4. Томашевська К. А. Основні методи удосконалення управління витратами на виробництві. *«Стратегічні перспективи розвитку промислових регіонів України в умовах економічної турбулентності»* матеріали студ. наук.-практ. конф., 10 січ. 2019 р. Маріуполь, 2019. С. 151-153.

Дубина Н.О.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Кушнірук К.Д.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби України

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІННІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Хочеться розпочати з того, що обліково аналітичне забезпечення стратегічного управління показує інтегровану систему планування обліку й аналізу, що упорядковує інформацію для доведення бізнес-стратегії, узгодженні напрямів стратегічного розвитку підприємства, системної оцінки продуктивності здійснення оперативно-тактичних та стратегічних управлінських рішень.

Взагалі термін інформаційно-аналітичне забезпечення системи стратегічного управління - система, яка об'єднує усі інші елементи організації у єдине ціле, дозволяє сформувати процес стратегічного управління, як безперервну низку управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей [1.с 4]. До того ж можемо назвати загальні функції обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства в таблиці 1.

Таблиця 1

Функції обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства

Назва	Роз'яснення
1. Інформаційна	Забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів
2. Облікова	Відображення фактів господарської діяльності підприємств
3. Аналітична	Здійснення на підставі первинних аналітичних даних економічного, фінансового й стратегічного аналізу діяльності підприємств

Окрім того можемо також назвати деякі завдання організації обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства:

- визначити оптимальну систематичність проведених інформаційних функцій;
- систематизувати інформаційний супровід логістичних процесів;
- сповільнити негативні прояви асиметрії надходження інформації;
- забезпечити багатоваріантне прогнозування показників зростання;
- вироблення загального інформаційного простору для кожного підприємства;
- складання систем забезпечення обміну цільовою інформацією;
- формування підсистеми попередньої аналітичної обробки даних;
- сформувати приховані можливості взаємного обміну даними в дійсному часі між підприємством та контрагентами.

Саме тому на базі стратегічної інформації схвалюються стратегічні рішення, які в майбутньому виконуються в стратегії й організації, фінансово-економічній соціально-психологічній, методичній та інших інструментах, за допомогою яких здійснюється стратегічний процес.

До того ж не можемо не звернути увагу на те, що стратегічна інформація може бути первинною та вторинною, яку ми розглянемо в таблиці 2.

Таблиця 2

Первинна та вторинна стратегічна інформація

Первинна	Вторинна
Щойно отримані дані для розв'язання конкретної досліджуваної проблеми або питання. Вони необхідні в тих випадках, коли досконалий аналіз вторинних даних не в змозі забезпечити необхідну інформацію.	Дані, зібрані раніше для цілей, що відрізняються від тих, які пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми. Незалежно від того, достатня вона для цього чи ні, її низька ціна й відносно швидка доступність потребують, щоб первинні дані не збиралися до завершення ретельного пошуку вторинної інформації.

Також не можемо не погодитися з тим, що облікова та аналітична інформація – це система, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу та довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система являє собою збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікро- рівнях[2. с 3].

Окрім того нинішня облікова система має відповідати стратегічним цілям підприємства. Тому при її побудові потрібно враховувати не лише внутрішні фактори мікросередовища, але й вплив зовнішніх факторів макросередовища. Саме такий підхід можливо здійснювати на базі концепції стратегічного обліку. Також під стратегічним обліком слід розуміти облікову систему, покликану забезпечувати фахівців підприємства всією потрібною інформацією для прийняття результативних управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Плюс до всього стратегічний облік враховує зовнішні фактори макросередовища, орієнтований на облік невизначеності, базується на стратегіях, котрі розробляються підприємством. Тому головною інформацією, яку необхідно використовувати в стратегічному обліку, є саме інформація, сформована в результаті моніторингу зовнішнього середовища підприємства. Водночас у стратегічному обліку формується інформація для здійснення моніторингу внутрішнього середовища [3. с 4].

Таким чином можна зробити висновок , що поєднання даних стратегічного обліку та аналізу дає нам шанс утворити безпечне обліково-аналітичне забезпечення формування стратегії розвитку підприємства, що виступає як компонент інформаційного забезпечення стратегічного управління підприємством. Окрім того сприятиме вирішуванню функціональних завдань стратегічного управління, забезпечуючи керівництво повною і достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем. Тому, поліпшення обліково-аналітичного забезпечення підприємств – потрібна умова прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії розвитку й додання їй незмінного характеру.

Список використаних джерел:

1. Штангрет А. Механізм прийняття рішень у процесі управління економічною безпекою підприємства. Наук. зап. (Укр. акад. друкарства), 2013. № 1. С. 59–64.
2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/ soc_gum/vsunu/2011_3_2/Gnilicka.pdf.
3. Гончаренко Л. П. Управление безопасностью. Учебное пособие. М. : КНОРУС, 2010. 272 с.
4. Гусак Л. В. Бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів: логістичний підхід : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»., 2011. 20 с.
5. Гуцайлюк З. В. Облік витрат: нові підходи до формування інформаційної системи. Науково-практичне видання «Незалежний АУДИТОР», 2016. № 16(II). С. 11-17.

Задорожна Марія,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасний бізнес дуже динамічний, що змушує власників та керуючі компанії постійно вдосконалювати методи та прийоми управління. У зв'язку з цим для підприємств, що працюють на ринку України, особливо актуальною є проблема прийняття стратегічно та тактично правильних рішень щодо ведення та розвитку бізнесу. Очевидно, перш за все, керівнику підприємства потрібна інформація, на основі якої можна було б провести точний розрахунок, глибокий аналіз, детальне порівняння альтернативних варіантів і зробити мотивований вибір наступних дій.

Основним джерелом інформації на підприємствах є бухгалтерський облік, який в ринкових умовах призначений не тільки для обліку та узагальнення облікової інформації, а й для забезпечення ефективного ведення виробничо-господарської діяльності підприємств. Тому сьогодні в умовах ринкової економіки особливого значення набуває реформування облікової політики підприємства, визнання необхідності організації управлінського обліку, створення ефективної системи контролю та управління витратами на всіх етапах виробничої діяльності.

Реформування бухгалтерського обліку вимагає масштабних досліджень у галузі теорії та практики бухгалтерського обліку, їх інтеграції з технологіями управління [1, с. 144].

Управлінський облік – це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, який використовується

керівництвом для планування, оцінки та контролю в організації та для забезпечення належного підзвітного використання ресурсів.

Основним завданням управлінського обліку є надання інформації керівникам, тобто особам всередині компанії, які керують і контролюють її діяльність.

Управлінський облік забезпечує керівника основними даними для планування бізнесу компанії, він націлений на майбутнє.

Ефективний управлінський облік вимагає:

- надавати спеціалістам необхідну інформацію, у тому числі конфіденційну, оскільки в разі неповної інформації управлінський облік втрачає сенс;

- розробити специфічну для кожного підприємства методологію.

Така методологія повинна включати параметри управлінського обліку (напрями, статті доходів і витрат, розподіл витрат, загальні для всіх), облікову політику, формати звітності, процедури отримання інформації.

Розробляючи методологію, слід пам'ятати, що в управлінському обліку економічна сутність операції вище її юридичної форми. Крім того, в оперативному обліку іноді допускається використання недокументованої інформації [2, с. 214-215].

Принципи, на яких базується система управлінського обліку:

1. Правила управлінського обліку, на відміну від бухгалтерського та податкового, встановлюються самим підприємством.

2. Компанія сама обирає творців управлінського обліку. Це означає, що можна обійтися своїми силами – розробку уніфікації та регламентації обліку і внутрішньої звітності, внутрішньофірмових єдиних методів і стандартів ведення обліку, поетапну технологію його впровадження на підприємстві доручити фінансовому директору або фінансовоекономічній службі. А можна залучити висококваліфікованих спеціалістів, які мають відповідний досвід і поєднати його зі знаннями у сфері фінансового аналізу, бухгалтерського обліку, оподаткування та інформатики. Дуже важливо, щоб керівництво було в кінцевому підсумку зацікавлене, а керівники вищого рівня брали участь у розробці та впровадженні управлінського обліку на підприємстві.

3. Вся інформація має бути орієнтована на лідерство.

4. При розробці системи управлінського обліку необхідно враховувати той факт, що такий облік є не самоціллю, а інструментом вирішення конкретних завдань

підприємства.

Для будь-якої організації для досягнення цілей організації, тобто управління, необхідна свідома координація діяльності її учасників. Для забезпечення зазначеної координації необхідно сформулювати цілі організації, продумати та поінформувати працівників про характер дій, які кожен з них повинен здійснити для досягнення цілей, забезпечити працівників ресурсами та створити умови для успішної роботи. Планування діяльності є важливим інструментом у цьому процесі [3, с. 78-79].

В управлінському обліку використовуються всі елементи методу фінансового обліку, такі як документація та інвентаризація, оцінка та розрахунок, рахунки та подвійний запис, узагальнення балансу та звітність. Крім того, в управлінському обліку широко використовуються методи економічного аналізу, економіко-математичні та статистичні методи [4, с. 225-226].

Отже, управлінський облік не має прямого відношення до бухгалтерських проводок, але спеціалісту з такого обліку необхідно мати певні знання з бухгалтерського обліку. Саме тому цю функцію часто передають бухгалтерам. Труднощі в оволодінні новими навичками пов'язані з тим, що бухгалтер звик працювати з інформацією про минулі події, а в управлінському обліку йдеться про плани та прогнози майбутніх подій. Суть управлінського обліку полягає в тому, щоб допомогти менеджеру досягти цілей компанії. На практиці бухгалтери, які займаються таким бухгалтерським обліком, виступають в якості внутрішніх консультантів або бізнес-аналітиків у своїй компанії. Вони витрачають менше часу на написання стандартних звітів і більше часу на аналіз інформації. Вони ближче до відділів, з якими працюють (не з бухгалтерією, а з виробничими відділами, відділами збуту та закупівель). Ці бухгалтери тісно спілкуються з працівниками всіх підрозділів і беруть активну участь у прийнятті рішень. Вони надійні порадники.

Список використаних джерел:

1. Власова Е.Е. Учет накладных расходов масложировых предприятий по методу АВС. *Економіка проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць.* Випуск 176. Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. С. 284 – 289.

2. Л. І. Федулова, І. І. Сокирник, В. В. Стадник та ін. Менеджмент організацій : підручник[Текст] за заг. ред. Л. І Федулової. К. : Либідь, 2004. 448 с.

3. Нападовська Л.В. Управлінський облік : підручник[Текст] К. : Книга, 2004. – 544 с.

4. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник [ТекстК. : Лібра. 2003. – 704 с.

Задорожня Діана
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики.
Університет державної фіскальної служби України

РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНІСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення ефективного функціонування підприємства вимагає економічно грамотного управління його діяльністю. Бізнес-аналітика допомагає вивчити тенденції розвитку, оцінити та дослідити чинники зміни результатів діяльності, обґрунтувати бізнес-план і управлінські рішення, здійснити контроль за їх виконанням, виявити резерви підвищення ефективності виробництва, виробити економічну стратегію його розвитку [1].

Базою прийняття різноманітних аналітичних рішень на підприємстві є – аналіз господарської діяльності. Господарська діяльність підприємства тісно пов’язана з його фінансовою діяльністю.

Для обґрунтування завдань та аналітичних рішень необхідно виявити і прогнозувати існуючі та потенційні проблеми, виробничі і фінансові ризики, визначати вплив прийнятих рішень на рівень доходів суб’єкта господарювання. Тому оволодіння методикою комплексного економічного аналізу бізнес-аналітиками є складовою частиною їхньої професійної підготовки [2].

Одним із принципів бізнес-аналітики на підприємстві є забезпечення економічності та ефективності аналітичного процесу, тобто виконання дослідження при мінімумі витрат та його проведення. Метою дослідження є використання новітніх методів аналізу, комп’ютерних технологій обробки інформації, раціональні

методи збору та зберігання даних.

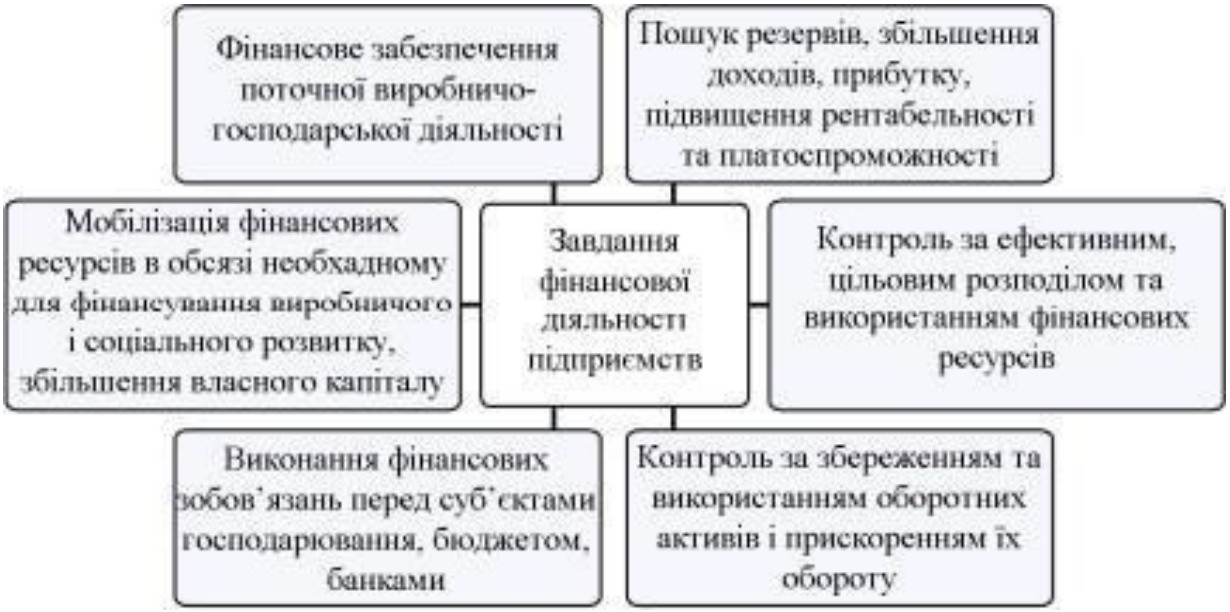

Рис. 1. Основні завдання фінансової діяльності підприємства.

Джерело: сформовано автором на основі [1].

На кожному підприємстві необхідно виявляти наявність фактів безгосподарності, непродуктивних витрат та нерозумного капіталовкладення тощо. Слід включати в роботу підприємства резерви виробництва, раціонального та ефективного використання природних багатств, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Тому в даний час значно зростає роль аналізу фінансово-господарської діяльності, основна мета якого — виявлення та усунення недоліків у діяльності підприємства, пошук та залучення у виробництво не використовуваних ресурсів [3].

Завдання бізнес-аналітики формуються на основі цілей управління, а її результати представляються суб'єктами управління. Тому аналітичною діяльністю на підприємстві є стратегія його розвитку.

Можна визначити чотири типи взаємозв'язку між бізнес-стратегією і бізнес-аналітикою на підприємстві:

1. Перший тип «Відсутність нормального зв'язку» — це взаємозв'язок, який відображає ситуацію несистематичного використання бізнес-аналітики, за якої інформація на підприємстві використовується фрагментарно при розв'язанні конкретних завдань без зв'язку із бізнес-стратегією. Формальний зв'язок між стратегією підприємства та бізнес-аналітикою пояснюється, як правило, двома

причинами: відсутністю даних, компетентних працівників та технологій для запровадження бізнес-аналітики; застосування бізнес-стратегії, що не базується на використанні інформації [3].

2. Другий тип «Підтримка бізнес-аналітичної стратегії підприємства», він показує підтримку бізнес-аналітикою стратегії підприємства на функціональному рівні. Реалізація такої стратегії потребує моніторингу процесу досягнення цілей засобами бізнес-аналітики. Ефективність бізнес-аналітики визначатиметься якістю звітності та її доступністю для користувачів, а також наповненістю якомога новішою інформацією [3].

3. Третій тип взаємозв'язку — це «Діалог між стратегією та бізнес аналітикою», суть якого полягає в прийнятті рішення, що мають циклічний характер:формується стратегія, здійснюється бенчмаркінг, проводиться безперервне вимірювання та аналіз відхилень від цілей, на основі аналізу відбувається адаптація та оптимізація стратегії.

4. Четвертий тип «Інформація, як стратегічний ресурс бізнесу» — це тип, при визначенні якого стратегія розвитку підприємства інформація розглядається, як стратегічний актив. При цьому надається менша перевага технічним рішенням, а більша — компетенції працівників та вимагає від підприємства наявності персоналу із стратегічними та інформаційними знаннями, що зумовлює підвищення рівня інтелектуалізації бізнесу [3].

Досліджуючи господарську та фінансову діяльність підприємства та приймаючи правильні аналітичні рішення їх можна здійснювати, як:

- об'єктивну оцінку динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів;;
- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання капіталу підприємства та забезпечення підприємства власними оборотними коштами.

Таким чином, дані типи взаємозв'язку між бізнес-стратегією та бізнес-

аналітикою характеризують здатність та готовність підприємства працювати з інформацією на різних рівнях. Для підприємства рівень має вибиратися на основі перспектив розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Вихорь К.Р. Напрями розвитку методики аналізу витрат за статтями калькуляції. «Управління розвитком». 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Uproz_2014_6_55
2. Тлучкевич Н.В. Організація аналітичної роботи на підприємстві: управлінський аспект. «Економічні науки». 2011. №8(29). Ч.1. С. 646-474
3. Басовский Л.Е. Основи теорії економічного аналізу. / Л.Е. Басовский, А.М. Лунева, А.Л. Басовский. 2011. С. 106.
4. Яремко З. М. модель бізнес-аналітики підприємства в контексті стратегічного управління. "Інноваційна економіка". 2013. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/inek_2013_3_76.pdf

Заріцька В.В.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Потапенко В.Є.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби
України

СПІВВІДНОШЕННЯ ВАРТІСНО ТА ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах ринкової економіки значно ускладнився процес управління підприємством. Нині процес управління здійснюється під впливом концепції ціннісно-орієнтованого управління, яка поєднує філософію і практику сучасного бізнесу. Однак, деякі дослідники вважають поняття «цінність» та «вартість» синонімічними, що по суті є помилкою. Щоб здійснювати ефективне управління підприємством нам необхідно розуміти різницю між цими двома поняттями.

Однією з головних причин чому дані поняття вважають синонімічними є те, що у англомовній інтерпретації відсутнє їх змістовне розмежування.

Часто англійське поняття «value» трактують як «вартість». Тоді як, на нашу думку, його доцільніше перекладати як «цінність», оскільки вартість в англійському буде звучати як «cost». Щоб чіткіше зрозуміти про що йде мова, звернемося до табл. 1.

Таблиця 1

Переклад понять «value» і «cost»

value	cost
Ціна, цінність, корисність, оцінка, оціночна діяльність тощо	Ціна, витрати, вартість, ціна СІФ (cost, insurance, freight – вартість, страхування, фрахт)
Значення, цінність, вартість, важливість	Витрати, видатки, собівартість, вартість
Цінність, важливість, корисність, вартість, величина, значення тощо	Ціна, вартість, витрати тощо

Джерело: складено автором за [1,2,3,4]

Проаналізувавши табл. 1 можна сказати, що поняття «вартість» необхідно використовувати тільки коли проявляється витратна природа об'єкта оцінки, а поняття «цінність» - коли проявляється природа корисності або прибутковості.

Взагалі проблематика понять «вартість» і «цінність» є традиційним об'єктом дослідження вчених-економістів. Питаннями їх порівняння, взаємообумовленості, визначення суті, поділу на види, обґрунтування раціональності застосування в конкретних випадках присвячують увагу як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники.

У сфері управління тлумачення поняття цінності є неоднозначним, що призвело до існування двох підходів.

Перший підхід носить назву управління вартістю (цінністю) компанії, або вартісно-орієнтований менеджмент (Value-Based Management (VBM)).

Мендрул О.Г., Волков Д.Л., Гордєєва О.Г. трактують цінність як синонім вартості бізнесу. Становлення та розвиток ціннісно-орієнтованого управління вони пов'язують з роботами А. Рапапорта, спираючись на термін запропонований Д. Мактаггартом «управління, орієнтоване на вартість».

Відповідно до цього підходу всі управлінські рішення мають бути спрямовані на досягнення зростання цінності бізнесу для власників (акціонерів). Таким чином, акцент у даному підході більшою мірою ставиться на фінансові результати та управління факторами створення вартості [5].

Другий підхід, ґрунтуючись на теорії «зацікавлених сторін», припускає, що ця цільова управлінська функція суб'єкта господарської діяльності є багатофакторною.

Даний підхід являє собою сукупність відносно незалежних теорій, присвячених дослідженню ролі і механізмів створення цінності в економічних трансакціях. Так до

них можна віднести «Шкалу цінностей» (М. Рокич, 1973), «Концепцію ланцюжка створення цінності» (М. Портер, 1985), «Теорію цінностей споживання» (Дж. Шет, Б. Ньюмен, Б. Гросс, 1991), «Концепцію багатоступінчастого аналізу цінностей» (П. Валлетті-Флоренс, П. Пеллеманс, 1994) та інші. Також до цього напрямку слід віднести наукові спроби, які актуалізувалися в останні роки, пояснити механізм створення цінності в системі досягнення «балансу інтересів» для всіх стейкхолдерів підприємства, якими, крім власників, є персонал, профспілки, постачальники ресурсів, споживачі, держава, місцеві органи влади, банківські, страхові, фінансові та дослідницькі компанії, а також всі інші «утримувачі інтересів» бізнесу. Очевидно, що цінність в концепції балансу інтересів буде категорією більш складною, багаторівневою і, можливо, суперечливою, так як вона буде поглинати протилежні інтереси, наприклад, збільшення прибутку може конфліктувати із зростанням заробітної плати і розміром податкових виплат [5].

Отже, цінність та вартість це два різні поняття, які використовувати як синонімічні є грубою помилкою. Взагалі цінність – більш широке поняття, ніж вартість, оскільки включає в себе корисність для когось (чогось), фінансові та нефінансові аспекти (тоді як вартість – лише фінансові). А цінність бізнесу повинна вимірюватися не тільки вигодами, які він приносить власникам, а й поєднанням фінансових результатів діяльності компанії та їх корисності для суспільства.

Список використаних джерел

1. Дробот Е. К вопросу об основах ценообразования во внешнеторговой деятельности. 2015. Дата оновлення: 02.01.2016. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/68237/

2. В. Н. Янушков, Т. П. Янушкова, А. А. Ченадо. Русско-английский словарь делового человека = The Businessman’s Russian – English Dictionary. В 2 т. Т. 1. А-О. Мн. : ПКИП “Асар”, 1994. 480 с.

3. БізнесСловник: Економіка, Фінанси, Банки, Інвестиції, Кредити. Англо-укр. Понад 12500 термінів / Уклад.: С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко. К.: Школа, 2002. 720 с.

4. Новый большой англо-русский словарь / под общ. ред. акад. Ю. Д. Апресяна. 2-е изд., перераб. М. 1997. Онлайнверсия словаря. URL:

https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/56466

5. Лаврененко В.В. Ціннісно-орієнтоване управління підприємством: ресурсні аспекти. 2012.

Захарченко Олександр
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

РОЗВИТОК ВЗАЄМОДІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ, УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Передумови сприятливого розвитку бізнесу, встановлення довіри до фінансової звітності підприємства з боку її користувачів, а також зростання конкурентоспроможності підприємства можуть бути сформовані за наявності ефективної системи внутрішнього контролю, управлінського обліку та аналізу. При раціонально організованому взаємодії зазначених елементів у системі управління підприємством стає можливим визначення проблемних аспектів розвитку підприємства, виявлення відхилень від нормативних показників.

Мета дослідження: запропонувати варіант взаємодії внутрішнього контролю, управлінського обліку та аналізу в організаціях різних галузей та форм власності з позицій побудови та організації внутрішньої обліково-аналітичної системи.

Обліково-організаційне забезпечення системи управлінського обліку, аналізу та контролю включає, насамперед, фінансову структуру та методологію функціонування системи та обліку господарських операцій [1].

Методологія управлінського обліку, аналізу та внутрішнього контролю

включає сукупність теоретичних висновків, наукових принципів, економічних положень та визнаних практикою методів розробки обліку, аналізу, контролю та бюджетування.

У кожному центрі відповідальності відбувається виробництво продукції (робіт, послуг) та здійснюються витрати. Витрати цих центрів підлягають виміру та контролю в обов'язковому порядку. Відповідальним за цими процесами призначається менеджер чи виконавець.

Ключовим принципом роботи центрів відповідальності є зіставлення фактично вироблених і нормативних витрат. Кошториси є фінансовим планом для певного центру, при складанні яких враховуються лише витрати, контрольовані конкретним центром. За такої організації системи управлінського обліку, аналізу та внутрішнього контролю стає необхідним застосування гнучких кошторисів, за допомогою яких здійснюється перерахунок запланованих витрат на реальний випуск продукції (робіт, послуг) [2].

На думку автора, функціонування системи управлінського обліку, аналізу та внутрішнього контролю центрів відповідальності є результативним механізмом управління елементами вартості та прибутком при виконанні наступних умов:

1) закономірне виділення центрів відповідальності відповідно до поставлених завдань;

2) переконливі аргументи щодо формування кошторисів витрат за центрами, діяльність яких має бути спрямована на їх зниження;

3) грамотний вибір контрольованих витрат;

4) правильний вибір відповідальних осіб за такими елементами, як: витрати, доходи та прибуток;

5) побудова каналів зв'язку для формування звітів центрів відповідальності різних рівнів;

6) забезпечення паралельного функціонування системи обліку витрат за

центрами відповідальності, аналізу та контролю.

Таким чином, класифікаційно центри відповідальності організації можуть бути представлені за ознаками призначення, цілепокладання, внутрішньовиробничих, функціональних ознак.

Ступінь деталізації центрів відповідальності залежить від цілей та завдань, поставлених керівництвом перед менеджером відповідного центру, у зв'язку з цим виділяються стратегічні, тактичні та оперативні центри відповідальності. Основним центром відповідальності практично будь-якої організації можна вважати центр витрат, тобто основну структурну одиницю, призначену в обліку для контролю за її витратами. В рамках цієї одиниці можуть бути організовані такі процеси, як нормування, планування, облік ресурсів, оцінка їх використання, а також встановлюється відповідальна особа за ці витрати.

Центром витрат може бути структурний підрозділ організації. Крім цього, центр витрат може являти собою відповідну організаційну одиницю, яка поділяється на окремі центри витрат. Базою їх виділення може бути єдність використовуваного устаткування й виконання тих самих операцій.

Організаційні особливості (обрана структура управління) організації, поставлені керівництвом мети, мають величезний вплив формування центрів витрат. Тому центри витрат формуються на основі деталізованої структурної схеми управління та переліку посадових обов'язків працівників центру відповідальності. При збільшенні кількості центрів витрат ефективність контролю за витратами зростає тільки в тому випадку, якщо одночасно збільшуються і витрати. Завдання керівника центру відповідальності полягає в тому, щоб оптимізувати поєднання витрат із ефективністю здійснення контролю за ними [3].

Система управлінського обліку повинна надавати керівникам всіх рівнів інформацію згідно з їх потребами й вимогами. Вона має стати інформаційним базисом системи управління фінансово-економічними результатами підприємства, а також дієвим засобом стратегічного планування й прогнозування функціонування аграрного підприємства. Наявність у організаційно-

економічному механізмі такої системи дасть змогу керівникам вищих рівнів управління визначати оптимальний рівень витрат та раціональні пропорції між рівнями умовно-постійних й умовно-змінних витрат, ціною продукції та обсягом її реалізації на ринку, подолати вплив ризику та факторів невизначеності, максимізувати фінансово-економічні результати підприємства.

Підсистема управлінського обліку фінансово-економічних результатів є важливим інструментом та засобом управління ресурсами підприємства, що дає змогу забезпечити якість й швидкість обґрунтування й прийняття управлінських рішень, підвищити прибуток від виробничо-господарської діяльності й подолати ризики й нівелювати вплив невизначеності на хід діяльності підприємства [4].

Створення автономної підсистеми управлінського обліку фінансово-економічних результатів на аграрному підприємстві вимагає виокремлення та деталізацію рахунків управлінського обліку у спеціальному рахунковому плані. Такий детальний аналіз дасть змогу нагромадити статистичні дані для аналізу й оцінки кожного напрямку й виду витрат, які визначають виникнення й зумовлюють розмір прибутку. Ця інформація є необхідною для прийняття дієвих керівних рішень.

Підсумовуючи зазначимо, що використання елементів організаційного, обліково-управлінського, контрольно-аналітичного та інтеграційного забезпечення у процесі ефективної реалізації системи управлінського обліку, аналізу та внутрішнього контролю дозволить якісно формувати інформаційне забезпечення внутрішньогосподарських процесів в організації, сприяючи прийняттю обґрунтованих та узгоджених управлінських рішень з метою реалізації стратегії.

Список використаних джерел

1. Берікова Н.Б., Манджієва Ю.В. Організаційні аспекти внутрішнього контролю у будівництві.*Матеріали науково-практичних заходів економічного факультету.* Еліста, 2019. С. 35-41.

2. Манджієва Д.В., Амукова Б. Галузеві особливості розвитку управлінського обліку в сільскогосподарських організаціях. Матеріали

Міжнародної наукової конференції «Економіка сучасного суспільства: актуальні питання антикризового управління». 2016. С. 288-289.

3. Гушаєва Т.В. Облікова політика як методична основа побудови системи внутрішнього контролю для підприємства. *Вісник Інституту комплексних досліджень придних територій*. 2008. Т. 2. № 2 (17). З. 34-41.

4. Ужва А. М. Комплексна діагностика економічної складової сталого розвитку сільськогосподарських підприємств у конкурентному середовищі. *Економічний аналіз.* 2017. Том 27. № 3. С. 228–235.

Кизюн Вікторія
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, к.е.н.,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та
статистики
Університету державної
фіскальної служби України

ЗАСТОСУВАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ

У сучасних умовах нестабільності світової економіки все більш важливим для бізнес-аналітика пунктом є постановка завдань та вибір методів за допомогою, яких буде виконано обрані завдання, вміння прогнозувати та оцінювати ризики. Тому ми все частіше звертаємось до евристики.

Евристика широко застосовується при методах прогнозування та планування, які починаючи з 70-х років, збагачуються і вдосконалюються швидкими темпами, які так прискорюються у зв'язку з економічними кризами, а також із швидким поширенням інформаційних технологій та комп’ютеризації. Ці засоби зробили загальнодоступним аналіз перспектив та прогнозування [1].

Чому саме евристичні методи є такими ефективними? Все тому, що в евристичних методах враховуються особливості людської психіки. Сама процедура пошуку рішень зазначеними методами хоч і справляє враження дитячої гри, проте саме це і сприяє певному розслабленню фахівців, оскільки немає жорсткої структури правил, за якими слід діяти, цим самим це здійснює інтелектуальний підйом у фахівців і дозволяє їм подолати психологічну інерцію.

То коли ж доцільно застосовувати саме евристичні методи? Застосування методів евристики є обґрунтованим у таких випадках:

- переважання якісних характеристик, вихідної інформації;

- недостатність інформації щодо інших параметрів;

- висока ступінь невизначеності вихідних даних; 4. Низький ступінь можливості математичної формалізації;

- нестача часу та засобів для дослідження із застосуванням формальних моделей на перших етапах обґрунтування управлінських рішень;

- відсутність технічних засобів з відповідними характеристиками для аналітичного моделювання;

- форс-мажорні та будь-які екстремальні ситуації [2].

Які ж методи евристичного бізнес-аналізу найбільш користуються попитом? Найбільш використовувані методами є всі відомий метод мозкового штурму, метод комісій та конференцій, банк ідей, колективний блокнот іметоди інверсії, емпатії та ідеалізації [3].

Мозковий штурм - метод, що дозволяє знаходити нові варіанти рішень проблемної ситуації. Він заснований на розподілі в часі процесу пошуку ідей та їх оцінки. Це відносно швидкий та економний спосіб бізнес-аналізу, призначений для вирішення труднощів та протиріч, з якими управлінський персонал зіткнувся або, ймовірно, зіткнеться у найближчий час. Метод ефективний при вирішенні нетрадиційних завдань стратегічного призначення.

Метод комісій та конференцій - найпоширеніша форма групової роботи, у процесі якої відбувається вільне висування ідей, які потім піддаються критиці. Він заснований головним чином для формування в процесі численних засідань і дискусій критичних оцінок нових та недостатньо обґрунтованих ідей.

Такий метод роботи, як банк ідей, передбачає звернення до бази даних, створюваної у процесі практичної діяльності. У вказаних сховищах збираються та

систематизуються найцікавіші приклади розв'язання задач. Сюди включаються як оригінальні, так і типові варіанти з їх оцінкою застосовності. Даний метод може стати в нагоді при вирішенні задач частіше оперативного та рідше стратегічного аналізу.

Метод колективного блокноту забезпечує висування членами колективу незалежних ідей із наступною оцінкою. З цією метою кожен член колективу отримує блокнот, у якому загалом викладено суть питання, якому піддається бізнес-аналіз, наведені необхідні допоміжні та довідкові матеріали. Протягом заздалегідь встановленого часу вони записують у свої блокноти результати аналізу та пропозиції, а на закінчення дають оцінку своїх ідей, виділяючи найкращі.

Метод інверсії, заснований на використанні принципів як перестановки, перекручування, вивертання ситуації навиворіт. Цей метод вчить гнучкості мислення, відмови від традиційних стереотипних рішень, подоланню психологічної інерції.

Метод емпатії означає, що дослідник уявляє себе на місці системи, яка аналізується чи розробляється. В такому випадку він ставить себе на місце, наприклад, товару, контрагента, послуги , держави тощо і уявляє, які зміни він відчує при здійсненню над ним тих чи інших дій.

Метод ідеалізації пов'язаний з прагненням отримати уявлення про ідеальну систему, яка відповідатиме поставленій меті. Розгляд ідеальних рішень часто буває корисним, навіть якщо це вимагає фантазійних припущень, оскільки такі рішення можуть привести до нової ідеї.

Отже, евристичні методи знаходять сьогодні широке застосування у сферах бізнесу та управління, оскільки вони стимулюють розвиток інтуїтивного мислення, творчості та здатності уявляти і критично мислити, що необхідно для генерації нових і якісних ідей.

Список використаних джерел:

1. Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко. Евристичні методи генерування, оцінки і вибору альтернатив. URL: http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_151_ShurpenkovaR,DemkoI.pdf

2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посібник. К.: Академвидав, 2003. 568 с.

3. Євтушенко О. Управлінські рішення: сутність та характерні риси. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Державне управління. 2014. Т. 239. Вип. 237. С. 47–51.

Коломієць Діана
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент
кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

БІЗНЕС-АНАЛІЗ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні умови ведення бізнесу, що характеризуються нестабільністю економічного середовища і зростаючої жорсткою конкуренцією, пред'являють підвищені вимоги до оперативності та якості прийнятих рішень на всіх рівнях управління підприємством або організацією.

Ефективне управління сучасним бізнесом неможливо без регулярної вироблення і реалізації рішень, спрямованих на безперервні зміни і удосконалення. Щоб прийняти вірне рішення необхідно володіти актуальною всеосяжної інформацією про стан і тенденції розвитку бізнесу. При цьому обсяг інформації, яку необхідно враховувати для формування оптимальних обгрунтованих рішень, неухильно зростає. Це призводить до ситуації, коли стає неможливо ефективно управляти компанією без використання сучасних засобів інформаційного забезпечення, а саме, методів і засобів автоматизації бізнес-аналізу. Ці технології бізнес-аналітики, що дають організаціям можливість перетворювати накопичуються дані в інформацію про бізнес, а потім інформацію - в знання для управління бізнесом, об'єднуються під терміном business intelligence або bi рішення [1, с. 75].

Варто зазначити, що традиційний аналіз господарської діяльності підприємств орієнтований переважно на обґрунтування рішень з підтримки сталого функціонування підприємств як виробничих систем, створених для виконання

планових завдань. До завдань такого аналізу не входить аналіз управління змінами. Однак перехід на ринкові відносини показав, що успішно розвивається тільки той бізнес, який змінюється разом з економікою. Тому в основі сучасного підприємництва повинна лежати система управління змінами, заснована на виявлених потребах підприємства, інакше кажучи, в основі повинен лежати бізнес- аналіз, адже виживання підприємства на ринку залежить від здатності адекватно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі і оперативно змінюватися, зберігаючи при цьому конкурентні переваги.

Бізнес-аналіз є відносно новим напрямком аналітичної роботи. На сьогоднішній день він набуває все більшої актуальності, оскільки в організаціях приходять до розуміння того, що особи, які приймають рішення, на всіх рівнях і у всіх відділах, потребують доступу до актуальної та повноцінної інформації, яка допоможе прийняти правильні стратегічні рішення, що забезпечить довгостроковий успіх компанії.

Бізнес-аналітики займаються з'ясуванням існуючих в роботі організації проблем і виробляють пропозиції щодо їх вирішення. Для цього вони збирають і аналізують інформацію і займаються прогнозуванням. Ні для кого не секрет, які значні обсяги і який різноманітної за своєю природою і змістом інформацією повинен володіти бізнес-аналітик. Безсумнівно, бізнес-аналітик не тільки володіє інформацією, але і її обробляє, адже очевидно, що основною цінністю цієї інформації є не сам факт її наявності і не швидкість приросту її обсягу, а її доступність для швидкого і наочного уявлення у вигляді аналітичних звітів, легкість для вилучення в різних формах з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, вивчення трендів, тенденцій і закономірностей, планування і прогнозування бізнесу. Одним словом, придатність для ділового аналізу - бізнес-аналітики.

Бізнес-аналітикою (Business Intelligence, BI) прийнято називати процес вилучення з первинних джерел ділової інформації в різних аспектах і перетворення її в знання для прийняття ефективних управлінських рішень, що здійснюється професійними менеджерами-аналітиками за допомогою спеціальних технологій, методів і засобів [2,с. 37].

Аналіз внутрішніх факторів полягає в оцінці досягнення поточних цілей підприємства, аналізі причин недосягнення запланованих результатів, в оцінці

ефективності поточної маркетингової стратегії, в аналізі наявних ресурсів і вивченні ключових структурних питань підприємства. Звідси, бізнес-аналіз сприяє вирішенню проблем стійкості підприємства і підвищення його конкурентоспроможності в цілому.

Відповідно в умовах глобалізації економіки та поширення IT-технологій в управлінні бізнес-процесами підприємства перед кожним підприємством є завдання аналізу великого масиву не структурованої інформації задля підтримання конкурентоспроможності товарів та послуг, що вони надають та оперативної реакції на виклики зовнішніх кризових чинників міжнародної економіки.

Так, для вирішення вищезазначених завдань застосовується система бізнес-аналізу Business Intelligence (BI) – сукупність комп'ютерних механізмів та інструментів, що систематизують інформацію з різних джерел для подальшого її використання в управлінських рішеннях [3,с. 329]. Виходячи з того, що інформація в сучасному світі виступає значним нематеріальним активом підприємства, її аналіз стає новим видом управлінської діяльності, що значно пов'язаний з системою різноманітних бізнес-процесів. Для обробки великого масиву інформації необхідні фахівці з бізнес-аналітики, що надають свої послуги в консалтингових, інжинірингових, аудиторських, фінансових компаніях або представляють відповідний структурний підрозділ будь-якої компанії, що здійснює підприємницьку діяльність.

У даному контексті, головними тенденціями розвитку бізнес-аналітики в управлінні підприємством є: IT – спеціалісти та топ-менеджери працюють з цифровими оперативними даними; підприємства користуються послугами консалтингу із широкого кола питань, як фінансового так і технічного, управлінського плану; аналітики повинні володіти великим набором інструментів та навиків, тому необхідне покращення фахової підготовки спеціалістів зі спеціалізації «бізнес-аналіз» у вищих навчальних закладах України.

Отже, бізнес-аналіз дозволяє отримати достовірну картину поточного стану справ на підприємстві в усіх напрямках, підрозділам і функціональним одиницям. Крім того, комплексний бізнес-аналіз дозволяє оцінювати і виявляти основні закономірності розвитку підприємства, дійсні чинники і причини тих чи інших змін, успіхів або невдач в поточній і стратегічної діяльності. Грамотне використання

інструментів бізнес-аналізу також дає можливість прогнозувати вплив різних зовнішніх і внутрішніх факторів на функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1.Козакова, Н. А. Бізнес-аналітика як світовий тренд на ринку праці в умовах глобалізації економічних ризиків, 2015. 72-77с.

2. Коляденко С. В., Ушкаленко І. М. Бізнес-аналіз як базис розвитку цифрової економіки. *Збірник наукових праць «Економіка та управління АПК».* Випуск № 2, 2018. С. 35–39.

3.Яремко З. М. Модель бізнес-аналітики підприємства в контексті стратегічного управління. *Інноваційна економіка,* 2013. № 3. С. 328–333.

Коляда Т. М.,
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського)
рівня, 4 курсу, група ОБД 18-2
Науковий керівник:
Міщенко Т. М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
аудиту та економічного аналізу
Університет державної
фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ТА ПРЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах сучасних загальносвітових інтеграційних процесів система управління комерційними організаціями – планування, облік та контроль фінансово-господарської діяльності – дуже змінилася, водночас необхідність врахування інтересів власників комерційних структур, їх акціонерів, працівників вимагає застосування інноваційних методів. Практика свідчить, що на сьогодні найкращим інструментом ринкових змін у комерційній діяльності є впровадження системи внутрішнього аудиту [1].

Вивченням основних проблем та перспективи розвитку внутрішнього аудиту на підприємстві займалися такі вітчизняні науковці, як: Н.А. Бортник, А.Н. Бортник, Я.В. Мех., Ф.Ф. Бутинець , П.Н. Майданевич, Абдул Каюм, С.К. Федосеев, О.А. Олейник, П.Н. Майданевич, Є.І. Волошина; В.П. Пантелєєв та інші. [2].

Авторами аналізувалося місце внутрішнього аудиту в системі фінансового контролю, розглядалися питання удосконалення теорії та практики внутрішнього контролю в діяльності підприємств. Але напрацювання науковців на сьогодні не вирішило весь комплекс питань, пов’язаних з удосконаленням внутрішнього аудиту.

В економічно розвинутих державах внутрішньому аудиту приділяється така ж сама пильна увага, як і зовнішньому (аудиторські комітети зобов'язані створювати всі компанії, акції яких котуються на біржі). Але, якщо становлення зовнішнього аудиту в Україні вже відбулося, то вітчизняний внутрішній аудит і в професіональному, і в законодавчому, і в інституціональному аспектах знаходиться на початковому етапі розвитку. Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби (відділу внутрішнього аудиту, аудитора) суб'єкта господарювання для перевірки і оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками. Відповідальність за організацію внутрішнього аудиту несе керівник підприємства, який зобов'язаний організувати безперервний процес ефективного контролю в усіх підрозділах підприємства, а також організувати взаємовідносини зі всіма підрозділами і зовнішніми компетентними організаціями з питань контролю фінансово-господарської діяльності. Одним із принципів внутрішнього аудиту, як і зовнішнього, є його незалежність [3].

Ефективному та стрімкому розвитку аудиторської діяльності перешкоджає також недосконаліть інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту. Зокрема, існує багато суперечностей, наприклад, в бухгалтерському та податковому обліку, що, в основному викликано намаганням наблизити бухгалтерський облік до міжнародних стандартів, а також формуванні фінансової звітності (як інформаційної бази для аудиту), яка не містить і половини тієї інформації, що вимагають користувачі, та яка повинна бути оприлюднена відповідно до міжнародної практики. Однак, існують розбіжності стосовно складу фінансової звітності, послідовності її складання та методикою проведення аудиту звітних форм.

На поточний момент можна визначити наступні основні напрями вдосконалення внутрішнього аудиту в Україні:

- формування зацікавленості та необхідності розвитку даної професії як на рівні держави, так і на рівні підприємств різних галузей;

- розробка та вдосконалення нормативно-правового регулювання внутрішнього аудиту у суб'єктів господарювання;

- формування організаційної структури служб внутрішнього аудиту;

- розробка організаційно-технологічних схем та процедур проведення внутрішнього аудиту;

- вдосконалення методології проведення внутрішнього аудиту;

- здійснення професійної підготовки фахівців з внутрішнього аудиту тощо.

Не зважаючи на визначені проблемні питання, саме внутрішньому аудиту властива максимальна гнучкість, здатність швидкого виправлення помилок та удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства на рівні самого суб'єкта господарювання. Саме завдяки цим властивостям внутрішній аудит має значний потенціал для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1.Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. К.: АПУ, 2017. 1144с.

2. В.П. Пантелєєв, М.Д. Корінько Внутрішній аудит: навч. посіб. К.: Державна академія статистики обліку та аудиту, 20018. 247 с.

3. Давидов Г.М. Аудит:Підручник К.: Знання, 511 с. 2017.

Коляда Т. М.,
здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І., д.е.н.,
доцент, професор кафедри
управлінського обліку, бізнес-
аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної
служби України

АНАЛІЗ ВПЛИВУ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ.

Нормування праці в загальному - це вид діяльності з організації та управління виробництвом, завданням якої є встановлення необхідних затрат і результатів праці, контролю за мірою праці, а також визначення необхідних співвідношень між чисельністю працівників різних груп та кількістю одиниць устаткування. [1, с. 55].

Законодавство нормування праці зазвичай характеризувалося найістотнішим відривом правових норм від життя. Норми права, що стосувались нормування праці, існували багато у чому самі по собі. Та сама ж тенденція спостерігалась у суспільних відносинах, які ті норми покликані були регулювати. Правові положення, що регулювали нормування праці, були суперечливими. З одного боку, вони встановлювали публічно-правові та імперативні норми, з іншого, – основний нормативний акт, присвячений нормуванню праці, у доступній для огляду ретроспективі завжди називався рекомендаціями. Така ситуація має місце й в сучасних умовах, адже досі інститут нормування праці регламентується Кодексом Законів про працю, прийнятим ще 10 грудня 1971 року. Саме тому, дане питання вимагає рішення, адже це приведе до покращення економічної діяльності підприємств, і як наслідок, економічного становища держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання нормування праці на

підприємствах були розглянуті науковцями, зокрема М.А. Волгіним, Г.Т. Завіновською, Л.В. Синяєвою, О.В. Коломієць, В.Г. Донцовою, Ю.Г. Одеговим, Р.П. Колосової, О.А. Грішнової, А.М. Колот та іншими. Натомість дискусії у своїх працях з вдосконалення використання коштів місцевих бюджетів обговорюються в наукових працях таких вчених, як О. Величко М.А. Латиніна, Ю.Д. Радіонова , Н.М. Позняковіської. Дослідники розглядають питання формування, використання фінансових ресурсів, діяльност, фінансових органів . У той же час в умовах бюджетної реформи в Україні гостро стоїть питання підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, на яку в значній мірі також впливає діяльність нормування праці в бюджетних установах.

В умовах розвитку ринкової економіки і поглиблення економічної самостійності підприємств нормування праці набуває великого значення як засіб скорочення витрат живої праці, зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці. Отже, нормування праці є засобом визначення як міри праці для виконання тієї або іншої конкретної роботи, так і міри винагороди за працю залежно від її кількості і якості [2 с. 42].

У свою чергу Грішнова О.А, вказує на те, що нормування праці – це основа її організації на підприємстві. В загальному визначенні нормування праці – це вид діяльності з управління підприємством, спрямований на встановлення оптимальних співвідношень між витратами та результатами праці, а також між чисельністю працівників різних груп та кількістю одиниць обладнання [3 с. 71]. Колот А.М. зазначає, що нормування праці – це один з найважливіших складових суспільної організації праці, який полягає у визначенні об’єктивно необхідних затрат робочого часу в усіх сферах діяльності людини [4 с. 83].

В сучасних умовах необхідності підвищення ефективності підвищення бюджетних коштів є одним з найважливіших питань. Це обумовлено тим, що нормування праці є основою планово-економічних рахунків поточного та перспективного характеру, вихідною базою для обліку затрат і результатів роботи, елементом оперативного управління службою, дієвим засобом забезпечення оптимального співвідношення між мірою праці та її оплатою [5 с. 62]. Розширення

сфери застосування науково обґрунтованих норм є важливим резервом підвищення продуктивності праці. Загалом, для нормування праці працівників застосовуються норми виробітку, норми часу, норми обслуговування та норми чисельності (рисунок 1).

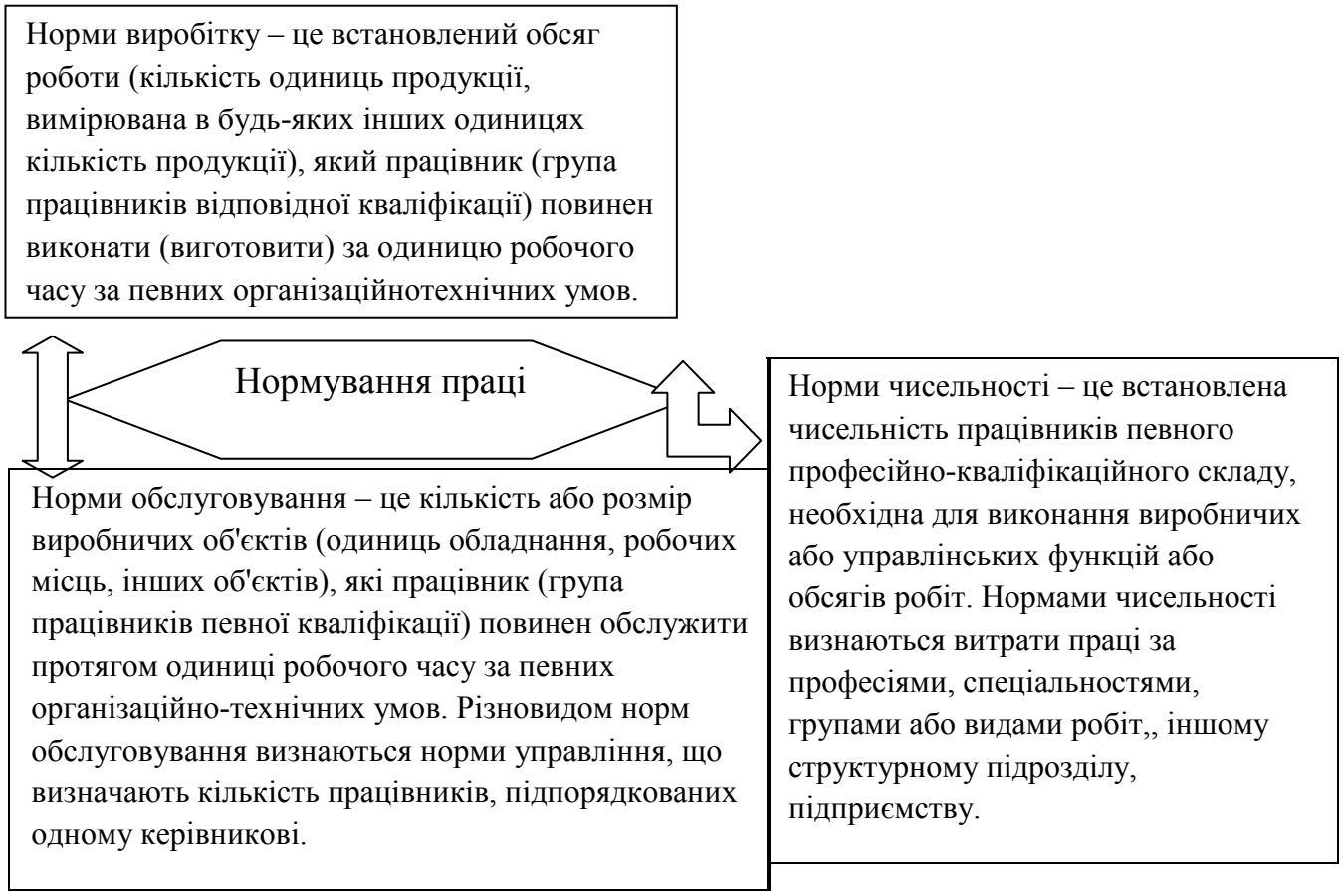

Рис. 1. Складові нормування праці

Нормування праці на рівні бюджетної установи підприємства не може у повній мірі реалізувати свої функції, якщо не будуть проведені відповідні зміни на галузевому рівні. В зв’язку з цим, до першочергових заходів слід віднести наступні: - удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює соціально-трудові відносини; - створення системи розроблення й відновлення міжгалузевих, галузевих нормативів трудових затрат; -розроблення автоматизованих систем нормування праці; - відновлення методичної бази розроблення нормативів з праці; -реалізація заходів з підготовки й підвищення кваліфікації фахівців з нормування праці.

Отже, питання ефективності використання бюджетних коштів в контексті аналізу нормуванні праці є таким, яке треба розглядати комплексно – як на рівні

підприємства, так і на галузевому рівні. Загалом, удосконалення нормування праці сприяє виявленню і використанню резервів зростання продуктивності праці, підвищенню кваліфікації робітників, та, у кінцевому підсумку, розширенню виробництва і зростанню реальних доходів працівників.

Однак, всі зміни, передбачені цим проектом, на думку фахівців, захищають, в першу чергу, інтереси власника або керівництво установи, притискуючи права працівників. Впровадження і перегляд норм праці повинно відбуватись постійно. Норми не можуть залишатися незмінними з причини постійного зниження трудомісткості виготовлення продукції. Тому необхідно постійно здійснювати роботу по використанню резервів зростання продуктивності праці і встановленню прогресивних норм, що повинно бути врегульовано новим Трудовим Кодексом України.

Список використаних джерел

1. Величко О.В. Роль місцевих бюджетів та муніципальних органів управлінні розвитком регіонів. *Економічний вісник.*

2. Завіновська Г.Т. Економіка праці. К. : КНЕУ. С. 134-147.

*3.*Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудових відносин : підручник. К. : Знання. 535 с

4. Колот А.М. Мотивація персоналу : підручник К. : КНЕУ, 345 с.

URL: http://library.if.ua/books/116.html

5. Юшкова О.Ю. Нормування праці на підприємстві. URL:http://masters.donntu.edu.ua/2012/iem/yushkova/diss/index.html

6. Синяєва Л.В. Нормування праці на підприємстві як основа її мотивації URL: http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Economics/10_113003.doc.htm

Корнійчук Вікторія,

здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти

Науковий керівник:

Параниця Н.В.

доцент, канд. еконм. наук,

доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики

Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі розвиток підприємств значною мірою залежить від інновацій. Світова практика показує, що сталий розвиток виробництва та підтримання його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі залежить від інновацій.

Дослідженню питань інноваційного розвитку підприємств України присвячено праці вітчизняних та закордонних вчених: Найдюк В.С. [1], Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. [2, 3]та ін.

Головною умовою інноваційного розвитку підприємств є використання наявного потенціалу та забезпечення його зростання в тих напрямки, які можуть забезпечити реальну соціально-економічну віддачу. Об'єктивність оцінки величини інноваційного розвитку підприємства може бути забезпечена лише за правильного вибору системи показників, що дозволяють у комплексі характеризувати потенціал за різними ознаками, комплексно оцінити можливості інноваційної діяльності та визначити стратегію інноваційного розвитку. Поняття інноваційний розвиток підприємства представлений в табл. 1.

Таблиця 1

Поняття «інноваційний розвиток підприємства»

Автори	Інноваційний розвиток підриємства - це

Джерело: складено автором на основі [1, с.253].

Слово «інноваційний» це похідне слово від терміна «інновація», вперше увів Й. Шумпетер.

Інновація - це нововведення у виробничій і невиробничій сферах, в галузі економічних, соціальних, правових відносин, науки, культури, освіти, охорони здоров'я, у сфера державних фінансів, у фінансах бізнесу, в бюджетному процесі, в банківській справі, на фінансовому ринку, в страхуванні і т.д.[4].

Інновації створюються цілковито більшістю підприємств і організацій світу, але невелику їх кількість можна назвати інноваційними. Головна відмінність інноваційних підприємств полягає в орієнтації на зміни, які стають нормою для їх діяльності. Інноваційне підприємство у своїй стратегії заздалегідь орієнтується на необхідність постійної роботи над новими товарами і послугами, тобто одночасно з виробництвом продукції відбувається планомірна підготовка майбутніх новинок [5, с.32].

Властивості інноваційних підприємств полягають у їх власному розумінні суті інновацій та управління процесами створення нововведень.

В рамках підприємства можна виділити чотири напрямки інноваційного розвитку:

• розробка стратегії інноваційного розвитку;

• забезпечення досліджень і розробок для їх подальшої реалізації на практиці;

• відбір перспективних інноваційних проектів;

• формування конкурентних переваг, пов’язаних зі створенням нового продукту або послуг[6].

Основні напрями інноваційного розвитку підприємства в сучасній економіці:

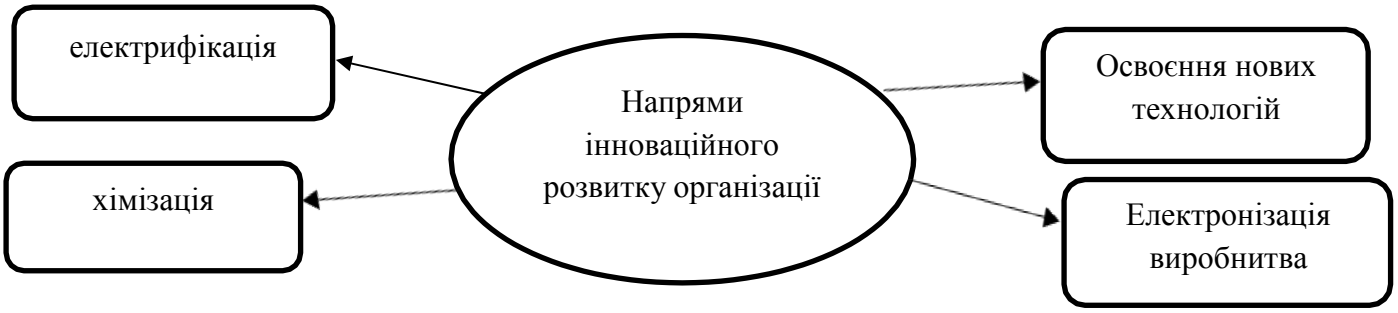

Рис.1. Напрями інноваційного розвитку організації

Джерело: складено автором на основі [3, с.30].

Так, у 2020 році 4066 підприємства здійснювали інноваційну діяльність у промисловості. При цьому частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), у загальній кількості промислових підприємств становила 14,9 % (рис.2.).

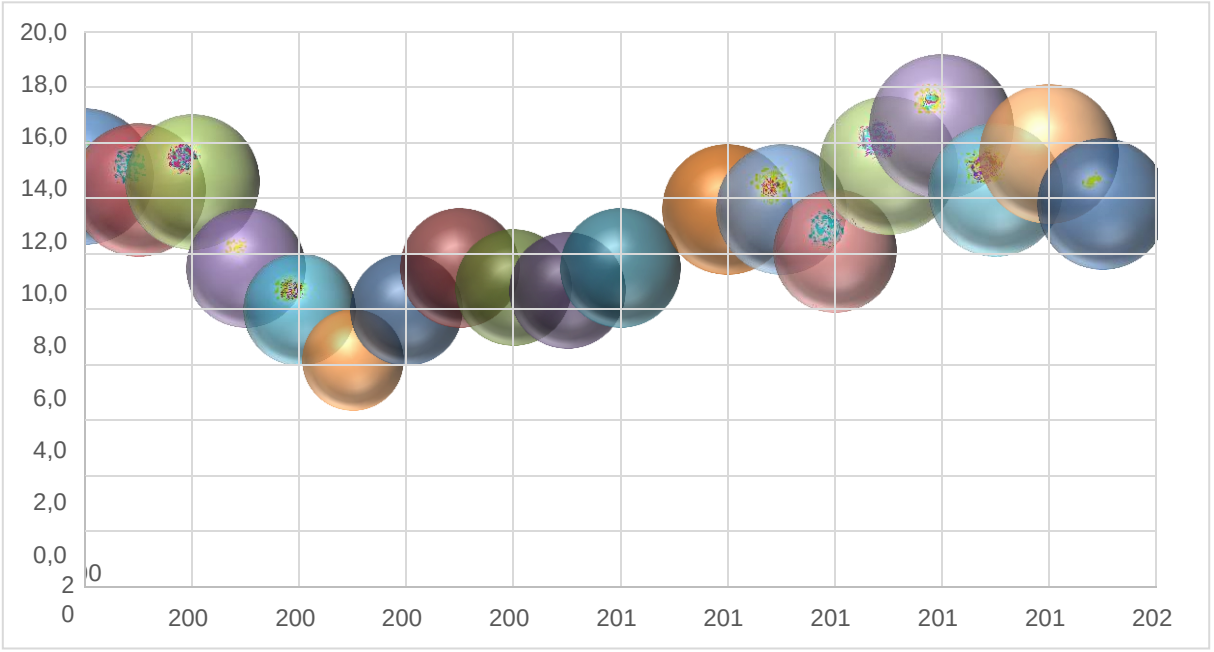

Рис.2. Частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації за 2000-2020 роки (%)

Джерело: побудовано автором за даними [6]

Отже, інноваційний розвиток є процесом, що ґрунтується на змінах у внутрішньому та зовнішньому середовищах, які охоплені підприємствами на основі його інвестиційної діяльності, що забезпечує надбання та зростання його конкурентоспроможності за рахунок вирішення існуючих суперечностей між можливостями підприємства та поставленими цілями з урахуванням цілей та потреб споживачів.

Список використаних джерел:

1. Найдюк В.С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємства УДК 005.591.6:334.72

2. Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С.М. Навчальний посібник Інноваційний розвиток підприємства, 2015. 30 с.

3. Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С.М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.

4. Фінансово-кредитний енциклопедичний словник / кол. авт. від ред. А. Г. Грязнова.

5. Діденко Є.О. Процес інноваційного розвитку підприємства та його особливості. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.52

6. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

Литвинюк Світлана,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. еконм. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі глобальної конкуренції підприємств особливого значення набуває стратегічний аналіз внутрішнього середовища, що дозволяє вивчати і аналізувати сильні та слабкі сторони діяльності підприємства.

Дослідженню аспектів та особливостей бізнес-стратегії підприємства присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Малюк С. О. [1], Мескон М. [2], Пітер Т., Уотермен Р. [3] та ін.

Разом з тим, суттєвим фактором який гальмує розвиток підприємств є його внутрішнє середовище.

Виділяють різні фактори внутрішнього комерційного середовища організації та системи її оцінки: структура, цілі, завдання, технологія, персонал, спільні цінності, стиль організації, фінансова система, інформаційна система, стратегія, навички персоналу, бізнес-процеси, влада, культура організації та деякі інші.

С.О. Малюк, виділив основні інструменти стратегічного аналізу, які використовуються при формуванні асортиментної стратегії підприємства, найпоширенішими з них є ABC та XYZ аналізи, та їх комбінування, матриця BCG та модифікована матриця BCG, SWOT-аналіз, матриця SPACE [1, с. 173].

За визначенням М. Мескона, основні внутрішні змінні фірми – це цілі, структура, завдання, технологія та люди [2].

Аналогічним принципом побудовано і відому модель 7-С компанії «МакКінсі». Американські дослідники Т. Пітер Р. Уотермен, провівши обстеження 500 найбільш ефективних і процвітаючих американських і японських корпорацій, на початку 1980-х років. зробили низку практичних висновків про те, яким має бути ефективне управління, розробивши відому схему (рис. 1). Позначення 7С пов'язане з тим, що англійською назви семи доданків успіху починаються з літери s: structure (структура), strategy (стратегія), systems (системи), shared values (спільні, тобто поділені всіма, ціннісні установки), skills (сума навичок, умінь), style (стиль), staff (склад працівників, тобто кадри).

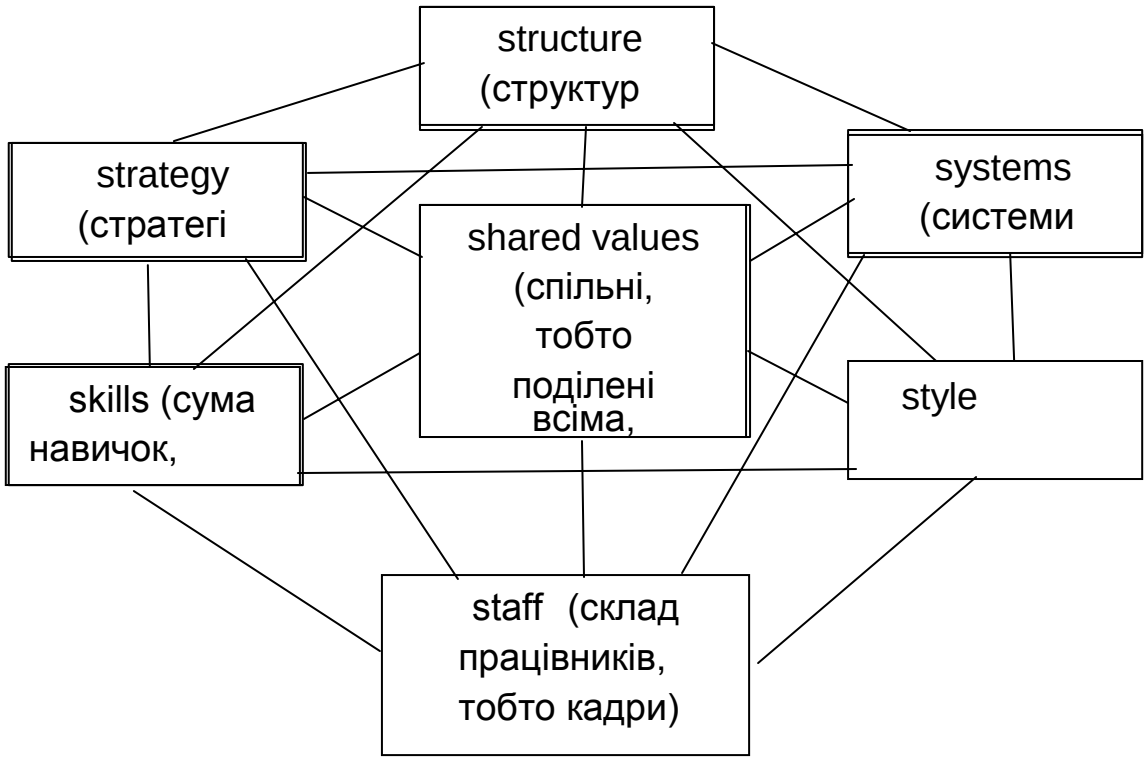

Рис.1. Сім факторів успіху компанії «Маккінсі»

Джерело: побудовано автором на основі [3].

Найбільш традиційний підхід до стратегічного аналізу внутрішнього середовища як ресурсу підприємства - це SWOT-аналіз у частині сильних та слабких сторін організації (SW-підхід). SWOT-аналіз – процес встановлення зв’язків між найхарактернішими для підприємства сильними сторонами, або перевагами (S), слабкостями (W), можливостями (O) та загрозами (T), що дозволяє деталізувати розроблену бізнес-стратегію, діагностувати поточний стан підприємства, що міг змінитися за період формування стратегії, виявити нові або не враховані раніше

можливості й імовірні загрози, шо постійно надходять із мінливого зовнішнього середовища [1, с. 176].

Стратегічний аналіз спрямований на систематичне вивчення майбутніх шансів та з'ясування того, наскільки реалізація стратегії призведе до досягнення цілей; що відрізняє його від управлінського чи оперативного аналізу. Стратегічний аналіз має відповідати трьом критеріям: орієнтація на вузькі місця, спрямування майбутнє, завжди лише вперед. Його не цікавить правильність виконання окремих робіт, бізнес-функцій (види діяльності підприємства) та бізнес-операцій (сукупність процедур від початку до завершення підприємницького задуму, проекту, тобто від вкладення первісних коштів та до отримання прибутку як кінцевого результату діяльності); зосереджений на тому, чи можливо надалі реалізувати прийняті стратегії; чи приведе їх реалізація до досягнення поставленої мети. Коригування за результатами стратегічного аналізу стосується як стратегій, так і цілей підприємства. Оцінка та контроль виконання стратегії забезпечують стійкий зворотний зв'язок між цілями організації та тим, як триває процес досягнення цих цілей.

Також, часто використовують PIMS-аналіз (PIMS – Profit Impact of Market Strategy), – це аналіз рівня впливу обраної стратегії на величини прибутковості та готівки, заснований на використанні емпіричної моделі, що пов'язує широкий діапазон стратегічних змінних (наприклад, ринкова частка, якість продукту, вертикальна інтеграція) та ситуаційних змінних (наприклад, швидкість зростання ринку, стадія розвитку галузі, інтенсивність потоків капіталу) з величиною прибутковості та здатністю організації генерувати готівку.

Таким чином, стратегічний аналіз внутрішнього середовища підприємства має бути системним як з погляду охоплення всіх структурних і процесних елементів організації, а також у плані застосовуваного аналітичного інструменту.

Список використаних джерел:

1. Малюк С. О. Використання матричних методів стратегічного аналізу при формуванні асортиментної стратегії підприємства. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки,* 2015. № 1. С. 171-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2015_1_27

2. A.O. Blinov, H.H. Kuchmezov, E.I. Shipovalov, A.Kh. Kuchmezov. Mescon M. Fundamentals of Management. See also in other dictionaries ... Textbook URL:

www.amazon.com/Management-Michael-H-Mescon/dp/0060444150

3. Pietera T., Waterman R. "In search of effective management (experience of the best companies)" URL: https://www.amazon.com/Search-Excellence-Americas-Best-Run-Companies/dp/0060548789

Ляшок Тетяна
здобувач першого (бакалаврського)
рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доценткафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

БІЗНЕС-АНАЛІЗЯКНОВІТНІЙ ЗАСІБУПРАВЛІННЯПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасне бізнес-середовище характеризується нестабільністю економічного середовища та все більш жорсткою конкуренцією, що висуває підвищені вимоги до ефективності та якості прийняття рішень керівниками всіх рівнів підприємств чи організацій.

Якщо рішення, спрямовані на постійні зміни та вдосконалення, розробляються та впроваджуються нерегулярно, ефективне управління сучасними підприємствами неможливе. Щоб прийняти правильне рішення, вам необхідно мати найновішу вичерпну інформацію про стан і тенденції вашого бізнесу. У той же час кількість інформації, яку необхідно враховувати для формування найкращого обґрунтованого рішення, неухильно зростає.

Це унеможливлює ефективне управління компанією без використання сучасних засобів інформаційної підтримки, тобто методів та засобів автоматизованого аналізу бізнесу. Ці технології бізнес-аналітики дозволяють організаціям перетворювати накопичені дані в бізнес-інформацію, а потім інформацію в знання з управління бізнесом. Ці технології об’єднуються під

терміном бізнес-аналітика або подвійні рішення.

Два терміни BI та «бізнес-аналітика» найчастіше використовуються як синоніми, але між ними є різниця. Бізнес-аналіз (у вузькому сенсі), на відміну від BI, має справу з даними, які були очищені та підготовлені до аналізу, і використовує статистичні та кількісні інструменти для оцінки поточної ситуації та прогнозів, тому його все частіше називають «глибоким аналізом»[4].

Слід зазначити, що традиційний аналіз корпоративної економічної діяльності в основному зосереджується на раціональності прийняття рішень, які забезпечують стійке функціонування підприємства як виробничої системи, призначеної для виконання планових завдань. Завдання цього типу аналізу не включають аналіз управління змінами. Однак перехід до ринкових відносин показує, що успішно розвиватися можуть лише ті компанії, які змінюються з економічними змінами. Тому сучасне підприємництво має базуватися на системі управління змінами, яка визначає потреби підприємства, тобто на основі бізнес-аналізу, оскільки виживання підприємства на ринку залежить від здатності повноцінно реагувати на зміни. . Змінити конкурентні переваги в навколишньому середовищі.

Бізнес-аналіз – відносно нова галузь аналітичної роботи. Сьогодні, коли організації усвідомлюють, що особи, які приймають рішення на всіх рівнях і в усіх відділах, потребують доступу до актуальної та повної інформації, яка допоможе приймати правильні стратегічні рішення для забезпечення довгострокового успіху компанії, це стає все більш важливим.

Бізнес-аналітики займаються з'ясуванням проблем, що існують у роботі організації, і вносять пропозиції щодо їх вирішення. З цією метою вони збирають та аналізують інформацію та роблять прогнози. Не секрет, що бізнес-аналітики повинні володіти великою кількістю інформації та інформації різного характеру та змісту. Безсумнівно, що бізнес-аналітики не тільки володіють інформацією, а й обробляють її, адже зрозуміло, що головною цінністю цієї інформації є не її доступність і швидкість збільшення її обсягу, а швидка і

зрозуміла доступність. Він представлений у формі звіту аналізу та витягується в різних формах для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, дослідження тенденцій, тенденцій та закономірностей, бізнес-планів та прогнозів. Коротше кажучи, здатність для ділового аналізу -бізнес-аналітики(рис.1.).

Рис.1. Види аналітичних методів бізнес процесів

Джерело: побудовано автором на основі даних [2].

Бізнес-аналіз дає змогу достовірно зрозуміти поточний стан усіх напрямків, відділів та функціональних підрозділів підприємства. Крім того, комплексний бізнес-аналіз дає змогу оцінити та визначити основну модель розвитку бізнесу, певні зміни в поточній та стратегічній діяльності, а також справжні фактори та причини успіху чи невдачі. Правильне використання інструментів бізнес-аналізу також може передбачити вплив різних зовнішніх і

внутрішніх факторів на бізнес-операції. Внутрішній факторний аналіз полягає в оцінці реалізації поточних цілей компанії, аналізі причин недосягнення запланованих результатів, оцінці ефективності поточної маркетингової стратегії, аналізі наявних ресурсів, дослідженні основних структурних проблем компанії. Тому бізнес-аналіз допомагає вирішити проблеми стійкості компанії та підвищити її загальну конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Горбунов Р.О., Онікієнко А.О., Бізнес-аналіз як сучасний інструмент управління підприємством. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. №2-3. С. 312-313. URL:https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/10689/10046 (дата звернення:14.11.2021)

2. Ковальчук Т.М., Вергун А.І., Теоретико-методологічні аспекти аналізу бізнес-процесів як функції управління. Економічний аналіз:зб. наук. праць. 2017. №4. С. 219-224. URL:https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1434/1192 (дата звернення:14.11.2021)

3. Тігарєва В.А., Станкевич І.В., Аналіз існуючих підходів та методів оцінювання бізнес-процесів підприємств та організацій. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Випуск 3/2016 (98). Частина 1. С. 113 – 122. URL:http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2016_3_113-3-2016-2.pdf (дата звернення:14.11.2021)

4. Канталадзе С.Г., Беляєв Л.В. Системи бізнес-аналітики та їх особливості. Інформаційні технології в економіці і управлінні : зб. наук. студ. праць. 2019. Вип. 1. С. 163–167. URL:http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9430/1/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0

%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%97%D1%85%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf (дата звернення:14.11.2021)

Мазур Тамара
здобувач вищої освіти
другого (магістерського)
рівня
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та
статистики
Університет державної
фіскальної служби України

КОНТРОЛІНГ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні роль інструментів контролінгу на підприємствах України значно зросла і все більше керівники впроваджують в роботу контролінг, як систему підтримки менеджменту, що надає достовірність даних, оперативність, забезпечує точність в системі управління підприємством. **Контролінг вважається філософією керівників та способом їх мислення, яке націлене на ефективне та раціональне використання ресурсів та збільшення маштабів роботи підприємства, з метою максимізації прибутку.**

Цільовим завданням контролінгу є побудова на підприємстві максимально ефективної системи прийняття, виконання, контролю та аналізу управлінських рішень. Метою яких є підвищення керованості бізнесу та максимізації ефективності вкладеного капіталу в будівельних компаніях.

Проблемою теоретичної розробки і впровадження системи контролінгу на підприємствах займалися як зарубіжні так і вітчизняні вчені: Х. Ю. Кюппер, С.Ю. Альошин, Й. Вебер, П. Хорват, Ю.П. Анискин, С. Рубцов ,Т.А. Говорушко, Д. Хан, М. Лукашевич та ін. У прихильників концепції контролінгу немає одної думки у визначенні терміна «контролінг». (Таблиця 1)

Таблиця 1

Визначення та функції контролінгу

Автор	**Визначення**	**Основна функція**
Х. Ю. Кюппер	Координація системи управління на підприємстві	Координація
Й. Вебер	Елемент управління соціальною системою, який виконує основну функцію підтримки керівництва для вирішенні ним загального завдання та координації системи управління	Координація
П. Хорват	Функція підтримки, що орієнтована на результат щодо координації підсистем менеджменту	Координація
С. Рубцов	Система яка забезпечить інструментальну та методичну базу для підтримки головних функцій управління	База для всіх функцій управління
Д. Хан	Система цілісного інформаційного забезпечення, контролю та планування діяльності підприємства	Інформаційне забезпечення
М. Лукашевич	Інтегрована концепція економічного управління	Інформаційне

	підприємством, направлена на з'ясування всіх варіантів та ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку	забезпечення

Джерело: побудовано автором за даними [1, с.23–29]

Контролінг у будівництві — це інтегрована система управління цілями та процесами, що націлена на регулювання планованих та фактних показників будівельного підприємства, з метою якого є прогнозування відхилень у проекті та мінімізація їх наслідків.

Механізм контролінгу на будівництва складається з логічних етапів:

1. Аналіз реального стану та пошук факторів ризику загрози діяльності проекту.На цьому етапі оцінюється документація будівельного проекту: тендерну та конкурсну документації, договора підряду, докумети на землю, дозволи на будівництво, проектно-кошторисну документацію тощо. Також аналізується стан розрахунків з бюджетом та своєчасність сплати податків. Аналіз дозволяє виявити майбутні ризики проекту.

2. Після дитального аналізу виробляється стратегія передбачення та регулювання ризиків та пропонується рішення замовнику. Для реалізації проекту відбувається постійний контроль строків виконання та доставки матеріалі, якості роботи та вартості будівництва та гнучке реагування на зміни .

Важливи етапом контролінгу є система управління будівельної компанії (Рис. 1)

Рис.1. Побудова системи управління будівельної компанії

Джерело: побудовано автором за даними [2, с. 74—77.]

Ціллю побудови системи контролінгу на підприємстві є управління вартстю компанії в інтересах зацікавлених сторін. Тому роль контролінгу не тільки опрацьовувати фінансові показники та забеспечувати інформацією про стан підприємства керівництву, але й зосередитися на довгострокових грошових потоках та вартісних показниках і оцінювати результати діяльності з точки зору інвестуання.

Методологія побудови системи контролінгу розпочинається з рішеня керівництва на впровадження контролінгу в будівельному підприємстві та визначення напрямку руху даного підприємства. Далі визначається менеджер і контролер які будуть відовідальними особами за організацію та контроль роботи в новому напрямку. Наступним кроком буде обробка та аналіз звітності і аналітичної інформації для підготовки та прийняття рішень. Після аналізу відбувається планування та бюджетування. Вимірювання, аналіз та оцінка відхилень. Важливою стадією є розрахунок витрат за місцем їх виникнення, за видами витрат, а також розрахунок витрат за продуктивними клієнтами та регіанами. Аналіз роботи віділенньь маркетингу, фінсування, закупівлі, будівництва та збуту. Після детального ознайомлення з станом та цілями будівельного підприємства відбувається наукова організація праці та будівництва, а також іноваційна діяльність.

Отже, контролінг є сучасною концепцією управління підприємством, що вирішує широкий спектор поставлених перед ним завдань. Його застосвання на будівничих пдприємстах, допомагає вдосконалити широкий спектор робіт, аналізувати фінансові показники та ризики, направляти роботу підприємства на більші цілі, максимізувати прибуток підприємства та головне впровадити в будівельне підприємство іноваційні погляди та технології.

Список використаних джерел:

1. Килимнюк В. Еволюція контролінгу, його місце та роль в економіці підприємства. Економіст.,2004. 23–29 с.

2. Бєлєнкова О.Ю. Методичний інструментарій оперативного контролінгу будівельного підприємства. Будівельне виробництво. Міжвідомчий науковотехнічний збірник. 2017. 74-77 с.

Момотюк Альона
Здобувач другого (магістерського)рівня освіти
Науковий керівник:
Коваль Л. В.
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ефективність управління виробничими запасами є важливою складовою у виробничому процесі управління підприємством, оскільки вона має значний вплив на загальну ефективність всіх засобів, залучених підприємством, а також впливає на загальну ефективність управління компанією в короткостроковій перспективі. Запаси є одним з основних складових капіталу компанії, і правильне управління цими ресурсами дозволяє ритмічно вести діяльність.

Сукупність цінностей, що знаходяться у розпорядженні господарства чи підприємства складають його майно. Виробничі запаси - входять до складу товарно-матеріальних цінностей, які являють собою сукупність виробничих запасів і готової продукції, що відображаються в активі балансу підприємства.

Запаси займають особливе місце у складі майна та домінуючої позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності при визначенні результаті в господарської діяльності підприємства, при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Запаси відносяться до оборотних активів, тому можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року, або одного операційного циклу. Запаси є значною частиною активів підприємства, які являють собою економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Згідно з НП(С)БО 9 "Запаси" запаси це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської

діяльності;

- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу |продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

До виробничих запасів відносять сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали [2, с. 156].

Кількість і структура матеріальних ресурсів, необхідних для нормального функціонування підприємства визначається величиною виробництва, галузевими і технологічними особливостями, а своєчасність його забезпечення ефективністю управління виробничими запасами.

Управління запасами – це забезпечення та підтримування оптимальної кількості й видів фізичних ресурсів, необхідних для реалізації стратегічного плану організації. Необхідність управління запасами пояснюється тим, що виробництво – це потік матеріальних ресурсів через процес, який змінює форму цих матеріалів, перетворюючи їх на готову продукцію [3, с. 52].

Затим що запаси є одними із найбільш дорогих активів у більшості підприємств, а їх вартість може складати до 40% від суми загального інвестованого капіталу, ефективне управління такими оборотними активами дає можливість суттєво зменшити витрати компанії, які можуть виникати внаслідок операційного циклу на підприємстві.

Щоб приймати ефективні управлінські рішення необхідно здійснювати контроль за такими показниками ефективності матеріальних витрат, як-от: матеріаловіддача; матеріаломісткість витрат при здійсненні операційної діяльності та формуванні чистого доходу; координація матеріальних та прирівняних до них витрат і елементів доданої вартості у операційних витратах; матеріальне завантаження створених фінансових ресурсів за елементами доданої вартості відносно їх впливу на формування чистого доходу і фінансових ресурсів господарюючих суб’єктів [4, с. 79].

Для удосконалення обліку виробничих запасів та їх управління підприємство має здійснити ґрунтовний аналіз стану системи обліку на даний час та визначити шляхи підвищення ефективності обліку і управління запасами. Основні напрямки у більшості випадків стосуються складського обліку, первинних документів що наведені на рис. 1.

Рис.1 **Визначальні напрямки з удосконалення обліку виробничих запасів та управління ними**

Джерело: сформовано автором на основі [3, с. 50-56]

Первинні документи мають надавати повну інформацію про будь-які переміщення виробничих запасів. На базі цієї документації слід складати оборотно-сальдові відомості за місцями зберігання, матеріально-відповідальними особами, центрами витрат тощо.

Отже, нормальне функціонування підприємства можливе лише за умови правильної організації управління запасами. З метою удосконалення обліку виробничих запасів необхідно визначити список первинних документів, за допомогою яких буде повністю відображена необхідна інформація стосовно оприбуткування, зберігання, переміщення та відпуску запасів у виробництво. Інформація про ці активи підприємства сприяє ґрунтовному аналізу розміру, складу, оборотності та мети формування товарно-матеріальних цінностей і допомагає визначити оптимальну кількість виробничих запасів для забезпечення виробництва, щоб запобігти нестачі або надлишків.

Ефективне управління запасами надає можливість значно скоротити операційний і виробничий цикл, що сприяє скороченню витрат, пов’язаних зі зберіганням виробничих запасів, та дозволяє вивільнити частину оборотних коштів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text

2. Роєва О. С. Облікова політика як інструмент регулювання організації обліку виробничих запасів на підприємстві. *Вісник ДонНУЕТ*, 2017. № 1 (66). С. 155 - 161.

3. Різник В. В. Теоретичні аспекти управління виробничими запасами підприємства. Різник В. В. *Економічний вісник університету. Сер. : «Економіка та управління»,* 2015. Вип. 24/1. С. 50 - 56.

4. Д. О. Грицишен, Л. В. Каленчук . Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства *Вісник ЖДТУ. Сер. : «Економічні науки»,* 2014. №4 (70). С. 268 – 276.

Німчук Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС ОРГАНІЗАЦІЇ

На сьогоднішній час інтелектуальний капітал відіграє вагому роль у забезпеченні конкурентоспроможності й окремої господарюючої бізнес організації. Він є результатом когнітивної активності персоналу, менеджменту й організації. Володіння інтелектуальним капіталом формує в компанії здібності, з урахуванням яких останнє може активно освоювати можливості, що відкриваються у зовнішньому середовищі, а також максимізувати економічні й інші вигоди, недоступні конкурентам.

Структуризація інтелектуального капіталу бізнес організації за функціональними характеристиками дозволяє виділити такі складові як:

- людський капітал, який стає системоутворюючим фактором і є взаємопов'язаним з індивідом;
- організаційний (структурний) капітал, є співвідносним з нематеріальними активами і в своєму складі має програмне забезпечення, торговельні марки, знаки, патенти тощо;
- споживчий (клієнтський) капітал, це насамперед, договірні відносини маркетингового і технологічного співробітництва, громадські контакти, бренд, репутація та імідж [1].

Для визначення розвитку та досконалості інтелектуального капіталу бізнес

організації варто проаналізувати фактори макросередовища Публічного Акціонерного Товариства «Житомирський маслозавод» (таблиця 1). На даному підприємстві головними пріоритетами в сфері молочної промисловості є зріст якості продукції, підвищення частки ринку продукції на експорт, активізація процесу розвитку фермерських господарств та забезпечення подальшої оптимізації структури капіталу.

Таблиця 1

Матриця PEST-аналізу факторів макросередовища ПАТ «Житомирський маслозавод»

Політичні (Political)	Економічні (Economical)
• урядова політика країни • поточне законодавство на ринку електронної комерції та онлайн-торгівлі;	• економічна ситуація і тенденції країни; • платоспроможний попит на косметичну продукцію;
• зміни в оподаткуванні	• значний темп інфляції
Соціальні (Social)	Технологічні (Technological)
• зайнятість населення; • структура доходів і витрат; • базові цінності при виборі косметичної продукції.	• використання «шаблонних рішень»; • готовність споживачів до купівлі в Інтернеті; • поширення технології натуральних продуктів

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Пріоритетним чинником реалізації процесу росту інтелектуального капіталу є накопичений досвід та потенціал працівників у вигляді унікальних компетенцій, серед яких аналітичні здібності, знання, навички, досягнення поставлених цілей, які визначають масштаби і напрями цілей бізнес організації, що забезпечується покращенням професійної підготовки персоналу, впровадженням сучасних систем [3].

Як висновок, варто стверджувати, що інтелектуальний капітал плавно перетворюється на цінний ресурс, забезпечуючи примноження конкурентних переваг та зростання інтелектомісткості компанії, в даному випадку в ПАТ «Житомирський маслозавод». Можливості для зростання інтелектуального капіталу бізнес організації удосконалюються в межах виокремлення людського, споживчого й організаційного,

який, включає інноваційний, ринковий та інформаційний складові елементи організації.

Список використаних джерел:

1. Дерев'янко В.М. Інтелектуальний капітал як фактор розвитку національної економіки. Дисертація. с.285 Ірпінь, 2019. с.214-215.
2. Бізнес-моделі. Що таке B2B, B2C, B2G, G2B: URL: http://marketing-r.com.ua/B5-b2b-b2c-b2g-g2b/
3. Управління капіталом підприємств харчової промисловості. Вінниця-2019. URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitsream/handle/12345679/26438/

Інтелектуальний потенціал в стратегії інноваційного розвитку сучасної організації. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5579

Новіков Назарій,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. еконм. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ КОМПАНІЇ

Консалтинговий бізнес розвивається і трансформується слідом за спільним бізнес-середовищем та потребами своїх клієнтів.

В Україні стратегій для використання в діяльності вітчизняних консалтингових підприємств є неефективною через недореформованість української економіки та погане бізнес-середовище.

Дослідженню консалтингових послуг присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Мазур Н., Ніколашин А. [1], Семенченко Н. В. [2], Бариленко В. [3], та ін.

Перед консалтинговими фірмами стоїть вибір – які фактори довкілля враховувати і як адаптувати свою стратегію під них. При цьому необхідно не втратити позиції в основному бізнесі та продовжити приносити гроші власникам.

Консалтинг – це особливий вид ринку інтелектуальних послуг, спрямований на професійне консультування корпоративного клієнта (зацікавленої особи) [4].

Управлінський консалтинг - це наукомістка професійна послуга, яку незалежні фахівці у сфері бізнесу надають менеджменту клієнтської організації та яка полягає в об'єктивній рекомендації з приводу управлінського рішення: вирішення клієнтської проблеми чи використання можливостей [4].

Під консалтинговими фірмами розуміють лідерів сегменту стратегічного

консалтингу, оскільки разом вони утворюють відносно однорідну групу компаній.

Консалтинговий бізнес має специфічні особливості, пов'язані із галуззю:

- Цінності консультантів;
- Стейкхолдери та їх інтереси;
- Ланцюжок створення цінності [4].

Перед окремою консалтинговою фірмою виникає проблема утримання своїх ринкових позицій, постійного перегляду ступеня своєї компетентності та відповідності набору послуг вимогам клієнтів (рис.1.).

Рис.1. Професійний аспект стратегічного розвитку консалтингової фірми

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Усього в Україні функціонує близько 5 тис консалтингових компаній, які суттєво диференційовані за обсягами ринкової частки, кількістю працюючих, сукупністю додаткових сервісів [2, с.98].

Отже, сучасний консалтинговий бізнес включає дуже широкий спектр послуг, консультанти занурені у всі сфери бізнесу. Лідируючі консалтингові фірми включають практики сталого розвитку у свої рекомендації, тому що цього вимагає бізнес-середовище та клієнти.

Список використаних джерел:

1. Мазур, Н., Ніколашин, А. Ринок консалтингових послуг України та світу в умовах змін. Економіка та суспільство, 2021. (24). URL: https://doi.org/10.32782/2524- 0072/2021-24-15
2. Семенченко Н. В. Консалтингові проблеми реструктуризації підприємств України. *Економіка та держава,* 2011. № 8. С. 22-24
3. Бариленко В. Бизнес-анализ как важный вид консалтинговых услуг. *РИСК: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция,* 2012. № 4.С. 202-207
4. Рішення для бізнесу YouControl: офіційний сайт. URL: https://youcontrol.com.ua/

Онуфрійчук А.І.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри управлінського
обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби України

КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В УПРАВЛІННІ

У пострадянський простір головною метою підприємств було одержати дохід, таким чином основною метою була економічна категорія. Наданий час, система управління підприємством спрямована на отримання доходу від виробництва та реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг.

Отже, в основі сучасної системи управління підприємством лежить управління на основі бізнес-процесів.

На сьогоднішній день у науковому дозвіллі намагаються дати обширне та найбільш розгорнуте визначення бізнес-процесів. У даний момент цей підхід розповсюджується в основі процесного управління компанії, коли всі процеси діяльності організації подаються у вигляді сукупності різних процесів, пов’язаних між собою. Багато науковців вважають такий підхід в управлінні компанії найбільш ефективним (табл.1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «бізнес-процес»

Автор	Визначення
Х. Біннер	Система взаємопов’язаних і взаємодіючих дій, кінцевими цілями виконання яких є створення продуктів/послуг, які мають цінність для зовнішніх і внутрішніх споживачів.

Н. Тішер	Структурована послідовність дій з виконання певного виду діяльності на всіх етапах життєвого циклу предмета діяльності – від створення концептуальної ідеї через проектування до реалізації та результату (здача в експлуатацію об'єкта, постачання продукції, надання послуг, закінчення певної фази діяльності), тобто певний системно-замкнений процес.
Л. І. Чорнобай, О. І. Дума	Система безперервних, взаємопов’язаних, відповідним чином упорядкованих і керованих дій (процедур, операцій, виконуваних функцій), яка, у свою чергу, є елементом механізму формування доданої вартості (споживчої вартості) через перетворення організаційних ресурсів, зосереджених на досягненні однієї комплексної цілі, спрямованих на забезпечення продуктивності та ефективності організації в цілому і забезпеченні донесення доданої вартості (споживчої цінності) до цільового ринку через бізнес-модель підприємства.
А.-В. Шеєра	Пов’язаний набір повторюваних дій (функцій), які перетворюють вхідний матеріал і/або інформацію в кінцевий продукт (послугу) у відповідності із заздалегідь встановленими правилами.

Джерело: узагальнено автором за:[1-4]

Отже, за допомогою визначення понять, можна зробити висновок, що бізнес-процес підприємства забезпечує точну діагностику та продуктивні управлінські рішення, що спрямовані на економію витрат фірми.

Базуючись на вищеперерахованих трактуваннях бізнес-процесів, можна виділити його основні ключові характеристики:

- існування мети здійснення бізнес-процесів;
- використання ресурсів для виконання бізнес-процесів;
- періодичність здійснення послідовних дій;
- наявність «входу» і «виходу»;
- безперервність здійснення бізнес-процесів тощо [5].

Ефективність бізнес-процесів є одним з головних напрямів нововведення та покращення діяльності підприємства. Він може допомогти зробити бізнес більш прозорим та контрольованим. Ефективність залежить від ринків збуту, середній рівень цін, дохід від реалізації і сумарний прибуток.

У новітніх умовах покращення бізнес-процесів реалізовується за допомогою низки способів. Закордонні спеціалісти виокремлюють п’ять головних способів

досягнення мети покращення бізнес-процесів підприємтв:

1. FAST - методика швидкого аналізу рішення, який залежить від методу прийняття рішень. Цей метод полягає на пошук варіантів для покращення конкретного процесу в ході одно-дводенної наради. Після закінчення наради керівництво приймає або ж відхиляє план покращення.

2. Бенчмаркінг процесу полягає на покращення підприємства чи товару. Мета полягає у визначенні кращого функціонування підприємства з метою покращення власної роботи.

3. Перепроектування процесу зосереджує всі сили на покращення наявного процесу. Зазвичай його використовують до процесів, які ефективно працюють, але зобов'язує певного корегування.

4. Інжиніринг процесу означає проектування бізнес-процесів підприємства, об'єднаних у єдиному інформаційному полі.

5. Реінжиніринг бізнес-процесів (BPR). Цей метод полягає в переосмисленні та радикальних перепроектувань за для покращення бізнесу. Даний процес дає змогу застосовувати більш досконалі засоби виробництва та матеріально-речові ресурси.

Методи вдосконалення бізнес-процесів розкриває можливості їх застосування та дає змогу залежно від поставленого завдання віддавати перевагу конкретному методу.

Отже, використання сучасних методі бізнес-процесів підприємств є одним із перспективних напрямків удосконалення системи управління підприємства. Питання управління бізнес-процесами постають на підприємстві, коли на певному етапі його розвитку збої. Загалом значення «бізнес-процеси» не є новим, науковці дають різні його визначення. Загалом бізнес процеси — це сукупність дій, що здійснюється для перетворення вхідних ресурсів підприємства на «вихід» у вигляді готової продукції чи послуг з метою задоволення потреб споживачів.

Список використаних джерел:

1. Каслянко П.П. Системне проектування процесів інформатизації // Наук. Вісті НТУУ «КПІ», 2008, №1. - С. 28-36
2. Ковшова І. О. Оптимізація бізнес-процесів як засіб підвищення ефективності діяльності промислових підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2016. № 1.

С. 53-62

3. Корзаченко О.В. Оптимізація бізнес-процесів українських підприємств: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2013. Випуск 3. С. 64 – 69
4. Л.О. Денисенко, С.Є. Шацька. Концептуальні засади класифікації бізнес- процесів, як основи формування бізнессистеми організації. *Ефективна економіка.* 2012. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1558
5. Костіна О. М. Діагностика та управління бізнес-процесами у контексті антикризового управління підприємством. *Економічний науково-практичний журнал «Економіка і суспільство»*. 2017. № 10. С. 287- 297

Осійчук Денис
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

Бізнес аналіз в управлінні діяльність підприємства

Сучасний стан економіки, що відображає наслідки всесвітньої кризи, а також описує наявність депресивних ознак, потребує від суб’єктів господарювання науково-обґрунтованих, якісних та нових рішень щодо пошуку ключових факторів забезпечення їх життєздатності, сталого розвитку, високих рейтингових позицій. Найефективніший напрям для вирішення цих проблем – це вдосконалення та подальший розвиток аналітичної підсистеми управління підприємствами.

Суть праці всякої організації являє собою її стратегічні процеси, або бізнес-процеси, які обумовлюються напрямами й планами процесу суб'єкта господарювання. Процеси гарантують втілення в дійсність всіх типів діяльності підприємства, які поєднані з виготовленням товарів або послуг, що виконує, або торгує й поставляє суб'єкт господарювання, або робить все це разом. Для будь-якого типу роботи, який належить до загального процесу господарської діяльності, встановленні непостійні характеристики, що встановлюють її положення в спільній черговості робіт, умови ініціації й термін виконання.

Типового списку процесів – не буває, таким чином організації мають самостійно виробляти власні. Загалом підприємство налічує до двадцяти основних бізнес-процесів і від їхньої реалізації залежать їх досягнення на ринку. Але в цілому число процесів підприємства може нараховувати кілька сотень.

Варто розуміти, що бізнес-процеси – це плин роботи і вони мають свої границі, можна сказати початок та кінець. Якщо брати будь-який процес, то ці межі встановлені початковими або первинними входами, з якого він бере свій початок(рис.1)Входи відчиняються первинними постачальниками процесу. Ресурси або входи бувають енергетичними, людськими, інформаційними та матеріально-технічними.

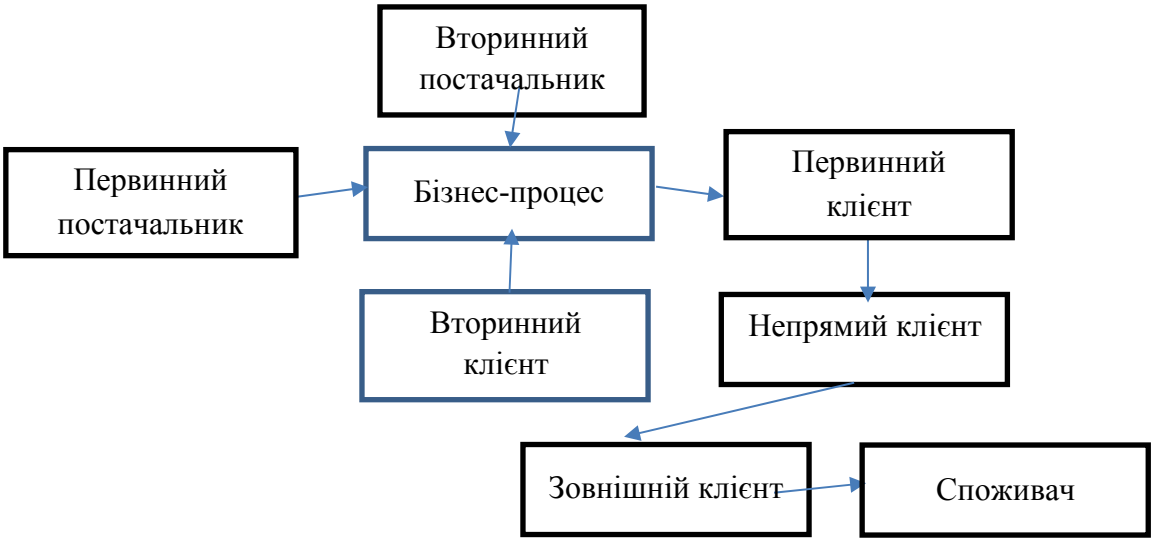

Рисунок 1. Бізнес-процес підприємства

Джерело: побудовано автором

У власному комплексі бізнес-процеси, продукт діяльності яких орієнтований на споживача попередньо обумовленого рівня (внутрішнього і зовнішнього), формують ланцюжок бізнес, тобто процесів, що у своїй взаємодії націлені на створення у фінальному продукті доданої споживчої цінності (Рис. 2).

Не зважаючи на це, вихідний потік попереднього процесу є “вхідним” потоком або регламентом для подальшого процесу. Симбіоз між процесами може бути досить нескладними і генерувати мережу взаємозалежних процесів. Вхідні і вихідні потоки бувають націлені і як на внутрішніх так і на зовнішніх купців

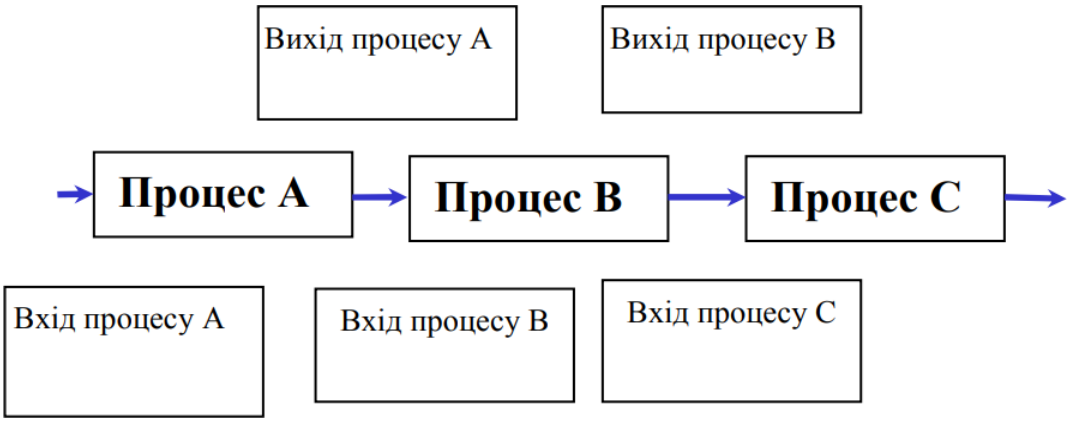

Рисунок 2. Ланцюжок бізнес-процесів

Джерело:[1]

Головним методом дослідження ринку, на якому функціонує підприємство, виступає бізнес-аналіз зовнішнього середовища, як набір методів, які надають змогу зрозуміти структуру, деталі діяльності, зрозуміти потреби і висунути різні варіанти вирішення цього питання. Під час бізнес-аналізу обирають найоптимальніше вирішення проблеми; підготовляють до нього вимоги; аналізують, яка функціональність більш важлива отримувачу; моделюють і підтверджують документацію для розробників.

У кожній галузі формується особисте зовнішнє конкурентноспроможне середовище, як перелік об'єктивних факторів, що знаходяться поза межами галузі. Без досліду середовища, підприємство не здатне існувати, воно може або адаптовуватися до умов, які мають постійні зміни, або протистояти їм.

Визначення впливу економічних факторів передбачає дослідження показників динаміки розвитку ринку і його насиченості, темпів інфляції, рівня зайнятості населення в цілому і в галузі, рівень доходів населення, процентної ставки за кредит, платіжного балансу, інвестиційної і податкової політики тощо.

Список використаної літератури:

1. Благун С.І, Аналіз конкурентності ринку та формування конкурентноспроможної карти ринку / Благун І.С., Ничик І.Л.. // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2016. с. 105–109

Параниця Н.В.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України
Параниця С.П.
к.ю.н, доцент, професор кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки, Університет державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ THINK TANKS У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Наявність у сучасній доктрині забезпечення економічного розвитку, реалізації ефективної соціальної політики залишається не вивченою проблема інституцій аналітичних центрів Think Tanks з питань формування економічної безпеки країни

При дослідженні ролі і місця аналітичних центрів Think Tanks в економічній безпеці держави широко використовувався інструментарій структурно-функціонального і конструктивістського підходів приділяється значна увага з боку вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, таких вчених, як: Ж. Джеймса, К. Дженніфера, К. Ванг, О.С. Власюк, І.І. Петренко , та інші.

Разом з тим залишається не повністю дослідженим міжнародний досвід функціонування think tanks та його використання в економічні сфері України, зокрема і в питаннях впливу на економічну безпеку.

Збройні сили США, як і будь-яка державна установа чи корпорація приватного сектора, не мають монополії на мудрість [1]. Хоча веб-сайт Білого дому має понад 20 000 «звернень» щодо державно-приватного партнерства, і хоча практично кожна велика зовнішньополітична (і внутрішньополітична) ініціатива останнього часу вихваляє важливість таких партнерств [1]. Ідеї, як заощадити гроші, зібрати кращі дані

і так, часто, щоб врятувати життя. Це робиться за допомогою (якщо не керівництва) багатого та різноманітного аналітичного центру та академічної спільноти. Кожна велика державна програма, від Obamacare до податкової реформи й перебудови оборонного бюджету, отримала користь від досліджень та аналізу аналітиків, які працюють в аналітичних центрах та в академічних центрах [1].

Друге місце серед Think Tank займає Міжнародний інститут стратегічних досліджень (англ. International Institute for Strategic Studies (IISS)), щорічно здійснює оцінки балансу збройних сил країн та проводить саміти безпеки [2].

Аналітичні центри Пакистану є однією з сильних сторін цієї країни. Вони забезпечують динамічне середовище інтелектуального дослідження, яке допомагає уточнювати ідеї та перетворювати академічні аргументи в рекомендації, що стосуються політики [1]. Вони дозволяють особам, які були оперативними практиками, які швидко розвивалися, відсидіти і глибше розглянути історію чи політику країни, а потім повернутися назад і працювати довгі години з кращим контекстом [1]. Вони дають можливість молодим людям отримати знання, а потім «розгорнути» ці знання, коли вони вступлять в уряд [1].

У Великобританії серед інститутів, що здійснюють незалежний аналіз критичних глобальних, регіональних і державних проблем, доцільно виділити Королівський інститут міжнародних справ (англ. The Royal Institute of International Affairs Chatham House), місія якого полягає у сприянні формуванню безпечного, процвітаючого та справедливого світу [3].

На відміну від британської виконавчої влади, в якій старші державні службовці працюють на рівні заступника міністра та володіють колективною національною мудрістю у своєму досвіді, уряд США заповнює виконавчу владу до рівня директора офісу короткостроковими політичними особами. У нашій системі аналітичні центри та багато хто в академії становлять колективний національний досвід, і кожна адміністрація справедливо звертається до них, коли зважує політику та приймає рішення [1].

Фактори, що сприяють створенню потреби в інноваціях, по-перше, аналітичні центри існують у середовищі, де більше інформації, глобалізація, інтернет, цілодобові кабельні новинні мережі та соціальні мережі змінюють спосіб мислення працюють

think tanks [3, с.13].

Згідно рейтингу «Global Go To Think Tank Index Report 2020», проаналізували понад 8 тисяч аналітичних центрів по всьому світу, понад 73000 осіб та установ перебувають у повному списку TTCSP найкраща п'ятірка аналітичних центрів світу 2020 року (за межами США), всього в даному рейтингу 154 think tanks:

1. Bruegel (Belgium)
2. Fundação Getúlio Vargas (FGV) (Brazil)
3. Japan Institute of International Affairs (JIIA) (Japan)
4. Carnegie Endowment for International Peace Middle East Center (Lebanon)
5. Korea Development Institute (Republic of Korea) [3, с.55].

Найкраща п'ятірка аналітичних центрів світу 2020 року (США та інші):

1. Carnegie Endowment for International Peace (United States)
2. Bruegel (Belgium)
3. Fundação Getúlio Vargas (FGV) (Brazil)
4. Center for Strategic and International Studies (CSIS) (United States)
5. French Institute of International Relations (IFRI) (France), всього в даному рейтингу 174 think tanks [3, с.64]. У даному рейтингу є також наш центр Разумкова на 40 позиції [3, с.66].

Отже, проаналізувавши міжнародний досвід функціонування think tanks у сфері економічної безпеки, хотілося б зазначити: по перше, що б аналітичні центри України були б такі ж не заангажовані; по друге забезпечували динамічне середовище інтелектуального дослідження; по третє здійснювали вчасні і доступні дослідження з критично важливих питань розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

8. Nadia Schadlow. Why the government needs think tanks and academics, 2012. URL: https://foreignpolicy.com/2012/12/20/why-the-government-needs-think-tanks-and-academics/

9. International Institute for Strategic Studies. URL: https://www.iiss.org/en/about-s-us.

10. Global Go To Think Tank Index Report 2020. URL:

https://repository.upenn.edu/think_tanks/18/

11. URL: https://razumkov.org.ua/pro-nas/spivrobitnyky

12. McGann, James G., "2019 Global Go To Think Tank Index Report" (2020). TTCSP Global Go To Think Tank Index Reports. 17. URL : https://www.gotothinktank.com/global-goto-think-tank-index/

13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text

14. Власюк О. С. Економічна безпека України в умовах ринкових трансформацій та антикризового регулювання. К. : ДННУ "Акад. фін. управління", 2011. 474 с.

15. Петренко І. І. Аналітичні центри. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Аналітичні центри (дата звернення: 15.04.2021).

16. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і розвиток на фоні світових тенденцій (Аналітична доповідь Центру Разумкова). Національна безпека і оборона. №6 (90), 2007. С. 3-9.

17. Enrique Mendizabal, Supporting think tanks series: From core and institutional support to organizational development grants. Onthinktanks.org. June 3, 2013. URL : http://onthinktanks.org/2013/06/03/supporting-think-tanks series-from-core-and-institutional-support-to-organizational-development-grants/

18. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/T211150?an=1

19. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

Паращенко Каріна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток та діяльність будь-якого підприємства неможливе без вчасно прийнятих та виважених рішень, що неабиякою мірою впливатимуть на бізнес. Саме тому, важливу роль в управлінні підприємства відіграє бізнес-аналіз, головним завданням якого є збір і дослідження неструктурованої інформації про очікування і потреби замовника з метою отримання докладних структурованих узгоджених вимог до проектованого бізнес-рішення [1, с. 5].

У теоретичному аспекті, бізнес-аналітика (Business Intelligence) – це процес вилучення з первинних джерел ділової інформації в різних аспектах і перетворення її в знання для прийняття ефективних управлінських рішень, що здійснюється професійними менеджерами-аналітиками за допомогою спеціальних технологій, методів і засобів [2, с. 35].

В свою чергу, швидке розповсюдження та актуальність бізнес-аналітики зумовили інтерес науковців до цього особливого процесу в діяльності підприємства. Загалом, даній темі присвячена чимала кількість праць відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Ф. Бутинець, Н. С. Барабаш, О. Винарчук, С. Е. Сардак тощо.

Коротко кажучи, бізнес-аналіз є відносно новим напрямком аналітичної роботи, що в сучасних умовах господарювання набуває все більшої актуальності, адже

важлива та повноцінна інформація допомагає прийняти правильні стратегічні рішення, та, в свою чергу, забезпечує успіх підприємства.

Варто зазначити, що діяльність бізнес-аналітики неможлива без висококваліфікованих спеціалістів, що якнайкраще забезпечать дану роботу компанії. Мова йде про бізнес-аналітиків – фахівців, які аналізують інформацію та забезпечують нею інших учасників бізнес-процесів для прийняття правильних рішень. Окрім цього, в процесі бізнес-аналітики бере велика кількість учасників, яких умовно можна поділити на три групи:

1) топ-менеджери та операційні менеджери – фахівці, що задіяні у бізнес-середовищі;
2) ІТ-спеціалісти, розробники баз даних тощо, фахівці, що працюють в технічно-орієнтованій сфері;
3) аналітики, фахівці, що знаходяться між цими двома сферами та визначають бізнес-потреби підприємства [3, с. 331].

На нашу думку, в подальшому бізнес-аналіз буде перетворюватися в професію, що матиме високий кар'єрний злет, адже затребуваність фахівців даної сфери зростатиме з кожним днем.

Загалом, деякі вчені зазначають, що до числа найзначніших процесів, що визначають суть бізнес-аналітики відносяться: аналіз цілей управління та формування завдань аналітичної роботи; адаптивне управління збором інформації з метою вирішення управлінських задач в умовах ситуації, що змінюється; побудова моделі предметної області досліджень, об'єкта досліджень і середовища його функціонування, перевірка адекватності моделі та її коректування; планування і проведення натурних або модельних експериментів; синтез нового знання, необхідного для вирішення задач управління; доведення результатів аналітичної роботи до суб'єктів управління [4, с. 26].

Епоха цифрової економіки внесла свої корективи і в цілі бізнес-аналітики. Насамперед, на сьогоднішній день, перед кожним підприємством постає завдання аналізу великого масиву неструктурованої інформації задля підтримання конкурентоспроможності товарів та послуг.

Проте, все ж таки, для вирішення головних завдань, що постають у бізнес-

аналітиці, застосовується система бізнес-аналізу Business Intelligence (BI) – сукупність омп'ютерних механізмів та інструментів, що систематизують інформацію з різних джерел для подальшого її використання в управлінських рішеннях [3, с. 332].

Окрім цього, в рамках бізнес-аналітики вирішуються чотири основних класів аналітичних задач, зображених нижче:

Рис 1. Класи аналітичних задач, які вирішуються в рамках бізнес-аналітики

Джерело: побудовано автором за даними [5].

Отже, управління підприємством залежить від правильних та ефективних рішень, що матимуть позитивний вплив на всій діяльності організації. Саме тому, кожне підприємство застосовує бізнес-аналіз, що в міру своїх можливостей здатне чітко оцінити організацію, її виробничі можливості, подальший розвиток та зафіксувати зміни, необхідні для прогресу діяльності.

Список використаних джерел:

1. Шведа Н. М. Бізнес-аналітика. Тернопіль: ТНТУ, 2016. 103 с.
2. Бариленко В. І., Бердников В. В. Основи бізнес-аналізу: навчальний посібник. М: КНОРУС, 2016. 272 с.
3. Яремко З. М. Модель бізнес-аналітики в контексті стратегічного управління. *Інноваційна економіка*, 2013. №3. С. 328-333.
4. Курносов Ю. В. Аналітика: методологія, технологія та організація інформаційно-аналітичної роботи. М: РУСАКИ, 2004. 512 с.
5. Дьяконова Л. П. Сучасні інструменти аналізу економіки та менеджмент: Навчальний посібник. Ч. 1: CRM-система Marketing Analytic. М.: Рос.екон.акад., 2006. 520 с.

Пілевич Д.С.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ПРИ ПРОВЕДЕНІ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах господарювання задля досягнення ефективного функціонування підприємства однією із ключових вимог виступає грамотне та економічне обґрунтоване управління його діяльністю. Застосування різних прийомів та методів бізнес-аналітики допомагає дослідити основні тенденції розвитку, виявити та оцінити чинники, що вплинули на результат діяльності підприємства і на основі цього розробити актуальний бізнес-план, прийняти правильне управлінське рішення або визначати стратегічні пріоритети його розвитку.

Серед науковців, які розглядали питання оптимізації та підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень розглядалися як в зарубіжними, так і вітчизняними ученими. Зокрема, Н.В. Бондарчук [1], В.М. Колпаков [2], М.С. Орлів [3] та ін. розкривали у своїх працях інформаційну складову, як головну при прийняті управлінських рішень. В свою чергу, застосування методів та моделей обґрунтування управлінських рішень, а також класифікацію показників за бізнес-процесами досліджували в своїх роботах такі науковці: О.П. Крупський [4], Л.О. Матвійчук [5], В Бернард [6], Д. Йєтс, Д. Кадл , Д. Пол [7] та ін. Попри наявність достатньої кількості наукових розробок з питань прийнятті управлінських рішень при проведенні якісної аналітичної роботи, вибір найбільш оптимального методу все ще залишаються недостатньо дослідженими, особливо в умовах сучасного бізнес-середовища.

Метою роботи є визначення сутності та характеристика основних інструментів і методів, які використовуються при проведення бізнес-аналізу на підприємстві в сучасних умовах функціонування.

Розкриттю сутності поняття «бізнес-аналіз» присвячені численні праці. Так, в

Довіднику з бізнес-аналізу надано визначено: «що бізнес-аналіз є набором завдань та методик, що використовується з метою забезпечити розуміння зацікавленими сторонами структури, правил та роботи підприємства й запропонувати рішення, які дозволять підприємству досягти поставлених цілей» [8]. В науковій праці «Business Analysis» Д. Пола, Д. Йетса та Д. Кадла визначають вагому роль бізнес-аналізу при прийнятті управлінських рішень, проте зазначають, що немає єдиного підходу, щодо визначення сутності поняття «бізнес-аналіз», оскільки він знаходяться ще на стадії формування [7].

Взагалі, бізнес-аналіз передбачає всебічне вивчення діяльності підприємства для виявлення чинників та закономірностей його розвитку, оцінки тенденцій та розкриття резервів бізнесу, а також визначення проблемних аспектів в роботі підприємства. При проведенні бізнес-аналізу необхідно використовувати новітні досягнення в сфері інформаційних технологій та евристичні методи сучасної економіки. Структура бізнес-аналізу, на думку К. Палеру, В. Бернарда та П. Хейлі складається з таких складових [6]: аналіз бізнес-стратегії; бухгалтерський аналіз; фінансовий аналіз; перспективний аналіз. Із врахуванням вищенаведеного матеріалу, можна представити схематично основні напрямки, інструменти та методи, які можна використовувати при проведенні бізнес-аналізу (рис.1). Як видно із рис. 1 при проведені бізнес-аналізу можна застосовувати як стандартні, так і спеціалізовані інструменти. Наведемо характеристику декількох спеціалізованих інструментів.

Rational Requisite Pro – є одним із найкращих інструментів бізнес-аналізу для управління вимогами. Цей інструмент забезпечує надійне рішення для управління бізнес-вимогами для великих проєктів. Інструменти керування вимогами, такі як Rational Requisite Pro пропонують функції обробки тексту. Крім того, він може запитувати та сортувати дані, використовуючи динамічну базу даних. Отже, це полегшує відстеження вимог поряд із їх змінами та пріоритетом. У Rational Requisite Pro також є такі функції, як проведення аналізу впливу та відстеження змін [8].

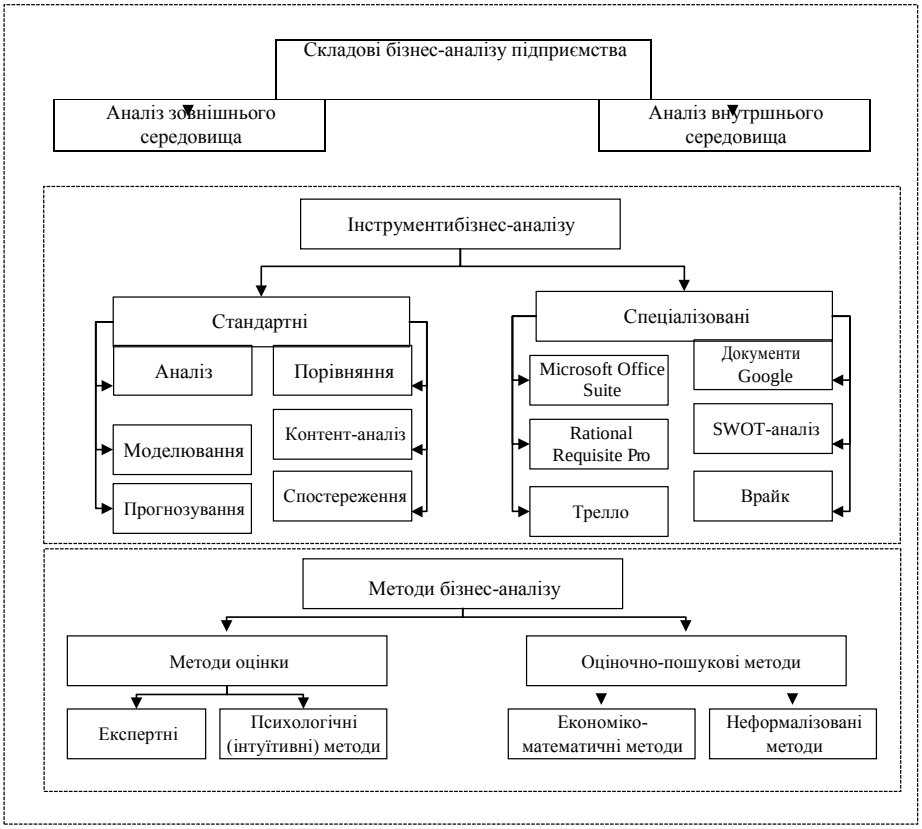

Рис. 1. Складові бізнес-аналізу підприємства

Джерело: побудовано автором з використанням [8-10]

Трелло – це інструмент для спільної роботи з бізнес-аналізу, який допомагає співпрацювати, спілкуватися між командами та безпечно обмінюватися інформацією. Поряд із цим, це дозволяє адміністратору аналізувати бізнес-дані. Врайк – це інструмент керування роботою в реальному часі для цілей бізнес-аналізу. Це допомагає зменшити загальну вартість аналізу проєкту шляхом централізованого зберігання інформації [8].

Отже, застосовування різних стандартних та специфічних інструментів, а також здійснювання обробки і аналізу даних з використанням ряду методів, дозволить ґрунтовно підійти до прийняття виваженого управлінського рішення та побудувати правильну стратегії розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Н.В. Теоретичні засади формування системи обліково-аналітичної інформації для прийняття рішень користувачами / Н.В. Бондарчук //

Вісник ПДАА. URL: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/217.pdf.

2. Колпаков В.М. Теория и практика принятия управленческих К. : МАУП, 2007. 274 с.

3. Орлів М.С. Підготовка і прийняття управлінських рішень: [навч.-метод. матеріали] упоряд. Г.І. Бондаренко. К.: НАДУ, 2013. 40 с.

4. Крупський О.П. Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх зв'язок з організаційною культурою туристичних підприємств. Економічний часопис-XXI. 2014. № 7–8(1). С. 95–98.

5. Матвійчук Л.О. Особливості прийняття управлінських рішень у процесі оптимізації структури капіталу машинобудівних підприємств. Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 2(6). С. 41–45.

6. Palepu, Krishna G., Healy, Paul, Bernard, Victor L. Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements. Text and Cases, – South-Western, 2003.951 p.

7. James, Cadle, Debra, Paul, Donald, Yeates. Business Analysis. Second Edition. BCS The Chartered Institute for IT., 2010. 273 p.

8. Список 10 лучших инструментов бизнес-анализа. URL: https://analytics.infozone.pro/best-business-analysis-tools/

9. Садчикова І.В. Евристичні можливості інформаційної економіки в забезпеченні конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі/ Актуальні проблеми формування та розвитку інформаційної економіки в Україні: колективна монографія. Чернігів: Видавець Брагинець О.В., 2017. С. 217-233.

10. Чкан А.С. Сутність аналітичної роботи та інструменти бізнес-аналітики в управлінський діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 3. С. 155-158.

11 A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide) Version 2.0. International Institute of Business Analysis, Toronto, Ontario, Canada., 2009. 254 p.

Покотильська Л.О
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Титенко Л.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет ДФС України

МІСЦЕ SWOT-АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні тенденції національної та світової економіки зумовлюють розвиток бізнес-аналізу як складової управління підприємством. Основними напрямками бізнес аналізу підприємства є оцінка ризиків та конкурентних переваг, що визначають цінність підприємства і місце на ринку певної галузі.

Проблематику даної теми у своїх працях досліджувати: Ф. Тейлор, А. М. Штангрет, О. І. Копилюк, Л. О. Лігоненко, Р. Коуз, Л.Грейнер, М. Портер, Д. Кац, Р. Канн, Д. О'Коннор та інші.

Застосування різних методів та моделей бізнес-аналізу дозволяє не лише отримати інформацію про поточний стан підприємства в різних сферах господарської діяльності, а й визначити основні закономірності розвитку. Це відкриває нові можливості у сфері стратегічного управління та планування.[1]

Для оцінки стану функціонування підприємства у конкурентному середовищі, можуть використовуватися різні методи, але особливу цікавість являють якісні методи оцінки. Одними з найпоширеніших є матричні методи до яких належать: модель ADL/LC, PEST-аналіз, SWOT-аналіз, SMART-аналіз, модель Бостонскої консалтингової групи, тощо. Застосування матричних методів визначається потребами управлінського обліку, специфікою господарської діяльності підприємства, а також об'єктами вивчення.[2]

Інформаційне забезпечення системи стратегічного управлінського обліку є основою оцінки факторів конкурентного середовища. Для комплексної оцінки підприємства одним з найпоширеніших методів у вітчизняній літературі є матриця SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз – – це процес встановлення зв'язків між потенційними можливостями підприємства, загрозами для нього, сильними і слабкими сторонами, результати якого в подальшому можна буде використовувати для формулювання і вибору стратегій підприємства.[3]

Основними перевагами SWOT-аналіз є:

- систематизація інформації зовнішнього та внутрішнього середовища;
- комплексний підхід до оцінки стану господарської діяльності підприємства
- зручність у використанні;
- встановлення взаємозв'язків між сильними та слабкими сторонами підприєства;
- конкретизація цілей та завдань;
- забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень, тощо. [4]

Пропоную розглянути застосування SWOT-аналіз на прикладі Прат "Київська кондитерська фабрика "Рошен"

Таблиця 1

SWOT-аналіз Прат "Київська кондитерська фабрика "Рошен"

	Можливості(О)	Загрози(Т)
	O_1 Збільшення товарного обороту O_2 Створення нових виробничих ліній O_3 Розширення товарної номенклатури O_4 Навчання та підвищення кваліфікації персоналу O_5 Скорочення витрат собівартості продукції	T_1 Низький рівень економічного розвитку України T_2 Зростання конкуренції T_3 Перенасиченість національного та світового ринків T_4 Інфляція та нестабільність валютного курсу

Сильні сторони(S) S_1 Висока якість товарів S_2 Оптимальна цінова політика S_3 Новітня технологічна база S_4 Розвинений логістичний комплекс S_5 Висока вартість ділової репутації	S-O Дії, які необхідно здійснити для збільшення можливостей використовуючи сильні сторони S_1-O_2 S_2-O_1 S_3-O_5	S-T Заходи, які необхідно здійснити з метою уникнення загроз з використанням сильних сторін S_1-T_2 S_2-T_2 S_3-T_2
S_6 Практика стажування студентів різних сфер S_7 Диверсифікація бізнесу		
Слабкі сторони(W) W_1 Високі витрати собівартості продукції W_2 Незадовільна маркетингова стратегія W_3 Залежність від імпортної сировини W_4 Недосконала система електронної комерції W_5 Скорочення експорту продукції	W-O Дії, які необхідно здійснити для подолання слабких сторін з використанням можливостей W_1-O_5 W_2-O_4 W_4-O_4 W_5-O_1	W-T Заходи, які мінімізують влив слабких сторін і сприятимуть уникненню загроз W_1-T_2 W_1-T_5 W_3-T_2 W_5-T_3

Джерело: складено за [5]

Аналіз за матрицею SWOT відображає, що бізнес-організація має стійку позицію на ринку, наявна потужна технічна база та кваліфікована робоча сила, проте загрози з боку зовнішнього середовища та деякі слабкі сторони підприємство не здатне подолати через.

Таким чином SWOT-аналіз – це один з найпоширеніших методів оцінки підприємства. Сутність цього методу полягає в розробці стратегічних цілей та конкретних завдань спрямованих на попередження виникнення ризиків внаслідок впливу негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища з одночасним використанням сильних сторін підприємства та можливостей з боку зовнішнього середовища.

Інформація отримана з використанням SWOT-аналізу є складовою управлінської інформації на основі якої забезпечується виконання основної функції управлінського обліку, а саме – прийняття ефективних рішень стейкхолдерами. Окрім того SWOT-аналіз відображає ефективність та збалансованість сформованих у минулих періодах стратегій.

Список використаних джерел:

1. Горбунов, Р.; Онікієнко, А. Бізнес-аналіз як сучасний інструмент управління підприємством. *ГРААЛЬ НАУКИ*, 2021, 2-3: 312-313.

2. Лазоренко, Л. В. "Матричні методи стратегічного планування діяльності підприємств зв'язку." Економіка і суспільство,2017.С. 282-285.

3. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: підручник / М. Г. Саєнко. – Тернопіль : „Економічна думка", 2006. 390 с

4. Дуляба, Н. І., О. М. Дропка. "Роль SWOT-аналізу в управлінні розвитком зовнішньоекономічної діяльності підприємства." Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортною діяльністю: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2018.С. 55-56.

5. Рішення для бізнесу YouControl. URL: https://youcontrol.com.ua/

Покотильська Л.О
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Бюджетні установи є важливою ланкою бюджетної системи та фінансової системи загалом. На сучасному етапі розвитку економіки України важливу роль відіграє система державного фінансового контролю як інструмент регулювання бюджетних відносин та здійснення впливу на розвиток всіх сфер суспільного життя.

Серед вітчизняних науковців дану тему у своїх роботах висвітлили: , О. П. Кириленко, О. Є. Кузьмін, В. І. Леонтьєва,, К. В. Павлюк, О. Р. Романенко, Л. Д. Сафонова, О. О. Чечуліна, С. І. Юрій, Кемарська, А.М. Лисенко, Л.Г. Логвінська, Н.І. Сушко, С.В. Свірко, Н.М. Хорунжак, Л.В. Тєшева, М. П. Хохлова, Ю.С. Пеняк, А.В. Хомутенко, С. А.Буковинський, О. П. Кириленко, В. М. Опарін та інші.[1, ст. 268]

Відповідно до чинного законодавства бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету.[2]

Діяльність бюджетних установ в першу чергу пов’язана із задоволення суспільних потреб та виконанням інших специфічних функцій і забезпечується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Це потребує постійного контролю витрат, забезпечення економного і раціонального використання фінансових ресурсів,

що їм виділяються згідно із затвердженим кошторисом.

Цілі діяльності бюджетних установ чітко узгоджуються з процесом фінансового забезпечення та оперативним управлінням фінансами. Процес управління базується на його функціях, серед яких виділяють: планування, організацію, облік та контроль, аналіз, прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Контроль бюджетних установ повинен базуватися на підставі глибокого економічного аналізу їхньої фінансово-господарської діяльності. За допомогою фінансового аналізу виявляється тенденція та структура обсягів фінансування і спрямованість їх використання, а аналіз господарської діяльності дає змогу виявити внутрішні фактори, відхилення та резерви економії витрат. [3, ст 116]

Основною метою здійснення державного контролю за бюджетними коштами, як управлінської функції держави, є забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку країни. Невід'ємними складовими вищезазначеної мети є конкретні цілі до яких належить:

- збільшення дохідної та скорочення видаткової частини державного бюджету;
- раціональне та ефективне використання бюджетних ресурсів;
- попередження порушень та зловживань з боку керівництва бюджетних установ, тощо.

Виконання поставлених цілей забезпечується методом контролю, який відображає засади. Основа цих засад являє собою поєднання загальнонаукових і специфічних прийомів пізнання, що дають можливість комплексно вивчити законність, достовірність, доцільність та економічну ефективність господарських і фінансових операцій та процесів на підставі використання облікової, звітної, нормативної та іншої економічної інформації в поєднанні з дослідженням фактичного стану об'єкта контролю. [4, ст. 195]

Нестабільність економічної ситуації пов'язана з кризовими явищами, високим рівнем інфляції та дефіцитом фінансових ресурсів вимагає створення нових методологічних основ державного контролю.

Відсутність розуміння на законодавчому рівні функцій аудиту, моніторингу та контролю спричинила непослідовність та хаотичність реформування системи державного фінансового контролю. Так, Державна аудиторська служба одночасно

виконує несумісні функції контролю і аудиту, що суперечить світовій міжнародним стандартам аудиту та практиці фінансового контролю. Таким чином нівелюється компенсаційно-каральний характер контролю. На противагу контролю головною метою аудиту є виявлення помилок та надання рекомендацій щодо їх усунення.

Загалом на сучасному етапі свого розвитку система державного фінансового контролю є недостатньо ефективною, що може спричинити ряд проблем пов'язаних з використаням бюджетних ресурсів та порушення бюджетного законодавства.[5, ст 88]

Отже, вітчизняна система державного фінансового контролю має певні недоліки та проблеми. Окрім того вищезгадані економічні явища вимагають структурних змін у методологічних підходах до трактування понять аудит, контроль, моніторинг, тощо.

Список використаних джерел

1. Чайковський, М. С. Фінансове забезпечення бюджетних установ та шляхи його удосконалення. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 268с.

2. Бюджетний кодекс України № 2456-VI URL: http://www.zakon.rada.gov.ua

3. Гончаренко, Н. Г. Фінансове планування як елемент забезпечення управління фінансовими ресурсами бюджетних установ. *Економічний простір,* 2021 (165), С.116-119.

4. Яцишин, С. Р.; Ковбель, Р. В. Контроль видатків установи державного сектору економіки: цілі, принципи та джерела інформації. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 28 грудня 2018 р.)* Тернопіль: ТНЕУ, 2018.195 с., 2018, 41.

5. Рак, Г. В. Організаційно-методичне забезпечення процедури зовнішнього контролю використання фінансових ресурсів бюджетних установ в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 2017.(14 (2)), 88-93.

Романенко Богдана
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Войтенко Наталія
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доктор екон. наук, доцент,
професор кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЙ «ЦІННІСТЬ», «ВАРТІСТЬ», «ЦІНА» В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Проблематика категорій «цінність», «вартість» і «ціна» є традиційним об'єктом дослідження вчених-економістів. А саме їх порівняння, взаємообумовленість, визначення суті, поділ на види, обґрунтування раціональності застосування в конкретних випадках присвячують особливу увагу. Насамперед дане дослідження стосується необхідності конкретного розмежування цих понять в аналізі і обліку підприємства для ефективного і розумного користування ними.

Метою дослідження є розкриття взаємозв'язку та взаємозумовленості категорій "цінність", "вартість", "ціна" як передумови ефективного вартісного вимірювання.

Сутність понять «цінність», «вартість», «ціна» які трактуються філософських енциклопедичних та академічних тлумачних словниках наведено у таблиці 1.

З таблиці 1 можна помітити, що поняття цінності є значно ширшим за поняття вартості, оскільки цінність формується у свідомості людини, коли оцінюється споживчі властивості, а не виникає під час виробництва цього товару. Розглядаючи поняття цінність слід звертати увагу до кого вона відноситься, якщо з точки зору

власників або акціонерів – це той прибуток (матеріальні вигоди), які вони можуть отримати під час функціонування підприємства, а стосовно суспільства – це та корисність і значення товарів (послуг), що пропонує підприємство. Не слід також забувати, що головною метою діяльності підприємства, насамперед, є отримання максимального прибутку, а вже потім його суспільна корисність (створення додаткових робочих місць за рахунок отриманого прибутку, підвищення рівня економічних та соціальних умов роботи трудового колективу підприємства, задоволення суспільних потреб та потреб територіальної громади і тд.).

Таблиця 1

Сутність понять «цінність», «вартість», «ціна» у тлумачних словниках

Поняття	Визначення	Джерело
Цінність	Властивість того чи іншого предмета, явища задовольняти потреби, бажання, інтереси соціального суб'єкта (індивіда, групи людей, суспільства)	Філософський енциклопедичний словник
Вартість	Економічна категорія, властива товарному виробництву, яка становить собою втілену і уречевлену в товарі суспільно необхідну працю	Академічний тлумачний словник
Ціна	Вартість товару, виражена в грошових одиницях	Академічний тлумачний словник

Джерело: побудовано авторами за даними [1, 2].

Крім того, цінність лежить в основі вартості і є невід’ємною її частино. Вартість виступає основним економічним вимірником і співвимірником цінності для кожного окремого об’єкту та виводиться бухгалтерським методом – шляхом переведення власної натуральної цінності товару (який також володіє певною корисністю) у грошову оцінку. Вартість поділяється на дві широкі категорії: вартість в обміні вартість у користуванні [3].

Таблиця 2

Категорії вартості

Поняття	Визначення
Вартість в обміні	Ціна, яка переважає на вільному, відкритому конкурентному ринку. Вона визначається на основі рівноваги між реальними економічними факторами, тому її називають об’єктивною вартістю
Вартість у користуванні	Міра цінності власності окремого користувача або групи користувачів, що є складовою діючого підприємства без урахування найбільш ефективного її використання і величини грошового еквівалента від можливого продажу

Джерело: побудовано авторами за даними [4].

Оскільки вартість власності в користуванні задовольняє потреби конкретного користувача, то її часто називають суб’єктивною вартістю.

Ціна, як вже зазначено - це грошове вираження вартості товару. Ціна кожного окремого товару не обов'язково збігається з вартістю: вона може відхилятися вгору і вниз від вартості залежно від попиту і пропозиції на даний товар. У ринкових коливаннях цін довкола вартості виявляється дія закону вартості — економічного закону товарного виробництва. Закон вартості спонукав товаровиробників зважати на суспільно необхідні витрати праці і добиватися їх зниження, регулює розподіл суспільної праці і засобів виробництва між галузями народного господарства.

Вибір та застосування об’єктивних цін має багатоаспектний вплив на функціонування підприємства, оскільки ціни знаходяться у тісній економічній залежності від інших сторін діяльності підприємства (виробничої, соціальної, фінансової, інноваційної, маркетингової та ін.), від їх рівня залежить результат діяльності підприємства. Крім того, ціна є джерелом для прийняття суб’єктами господарювання управлінських рішень. Налагодження ефективного використання цін на підприємстві забезпечує дотримання принципу обачності в бухгалтерському обліку, тобто запобігає заниженню оцінки зобов’язань та витрат і завищенню оцінки активів і

доходів підприємства.

Процес вироблення промислової стратегії в області встановлення цін на продукцію складається з ряду послідовних етапів: встановлення цілей ціноутворення; оцінка попиту; вивчення цін на продукти конкурентів; вибір методу ціноутворення; облік чинників, що впливають на встановлення ціни; остаточне встановлення ціни. Ціна відіграє важливу роль не тільки для підприємця і покупця, а й в цілому, для економічної і соціальної політики будь-якої держави.

Органи державного управління будують свої стосунки з товаровиробниками, використовуючи наступні важелі:

– податкову і фінансово-кредитну політику, включаючи встановлення ставок податків і податкових пільг, цін і правил ціноутворення, дотацій, економічних санкцій і ліцензій, соціальних і екологічних норм і нормативів;

– науково-технічні, економічні і соціальні державні і регіональні програми;

– державні замовлення на виробництво продукції, виконання робіт і послуг для державних потреб.

Основні засади цінової політики і регулювання відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення визначає Законом України "Про ціни і ціноутворення" [4].

Основними функціями уповноважених органів є:

1. Виконання контрольно-наглядових функцій за дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін;
2. Здійснення державного спостереження у сфері ціноутворення;
3. Запобігання порушенням у сфері ціноутворення.

Між економічними категоріями “цінність”, “вартість” і “ціна” існує тісний зв’язок. Зазначені поняття поєднує грошова оцінка, яка будучи елементом методу бухгалтерського обліку та передумовою відображення фактів господарського життя в облікових регістрах, є поняттям досить складним і не обмежується рамками бухгалтерського обліку. Хочу закінчити цитатою американської письменниці, економіста, філософа, літературного критика Айн Ренд, «Цінність передбачає відповідь на запитання: цінність для кого та для чого? Цінність передбачає стандарт,

мету і необхідність дії перед вибором. Там, де немає вибору, неможливе існування цінностей» [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Академічний тлумачний словник української мови URL: http://sum.in.ua/.
2. Шинкарук В. Філософський енциклопедичний словник мови URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/
3. Айн Р. Доброчесність егоїзму, 1964. - 26 с.
4. Закон України "Про ціни і ціноутворення". URL: Про ціни і ціноутворення | від 21.06.2012 № 5007-VI (rada.gov.ua)
5. Загірняка М. В., Перерви П. Г., Маслак О. І. Економіка підприємства: Магістерський курс / Розділ 5 / Поняття вартості та її модифікація, 2015.

Романюк Анастасія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Гринишин Марія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Климюк Анна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д. е. н., доцент, професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВАРТОСТІ ТА ЦІННОСТІ

Стрімкий та складний розвиток економіки на макроекономічному рівні, глобалізація ринків, гостра конкуренція призводять до трансформації концепцій управління підприємством, безпосередньо впливають на цілі, критерії, системи і методи управління. Особливої актуальності в сучасних ринкових умовах набуває розвиток та вдосконалення діяльності підприємства за допомогою «Value Based Management (VBM)» або, як перекладають вітчизняні науковці, вартісно-орієнтованого управління.

В основі цього підходу лежить не тільки вартість, як фінансовий показник, а ще й цінність. Таке управління узгоджує загальні прагнення підприємства, аналітичні методи та процеси управління з ключовими чинниками цінності. Іншими словами, підприємства повинні визначити, що вони вважають цінністю, а потім зосередитися на її максимізації. Можна виділити три основні елементи ціннісно-орієнтованого

управління:

– Створення цінності. Як компанія може збільшити або створити максимальну майбутню вартість. Більш-менш дорівнює стратегії.

– Управління заради цінності. Включає в себе спільні цінності, корпоративну культуру, зовнішні зв'язки, організацію та, не в останню чергу, стиль управління.

– Вимірювання значення. Управління на основі цінностей залежить від корпоративної мети та корпоративних цінностей. Корпоративна ціль може бути економічною (цінність акціонера), або може бути спрямована безпосередньо на інші складові (цінність зацікавлених сторін) [1, с. 47].

Ціннісно-орієнтоване управління, має на меті створити цілісну систему, яка складається з компонентів на рисунку 1 [2].

Рис. 1. Компоненти системи ціннісно-орієнтованого управління.

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Важливо відзначити, що VBM відрізняється від орієнтованого на прибуток способу управління. Зокрема, VBM означає, що рішення, які підприємство приймає сьогодні, керується не просто короткостроковим прибутком. Замість цього розглядаються довгострокові наслідки, які будуть мати вплив на організаційну стійкість та прибутковість, що безумовно відбивається і на майбутніх грошових потоках. Такий підхід закликає менеджерів використовувати показники ефективності

на основі цінностей для прийняття кращих рішень. Управлінський персонал, заснований на цінностях, повинен бути зацікавлений як у тонкощах організаційної поведінки, так і у використанні оцінки як показника ефективності та інструменту прийняття рішень.

Вартісно-орієнтоване управління фінансами підприємства багато науковців трактують як комплекс організаційних та управлінських заходів орієнтованих на зростання вартості підприємства, що координується та здійснюється на підставі інформації фінансового характеру отриманої шляхом розрахунку вартісно-орієнтованих показників [3, с. 256]. Однак цей підхід орієнтований не тільки на фінансові цілі підприємства, але і на нефінансові. Наприклад, цілі, пов'язані із задоволенням клієнтів, збереженням екології, інноваційними продуктами та задоволеністю працівників — щоб надихати й керувати всією організацією. Такі цілі не суперечать максимізації вартості. Навпаки, найбільше процвітають організації, як правило, ті, які досягають успіху саме в цих сферах.

Управління, засноване на цінностях, найкраще розуміти як поєднання мислення щодо створення цінності та управлінських процесів і систем, які необхідні для втілення цього мислення в реальність. Брати окремо, вартість чи цінність – недостатньо. Лише у сукупності вони можуть мати позитивний і тривалий вплив на розвиток підприємства та його діяльність в цілому.

Список використаних джерел:

1. Value-based management Control Processes to create value through integration a literature review.

URL: ttps://www.valuebasedmanagement.net/articles_ameels_valuebased_full

2. Value-Based Management (VBM) URL: https://aziroff.com/value-based-management-vbm/

3. Сотніков А. В. Еволюція концепції вартісно-орієнтованого управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 714. С. 252–257.

Семенюк Юлія Руланівна
Здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.
д. е. н., доцент, професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Будь-який проєкт, будь-яке підприємство та взагалі господарська діяльність в цілому це певний ризики. Проте на сьогоднішній день, розвиток управління дійшов до того ступеня, який дозволяє в певній мірі передбачити та уже наперед сформувати план дій при тих чи інших обставинах. Зокрема, мова іде про бізнес-аналіз. Його загальновизнана необхідність полягає власне у формуванні потреб для бізнесу та допомога у пошуку найкращих рішень, виходячи із існуючих технологічних, економічних та інших обмежень.

Розглядаючи дане питання в першу чергу, вважаємо за доцільне дослідити дефінітивну складову теми нашої роботи та власне надати актуальне та сучасне визначення поняттю бізнес-аналіз. Продовжуючи дослідження окресленого, варто підмітити, що на сьогоднішній день поняття бізнес-аналізу розглядалося багатьма вченими. Так, одні бізнес-анліз розглядають, як розширення дисципліни «інженерія вимог»[1], інші визначають його, як практику забезпечення можливостей змін в контексті роботи підприємства шляхом визначення потреб та рекомендації рішення, яке приносить цінність зацікавленим сторонам[2].

Цікавим з нашої точки зору є також і визначення у якому бізнес-аналіз розглядається, як сукупність задач та технік, що використовуються для забезпечення

взаємодії між зацікавленими особами для розуміння структури, політики та діяльності організації та вибору рішень, які дають змогу організації досягти її цілей[3].

Дані визначення є досить цікавими з точки зору дискусії, проте на нашу дмку їх використання є не досить доречним, адже має певного роду подвійні тлумачення та викликає необхдність подальшого їх досліду. Натомість, ми вважаємо в контексті даної роботи в подальшому під бізнес-аналізом розуміти визначення, що було сформульовано PMI[4]: «Бізнес-аналіз це застосування знань, навичок, інструментів та технік для:

– Визначення проблем та можливостей;

– Визначення потреб бізнесу та рекомендації життєздатного рішення для задоволення цих потреб й підтримки процесу прийняття стратегічних рішень;

– Виявлення, аналізу, специфікації, обговорення та керування вимогами й іншою інформацією;

– Визначення переваг та підходів до вимірювання та реалізації цінності та аналізу цих результатів».

Переходячи до питання ролі бізнес-аналізу у фінансовій діяльності підприємства, передусім варто зазначити думку Крішна Палеру, Віктор Бернард та Пол Хейлі, яка власне і пояснює важливість існування даного явища в управлінні підприємством. Так, відповідно до робіт останніх, автори вважають, що структура бізнес-аналізу складається із чотирьох етапів, а саме аналіз бізнес-стратегії, бухгалтерський аналіз, фінансовий аналіз та перспективний аналіз [5].

Описуючи коротко кожен із етапів, можемо говорити, що аналіз бізнес-стратегії, дозволяє вирішувати цілу низку завдань, але основними з них є такі: обґрунтування економічної доцільності та спроможності векторів руху розвитку підприємства; надає можливість розрахувати очікувані фінансові результати в процесі діяльності, насамперед від обсягів продаж, прибутку на капітал; визначає джерела фінансування реалізації обраної стратегії, тобто засоби концентрування фінансових ресурсів; вказує на необхідність добору робітників, які спроможні реалізувати цей план або ж навпаки вказує на необхідність скорочення штату працівників, задля подальшого ефективного управління підприємством[6, с. 258].

Щодо бухгалтерського аналізу, такий дає змогу оцінити міру визначення

бухгалтерським обліком реального стану під час здійснення підприємницької діяльності. Фінансовий ж аналіз, є неможливим без бухгалтерського та в свою чергу дозволяє отримати певну інформацію про фінансовий стан підприємства. Така інформація в подальшому є основною рушійною силою для прийняття того чи іншого управлінського рішення.

Останнім же етапом, відповідно до визначеного раніше є перспективний аналіз, основа якого полягає у прогнозування та оцінюванні фінансової звітності. В свою чергу це поглиблює сам бізнес-аналіз та відіграє суттєву роль для підприємства, що полягає у отриманні попередніх даних про майбутній стан підприємства.

Враховуючи вищенаведене, можна чітко говорити про те, що бізнес-аналіз є важливою складовою управлінської діяльності суб'єкта господарювання, адже може слугувати не тільки способом підвищення капіталізації підприємства, але й слугує певною превентивною мірою для виникнення непередбачуваних проблем, слугує засобом виявлення та попереднього усунення ризиків.

Список використаних джерел:

1. Rubens J. Business analysis and requirements engineering: the same, only different? Requirements Engineering. 2007. №. 2. P. 121-123.
2. IIBA Global Business Analysis Core Standard A Companion to A Guide to the Business Anlysis Body of Knowledge (BABOK® Guide) Version 3. International Institute of Business Analysis. 2017. P. 42
3. Kevin Brennan A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge Version 2.0. International Institute of Business Analysis. 2009. P. 271
4. Project Management Institute. The PMI Guide to BUSINESS ANALYSIS. Project Management Institute.2017. P.444
5. Palepu, Krishna G., Healy, Paul, Bernard, Victor L. (2003). Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements. Text and Cases. South-Western. 951 p.
6. К. Й. Пугачевська, Т. С. Плют. Значення бізнес-планування як чинника господарської діяльності в ринковій економіці. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2011. Вип. 21.1. С. 256–259.

Сергун Дарина,
Здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю. І.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ВИТРАТИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

В сучасних умовах оплата праці використовується як найважливіший засіб стимулювання зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва і зміцнення дисципліни. Тому слід звернути увагу на такі спільні інтереси в оплаті праці між роботодавцем та працівником:

1) забезпечення прямої та жорсткої залежності оплати праці від кінцевих результатів господарської діяльності трудових колективів;

2) оптимальне поєднання інтересів трудових колективів з загальнонародними інтересами;

3) усунення будь-якої зрівнялівки і верхньої межі в оплаті праці, що дає можливість послідовніше здійснювати принцип соціальної справедливості;

4) посилення заінтересованості працівників у виконанні робіт меншою кількістю працюючих;

5) створення переваг в оплаті праці тим категоріям працівників, від яких залежить прискорення темпів науково-технічного прогресу.

У світовій економічній науці є багато підходів серед вчених-економістів щодо визначення поняття заробітної плати. За концепцією В. Петті та Д. Рікардо, зарплата є грошовим виразом «мінімуму засобів існування», а за А. Смітом заробітна плата включає в себе вартість життєвих засобів людини, щоб вона могла «працювати». Крім

того, В. Петті в XVII ст. вважав, що зарплата – це ціна праці [1, с. 112-113].

Необхідність прямого втручання в регулювання величини і динаміки заробітної плати обґрунтував Дж. М. Кейнс. Щоб уникнути соціальних потрясінь, він запропонував замість зниження зарплати шляхом перегляду колективних угод використати поступове або автоматичне зниження реальної зарплати в результаті зростання цін. Кейнс обґрунтував необхідність політики жорсткої грошової заробітної плати, а його ідеї розвинені в працях Е. Хансена, Л. Клейна, Д. Робінсона, які запропонували різні методи регулювання заробітної плати та доходів населення, виходячи з визнання активної ролі держави у розподільчих процесах.

У сучасній економічній теорії праця однозначно вважається фактором виробництва, а заробітна плата – ціною використання праці робітника. Прихильниками цієї концепції є відомі американські економісти П. Самуельсон та В. Нордгауз [2, с. 41-44].

В цивілізованій економіці виплата зарплати не може проходити в натуральній форми. Слід також зауважити, що грошова заробітна плата – найбільш гнучкий засіб обліку затрат і результатів праці

Процес регулювання заробітної плати почався з 1991 року з прийняттям Закону України «Про підприємства в Україні», в якому надано право самостійно встановлювати систему, форми та розмір оплати праці.

Зацікавленість кожного працівника у виявленні та реалізації резервів і можливостей підвищення результатів індивідуальної та колективної праці визначається через сутність її оплати на підприємстві: трудового доходу для забезпечення відтворення робочої сили; ціни, за якою працівник продає свою робочу силу; відносин з розподілу доданої вартості, винагороди працівнику за виконану роботу.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» [3] та Інструкції зі статистики України [4] витрати на оплату праці складаються з фонду основної та фонду додаткової заробітної праці, інших заохочувальних і компенсаційних виплат.

Основна заробітна плата працівника залежить від результатів його праці й визначається тарифними ставками, відрядними розцінками, посадовими окладами, а також надбавками й доплатами в розмірах, не вищих за встановлені чинним

законодавством.

Рівень додаткової оплати праці здебільшого залежить від кінцевих результатів діяльності підприємства. Зазвичай до додаткової оплати праці відносять премії, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, а також надбавки й доплати, не передбачені чинним законодавством або встановлені понад розміри, дозволені останнім [1, с. 23-24].

За функціональним призначенням доплати й надбавки є самостійними елементами заробітної плати, які призначаються для компенсації або винагороди за суттєві відхилення від нормальних умов праці, котрі не враховано в тарифних ставках і посадових окладах. Вони відрізняються від тарифної заробітної плати чи посадового окладу необов'язковістю і непостійністю, а також рухливістю залежно від співвідношення фактичних і нормативних умов праці. Закон України «Про оплату праці» [3] передбачає, що умови запровадження і розміри надбавок, доплат, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат встановлюються в колективному договорі з дотриманням норм і гарантій чинного законодавства і згідно з генеральною та галузевими, регіональними, угодами.

Законом України «Про оплату праці» [3] встановлено,що розмір мінімальної заробітної плати, а від цього залежать тарифні ставки і посадові оклади, визначається з урахуванням:

– вартості величини мінімального споживчого бюджету з поступовим зближенням рівнів цих показників у міру стабілізації та розвитку економіки країни;

– загального рівня середньої заробітної плати;

– продуктивності праці, рівня зайнятості та інших економічних умов [3].

Класифікацію доплат до заробітної плати, що здійснюються лише в певних (окремих) сферах прикладання праці, наведено в (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікацію доплат до заробітної плати

Група доплат	Перелік можливих доплат

Перша: доплати, що мають водночас стимулюючий і компенсуючий характер	• за суміщення професій (посад); • за розширення зони обслуговування або збільшення обсягу виконуваних робіт; • на період освоєння нових норм трудових витрат; • бригадирам з робітників, яких не звільнено від основної роботи; • за ведення діловодства та бухгалтерського обліку;
	• за обслуговування обчислювальної техніки
Друга: доплати компенсаційного характеру за умови праці, що відхиляються від нормальних	• за роботу у важких, шкідливих та особливо важких і шкідливих умовах; • за інтенсивність праці; • за роботу в нічний час; • за перевезення небезпечних вантажів;
Третя: доплати, пов'язані з особливим характером виконуваних робіт-сезонністю, віддаленістю, невизначеністю об'єкта праці	• за роботу у вихідні дні, що є робочими за графіком; • за багатозмінний режим роботи; • водіям, які працюють на автомобілях, за ненормований робочий день і роз'їзний характер праці; • за дні відпочинку чи відгулу, що надаються за роботу понад нормальну тривалість робочого часу в разі вахтового методу організації робіт; • за роботу понад нормальну тривалість робочого часу в період масового приймання й закладання на зберігання сільськогосподарської продукції; • за роз'їзний характер праці

Джерело: складено автором

Стосовно сутності надбавок до заробітної плати варто наголосити, що вони мають бути чітко вираженого стимулюючого характеру і завжди зв'язуються з діловими якостями конкретного працівника [5, с. 93-98].

Отже, в результаті дослідження сутності оплати праці, стало зрозуміло що на підприємстві вона має велике соціально-економічне значення, оскільки від неї залежать не лише результати праці, а й добробут і соціальний статус працівників,

моральний клімат в колективі. Застосування неефективної або несправедливої системи оплати призводить до зниження продуктивної праці, якості продукції, порушень трудової дисципліни, виникнення соціально-трудових конфліктів між працівниками і роботодавцем, негативно відображається на кінцевих результатах діяльності підприємства. Тому, доцільним є формування такої системи оплати праці, яка врахувала б особливості діяльності конкретного підприємства.

Щодо системи преміювання, то найскладнішим і найвідповідальнішим етапом розробки проекту є економічне обґрунтування відносних розмірів премії та оцінки ефективності застосування такої системи. Обґрунтовуючи розміри премії, потрібно враховувати, що система преміювання не здатна виконувати свого стимулюючого призначення, якщо премії надто малі. При цьому треба знати особливості методичного характеру процесу обґрунтування розмірів премії залежно від основних показників преміювання, а також окремих категорій персоналу: робітників, спеціалістів і службовців.

Список використаних джерел:

1. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки. // Гордієнко Д.Д. – К.: КНТ, 2006. – 308 с.

2. Королев Ю.Ю. Теория бухгалтерского учета: учеб. пособие / Ю.Ю. Королев. – Мн.: Новое знание, 2007. – 304 с.

3. Закон України «Про оплату праці» від 25.03.95 р № 108/95 ВР із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 23.01.97 р. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/ link1/Z950108.html.

4. Кивачук В.С., Слапик Ю.Н. Кругооборот капитала действующего предприятия: современные формы функционирования / В.С. Кивачук, Ю.Н. Слапик // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 2(8). / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 276 с.

5. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 263 с.

Слободянюк Катерина,
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського
обліку, бізнес-аналітики та
статистики;
Університет державної
фіскальної служби України

СУТНІСТЬ РЕІНЖИНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних умовах господарювання виникає необхідність появи нових підходів до управління підприємством. Це в першу чергу пов’язано зі змінами в самому бізнесі, розвитком ринкових відносин та посиленням конкуренції. Для підвищення ефективності діяльності підприємства важливого значення набуває запровадження інновацій та використання радикальних інструментів управління. Одним із яких виступає реінжиніринг бізнес-процесів.

Реінжиніринг бізнес-процесів – це процес запровадження радикальних змін у бізнес-процеси підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності в цілому [1, с. 169].

Успіх реінжинірингу бізнес-процесів базується на інноваціях та творчих здібностях персоналу підприємства щодо поліпшення процесів. Даний підхід дає змогу поглянути на цілі діяльності підприємства з іншого боку не звертаючи увагу на її існуючі бізнес-процеси та структуру організації. Все починається з початку, ніби до цього ніяких бізнес-процесів на підприємстві не існувало. Ефективне проведення реінжинірингу бізнес-процесів дає змогу знизити витрати та тривалість виробничого циклу на 60-90% та рівень помилок 40-70%. Даний підхід застосовується в тих

випадках, коли процеси на підприємстві давно застаріли і в сучасних умовах господарювання не є ефективними та використовує найновіші інформаційні технології [2].

Виділяють такі типи підприємств, для яких застосування реінжинірингу бізнес-процесів є найбільш доцільним:

- підприємства, що знаходяться на межі банкрутства – причинами якого можуть бути зависокі ціни та низька якість продукції в порівнянні з конкурентами.
- підприємства, що наразі не мають проблем, але впевнені у їх виникненні в майбутньому – це можуть бути зміни в економічному середовищі, поява нових конкурентів або зміна вимог клієнтів тощо.
- підприємства, які наразі не мають проблем, але передбачають можливість їх виникнення у майбутньому – вони входять до лідерів на ринку але не повністю задоволені своїм становищем і прагнуть за допомогою реінжинірингу домогтись кращих результатів.

До етапів реалізації реінжинірингу бізнес-процесів можна віднести (рис. 1).

Рис. 1. Етапи реалізації реінжинірингу бізнес-процесів.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Основними ознаками проведення ефективного реінжинірингу є: відмова від застосування застарілих та неефективних методів управління; орієнтація не на виконання завдання, а на досягнення результату; творчий підхід до вирішення завдань;

оптимізація кількості виконуваних завдань шляхом їх спрощення або вилучення недоцільних; використання інноваційних технологій [Іпполітова].

Отже, реінжиніринг бізнес-процесів являє собою радикальну зміну процесів, що здійснюються на підприємстві. Він застосовується у тих випадках, коли підприємство вичерпало всі свої сили щодо забезпечення ефективної діяльності та ніякі інші методи не допомагають покращити ситуацію. Застосування реінжинірингу бізнес-процесів на підприємстві надає можливість підприємству повністю змінити цілі підприємства та способи їх досягнення, що в свою чергу підвищує ефективність його діяльності.

Список використаних джерел

1. Продіус О. І., Гижиця М. В. Сутність реінжинірингу бізнес-процесів підприємства в сучасних умовах господарювання. *Інфраструктура ринку.* 2019. Випуск 34. С. 167-173.

2. Гончарова О. М. Реінжиніринг бізнес процесів як спосіб підвищення ефективності управління. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=943.

3. Крейдич І. М., Івата В. В., Швець К. М. Концептуальні положення реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах. Ефективна економіка. 2015, № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5059.

4. Іпполітова І. Я. Ефективність здійснення реінжинірингу бізнес-процесів на підприємстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 13. С. 264-270.

Слободянюк Катерина,
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Титенко Л. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського
обліку, бізнес-аналітики та
статистики;
Університет державної
фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних економічних умовах, від рівня економічного забезпечення підприємства залежить ефективне управління його діяльністю. Багато підприємств в умовах обмеженості ресурсів, жорсткої конкуренції та фінансової кризи потребують створення ефективної стратегії розвитку, визначення цілей та завдань, забезпечення дієвого планування і контролю, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства. Самого обліку вже недостатньо для досягнення поставлених цілей та завдань, так як він у більшості випадків спрямований на задоволення потреб лише зовнішніх користувачів та майже не відповідає потребам управління. Тому підприємства для прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень, в інформаційному забезпеченні підприємства, застосовують стратегічний управлінський облік [1].

Стратегічний управлінський облік – це напрям управлінського обліку, який полягає у прийнятті стратегічних управлінських рішень на основі інформації, одержаної при аналізі зовнішнього середовища підприємства [2].

Введення стратегічного управлінського обліку на підприємстві не є

обов’язковим, на відміну від бухгалтерського обліку. Рішення щодо запровадження системи стратегічного управлінського обліку приймається керівництвом залежно від існуючих потреб підприємства.

При впровадженні стратегічного управлінського обліку на підприємстві, керівництво може вибрати такі варіанти системи організації управлінського обліку:

- автономний управлінський облік – передбачає розробку окремої системи рахунків управлінського обліку (окремо від рахунків бухгалтерського обліку), а також відповідної документації та звітності;

- інтегрований управлінський облік – передбачає використання рахунків бухгалтерського обліку, при цьому окремо створюються форми управлінської звітності.

Процес стратегічного управлінського обліку складається з трьох взаємопов’язаних елементів (рис. 1):

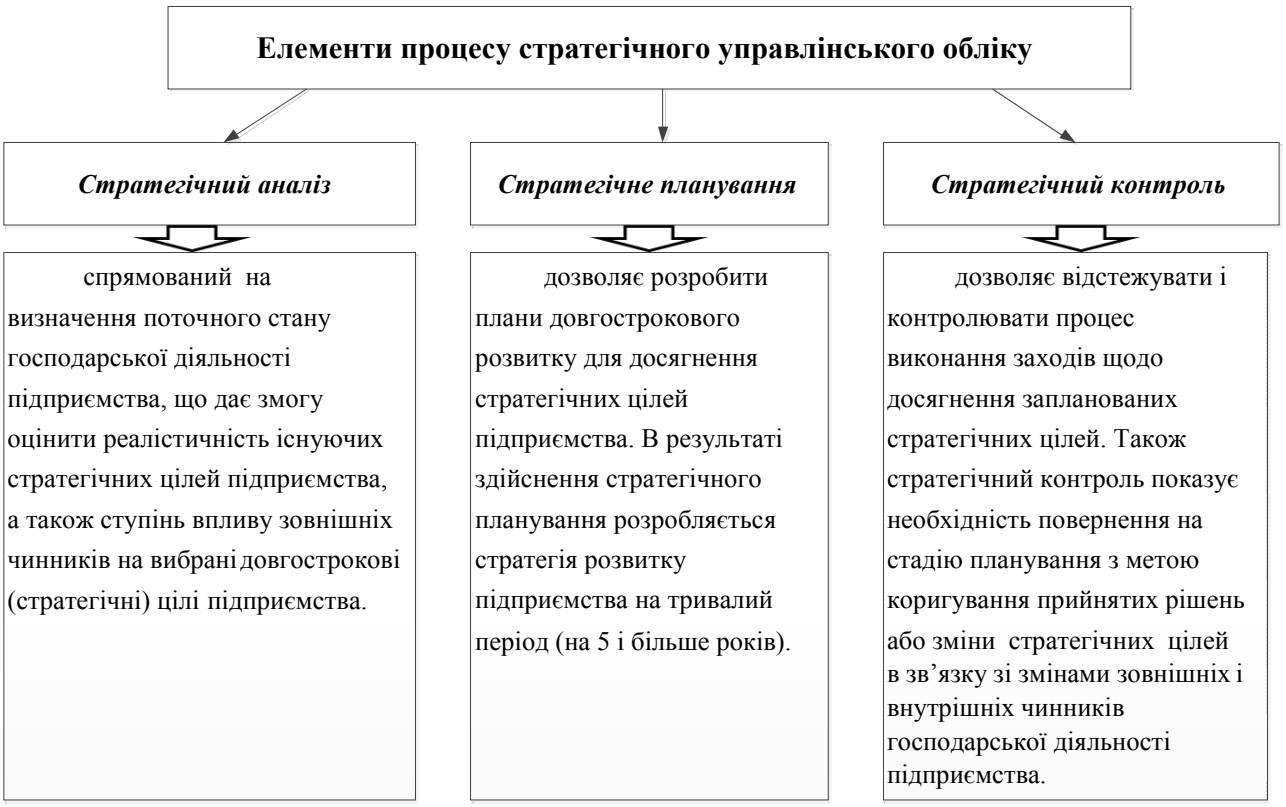

Рис. 1. Елементи процесу стратегічного управлінського обліку.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

При створенні моделі стратегічного управлінського обліку підприємства необхідно звернути увагу на:

- аналіз зовнішнього середовища, що включає в себе формування інформації

про вимоги замовників, інвесторів, конкурентів, держави тощо;

- моніторинг внутрішньогосподарських зв'язків, що є направлений на здійснення конкурентної оцінки [3].

- зменшення стратегічних витрат від впливу зовнішніх ризиків за допомогою створення обліково-аналітичного забезпечення для їх оцінки тощо.

За допомогою інформації отриманої з стратегічного управлінського обліку вирішуються такі завдання:

- оперативні, що включають в себе планування виробництва продукції, визначення точки беззбитковості, формування асортименту продукції, прийняття рішень щодо ціноутворення в умовах конкуренції;

- перспективні, які мають довгострокове стратегічне значення та включають в себе: капіталовкладення, визначення доцільності освоєння нових видів продукції та інших змін в бізнесі.

Отже, стратегічний управлінський облік направлений на інформаційне забезпечення керівництва для прийняття стратегічних управлінських рішень та оцінку нефінансових чинників, що мають вплив на результати діяльності підприємства. В той час, коли традиційний управлінський облік спрямовує увагу лише на внутрішні фактори, то стратегічний управлінський облік спрямований більше на аналіз зовнішніх факторів впливу на ефективність діяльності підприємства та процесів що відбуваються на підприємстві. Він допомагає визначити основні недоліки діяльності підприємства, підлаштувати його до ринкових умов та сформувати план дій підприємства на майбутнє. Тому застосування стратегічного управлінського обліку на підприємстві є необхідною умовою його ефективної діяльності.

Список використаних джерел

5. Харинович-Яворська Д. О. Особливості організації стратегічного управлінського обліку в умовах структурних змін. *Ефективна економіка.* 2018. № 2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/52.pdf.

6. Скрипник М. Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 543-548.

7. Шмигель О. Є. Організація стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3-4. С. 163-167.

Степанова Дарина
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент
кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У зв'язку із сучасними умовами переходу економіки до цифрового простору почали відбуватися зміни в інформаційних технологіях, тому основні тенденції змін торкаються і бізнесу. Почали з'являтися нові операційні, технологічні інструменти, які забезпечуватимуть бізнес-процеси, зменшилися затрати на них, посилився громадський контроль за економічною діяльністю, зменшилася кількість управлінського персоналу та зросла частка інтелектуальної праці на виробництвах – всі ці зміни стосуються удосконалення систем управління підприємством.

Важливим фактором конкурентоспроможності на ринку є розвиток системи бізнес-аналітики підприємства, тобто, аналіз необхідної інформації, який потрібний для здійснення управлінських функцій у прийнятті рішень щодо бізнесу, які відбуваються завдяки процесам збору та обробки різного роду інформації, моніторингу різних ступенів ризику, а також здійснення прогнозів, застосовуючи інформаційно-телекомунікаційні технології. Проте, в умовах клієнтоорієнтованості організації, вона є вкрай надважливою, оскільки, тільки оперативно прийняті управлінські рішення дають змогу протистоянню сьогоднішнім викликам міжнародної конкуренції і вчасно реагувати на зміну попиту та пропозиції на ринку [1, 2].

Для чого ж застосовується бізнес-аналітика? Вона застосовується для повсякденних завдання: для ведення як бухгалтерського, так і статистичного обліку, проведення маркетингових досліджень, для створення різного роду дорожніх карт, які згодом будуть реалізовані у стратегічних проектах, для планування ефективного використання наявних основних фондів, а також для забезпечення збуту та логістики і т. д.. Задля визначення шляху подальшого розвитку у конкретних ситуаціях із мінімізацією можливих ризиків допомагають використання аналітичних систем планувань, виявлення тих чи інших помилок, а також моніторинг і реакції на зовнішні чинники.

Проте, слід відмітити, що саме завдяки перевагам стрімкого розвитку процесу переходу економіки до цифрового виміру глобалізації економіки можемо отримувати великими обсягами неструктуровану доступну інформацію. Основною причиною появи нових систем бізнес-аналізу став оперативний доступ до інформації та швидка її обробка, завдяки яким можна було отримати найнеобхідніші результати. Отож не можна навіть уявити, як аналізується великий обсяг інформації із допомогою лише одного процесу дослідження. Тому дуже популярними стали протягом останніх десяти років консталтингові, інжинірінгові компанії, а також різні аналітичні центри, що виконують функцію збору інформації, згодом опрацьовують її та подають її у необхідному для прийняття управлінських рішень вигляді.

Основними завданнями, які ставить перед собою бізнес-аналіз у вирішенні функцій господарської діяльності підприємства та економіки в цілому є: процес автоматизації обробки інформації; відповідно до основи оперативних і стратегічних цілей управління – формування завдань аналітичної роботи; шляхом адаптивного збору інформації на ринку попиту та пропозиції вирішувати управлінські задачі тощо.

Найосновнішою складовою частиною у бізнес-аналізі організації вважається наявність людського фактору, оскільки, у цьому процесі недостатньо результатів діяльності інформаційних систем збору та обробки інформації. Отож бізнес-аналітика – це сукупність організаційних процесів та інформаційно-телекомунікаційних процесів та людських повноважень, які поєднують між собою бізнес-орієнтоване і технічно-орієнтоване середовища. Це можна спостерігати на рис. 1.

Рис. 1 Модель організації бізнес-аналітики підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Відповідно в умовах глобалізації економіки та поширення IT-технологій в управлінні бізнес-процесами підприємства перед кожним підприємством є завдання аналізу великого масиву не структурованої інформації задля підтримання конкурентоспроможності товарів та послуг, що вони надають та оперативної реакції на виклики зовнішніх кризових чинників міжнародної економіки. Система Business Intelligence (BI) використовується задля вирішення вищевказаних завдань. Ця система являє собою сукупність інструментів і комп'ютерних механізмів, які систематизують інформацію з багатьох джерел, щоб у майбутньому мати змогу використовувати її в управлінських рішеннях.

На сьогоднішній день можна стверджувати, що значним нематеріальним активом є інформація, тому її аналіз стає новим видом управлінської діяльності, який тісно взаємопов'язаний з системою різноманітних бізнес-процесів. Отож на ринку праці виникає попит на фахівців із бізнес-аналітики, які надають свої послуги в консалтингових, інжинірингових, аудиторських, фінансових фірмах задля обробки великого масштабу інформації.

Отже, основними тенденціями розвитку бізнес-аналітики в управлінні підприємством в умовах сьогодення є: IT-спеціалісти, топ-менеджери, які постійно працюють з цифровими даними, аналітики, які мають змогу володіти масштабним

набором інструментів, а також і підприємства, що користуються послугами консалтингу із широкого кола питань, як фінансового так і технічного, управлінського плану. Тому слід покращувати та удосконалювати програму навчання програму навчання із спеціальності «бізнес-аналітика» у вищих навчальних закладах України та, можливо, впроваджувати ознайомлюючий курс у школах, оскільки, дані професії будуть затребуваними найближчими роками як в Україні, так і поза межами її.

Список використаних джерел:

1. Коляденко С. В., Ушкаленко І. М. Бізнес-аналіз як базис розвитку цифрової економіки. Збірник наукових праць «Економіка та управління АПК». Випуск №2. 2018. С. 35–39.

2. Сардак С. Перспективи розвитку сучасного бізнесу. Менеджмент та менеджер. 2008. №1. С. 4-12.

3. Яремко З. М. Модель бізнес-аналітики підприємства в контексті стратегічного управління. Інноваційна економіка. 2013, с. 328–333.

Ступак Олексій
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доцент, доктор економічних
наук, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та
статистики

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ БІЗНЕСУ

Сучасні тенденції розвитку бізнесу ставлять перед управлінцями проблему, яка полягає в необхідності управління вартістю підприємств, а також стежити якнайпильнішим чином за тим, щоб стратегії на корпоративному рівні і на рівні окремих господарських одиниць сприяли створенню доданої вартості. У зв'язку з прагненням до збільшення вартості, управлінці потребують в більш систематизованих і надійних методах пошуку нових шляхів розвитку бізнесу в умовах активних корпоративних перетворень. Наприклад, в результаті реструктуризації бізнесу перед управлінцями відкриваються нові можливості для придбання активів, які для них становлять велику цінність, ніж для колишніх власників [1, с. 22-28].

Можливість придбання або продажу активів заснована на їх ринкової вартості. Для прийняття рішення необхідно оцінити ці активи. Усвідомлення управлінцями важливості алгоритму оцінки бізнесу в «життя» підприємства сприяє встановленню реальної вартості підприємства. Аналіз останніх досліджень. Серед вітчизняних представників слід вказати роботи Р. Костирко, Я. Маркуса, С. Пузенко, Н. Тертичний, А. Чиркина, Н. Чумаченко, В. Шевчука. Питання оцінки бізнесу і підвищення вартості компаній розглядаються в роботах зарубіжних авторів: В. Бочарова, А. Дамодарана, Ф. Еванса, Т. Коллера, Н. Мастраккіо, К. Мелло, Х. Нетельвали, Ш. Пратта, А. Раппопорта, В. Рутгайзера, К. Уолша, П. Фернандеса та ін. Невирішені питання полягають у виборі об'єктивних науково обґрунтованих методів оцінки бізнесу з

метою встановлення реальної вартості компаній, а саме методів, які враховують не тільки інтереси стейкхолдерів і афілійованих осіб в оцінці бізнесу, але і тенденції розвитку суспільства, його інтереси, з пропонованими часом вимогами до бізнесу. Виклад основного матеріалу.

Як показує сучасна бізнес-практика, збільшення вартості для акціонерів не суперечить довгостроковим інтересам інших зацікавлених сторін. Успішно діючі компанії в Україні в даний час створюють порівняно більше вартості для всіх учасників: споживачів, працівників, уряду і постачальників капіталу. Для інституту власника у всіх розвинених країнах основне питання - яка дійсна вартість його акцій? Аналіз вартості акцій – це необхідний елемент розвитку виробництва. При стратегічному плануванні діяльності будь-якого підприємства необхідно визначати вартість його акцій і перспектив її підвищення. Вартість акцій тісно пов'язана з вартістю компанії. І цією вартістю можна і потрібно грамотно управляти. А це передбачає аналіз всіх прийнятих управлінських рішень з позицій їх впливу на вартість фірми [2, с. 57-59].

Для об'єктивної оцінки бізнесу необхідні і доцільні:

- розробка нормативно-правових актів або внесення змін в існуючі документи з питань діяльності суб'єктів господарювання і виду їх сфери економічної діяльності, що дозволить зробити бізнес більш відкритим для суспільства, захищеним для власників;

- реалізація проектів на основі державно-приватного партнерства в питаннях освіти і науки, що відповідають сучасним вимогам розвитку суспільства, що забезпечить бізнесу і державі функціонування більш якісного людського капіталу;

- розробка довгострокової стратегії розвитку бізнесу, що дозволить використовувати нові фінансові джерела з метою збільшення матеріальних і нематеріальних активів;

- формування особливої уваги до капіталізації компаній і його відображення в планах розвитку бізнесу;

- розробка прогнозів розвитку бізнесу, сценаріїв підвищення його вартості для застосування своєчасної коригування середньострокових і довгострокових планів компанії;

- розробка нових або використання наявних методів оцінки бізнесу,

враховують всі нюанси об'єкта оцінки, що надасть можливість власникам скласти об'єктивне уявлення про поточну ситуацію в компанії;

- періодичне і систематичне проведення оцінки бізнесу з метою виявлення чинників, що підвищують або знижують вартість компанії.

Подальше вивчення проблеми зводиться до розгляду світової практики в області методології оцінки бізнесу, що може бути використано у вітчизняній практиці. Проведення оцінки компанії починається з вивчення професійних стандартів в галузі оцінки бізнесу. Згідно міжнародного стандарту оцінки № 1 від AICPA (American Institute of Certified Public Accountants), поряд з іншими професійними стандартами передбачено, що оцінювач повинен розглянути три найбільш поширених оціночних підходи: методи капіталізації доходів; методи, засновані на ринку; методи, засновані на активі. У процесі дослідження розглянемо основні з них

Методи, засновані на доході. Прибутковий підхід оцінює вартість, роблячи основний акцент на здатності компанії генерувати прибуток в майбутньому. Найбільш поширений метод оцінки діючого бізнесу заснований на капіталізації доходів. Є кілька методів, які потрапляють в цю категорію. Вони включають дисконтування грошових потоків, капіталізацію доходів, капіталізацію грошових потоків і надприбутки. Ці методи розраховують приведену вартість майбутніх вигод. Вони вимагають визначення ставки дисконтування і капіталізації, що може бути досягнуто шляхом використання методу накопичення, або моделі ціноутворення основного капіталу. Перевага дохідного підходу полягає в тому, що він робить ставку безпосередньо на фінансові дані компанії, забезпечуючи внутрішній інструмент, який може оновлюватися з року в рік, виходячи з можливих змін в формулі [3, с. 70-72].

Методи, засновані на ринку. Даний підхід робить ставку, ґрунтуючись на схожих компаніях, зайнятих подібної комерційною діяльністю, "директивах компанії", ставки якої зроблені через публічно торгуються дані або через фактичні дані про збут. Використовуючи цей підхід, аналітик повинен ідентифікувати основні відмінності між фірмами і звірити їх, щоб зробити розумне порівняння. Деякі компанії настільки унікальні або мають такі явні переваги перед іншими компаніями (запатентована технологія), що порівняння даних неприйнятно. Вартість зазвичай виражається у вигляді деякого кратного числа, заснованого на співвідношенні продажів, чистого

прибутку, прибутку до вирахування відсотків, податків, зносу і амортизації (EBITDA) або іншого фінансового показника.

Методи, засновані на активі. Даний підхід забезпечує перерахунок балансової вартості активів або ринкової (справедливої) вартості. Цей метод заснований на балансі і, як правило, не враховує вигоди від потенційних майбутніх доходів. Так як метод активу не враховує ділову репутацію, більшу частину часу діяльність компанії ґрунтується на поточній оцінці капіталізації доходів або ринковий підхід. В результаті даний метод відображає лише мінімальну вартість бізнесу і використовується досить рідко.

Підхід активу може бути використаний для встановлення нижньої межі вартості бізнесу.

Аналіз розглянутих вище методів показує, що навіть в рамках одного підходу оцінки, як правило, можуть бути отримані різні свідчення вартості. Головне – суб'єктивний фактор – оцінювач, від кваліфікації та професіоналізму якого залежать результати, вміле використання інформації та методів, що використовуються в процесі оцінки. В основу встановлення ціни компанії, як правило, покладено принцип "діючого бізнесу". Він передбачає, що компанія є "живим" організмом, а не просто набором активів. Відповідно, підхід до оцінки компаній (бізнесу) повинен відштовхуватися від цілей оцінки: визначення ефективності управління підприємством, продаж / купівля компанії, об'єднання бізнесу, випуск акцій, розділ майна і т. д. В результаті, заключна оцінка вартості ґрунтується на накопичених доказах, аналізованих і оцінених аргументованим професійним судженням оцінювача [4, с. 319].

Висновки. Таким чином, оцінка бізнесу в стратегічних планах компанії дозволяє зацікавленим особам приймати обґрунтовані рішення в процесі ведення бізнесу, використовуючи реальну ситуацію на ринках, об'єктивну оцінку вартості бізнесу. Це особливо важливо, оскільки суспільство, економіка розвиваються нелінійно, привносячи зміни в техніку і технології, змінюючи суспільні і виробничі відносини. Адаптація компанії до цих змін вимагає різноманітності і вдосконалення зовнішніх зв'язків, а також внутрішніх змін в бізнесі. Використання алгоритмів оцінки вартості компаній, моніторинг динаміки ціни бізнесу відповідає сучасним реаліям

ведення бізнесу, забезпечує достовірність і об'єктивність оцінки вартості бізнесу, прийняття обґрунтованого рішення власниками, стейкхолдерами щодо перспектив розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Аветисян М. В., Ашалян Л. Н., Колосова Г. М., Женжебір В. Н., Філатов В. В. Методика формування на підприємствах системи моніторингу та управління ринковою вартістю бізнесу. Питання економічних наук. 2010. № 6 (45). С. 22-28.

2. Дорофєєв А. Ю., Філатов В. В., Паластіна І. П., Бачурін А. П. Формування менеджменту організації на основі управління вартістю. Проблеми економіки. 2010. № 1 (35). С. 57-59.

3. Дорофєєв А. Ю., Філатов В. В., Положенцев В. І., Паластіна І. П., Бачурін А. П. Аналіз проблем управління ризиками при оцінці нематеріальних активів підприємства. Питання економічних наук. 2010. № 2 (41). С. 70-72.

4. Каледін С. В. Методологія і методи комплексної оцінки фінансово-економічної діяльності господарюючих суб'єктів: дис. д.е.н. М., 2007. 319 с

Сучок Олена
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доцент, канд. екон. наук,
професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

ЦІННІСНО ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

У сучасному постіндустріальному суспільстві туризм є однією з основних сфер соціально-економічного, культурного та політичного розвитку більшості країн, а також є складовою моделей споживчої поведінки більшості населення світу. Згідно зі статистичними звітами Всесвітньої туристичної організації (ВТО), з 1950-х років світовий туристичний потік зростав зі швидкістю 6% на рік, а валютний дохід від туризму становив 14%, що вище середньорічного темпу зростання світової економіки. . Експерти ВТО прогнозують, що загальний туристичний потік зростатиме на 4-5% на рік, а дохід від міжнародного туризму зросте на 5-7% (рис. 1).

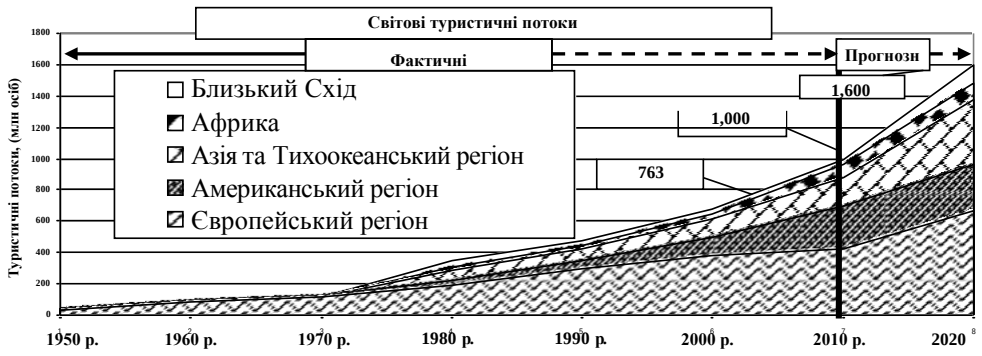

Рис.1. Тенденції та прогнозні показники розвитку світових туристичних потоків за 1950–2020 рр.

В даний час люди все більше зацікавлені в осмисленні ціннісно орієнтованого

управління, оскільки розвиток економічної науки безпосередньо пов’язаний із пошуком відповідей на питання на питання про природу вартості, джерело прибутку і цінності підприємств для соціально-економічної системи. Тому постала проблема, чому ми вважаємо доцільним вивчати ціннісні орієнтири економічного розвитку? Для оцінки ефективності будь-якої поведінки чи явища об’єкт аналізу орієнтується на певні стандарти, які існують у його власній уяві, які є результатом особистих мотиваційних факторів і потреб, або діяльності об’єктів, що його оточують. Реалізація чи незадоволеність очікувань різних суб'єктів що мають певну адресність відносно оцінюваного об'єкта – туристичного підприємства, багато в чому визначається загальноприйнятими цінностями, з яких домінують матеріально-практичні та утилітарно-прагматичні цінності, що ускладнює використання класичних управлінських механізмів та обумовлює їх переосмислення.

Як влучно зазначає науковець В.А. Панков, об'єктивно необхідним є перехід до нової ідеології корпоративного стратегічного управління як комплексно-цільової системи управління на підставі ціннісного підходу, що передбачає підпорядкування всіх підпроцесів функціонального і лінійного управління пріоритетним цілям створення граничної корисності, визначення потенційних інтересів і формування потреб замовників, розвиток бізнесу у напрямі створення майбутніх ринків збуту [2]. Серед доказів на користь необхідності застосування ціннісного підходу в управлінні підприємствами є заключне Комюніке III Міжнародної конференції Світового банку, присвяченої фінансовим аспектам стійкого розвитку, де відзначалося, що“… наша система економічних вимірників збиткова: хитромудрі розрахунки часто зменшують або повністю ігнорують цінність того, що більш ніж важко купити або продати” [3].

Як підкреслює дослідник В.Л. Іноземцев, “...постіндустріальний світ починає усвідомлювати, що суто економічні методи вже не слугують цілям формування єдиного гармонійного світового порядку” [4, с. 202]. З цього погляду важливість вирішення проблеми удосконалення існуючих управлінських концепцій знайшла свій вияв у монографії "Ідеологія економічної політики: проблема російського вибору", в якій доведено, що "управління в будь-якому історичному періоді буде неефективним за відсутності комплексного ціннісного вибору, цілевстановлення, загального бачення шляхів і механізмів досягнення поставлених завдань" [5, с. 28].

Ці процеси особливо важливі у сфері туризму. Туристичні продукти стали складнішими, змістовнішими знаннями. Вирішальним у контексті забезпечення конкурентних переваг стало значення елементів ланцюга вартості, що базуються на накопичених підприємствами знаннях і навичках. Успішні підприємства на сучасних найбільш конкурентних туристичних ринках повинні мати доступ до сукупності унікальних, важких для копіювання здібностей, компетенцій і квазі-активів. При цьому існуючі концепції управління будуть вдосконалюватися та замінюватися, нові концепції менеджменту характеризуватимуться ідеологією цінностей, а в ціннісній моделі домінуватимуть активи знань.

Відповідно, об'єктивними передумовами формування ціннісно орієнтованих аспектів управління туристичними підприємствами є:

визначення цінності туризму як соціо-еколого-економічної системи для національної економіки;

- побудови системи прийняття управлінських рішень, спрямованих на максимізацію цінності туристичних підприємств у підприємницькому середовищі;

- визначення цільової функції суб'єкта туристичної діяльності в контексті його вкладу у сталий розвиток туризму;

- встановлення рейтингової оцінки показників діяльності при прийнятті туристичними підприємствами управлінських рішень у сфері маркетингу;

- моделюванні системи дистрибуції та збуту;

- у процесах реінжинірингу;

- злиттях та поглинаннях;

- визначення формату "дерева" факторів створення цінності туристичного підприємства відносно інших учасників економічних взаємовідносин та обґрунтування найбільш адекватних показників створення цінності підприємства на різних рівнях управління;

- встановлення чіткого зв'язку між цінністю підприємства для власників і корпоративними та бізнес-стратегіями;

- виявлення впливу споживачів туристичних послуг на економічну поведінку мікроекономічних об'єктів – туристичних підприємств [4].

Список використаних джерел:

1. В.И. Якунин, В.Э. Багдасарян, С.С. Сулакшин. Идеология экономической политики: проблема российского выбора: монография. М.: Научный эксперт, 2008. 288 с.

2. Панков В.А. Управление стоимостью наукоемкого машиностроительного предприятия: теория и практика: монография. К.: Наукова думка, 2003. 424 с.

3. Бойко М.Г. Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. 2009. №13. С.19-25.

4. Иноземцев В.Л. Расколотая цивилизация: Наличествующие предпосылки и возможные последствия постэкономической революции. М.: Academia. Наука, 1999. 724 с.

Тімченко Ольга
канд. екон. наук., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

МОНІТОРИНГ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Стабільне функціонування, розвиток та збільшення конкурентоспроможності підприємства є результатом надійної системи економічної безпеки підприємства, рівень якої залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти, забезпечені достовірною інформацією, будуть спроможні уникнути можливих кризових загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища [1, с.30].

Економічна безпека підприємства – це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, які забезпечують конкурентостійкість та економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників. Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому [2].

Рівень економічної безпеки підприємства визначається в процесі моніторингу її показників і передбачає виявлення таких умов і ситуацій, при яких потенційні ризики переростають у реальну загрозу для фінансової безпеки підприємства. Здатність господарюючого суб’єкта протистояти несприятливим впливам і загрозам безпосередньо залежить від його фінансового стану і фінансової стійкості, оскільки для реалізації будь-яких заходів превентивного чи компенсаційного характеру

необхідні фінансові ресурси [3, с.256].

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Дана ж діяльність характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільним їх розміщенням та ефективним використанням, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [4, с.229].

Аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання являється чи не найважливішим елементом у системі управління і прийняття важливих господарських рішень. Результат даного аналізу становить інтерес практично для всіх стейкхолдерів підприємства: споживачів продукції/послуг, постачальників, топ-менеджерів, власників, інвесторів, кредиторів та державних органів управління. Адже саме фінансовий стан підприємства віддзеркалює ефективність господарської та фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Важливо, що фінансовий стан підприємства характеризує не тільки ступінь його життєдіяльності, а й розкриває потужність чинників розвитку суб'єкта господарювання, дає змогу ідентифікувати резерви покращення наявної ситуації [5, с. 97].

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу [6, с.507].

Науковці [7, с.152] визначаючи концептуальні основи цього поняття, вважають, що фінансовий стан – це результат фінансово-господарської діяльності підприємства; об'єкт, що вимірюється певною сукупністю показників, які характеризують господарське становище підприємства, його загальні результати

діяльності; поняття, сутність якого проявляється як у статиці, тобто на певний момент часу, так і в динаміці, тобто в характеристиці діяльності підприємства у визначеному періоді; міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення.

Для М.Д. Білик [8, с. 87], фінансовий стан підприємства - це реальна (фіксована на момент часу) й потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою. Тобто фінансовий стан у цьому випадку характеризується як спроможність підприємства розраховуватися зі своїми зобов'язаннями.

Ми ж поділяємо думку М.Ф. Коробова [9, с.160], який зазначає, що фінансовий стан підприємства - це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності.

На підставі проведеного аналізу наукових публікацій [1-9], можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства характеризує результати його фінансово-господарської діяльності, а постійний моніторинг показників дозволить отримувати оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Колодій Ю.П. Обліково-аналітична інформація в управлінні економічною безпекою підприємства. Журнал студентських наукових праць: Управління, адміністрування та право: проблеми, тенденції, досягнення. Том №2. м. Вінниця. 27 травня 2021 р. С.23-29.

2. Сосновська І.М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. Ефективна економіка. № 9. 2015.URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303

3. Петренко В. С. Факторний аналіз фінансової стійкості економічної безпеки спільних аграрних підприємств. Економічний аналіз: зб. наук. праць . Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 4. С. 255-260.

4. Максименко А.Г., Власюк А.М., Казан Т.В. Аналіз фінансового стану ТОВ «Золотий колос» Вітовського району. Молодий вчений. № 7 (83). 2020 .С.226-229

5. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. Інвестиції: практика та досвід. № 19-20. 2020.С.96-102

6. Дем'яненко М.Я., Лузан Ю.Я. та ін. Фінансовий словник-довідник. За редакцією Дем'яненка М.Я. К.: ІАЕУААН, 2005. 507 с.

7. Корбутяк А. Г., Бута М. М.Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 16. Частина 1. 2017. С.149-153

8. Білик М.Д. , Котов І.Л. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика. Формування ринкових відносин в Україні. 2013. № 5. С. 86-92.

9. Коробов М.Я. Фінанси промислових підприємств: підруч. для студ. екон. вузів і факультетів . К.: Либідь, 2010. 160 с

Tomashuk Inna,
Doctor of Philosophy,
senior lecturer at the Department of
Economics and business activities,
Vinnytsia National Agrarian University

SMALL BUSINESS AND ITS ROLE IN THE ECONOMY OF UKRAINE

The most important prerequisite for economic development is the development and improvement of entrepreneurship as a special type of economic activity. Entrepreneurship is one of the most important factors of economic development on the basis of innovative type of economic growth, which is based on entrepreneurial initiative in the field of scientific, technical and organizational and economic activities. Supporting the formation and development of small business in Ukraine is one of the defining priorities of public policy since the first years of economic reforms. The important role of small and medium enterprises in ensuring a competitive environment, flexibility of the national economy, employment and income of the population has gained wide recognition at all levels and found expression in the implementation of special state policy measures to support small business development in Ukraine.

Small business - entrepreneurial activity, formed at one's own risk, which does not contradict the current legislation, creates a small number of jobs. The purpose of creating a small business - to make a profit and / or self-realization. Small business is characterized by relatively small size, limited number of people, limited capital turnover, local area of operations and a specific area of work [1; 3]. It plays a significant role in providing employment for most developed and developing countries (in the US, almost a third of jobs are in companies with less than 100 employees), to some extent provides market saturation with consumer goods and services, weakens monopolies, competition , structural adjustment of the economy, is a means of personal success and actively forms the middle class. Small business is an important source of innovation, and his inventions include airplanes, helicopters, personal computers, aerosols, and more.

In recent years, Ukraine has been actively developing the small business sector,

growing its share in the national economy. Ukraine's integration into the world community requires a radically new look at the role of small business in solving the problem of improving people's well-being [2; 4]. Small and medium-sized businesses play a key role in Ukraine’s economy, providing about 64% of value added, 81.5% of employees in businesses and 37% of tax revenues.

The introduction of restrictive measures to prevent the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2 in Ukraine has led to significant negative consequences for business due to partial or complete cessation of operations, complicated logistics, reduced demand and destruction of supply chains [5].

In order to implement during 2020-2022 a comprehensive system of new opportunities for stabilization and sustainable development of Ukraine's economy and increase employment by maintaining existing and stimulating the creation of new highly productive jobs with decent working conditions by the Cabinet of Ministers of Ukraine from 27.05.2020 № 534 approved the State Program stimulating the economy to overcome the negative effects caused by restrictive measures to prevent the occurrence and spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2, for 2020 - 2022 [2; 5].

In Ukraine, small and medium-sized businesses provide 79% of jobs. Among all Ukrainian enterprises, small and medium business accounts for 99.8%. Such information is disseminated by the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. By comparison, in Germany, small and medium-sized businesses account for 99.7% of all businesses. That is, in Ukraine now even higher figure. Ukrainian small and medium-sized businesses also generate 59% of value added, which is also higher than in Poland and Germany. In Germany, small and medium-sized businesses provide the state with more than half of GDP [4; 7]. According to the UN, in general, small and medium-sized enterprises employ 50% of the world's working population and produce from 30 to 60% of the national product, depending on the country. Another important indicator is the share of exports. More than 98% of German small and medium-sized enterprises export their products abroad. In Ukraine, the share of total exports in the structure of GDP is 16%. Now we need to focus on the qualitative component of development, and it depends, first of all, on how the state will affect lending rates for business. There are three models of small business development: slow

expansion of business activity; rapid development of small businesses and their transformation into medium and then large companies; maintaining the scale of activity at the achieved level.

At present, even in countries with developed market economies, the role of small businesses is growing, although their resilience is relatively low. With the growth of the number of small enterprises, developed infrastructure and government support, small business is an important factor in solving economic and social problems [1; 5]. As a rule, the development of small business is a condition for solving specific problems (Table 1).

Table 1

List of problems solved by small business development

	The essence of the problem
1	- Formation of competitive market relations that contribute to better meeting the needs of the population and society;
2	- improving the quality of goods, works and services. Striving to meet consumer demand, small business helps to improve the quality of goods, works, services and service culture;
3	- bringing the production of goods and services closer to specific consumers;
4	- promoting economic restructuring. Small business gives the economy flexibility, mobility;
5	- involvement of personal funds of the population for the development of production;
6	- creation of additional jobs, reduction of unemployment;
7	- promoting the disclosure of people's talent, the development of various types of crafts;
8	- formation of the social layer of owners, entrepreneurs;
9	- intensification of scientific and technological progress;
10	- development and use of local sources of raw materials and waste from large industries;
11	- liberation of the state from unprofitable enterprises at the expense of their lease and redemption.

Source: [4; 8]

Compared to last year, small businesses in Ukraine have found it more difficult to work. Thus, 38.4% of respondents were dissatisfied with the current state of affairs in business, while 31.6% of entrepreneurs are quite satisfied with the situation. For comparison, last year positive sentiment prevailed - 45% were satisfied against 26% were negative. Also,

according to the survey, a negative assessment of the dynamics of business development over the past 6 months prevails - 44.4% vs. 30.1% [2; 7]. According to official statistics, there are 250,000 small enterprises in Ukraine, employing almost 2 million people. The main directions of further development of small business in Ukraine in the near future are: the formation of an appropriate legal framework conducive to the development of small business; improvement of financial and credit support; providing material, technical and innovative conditions for the development of small enterprises; information and staffing of business; stimulation of foreign economic activity of small and medium enterprises [1; 6]. Currently, the most pressing issues are the development of new and improvement of existing approaches to property and forms of its protection; creation of more favorable tax, investment, innovation and price regimes for small businesses; streamlining the mechanism of state regulation and control of entrepreneurial activity.

Thus, today, at the state level, it is necessary to support small business, in particular by creating an appropriate legal framework, to create financial and credit and logistical support, scientific and methodological, information and consulting and staffing of small business. Excessive tax pressures are among the main factors hindering the development of small and medium enterprises in Ukraine; weak starting material and technical base; low productivity; lack of experience and knowledge of those who start their own business; underdeveloped infrastructure needed to support and develop small business; insufficient level of awareness of small businesses about potential partners and competitors.

References

1. Bonet H. Deiaki aspekty ekonomichnoi polityky i pravovoho rehuliuvannia u sferi maloho biznesu. 2001. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/189/1/xomko%20posib.pdf

2. Hrebennykov P. Mykroэkonomyka. (obshch. red. Tarasevycha L.). 1996. 352 s.

3. Dornbush R., Fysher S. Makroэkonomyka. Per. s anhl. YNFRA. 1997. 784 s.

4. Tomashuk I. Features of formation and use of innovative potential of rural territories of Ukraine. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 46. Vol. 2. P. 27-42.

5. Metelytsia V., Koval N., Tomashuk I. Analysis of the budgetary planning organization in Ukraine. *The scientific heritage*. 2020. № 46. Vol. 8. P. 100-110.

Харатова Ольга
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Юрій Ігорович,
доктор економічних наук,
Університет державної фіскальної служби
України

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГОТОВОЮ ПРОДУКЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ФІРМА ДАРНИЦЯ»

Випуск та реалізація готової продукції є важливим аспектом формування фінансового результату підприємства, оскільки збільшення ринків збуту, допомагають досягти максимального рівня прибутку.

Розвиток фармацевтичної галузі та фармацевтичного ринку в Україні має важливе значення не лише для економічних, а й для соціальних і навіть політичних аспектів життєдіяльності українського суспільства, тим більше у звязку з поширенням коронавірусної хвороби COVID-19.

Приватне акціонерне товариство «Фармацевтична фірма Дарниця» є одним з найбільших підприємств з виробництва лікарських засобів, яке здійснює їх експорт більш, ніж у 20 країн світу (Китай, Індія, Італія, Німеччина, Гонконг тощо) [1].

На ПрАТ «Фармацевтична фірма Дарниця» одиницею бухгалтерського обліку запасів є окрема номенклатура запасу.

Запаси обліковуються за групами виробничі запаси, малоцінні та швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, напівфабрикати, готова продукція, товари.

Вартість готової продукції та незавершеного виробництва включає вартість сировини, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати та відповідні виробничі накладні витрати, розподілені на підставі нормальної виробничої потужності.

Виробництво здійснюється у відповідності з вимогами GMP, правилами та нормами безпеки праці, а також санітарно-гігієнічними вимогами до виробництва фармацевтичних препаратів.

Цех по виробництву твердих лікарських форм дозволяє виробляти таблетки покриті оболочкою, препарати в желатинових капсулах, порошки. Загальні виробничі потужності складають більше 4 млрд.одиниць в рік.

Виробнича ділянка антибіотиків макролідного ряду виділена в окремому приміщенні, виробничі потужності дозволяють здійснювати випуск більше 300 млн. ампул в рік, на участку можуть працювати з ампулами об'ємом 1мл, 2мл, 5мл, 10мл та 20мл.

Особливістю ампульного виробництва є повністю автоматизована система виготовлення розчинів, яка дозволяє виключити ризик помилки оператора (людський фактор) під час здійснення критично важливих етапів технологічного процесу,включаючи приготування розчинів для ін'єкцій, а також підготовчі операції, такі як очистка та стерилізація системи.

Така технологія виробництва інфузійних розчинів забезпечує контроль герметичності та гарантує стерильність шляхом застосування режиму стерилізації, що відповідає вимогам Європейських держав.

Такі галузеві особливості мають враховуватися при формуванні обліково-аналітичного забезпечення підприємства та буде слугувати для прийняття поточних управлінських рішень, що дасть можливість розраховувати прогнозні значення показників та визначати напрями управління запасами та витратами виробництва.

Формування обліково-аналітичної системи ПрАТ «Фармацевтична фірма Дарниця» необхідно розробляти на підставі базових документів, що регулюють методику ведення обліку виробництва лікарської продукції, регістрів аналітичного та синтетичного обліку, бухгалтерської, податкової та статистичної звітності та обов'язково Положення про облікову політику.

Основними принципами побудови обліково-аналітичного забезпеченого підприємства є центри відповідальності (калькулювання), які є головними суб'єктами планування, облік витрат і собівартості продукції; така розстановка акцентів дасть змогу керівництву підприємств здійснювати управління центрами відповідальності і контроль їх продуктивності, чітке розмежування постійних і змінних витрат у кожному окремому центрі калькулювання.

Важливою складовою обліково-аналітичного забезпечення виробництва лікарських засобів є інформація про витрати виробництва, особливо з урахуванням специфіки їх виготовлення. Тобто, завданнями такої системи будуть визначення концепції виробництва та управління, облік та аналізу господарських процесів, розподіл витрат, управління витратами за допомогою нормативного обліку витрат і гнучкого планування.

Отже, в сучасних умовах господарювання підприємства прагнуть до підвищення рівня ефективності своєї діяльності та розширення ринків збуту, все це можливо за умови формування якісної та обліково-аналітичної системи, що дасть змогу здійснювати аналіз оцінювання ефективності виробництва того, чи іншого лікарського засобу та розширення експорту продукції на світові ринки.

Список використаних джерел:

1.Офіційний сайт ПрАТ «Фармацевтична фірма Дарниця». URL:https://www.darnitsa.ua/ru/company (дата звернення 05.11.2021).

Химорода Ольга,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Науковий керівник:
Паянок Т.М.,
доцент, канд. екон. наук, завідувач кафедри управлінського
обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТРАТЕГІЧНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічне бюджетування виступає об'єднуючою ланкою інструментів обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства. Важливою умовою ефективної організації фінансового менеджменту підприємства є планування і використання стратегічної інформації. Вона набуває пріоритетної ролі в кожному інструментові обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства. В процесі стратегічного бюджетування вона об'єднує в єдине ціле: на основі стратегічного аналізу та обліку стратегічних витрат формується система цільових збалансованих показників, що вбудовується в систему стратегічних бюджетів, управління якими дозволяє підвищувати ефективність стратегічних управлінських рішень.

Дослідженням сутності та особливостей стратегічного бюджетування, методів та інструментів моделювання в системі фінансового менеджменту підприємства займалися провідні вітчизняні вчені, як Т.Г. Бень [1], Н.В. Бугас [2], Т.М. Паянок, А.М. Савченко [3], Л.В. Титенко [4], А.Ю. Харко [5] та інші.

Підвищення ефективності використання зазначених інструментів обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства пов'язане також із необхідністю впровадження інформаційних технологій, що надаватиме адекватну

формалізацію процесу обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства загалом. На рис. 1 відображено взаємозв'язок інструментів обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства.

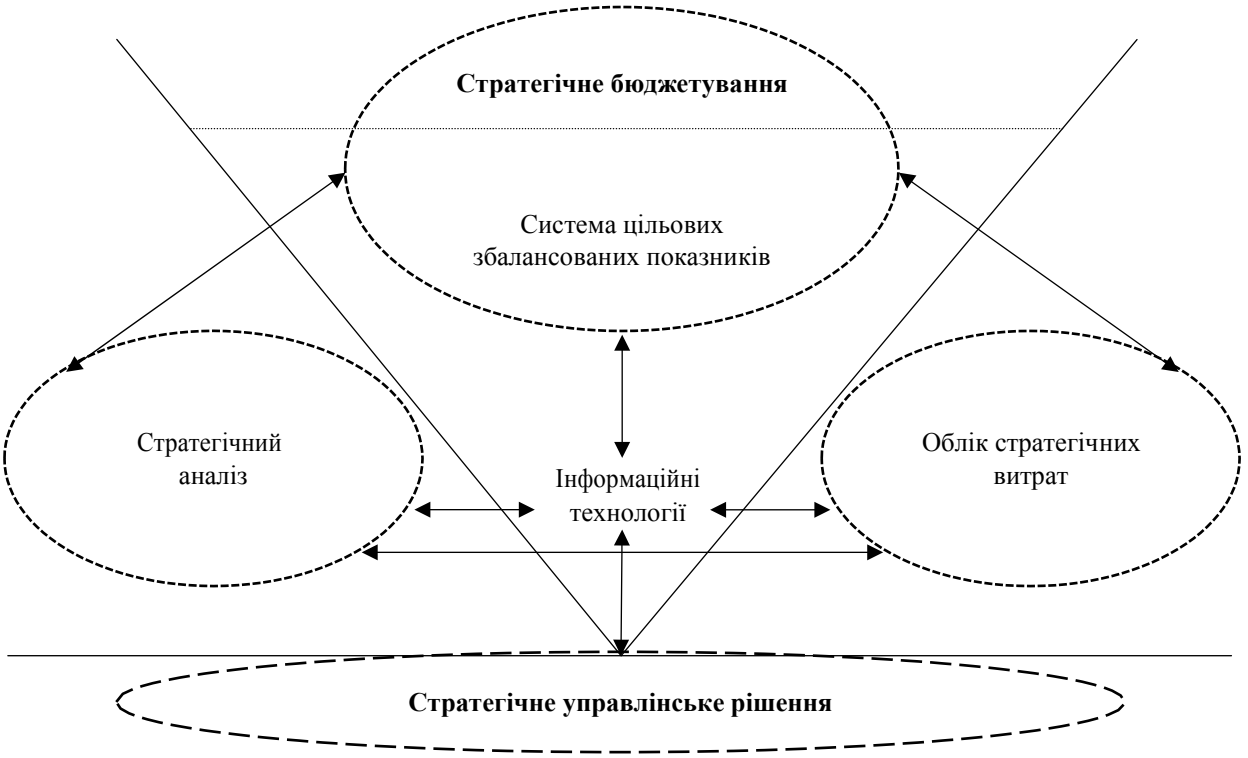

Рис. 1. Місце стратегічного бюджетування в системі інструментів обліково-аналітичного забезпечення фінансового менеджменту підприємства

Джерело: побудовано і вдосконалено на основі [1].

Стратегічне бюджетування надає змогу в режимі онлайн володіти вичерпною фінансовою інформацією щодо руху грошових коштів у розрізі підрозділів та кошторисів. Це, у свою чергу, надає можливості здійснювати контроль використання коштів, складання плану доходів та витрат на довгострокову перспективу. Для формування, коригування та досягнення показників бюджетного планування необхідно володіти інформацією, яка формується елементами стратегічного управлінського обліку. Окрім того, бюджетування забезпечує зворотній зв'язок з результатами діяльності, попереджає помилки, дозволяє своєчасно виявити відхилення від заданого стратегічного напрямку. Процес отримання нової інформації за допомогою стратегічного бюджетування відображено на рис. 2.

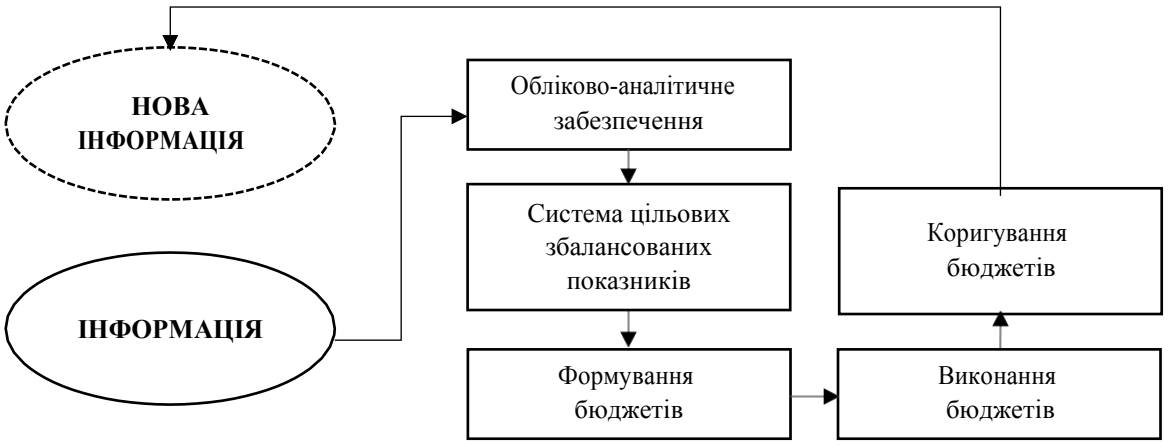

Рис. 2. Модель процесу стратегічного бюджетування

Джерело: побудовано і вдосконалено на основі [2].

Головним завданням бюджетування за умов орієнтації на довгострокову перспективу є надання керівництву підприємства та його підрозділам необхідної інформації (у тому числі стратегічної) для прийняття управлінських рішень щодо: визначення необхідного обсягу матеріальних та фінансових ресурсів підприємства, джерел їх формування та напрямів ефективного використання; розробки фінансово-економічної стратегії підприємства, яка б забезпечувала б його стабільний розвиток; розробки принципів та механізмів управлінської діяльності; контролю та коригування фінансово-господарської діяльності підприємства та його підрозділів.

Перш ніж здійснювати стратегічне бюджетування діяльності на конкретному підприємстві, необхідно знайти ту сферу планування та управління, яка є ключовою. Безумовно, будь-яке бізнес-планування має на меті пов’язати всі етапи господарювання, але вкрай рідко можна визначити на підприємстві повністю збалансовану методику бюджетного планування. Як правило, нормативна та регламентна документація підприємства є інструментом підтримки ідеї планування повного обороту засобів – від закупівлі основних засобів, сировини до виробництва та реалізації продукції. При цьому система планів та звітів передбачає охоплення процесів від планування виробництва до формування вихідних прогнозних бухгалтерських звітів. Такі бізнес-плани є сучасним невід’ємним атрибутом як процесу кредитування, так і процесу прийняття корпоративних рішень. Принципово важливим аспектом при здійснення стратегічного бюджетування є визначення тієї стратегічної інформації, яка необхідна для організації ефективного стратегічного управлінського обліку на підприємстві.

Класичний процес бюджетування супроводжується інтенсивним інформаційним обміном та включає етапи: планування, контроль виконання планів, аналіз, коригування планів. У відповідність до цього рух стратегічної інформації в системі стратегічного бюджетування можна розділити на три безперервних процеси: накопичення стратегічної інформації, її аналіз та використання (рис. 3).

ПРОЦЕСИ СТРАТЕГІЧНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ

Накопичення стратегічної інформації	→	**Аналіз** стратегічної інформації	→	**Використання** стратегічної інформації
Найважливіші компоненти процесів:				
1. Джерела отримання інформації. 2. Виконавці облікового процесу. 3. Відповідальні за достовірність інформації. 4. Види управлінської звітності. 5. Формування системи показників.		1. Методи групування стратегічної інформації. 2. Аналіз та оцінка стратегічної інформації. 3. Відбір показників для індикативного планування. 4. Обсяг наданої інформації за центрами відповідальності.		1. Коло споживачів управлінської звітності. 2. Відповідальні за розробку бюджетних планів. 3. Розробка форм та аналітики. 4. Розробка схему взаємодії між усіма учасниками системи.

Рис. 3. Етапи руху інформаційного потоку в процесі стратегічного бюджетування

Джерело: побудовано і вдосконалено на основі [2].

Етап накопичення стратегічної інформації – співвідношення даних із визначеними цілями на рівні кожного підрозділу та функціонального елементу. На цьому етапі діагностуються існуючі інформаційні ресурси підприємства, здійснюється оцінка даних, тестуються масиви отриманої інформації на предмет їх своєчасного оновлення, здійснюється опитування ключових співробітників з метою визначення інформаційної потреби. *Етап аналізу стратегічної інформації* спрямований на структуризацію накопичених даних, визначення рівнів доступу до неї, усунення надлишкової звітності, мінімізацію часових витрат праці на накопичення інформації. Підсумком аналітичної роботи виступають рекомендації до формування карт відповідності існуючих звітів нагальним потребам компанії. Даний етап вважається завершеним, якщо в результаті його здійснення отримано конкретні планові показники. *Етап використання стратегічної інформації* пов’язаний безпосередньо з процесом розробки бюджетів на стратегічну перспективу, з визначенням кола осіб, на які покладається відповідальність за використання та розрахунок показників бюджету.

Таким чином, формування бюджетного процесу більш ефективно здійснюється на тих підприємствах, які орієнтовані на стратегію та формування інформації стратегічного характеру. Відсутність такої орієнтації створює великі розриви між стратегічною політикою підприємства та результатами управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бень Т.Г. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств. *Фінанси України*, 2015. № 7. С. 48-55.

2. Бугас Н.В. Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами. *Бізнес Інформ*, 2012. № 5. С. 190-193.

3. Паянок Т.М., Савченко А.М., Морозюк А.М. Загальна оцінка фінансового стану підприємства: теоретичні та практичні підходи. *Економіка та держава*, 2020. № 12. С. 88–94.

4. Титенко Л.В. Напрями формування концептуальної моделі обліково-аналітичного забезпечення системи стратегічного управління. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*, 2017. № 28 С. 234-238.

5. Харко А.Ю. Бюджетування у процесі управління фінансовою діяльністю підприємства. *Фінанси України*, 2005. № 9. С. 87-91

Циганкова Софія,
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
док. екон. наук, доцент,
професор кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ЕТАПИ АНАЛІЗУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасна вітчизняна практика бізнес-процесів з кожним днем стрімко розширюється та вимагає обґрунтованого аналізу щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Бізнес-процеси підприємства повинні складати єдину цілісну систему, що спрямована на отримання прибутку, задоволення потреб споживачів, створення споживчої цінності виготовленого товару.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів бізнес-процесів на підприємстві присвятили значну кількість науково-дослідних робіт зарубіжні та вітчизняні вчені. Серед них – Корзаченко О.В. [1], Костіна О.М. [2] та Кравченко М.О. [3].

Метою дослідження є аналіз теоретичних засад бізнес-процесів, виділення основних проблем та можливих шляхів покращення бізнес-процесів.

Бізнес-процес являє собою сукупність бізнес-операцій, яка є структурованою послідовністю дій з виконання певного виду діяльності на всіх етапах життєвого циклу предмета діяльності [1, С. 64].

При здійсненні управління бізнес-процесами важливо здійснювати оцінку та аналіз проведених бізнес-операцій. Він зазвичай проводиться у декілька етапів (рис 1).

Рис. 1. Етапи оцінки управління бізнес-процесами підприємства

Джерело: побудовано автором за даними [2, С. 297].

Алгоритм оцінювання управління бізнес-процесами підприємства включає шість етапів. На першому здійснюється системна діагностика бізнес-системи. Потім отримуються якісні та кількісні показники ефективності управління, що наведені на рис. 2.

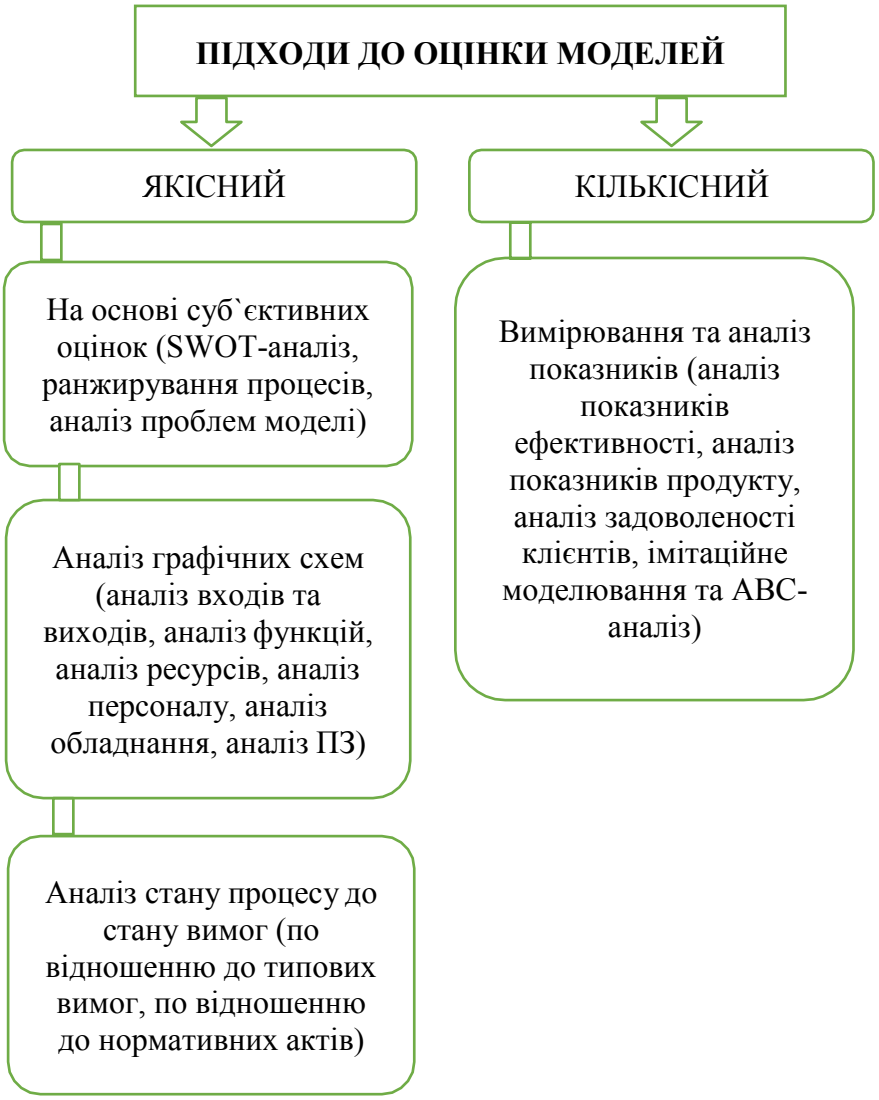

Рис. 2. Підходи до оцінки бізнес-моделей

Джерело: побудовано автором за даними [1, С. 67].

Після цього визначаються проблемні місця та аналізується потенційна можливість підприємства вдосконалити діяльність за наявних ресурсів. На даних етапах використовуються інструменти аналізу. Корзаченко О.В. пропонує

наступні інструменти, що дозволяють прийняти раціональні управлінські рішення щодо моделювання та вдосконалення бізнес-процесів :

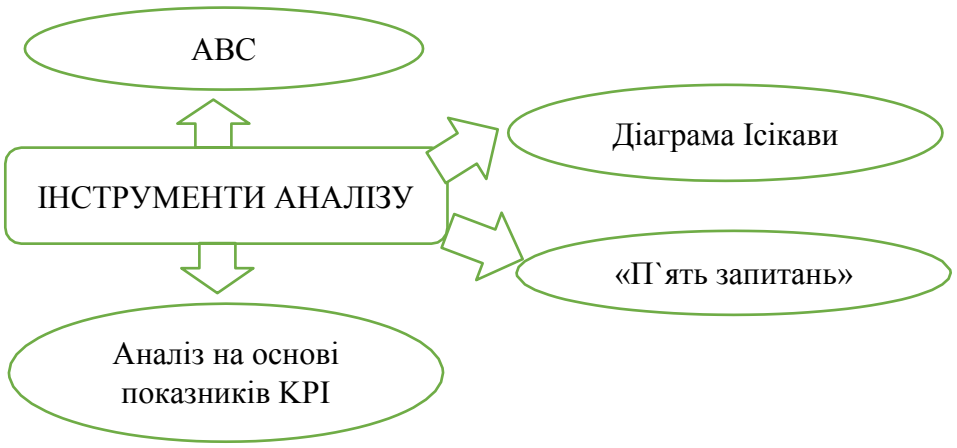

Рис. 3. Інструменти аналізу

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Використання інструментів аналізу є найважливішою складовою у оцінці бізнес-процесів на підприємстві. За допомогою інструментів аналізу можна оцінити стан справ на початковому етапі, визначити процеси, які потребують удосконалення, розробити прогноз або тренд розвитку бізнес-процесу, порівняти рівень показників, оцінити результат від вже реалізованих заходів по удосконаленню бізнес-процесів.

Проведення аналізу бізнес-процесів на підприємстві дає можливість виявити слабкі сторони бізнес-моделі та розробити заходи щодо покращення ефективності бізнес-процесів на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Корзаченко О.В. Оптимізація бізнес-процесів українських підприємств: проблеми та перспективи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. Випуск 3. С. 64 – 69

2. Костіна О. М. Діагностика та управління бізнес-процесами у контексті антикризового управління підприємством. Економічний науково-практичний журнал «Економіка і суспільство». 2017. № 10. С. 287- 297

3. Кравченко М.О. Аналіз підходів до бізнес-моделювання стартап проектів. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/12345678 9/22553/1/2017 -11_2-13.pdf. (дата звернення: 12.05.2019р.).

Чемерис Таїсія,
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної
служби України

ЗАСТОСУВАННЯ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

XXI століття - епоха цифрових змін, перебудови та модернізації виробництва, зростання швидкості технологічних інновацій, вдосконалення логістики та переоцінки споживання. У сучасних реаліях бізнесу все складніше застосовувати стандартизовані методи прийняття рішень, які здебільшого втратили свою актуальність або не дають можливості врахувати вплив усіх факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Сьогодні менеджери повинні більш швидко, прагматично та ефективно здійснювати свою найголовнішу функцію – приймати управлінські рішення, базуючись на значному обсязі інформації, враховуючи стан економічної, політичної ситуації не тільки на мікро-, а й на макрорівні. Саме в даному аспекті значно зростає роль аналітичної роботи в діяльності менеджерів.

У своїй книзі «Бізнес-аналіз» Дебра Пол, Дональд Йєтс та Джеймс Кадл зазначають, що незважаючи на розуміння організаціями переваг, які бізнес-аналіз здатний надати, до сих пір немає чіткого визначення його меж, що породжує дискусії, адже дисципліна бізнес-аналізу знаходиться на стадії формування [1].

Довідником (Business Analysis Body of Knowledge) було визначено, що бізнес-аналіз є набором завдань та методик, що використовується з метою забезпечити розуміння зацікавленими сторонами структури, правил та роботи підприємства й запропонувати рішення, які дозволять підприємству досягти поставлених цілей [2, с.

3].

Бізнес-аналіз підприємства – це комплексне вивчення його діяльності, що дозволяє дати їй об'єктивну оцінку, виявити закономірності і тенденції розвитку, визначити завдання, що стоять перед ним, розкрити резерви бізнесу і недоліки в його роботі.

Щоб виконувати аналіз стратегії, кредитному аналітику доведеться оцінити стратегію підприємства, визначити, наскільки підприємство має компетентність, потрібну для виконання поставленої стратегії, і визнати ключові ризики, яких фірмі доведеться остерегтися.

Стратегічний план має бути інструментом встановлення, документального оформлення та впровадження у поточну діяльність елементів стратегії підприємства. На етапі проведення аналізу бізнес-стратегії аналітик повинен ретельно вивчити бізнес-план та проаналізувати, як підприємство поведе себе у майбутньому.

Традиційно бізнес-план розглядається як інструмент залучення необхідних для реалізації проекту фінансових ресурсів. Зовнішні інвестори та кредитори ніколи не вкладатимуть гроші в бізнес, якщо не ознайомляться з ретельно підготовленим бізнес-планом. Такий план має переконати потенційних інвесторів та кредиторів у тому, що підприємницький проект має чітко визначену стратегію успіху та заслуговує на фінансову підтримку.

Бізнес-план – це письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації, охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним.

Бізнес-план дає змогу вирішувати цілу низку завдань, але основними з них є такі:

- обґрунтування економічної доцільності напрямків розвитку фірми;

- розрахунок очікуваних фінансових результатів діяльності, насамперед обсягів продажів, прибутків на капітал;

- визначення джерела фінансування реалізації обраної стратегії, тобто засоби концентрування фінансових ресурсів;

- добір робітників, які спроможні реалізувати цей план [3, с. 258].

Г. Ліференко пропонує структуру бізнес-аналізу, що відображає логічну структуру бізнес-аналізу компанії, що займається виробничо-господарською діяльністю (Рис. 1).

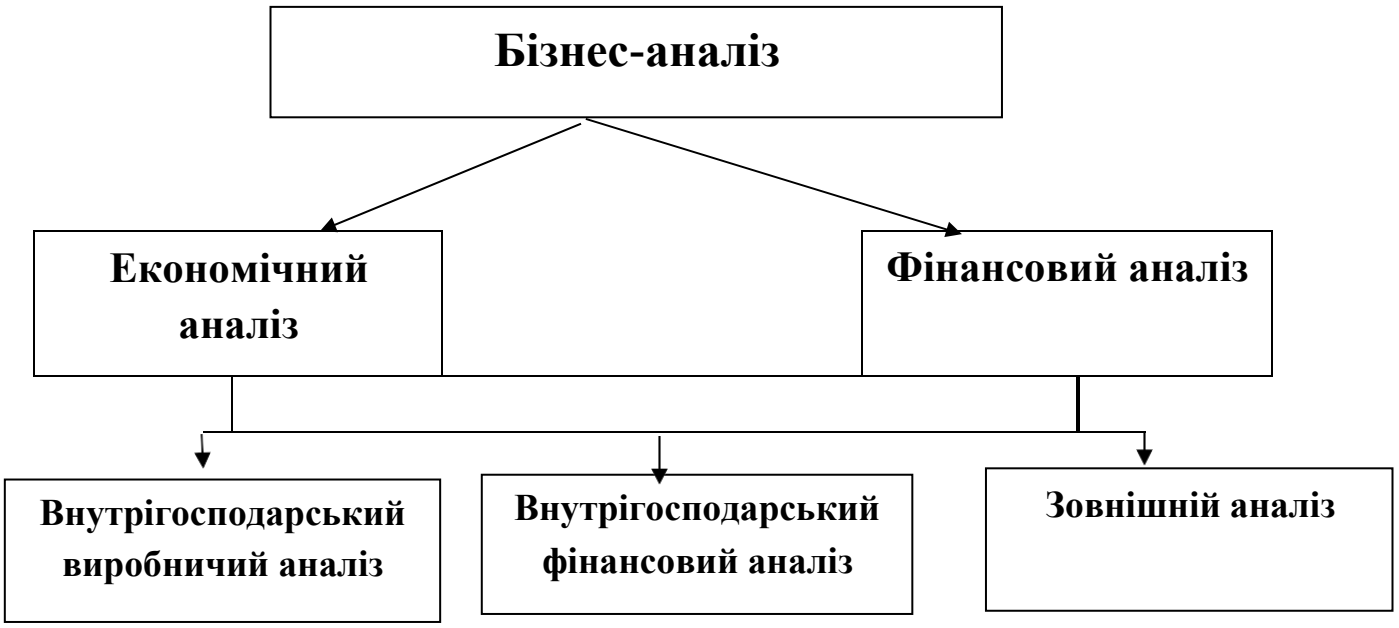

Рис. 1 Основні складники бізнес-аналізу [4]

Таким чином, бізнес-аналіз, стратегічне планування та бізнес-планування є взаємопов'язаними етапами управлінської діяльності, необхідними для досягнення абсолютної ефективності в кожній компанії. Грамотна розробка яких дозволить уникнути фундаментальних помилок і допоможе прийняти рішення про доцільність інвестицій, про планування перспектив, про раціональної транспортної системи та використанні ресурсів компанії і про успіх фірми в цілому.

Список використаних джерел

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide) Version 2.0. International Institute of Business Analysis, Toronto, Ontario, Canada, 2009. 254 p.

2. К. Й. Пугачевська, Т. С. Плют Й. Значення бізнес-планування як чинника господарської діяльності в ринковій економіці. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.1. С. 256–259.

3. James, Cadle, Debra, Paul, Donald, Yeates (2010). Business Analysis. Second Edition. BCS The Chartered Institute for IT., 2010. 273 p.

4. Ліференко Г. Н. Фінансовий аналіз підприемства: Учбовий посібник М. : Видання «Екзамен», 2015. 160 с.

Шепшинська Вікторія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

ПРОБЛЕМА ОБРАННЯ ВАЛЮТИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Вітчизняні правила ведення бухгалтерського обліку не передбачають вибору валюти обліку. Згідно зі ст. 5 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»[1] такою валютою може виступати тільки гривня. Але оскільки «управлінський облік – процес підготовки інформації, необхідної керівництву для потреб внутрішнього менеджменту поточної виробничої діяльності підприємства» [2, с. 55], то при виборі валюти управлінського обліку керівництво компанії вільне самостійно визначати й обирати її.

Валюта управлінського обліку - це та валюта, в якій ведеться облік і планування всієї діяльності підприємства: собівартості товарів; розрахунків з контрагентами і підзвітними особами; грошових коштів; оборотів і прибутку від продажів; витрат. [3]

Вибрати валюту для ведення управлінського обліку, щоб з найменшими спотвореннями відображати вартість активів і зобов'язань компанії, в умовах мінливого валютного ринку досить складно. Події на фінансовому ринку України у зв’язку з загостренням політичної та воєнної ситуації суттєво підірвали віру бізнесу в надійність гривні, а фінансова криза 2008 року – в надійність долара.

Гривня як валюта управлінського обліку має ряд переваг, до яких можна віднести уніфікацію для всіх видів обліку, тобто в такий спосіб офіційний

бухгалтерський облік наближається до реального відображення діяльності підприємства; ідеально підходить для підприємств, чия діяльність не пов'язана із зовнішньоекономічною; добре підходить підприємствам, що працюють з кінцевим споживачем (роздрібна торгівля, послуги). Але все ж в умовах інтеграції і нестійкості ринків ризиковано використовувати неконвертовану валюту для оцінки бізнесу; нерепрезентативною буде оцінка активів і фінансовий результат для іноземного інвестора.

Долар як валюта управлінського обліку компенсує недоліки гривні і ідеально підходить для підприємства, що формує ціни в доларах; зручний для підприємства, що веде експортно-імпортну діяльність, зручний іноземному інвестору для оцінки бізнесу; часто є реальним платіжним засобом всередині країни. Недоліком є трудомісткість переведення гривневих витрат, доходів, активів і зобов'язань в долар [4, с. 23].

Останні, і, мабуть, найбільш цінні, міркування можна отримати з Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів». Стандарт вводить поняття функціональної валюти – валюти, що використовується в основній економічному середовищі, в якій підприємство здійснює свою діяльність.

При визначенні своєї функціональної валюти (валюти управлінського обліку) підприємство повинно враховувати в першу чергу валюту, яка найбільше впливає на ціни товарів і послуг (часто це валюта, в якій встановлені ціни і проводяться розрахунки за продаж товарів і послуг його виробництва); валюту, яка в основному визначає витрати на оплату праці, матеріали та інші витрати, пов'язані з наданням товарів і послуг підприємства [5].

Наприклад, більшість українських туроператорів продають свої тури в доларах / євро, використовуючи для оплати гривні за внутрішнім курсом компанії. А практично всі роздрібні магазини торгують за гривні. Таким чином, туроператори будуть вести облік в доларах, а продавці магазинів – в гривнях.

Для кожної валюти необхідно регулярно вносити її поточний курс. Цей курс буде використовуватися при обліку діяльності підприємства. Особливо важливо вчасно і правильно вносити курс валюти управлінського обліку, якщо вона не збігається з валютою регламентованого обліку, тобто з національною валютою [3].

Управлінський облік – частина системи фінансового управління, тому вибір валюти управлінського обліку веде до перебудови інших її складових, а саме – валюти бюджетів (в першу чергу бюджету доходів і витрат), валюти 85 нормативів, за якими контролюється рівень досягнення оперативних і стратегічних цілей. Міжнародні принципи і стандарти обліку вимагають враховувати активи відповідно до принципу консервативної оцінки вартості. В умовах, коли реальні активи (основні засоби, запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти) дійсно виражаються або максимально точно оцінюються валютою, відмінної від облікової, балансова оцінка вартості підприємства може бути істотно викривлена.

Список використаної літератури

1. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність від 16.07.1999 № 996-XIV

2. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку:– 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 535 с. (Гриф МОН, лист № 14/18.2- 1606 від 09.07.2009 р.)

3. Ведення управлінського обліку в різних валютах. Управлінський облік валютних операцій. Що таке валюта регламентованого обліку. URL: https://promouvelka.ru/uk/vedenie-upravlencheskogo-ucheta-v-raznyh-valyutah-upravlencheskii-uchet/ (дата звернення 10.11.2021)

4. Геращенко А. Валютний патріотизм. – &.ФИНАНСИСТ. -4 (квітень) 2008. с. 22-27. URL: www.companion.ua (дата звернення 10.11.2021)

5. МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua (дата звернення 10.11.2021)

Яцина П.О.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики,
Університет державної фіскальної служби
України

БІЗНЕС-ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Моделювання бізнес-процесів в умовах модернізації економіки та управління – це актуальний напрямок, який сприяє оптимізації процесів діяльності підприємства та підвищенню ефективності бізнесу. Сучасні підприємства за умов постійної конкуренції, ускладнення виробничо-технічної та організаційно-економічної систем змушені постійно займатися вдосконаленням своєї діяльності. Це потребує розвитку нових технологій та методів ведення бізнесу, підвищення якості кінцевих результатів та, звичайно ж, впровадження нових, більш ефективних методів управління та організації підприємств.

Незважаючи на те, що для бізнес-процесів розроблені методи проектування, аналізу, оцінки, інструменти опису та інформаційно-технологічної підтримки підприємства досі не можуть забезпечити ефективну реалізацію всього спектру бізнес-процесів. Основна причина цього явища криється у відсутності моделі підприємства в цілому та окремих процесів. Актуальність дослідження полягає у необхідності впровадження на сучасних підприємствах структурно-якісної оптимізації бізнес-процесів для підвищення ефективності діяльності підприємства та його успішного розвитку.

Дослідженням проблем бізнес аналізу в управління діяльністю підприємства займалися наступні науковці: Арьєв С.А., Дерій, В. А., Гуменна-Дерій, М. В., Дем’янюк І.В., Ольшанський О. В., Чорнобай Л.І. т а інші.

Мета полягає у дослідженні сутності бізнес-процесів в управлінні діяльністю підприємства.

В основі діяльності будь-якої організації чи підприємства лежать її бізнес-процеси, що визначаються цілями та завданнями організації. Процеси забезпечують реалізацію всієї діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом товарів та/або послуг, які підприємство або виробляє, або продає та постачає, або робить усе це разом. Для кожного виду робіт, що входять до загального процесу господарської діяльності, визначено тимчасові характеристики, що визначають його місце у загальній послідовності робіт, умови початку та час виконання.

Бізнес-процес – це процес відображення суб’єктивного бачення робочого процесу у вигляді формальної моделі, що складається із взаємопов’язаних операцій. Бізнес-процес – це набір різних дій. Спочатку використовуються ресурси, а потім створюється продукт, який є результатом дій, визначених технологіями чи інструкціями. Бізнес-процеси мають певні особливості та характеристики. Вони діють як усередині підрозділів підприємства, і між ними, і навіть між різними організаціями. У бізнес-процесу є зовнішні та внутрішні користувачі[1, с. 91].

Основним етапом організації підприємства є класифікація-процесів, які поділяються на чотири категорії.

Перша категорія, це основні бізнес-процеси орієнтовані на створення продуктів, вони забезпечують дохід.

Друга категорія – підтримка бізнес-процесів, вони забезпечують всі процеси, що відбуваються на підприємстві, тобто, ресурси та послуги.

Третя категорія – управлінські бізнес-процеси, до них належать функції управління бізнес-системою.

Четверта категорія – процеси розвитку бізнесу, тобто, це бізнес-процеси пов’язані з інноваціями[2, с. 137].

Аналіз бізнес-процесів допомагає проникнути в їхню глибоку суть. Він змінює парадигму мислення, перспективу оцінки всієї системи операцій, що призводить до створення доданої вартості, корисної споживачам. Це допомагає виявити операції, що вимагають оптимізації в першу чергу, а також розробити стратегії для усунення цих проблемних операцій, що зрештою, призводить до більшої прозорості управлінських рішень, підвищення ефективності бізнес-процесів, розширення можливостей їх новаторства та, як наслідок, підтримки конкурентоспроможності підприємства на сучасних внутрішніх та міжнародних ринках.

Характеризуючи бізнес-процес як об'єкт аналізу підприємства, зазначимо, що він є багатовимірним, суперечливим об'єктом пізнання, який перебуває в постійному русі та розвитку. Особливістю аналізу бізнес-процесу є те, що, з одного боку, він є засобом дослідження, а з іншого — об'єктом дослідження. У першому випадку аналіз є елементом систем оперативного, поточного та стратегічного управління підприємством як засіб оцінки основних і допоміжних процесів (досліджуваних і контрольованих підсистем) на підприємстві[3, с.345].

Кожен бізнес-процес підприємства - це єдність стабільності та зміни, позитивного та негативного, виходячи з законів діалектики, аналіз бізнес-процесів повинен проводитися за такими напрямками:

- Дослідження в єдиному бізнес-процесі його протиборчих сторін;
- Оцінка тенденцій з погляду прогрес в світі;
- Виявлення в досліджуваному процесі (управлінській проблемі) певної єдності протилежностей;
- Визначення переважаючого типу факторів, які сприяють прогресу або перешкоджають йому, рушійної сили прогресу;
- З'ясування сутності боротьби протиборчих тенденцій, ролі протиборчих сил у цій боротьбі. Дана методологія аналізу дозволить своєчасно виявити можливості для оптимізації бізнес-процесів. [4, с. 12].

Отже, бізнес-процес складається з сукупності активностей, між якими існує

причинний зв’язок. Бізнес-процес в управлінні підприємством дає змогу правильно з планувати діяльність підприємства, за допомогою категорій бізнес-процесів керівництво підприємства самостійно зможе вдосконалювати своє підприємство і прогнозувати його майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арьєв С.А. Бізнес-процеси підприємства: сутність та класифікація. *Формування ринкових відносин в Україні*. №12 (199). 2017. С. 89–93.

2. Стадник В. Бізнес-системи та бізнес-процеси сучасних підприємств: взаємозв’язок і взаємозалежність структур та ефективності. *Соціально-економічні проблеми і держава.* 2018. Вип. 1 (18). С. 137-148.

3. Дерій, В. А., Гуменна-Дерій, М. В. Управлінський облік і аналіз бізнес-процесів у підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2018. (2(40), 12–18.

4. О. В. Ольшанський, В. М. Селютін, Б. Вард Підвищення результативності бізнес-процесів на підприємстві. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послу*г : зб. наук. пр. у 2 ч. Ч. 1. Х. : ХДУХТ, 2017. Вип. 1 (25). С. 245–256.

Яцишина Каріна

здобувач першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти

Науковий керівник:

Мискін Ю.І.,

д.е.н., доцент, професор кафедри управлінського обліку,

бізнес-аналітики та статистики,

Університет державної фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах трансформації світової конкуренції не всі підприємства лишається на ринку, якщо бізнес-процеси яких не працюють не якісно та не ефективно. Тому для забезпечення підприємства зі стабільним прибутком та скороченими витрати стають необхідними для реалізації компетенції управління бізнес-процесами, тому дана проблема не втрачає актуальності і сьогодні.

Дослідження проблем управління бізнес-процесами підприємця займалися наступні науковці: Бобровська Н. В., Безгин К.С., В.В.Нетепчук, Костіна О.М., Тищенко А.Н., Ходаківський О. М. та інші.

Метою дослідження є розкриття сутності управління бізнес-процесами на підприємстві.

Управління бізнес-процесами – це ідентифікація, проектування, документування, впровадження, контроль та вдосконалення бізнес-процесів на підприємстві[1, с. 60].

Управління бізнес-процесами має системний підхід до управління, спрямований на підвищення ефективності діяльності організації. Такий підхід

дозволяє підприємству визначити свої процеси, організувати їх виконання, а також підвищити якість як результатів процесів, так і порядку їх виконання

До основних характеристик якості бізнес-процесів підприємства можна віднести:

1) результативність, він показує, як бізнес-потік трун відповідного терміну;

2) ефективність, даний процес показує, що можливо мінімізувати час і витрати;

3) адаптивність, даний процес полягає у вмінні реагувати на зміни навколишнього середовища;

4) очікування, цей процес показує, що протягом багатьох років можливо досягти високої якості за справедливою ціну [2, с. 79].

Ефективність бізнес-процесів підприємства слід визначати в цілому та порівнювати результати діяльності підприємства, а не лише економічні вигоди підприємства. Ефективність залежить від відповідних ринків, які, своєю чергою, впливають продажі, конкретність на ринку, середні ціни, виручку від продажу та загальний прибуток.

Система управління результативністю дозволить оцінити стратегічні цілі, а потім і ефективність усіх бізнес-процесів підприємства по відношенню до цілей, керуючи процесом їх досягнення. Посадова особа (власник процесу), яка підпорядковується вищому керівництву, відповідає за ефективність кожного бізнес-процесу. До його компетенції входить складання характеристик для оцінки ефективності бізнес-процесів, порівняння результатів із нормативними показниками, відповідальність за хід процесу та результати власної діяльності.

Вважаємо за необхідне розглянути алгоритм вибору показників для оцінки бізнес-процесів, який включає вісім послідовних етапів:

1. Ринок і конкуренти.

2. Визначення бажань покупців і встановлення стратегічних цілей діяльності.

3. Виділення та класифікація бізнес-процесів.
4. Регулювання бізнес-процесів.

5. Ідентифікація бізнес-процесів.

6. Визначення ключових характеристик бізнес-процесів.

7. Координація бізнес-процесів усіх функціональних підрозділів.

8. Вибір характеристик для оцінки ефективності бізнес-процесів [3].

При визначенні ефективності бізнес-процесів необхідно враховувати специфіку цієї діяльності, наприклад, її дуалістичний характер (на макроекономічному рівні – функція посередника з доставки продукції від виробника до споживача; на мікроекономічному рівні компанія вважається суб'єктом господарювання). Також доцільно звернути увагу до основні групи чинників, які впливають ефективність бізнес-процесів підприємства [3, з. 373].

Оцінка ефективності бізнес-процесів компанії передбачає комплексний аналіз діяльності компанії, що дозволяє управлінцю зрозуміти, наскільки ефективно вона працює на всіх етапах власного життєвого циклу.

Вибір методів поліпшення процесів для підприємства - складне завдання, тому потрібно виділити критерій, виходячи з якого можна обрати актуальний метод поліпшення процесу. Таким критерієм може бути життєвий цикл бізнес-процесу, що висуває особливі вимоги до методів поліпшення та визначає базові умови функціонування бізнес-процесів. Життєвий цикл бізнес-процесу включає такі етапи:

1. Визначення процесу – ідентифікація входів, виходів, ресурсів, взаємодія з іншими процесами, його регулювання та стандартизація.

2. Розробка процесу – адаптація процесу до вимог споживача.

3. Стабільна робота процесу.

4. Зниження ефективності процесу - зниження показників ефективності та результативності процесів через незадоволеність споживачів, що є причиною його

ліквідації, або радикальної трансформації.

5. Ліквідація чи реорганізація процесу – виникнення нового процесу, відсутність необхідності у процесі [4, с. 131].

Отже, управління бізнес-процесами — це системний підхід до управління, спрямований на вдосконалення діяльності організації та її процесів. Основна мета управління бізнес-процесами - привести процеси у відповідність до цілей організації. Кожен процес повинен бути налаштований таким чином, щоб результати процесу привели до досягнення бізнес-цілей.

Список використаних джерел

1. Ходаківський О. М. Управління бізнес-процесами підприємства. *Агросвіт*. 2017. № 22. С. 60–64.

2. В.В.Нетепчук. Управління бизнес-процесами: Навч. посібник. - Рівне: НУВГП, 2014. - 158 с.

3. Андерсен Б. Бізнес-процеси. Інструменти вдосконалення / наук. ред. Ю.П. Адлер. - М .: РІА «Стандарти та якість», 2003.- 272 с.

4. Бобровська Н. В. Управління бізнес-процесами підприємств аграрного сектора: пріоритетні напрями / Н. В. Бобровська // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку економіки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 14-15 березня 2018 року. –Львів : ЛНАУ, 2018. С. 373-375.

5. Костіна О.М. Діагностика та управління бізнес-процесами у контексті антикризового управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2017. №10. URL: http://economyandsociety.in.ua (дата звернення 15.11.2021)

Яцунь Юлія
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Мискін Ю.І,
д.е.н., доцент,
професор кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

ЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Для ефективного розвитку та діяльності підприємства необхідно вчасно та виважено приймати бізнес-рішення. Саме тому, важливу роль у процесі управління підприємством відіграє бізнес-аналітика та управлінський облік, які допомагають сформувати ефективну стратегію підприємства. Сучасні інструменти управлінського обліку на підприємстві надзвичайно різноманітні, їх застосування є важливим чинником прийняття управлінських рішень. Сьогодні все більше і більше впровадження бізнес аналізу та обліку на підприємстві стає важливим чинником функціонування його на ринку, особливо підприємства, орієнтовані на клієнта [1].

Питання облікового забезпечення управління належить до пріоритетних напрямів удосконалення системи бухгалтерського обліку. Передусім йдеться про чітку організацію управлінського обліку, спрямовану на формування багатоваріантної економічної інформації, значення якої підсилюється нестабільністю умов господарювання та невизначеністю середовища бізнесу [2].

Стратегічний управлінський облік став основним постачальником інформації в сучасному управлінні. Він зосереджується на інформації, пов’язаній із зовнішніми для фірми факторами, а також фінансовими та внутрішньофірмовими джерелами про хід господарських операцій та стан бізнес-процесів. В результаті фактичний аналіз відхилень перетворюється на аналіз можливостей і ризиків, а аналіз динаміки – на аналіз стратегічних розривів [3].

У сучасних умовах дані бухгалтерського обліку недостатньо забезпечують зростаючі інформаційні потреби підприємств. У зв'язку із цим приймаються спроби пошуку й упровадження такої системи, яка здатна відповісти на різні питання. У світовій практиці широко відома і успішно застосовується система управлінського обліку.

Управлінський облік – це передусім система збору та аналізу інформації про діяльність підприємства, яка повно й об'єктивно відображає результати його

господарських операцій і орієнтована на потреби керівництва та власників компанії.

Система управлінського обліку на підприємствах в сучасних умовах повинна виступати інформаційним фундаментом управління.

Управлінський облік на відміну від фінансового обліку – це частина управлінських інформаційних систем. Їхня мета полягає у тому, щоб забезпечити всі рівні управління необхідною для прийняття рішень інформацією. Найбільш складною функцією управлінського обліку є функція регулювання (прийняття управлінського рішення), яка пов'язана з вирішенням таких питань, як визначення основних цілей підприємства, формування асортименту виробленої продукції, цінової політики, інвестицій [2].

Традиційна структура бухгалтерії, форми сучасних облікових регістрів, система показників і способи їх узагальнення, терміни й форми їх уявлення не повною мірою відповідають цим вимогам. Серед облікових показників відсутні багато даних, які неможливо традиційно виміряти, але без яких важко налагодити ефективне управління сучасним виробництвом. Серед таких показників – фактор часу, рівень якості продукції, критерії ефективності виробництва, професіоналізм персоналу, зміна ринкової позиції підприємства, інформація про конкуруючі види продукції.

Крім того, традиційний бухгалтерський облік не володіє комфортністю – важливим елементом організації управління. Бухгалтерська фінансова

звітність незрозуміла непідготовленим користувачам, а більшість управлінського персоналу є саме такими користувачами.

Ще одна не менш важлива проблема існує в складності підбору фахівців і оцінки їх кваліфікації, оскільки на них лежить основна відповідальність за постановку й упровадження управлінського обліку на підприємстві.

Також слід відзначити, що суттєвим гальмом поширення управлінського обліку в країні залишається відсутність методичних і практичних рекомендацій. В Україні переорієнтація обліку з контрольних на управлінські функції проводиться повільно. На разі у більшості вітчизняних компаній управлінський облік ще не є комплексною системою збору, інтерпретації й аналізу інформації для прийняття рішень через відсутність саме методичної бази її формулювання [2].

Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств має зростаюче значення у сучасних економічних умовах. Ефективне управління будь-яким підприємством тісно залежить від правильного прийняття рішень, що в свою чергу відбувається завдяки управлінському обліку. У будь-якому випадку усі успішні процеси управління повинні здійснюватися грамотно, структуровано та починатися із визначення правильної інформаційної стратегії, що є похідною від основної стратегії підприємства. В будь-якому випадку без ефективного обліку у сучасних підприємств на ринку немає майбутнього.

Список використаних джерел

1. Дінець М., Сардак С.Е. Бізнес-аналіз в управлінні підприємством 2020. URL: http://kafstat.at.ua/konferens2/dinec-sardak_tezi.pdf

2. Сакун А.Ж. Пристемський О.С. Роль управлінського обліку в інформаційному забезпеченні бізнес-процесів підприємств . *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова* 2020. Т.25. Вип.1(80).

URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2020_25_1/39.pdf \

3. Титенко Л.В., Богдан С.В., Клочко О.О., Тимошенко В.Ю. Програмно-інформаційне забезпечення бізнес-аналізу в управлінні підприємством. *Modern Economics* №20. 2020. С. 272-277. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/4996/1/4645_IR.pdf

Секція 3.Статистичний аналіз, моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів, явищ і систем

керівник секції Паянок Т.М., к.е.н., доцент, завідувач кафедри

Адамовська Аліна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук,
кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної
служби України

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Підтвердженням цього є доведений факт – приріс ВВП розвинених країн на сучасному етапі здійснюється саме шляхом нововведень [1]. Важливою складовою державної структурно-інноваційної економічної моделі є систематичне впровадження інновацій на підприємствах як виключно важливий засіб позитивних змін в умовах трансформаційної економіки, гарант підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, основний фактор технічного і технологічного оновлення галузей економіки та впливу на якісні та кількісні показники економічного розвитку країни [2].

Розроблена модель, яка дозволяє узагальнити процес вибору ефективної стратегії інноваційного розвитку підприємства та представлена у вигляді системи G = (S,O,T,E,D,I), описує можливість побудови інноваційної стратегії на основі вибірки із сукупності наступних видів інновацій – соціально-психологічні, організаційні, торговельні, економічні, виробничі, науково-технологічні. Для окремого конкретно взятого підприємства відповідно до специфіки його діяльності співвідношення і послідовність кожного з наведених елементів може дещо змінюватися в часі залежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов, які характеризують середовище господарювання [3].

Розглядаючи елементи системи G, варто підкреслити їх двоїсту природу: з одного боку кожен з елементів є невід'ємною частиною системи стратегічного інноваційного розвитку підприємства, володіє спільними ознаками та властивостями; але водночас є відносно самостійною одиницею з характерними лише для неї комплексом дій та заходів. Виокремлення одиничних ознак елемента окреслює сукупність заходів, які формують стратегічні напрямки підприємства у сфері здійснення інноваційної діяльності. Класифікація можливих напрямів по кожному елементу системи стратегічного інноваційного розвитку наведена у таблиці 1. Аналіз інноваційного потенціалу підприємства в рамках запропонованих напрямків формує попередню базу для обґрунтування

обраної стратегії інноваційного розвитку.

Таблиця 1

Основні напрями інноваційної діяльності підприємства

Вид	Напрямки діяльності
Соціально-	– впровадження нових форм активізації персоналу (стимулювання творчого пошуку, використання нових знань, поліпшення умов безпеки праці, охорони здоров'я тощо); – покращення рівня професійної підготовки та компетентності працівників; – формування сприйнятливості до інновацій, стратегічного інноваційного мислення.
Організа-ційний	– вдосконалення організаційної структури і системи управління; – впровадження нових методів організації виробництва; – покращення обслуговування, сервісу; – вдосконалення форм контролю; – зміна методів взаємодії з допоміжними та обслуговуючими підрозділами.
Торгівельний	– нові напрямки розширення меж ринку (охоплення нових сегментів ринку, нові способи використання товару, вихід на нові регіони); – диверсифікація виробництва і збуту (пропозиція на нових ринках нових товарів, які розвивають традиційні напрямки діяльності підприємства; пропозиція на нових ринках нових товарів, не пов'язаних із попередніми видами діяльності, орієнтація на нові ніші ринку); – нові методи цінової політики; – нові форми взаємодії з постачальниками та замовниками; – нові способи просування товару.
Економічний	– нові фінансові інструменти та методи розподілу коштів; – удосконалення або модифікація фінансової системи; – зміна методів і способів планування; – зниження виробничих витрат; – раціоналізація системи обліку; – інвестиційна політика.
Виробни-чий	– освоєння нових видів і джерел сировини, матеріалів і/або нових підходів до використання традиційних; – розширення виробничих потужностей; – підвищення продуктивності праці; – зміна структури виробництва.

Науко-виний	– впровадження нової або модифікованої техніки та технологій; – впровадження нових або модифікованих моделей продукції; – реалізація заходів з охорони довкілля; – проведення наукових розробок та досліджень.

Джерело: побудоване автором за даними [3].

За видами джерел фінансування суб'єктів інноваційної інфраструктури поділяються на: власних коштів підприємств; коштів державного бюджету; коштів інвесторів-нерезидентів; коштів інших джерел [5].

Аналіз фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України показав, що в середньому 76,45 % від всіх джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за період 2000–2020 рр. становлять власні кошти підприємств (рис.1.).

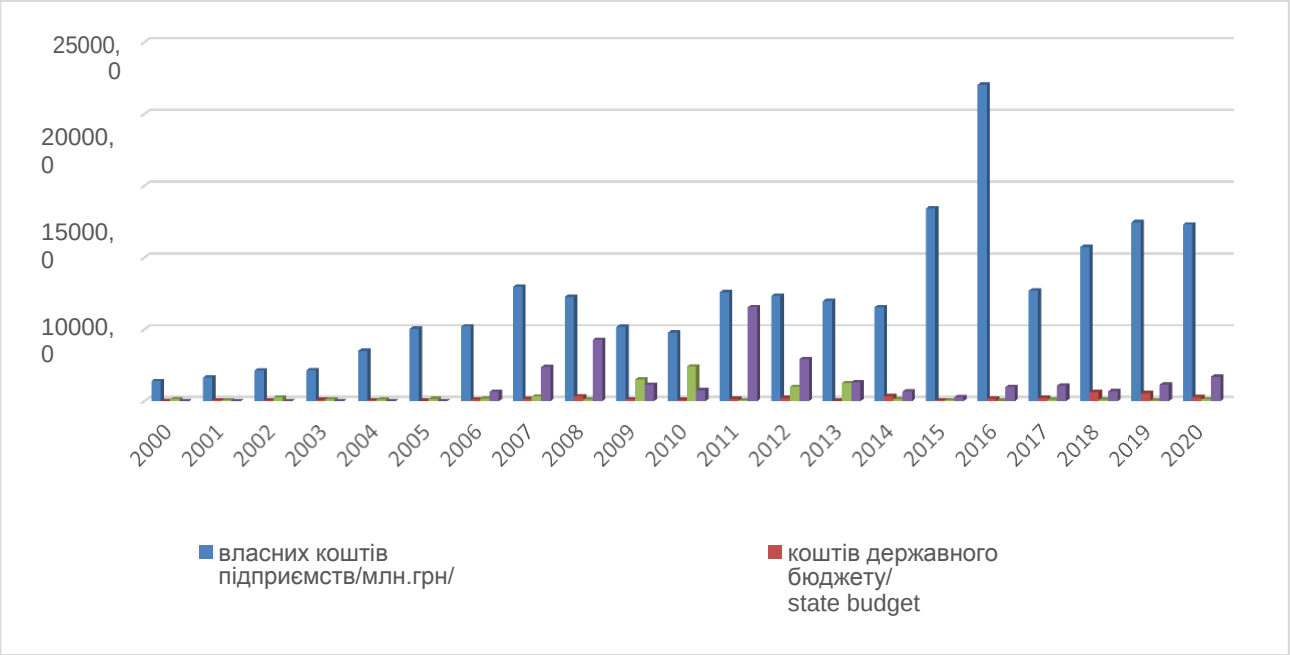

Рис.1. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за 2000–2020

Джерело: побудовано автором на основі даних [5].

Таким чином, інноваційний розвиток як важливий фактор економічного розвитку та пріоритетний напрям стратегії сучасного підприємства може бути представлений як сукупність напрямків, кожен з яких має власні характеристики та має бути узгоджений з загальними стратегічними цілями. Проведення аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища та зіставлення можливостей підприємства з запропонованими напрямками окреслюють початковий (підготовчий) етап формування моделі стратегічного інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Келле В. Держава у сфері інновацій. *Вільна думка XXI*. 2002. № 9. С.43-55.

2. Віханський О.С. Стратегічне управління: підручник. М.: Економіка, 2003. 296 с.

3. Рогоза М.Є., Вергал К.Ю. Вибір ефективної стратегії інноваційного розвитку засобами теорії графів// Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск 235: В 4 т. Т. III. Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. 272 с.

4. Янсен Ф. Епоха інновацій: перекл. з англ. М: ІНФРАМ, 2002. XII. 308 с.

5. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

Андрух Ольга
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДОКРЕМЛЕНОГО СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ «ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КНТЕУ»

Відповідно до статті 66 Закону України “Про фахову передвищу освіту” фінансування фахової передвищої освіти здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, в тому числі шляхом надання відповідних освітніх субвенцій, а також коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством [1].

Також, можна відзначити, що бюджетні установи не можуть вільно розпоряджатися коштами, зробленими на власний розсуд, тобто практично немає фінансової автономії бюджетних установ.

Методологічною основою дослідження є праці відомих українських вчених-економістів, різні нормативні й законодавчі акти. Дану проблему у своїх працях висвітлювали такі українські фахівці, як М. Білик, М. Лучко, О. Адамик,О. Кононенко, Н. Сушко, С. Салига та інші.

Доходи Відокремленого структурного підрозділу «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ» формуються за рахунок надходжень загального та спеціального фондів.

Крім структурного та динамічного аналізу слід проводити параметричний аналіз, щоб в подальшому дасть можливість обґрунтовано планувати статті

кошторису.

В параметричному аналізі обчислюють такі коефіцієнти, як коефіцієнт співвідношення касових видатків і фактичних (за фінансуванням певними фондами), коефіцієнт фактичних видатків загального фонду на 1 працюючого, відношення планових надходжень коштів за звітний період за певними фондами.

Фінансовий стан бюджетної установи показує її здатність самостійно фінансувати свою діяльність. Аналіз фінансового стану бюджетної установи можна розглядати як аналіз її бюджетних зобов'язань та структури активів і пасивів. При здійсненні такого аналізу потрібно приділити увагу саме оцінці фінансової стійкості організацій.

Визначимо основні показники, що характеризують фінансову стійкість бюджетної установи. Дані показників наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості бюджетної установи

Назва	2019 рік			2020 рік		
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення
Коефіцієнт автономії	0,97	0,98	+ 0,01	0,98	0,97	-0,01
Коефіцієнт мультиплікацій	1,03	1,02	-0,01	1,02	1,03	+0,01
Коефіцієнт фінансової стійкості	1	1	0	1	1	0
Коефіцієнт маневреності	0,08	0,05	-0,03	0,05	0,07	+0,02
Коефіцієнт загальної заборгованості	0,03	0,02	-0,01	0,02	0,03	+0,01
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,88	0,92	+0,04	0,92	0,89	-0,03

Джерело: розраховано автором на основі даних [2-5].

За даними таблиці 1. бачимо, що у 2019 році коефіцієнт автономності на кінець звітного періоду зріс на 0,01 порівняно із початком року. Даний показник свідчить про те, що Відокремлений структурний підрозділ «Вінницький торговельно економічний

фаховий коледж КНТЕУ» практично не залежить від позикових коштів і здатний самостійно фінансуватися на початок року на 97 %, а на кінець року – 98%. Це позитивний показник. Що стосується 2020 року, то даний коефіцієнт на кінець звітного періоду знизився на 0,01 і становив 0,97.

Коефіцієнт мультиплікацій власного капіталу у 2019 році на кінець звітного періоду знизився на 0,01 порівняно із початком року і становив 1,02. У 2020 році даний коефіцієнт навпаки на кінець звітного періоду збільшився на 0,01 і становив 1,03.

Коефіцієнт фінансової стійкості є стабільним, у 2019 і 2020 рр. він дорівнює 1. Тобто ВСП «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ» є фінансово стійким, здатним проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт маневреності на кінець 2019 року знизився на 0,03 порівняно із початком року. На початок звітного періоду він становив 0,08, а на кінець – 0,05. У 2020 році даний показник навпаки збільшився на 0,02 і становив на кінець звітного періоду 0,07. Це позитивний показник.

Коефіцієнт загальної заборгованості у 2019 році знизився на кінець звітного періоду на 0,01 порівняно із початком року. У 2020 році даний показник навпаки збільшився і становив 0,03. Даний коефіцієнт відображає частку залучених зі сторони джерел у формуванні активів підприємства. Бажано, щоб показник загальної заборгованості не перевищував 50%. За даними нашої таблиці, бачимо, що цей коефіцієнт нижче 50%, тобто даний показник позитивний.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів на кінець 2019 року збільшився на 0,04 і становив 0,92. Щодо 2020 року, то спостерігається тенденція до зниження даного коефіцієнта. На початок звітного періоду він становив 0,92, а на кінець –0,89.

Отже, проведений аналіз, дає можливість зробити висновок, що видатки Відокремленого структурного підрозділу «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ» протягом звітного періоду були здійсненні в межах бюджетних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Стаття 66 Закону України «Про фахову передвищу освіту. Фінансування фахової передвищої освіти. URL: https://urst.com.ua/pro_fahovu_peredvyshu_osvitu/st- 66.
2. Сайт ВСП «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ». URL: http://vtec.vn.ua.
3. Фінансова звітність. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81% D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96% D1%81%D1%82%D1%8C.
4. Фінансова та бюджетна звітність суб’єктів державного сектору URL: https://ips.ligazakon.net/document/situation-doc/SB080732.
5. Фінансовий аналіз бюджетної установи. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/econom_2008_1/2008-26-06/yarishko.pdf.
6. Чугунов І., Качула С. Державна фінансова політика забезпечення соціального розвитку. Вісник КНТЕУ, 2020. №2. С. 87-98. URL: http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(124)07.

Герман Яна
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

АНАЛІЗ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією із ланок підприємницького середовища є так звана «тіньова економіка», яка залишається однією із суттєвіших загроз для економічної безпеки держави. А це в свою чергу загострює соціально-економічну кризу в Україні та має негативний вплив на її міжнародний імідж. Тінізація є наслідком активної криміналізації економічних процесів, високого рівня корупції органів державної влади та недостатньої правової і податкової культури.

Поняття "тіньова економіка" достатньо неодназне і не має єдиного тлумачення. Основи теоретичного вивчення цієї теми були закладені в 70-х роках XX ст., у працях Г. Беккера, Дж. Гелбрайта, Л.Лавруша, М. Флемінга, Е. Фейга. Численні публікації вітчизняних науковців присвячені аналізу тіньової економіки, а саме: А. Базилюка, Т.Тищука, Ю. Харазішвілі, К.І.Швабій тощо.

Як правило, під значенням тіньова виділяють ту частинку економічної діяльності, яка не підлягає обрахуванню національною статистикою, не включається до ВВП країни, а доходи, отримані від її діяльності, оминають процес оподаткування [1, с.9] .

Згідно з аналізом стану державної економіки, 846 млрд гривень, що складає 24% від ВВП за 2019 рік перебуває в тіні. Де операції, пов'язані з готівкою становлять 20% ВВП, а негрошова економіка (виробництво товарів) складає 4%. Через пандемію та карантинні обмеження рівень тіні в 2020 році збільшився на 30%. Рівень тіньової

економіки України у 2020 році відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Галузь економіки	% від обсягу ВВП
транспорт та логістика	48
операції з нерухомістю та добувною промисловістю	41
переробна промисловість	41
оптова та роздрібна торгівля	31
будівництво	27
фінансова та страхова діяльність	23
лісове та рибне господарство	18

Рівень тіньової економіки за галузями у 2020р.

Джерело: складено автором за [2].

За даними таблиці 1, найбільший рівень тінізації в Україні в 2020 році спостерігався в сфері транспорту та логістики склав (48%), найменший –в сільському, лісовому та рибному господарстві – 18%.

В процесі засідання Міжвідомчої робочої групи з детінізації економіки України Міністр економіки Олексій Любченко зазначив, що стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, є доказом необхідності оперативного виводу тіньового ринку на шлях чистого оподаткування. Сьогодні, за попередніми розрахунками Мінекономіки, рівень тіньової економіки становить 30 % від офіційного ВВП [3].

А за оцінкою Державної податкової служби, бюджетні надходження України втрачають близько 8 млрд дол США на рік, через схеми з ухилення оподаткування. Структура такої тінізації має настуний вигляд: зарплата в “конвертах” – 4 млрд дол США, офшори – 1 млрд дол США, підакцизні товари – 1 млрд дол США, втрати підприємств державної форми власності – 0, 1 млрд дол США [4].

Для того, щоб побороти, а спочатку просто знизити показники тіні, необхідно застосовувати дієві інструменти детінізації – це насамперед, системи і механізми фінансового контролю за доходами, походження котрих викликає багато запитань. Прикладом такої практики є Італія, на рівні закону існує заборона проводити готівкові розрахунки на великі суми; а в Німеччині, введене обов’язкове декларування розрахункових операцій з нерезидентами тощо [5].

Отже, розквіт тіньової економіки в нашій країні вимагає негайної та ретельної боротьби. Адже, вона, організована злочинність і корупція нерозривно по'язані між собою, і призводять до корупційних злочинів з отриманням значної матеріальної вигоди. Що означає неможливість поповнення списків членів ЄС ще на десятки років, неможливість розвитку привабливого інвестиційного клімату та позбавлення населення повноцінної життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання [Текст]: аналіт. огляд [упоряд.: С. С. Чернявський, В. А. Некрасов, А. В. Титко та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 152 с.
2. Аналітичний портал "Слово і діло": Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні за останні 11 років. URL: https://ru.slovoidilo.ua/2021/07/08/infografika/jekonomika/kak-menyalsya-uroven-tenevoj-ekonomiki-ukraine-poslednie-11-let
3. ***Урядовий портал*** URL: https://www.kmu.gov.ua/news/nasha-meta-za- nastupni-tri-roki-zmenshiti-chastku-tinovoyi-ekonomiki-ukrayini-do-25-oleksij-lyubchenko
4. Н. В. Бізнес "91% всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності працює в тіні". URL: https://biz.nv.ua/ukr/economics/mitnicya-91-vsih-importeriv-pracyuye-v-tini-novini-ukrajini-50156099.html
5. С. В. Онищенко "Міжнародний досвід боротьби з тінізацією економіки в умовах глобалізації" URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2074
6. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.
7. Остапенко Я. О. Економічна статистика: проблеми та перспективи розвитку. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф.*, 31 травня-1 червня 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Тернопільський нац. економічний ун-т [та ін.]. Тернопіль,2018.С.254–256.–URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29620/1/254.PDF

Грищенко Софія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
кен. екон. н., доцент кафедри
управлінського обліку, бізнес-аналітики та
статистики
Університет державної
фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ

Будь-яка наука відокремлюється у самостійну в той момент, коли вона формується у певну систему знань. Збирання числових даних про населення, площу орної землі, поголів'я худоби, кількість воїнів тощо проводилось ще у стародавній Греції, Римі, Єгипті. Однак цей процес був надто примітивним, аби вести мову про зародження статистичної науки. Динамічний розвиток сучасної економіки зумовлює ретельне вивчення кожної сфери.

Одним з основних завдань розвитку державної статистики України є приведення методології та практики організації статистичного спостереження у відповідність до міжнародних стандартів, тому для науковців та фахівців важливим є дослідження проблемних питань теорії та практики статистики, які вкрай необхідні для функціонування нашої держави та європейської інтеграції.

Головною інформаційною системою для дослідження соціально-економічного розвитку й обґрунтування відповідних управлінських рішень є система національних рахунків (СНР). Це пов’язано із широтою охоплення складових цього розвитку в розподілі за галузями, секторами, видами діяльності.

Ця інформація дає можливість:

1) висвітлити дію економічних законів;

2) оцінити результати реалізації економічної політики щодо розв’язання соціально-економічних проблем;

3) охарактеризувати соціально-економічні процеси та їх наслідки відповідно до цільових завдань політики держави в розподілі за суб'єктами господарювання, регіонами країни тощо;

4) здійснити порівняльний аналіз соціально-економічного розвитку країни з іншими країнами тощо;

Основними традиційними користувачами статистичних даних в Україні є центральні та місцеві органи виконавчої влади, насамперед Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, міністерства та відомства.

Під час розроблення плану статистичного спостереження враховується необхідність забезпечення управління пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку, розробки прогнозів, здійснення заходів для підтримки підприємницької діяльності, розвитку різних форм власності, нових господарських структур, оцінки тіньової економіки тощо.

При цьому інформаційний складник СЗУ окремими видами діяльності та соціально-економічними процесами має свою специфіку. Розглянемо цю специфіку на прикладі СЗУ ринковими процесами.

Основною метою статистичного дослідження ринку є інформаційне забезпечення управління розвитком асортименту і якості товарів та послуг відповідно до споживчих вимог, збалансованістю попиту та пропозиції. Важливими передумовами забезпечення збалансованості попиту та пропозиції є вивчення і прогнозування попиту споживачів для обґрунтування потреби в товарах, раціонального розміщення товарів, формування асортименту збуту згідно з потребою [1].

Виокремлюють такі джерела інформації СЗУ ринковими процесами:

1) офіційна державна статистика – про економічні, соціальні, демографічні процеси, явища, які дають можливість оцінити стан ринку і вплив на нього окремих чинників;

2) відомча статистика – про стан, розвиток і результати діяльності окремих міністерств, підприємств, організацій щодо поставок, задоволення заявок і замовлень, які можуть обґрунтувати потреби ринку;

3) дані вибіркових обстежень і опитувань населення для одержання

відомостей, яких немає в офіційній і відомчій статистиці, про споживання, асортимент і якість товарів і послуг у фірмі споживчих оцінок; оцінку споживчих якостей виробів, ступінь і характер незадоволеного попиту населення і т. ін.;

4) панелі обстеження – вивчення думки й поведінки споживачів на основі інформації, яку дістають від порівняно постійних сукупностей (панелей) споживачів, що являють собою мікромодель структури населення даного регіону.

Так, вивчення ринку споживчих товарів ґрунтується на застосуванні сукупності показників, які дістають з різних джерел. Основу відстежування ринку становлять дані державної статистичної звітності [2].

Матеріали вибіркового обліку дають можливість обчислити таку систему показників, необхідних для вивчення попиту і кон'юнктури:

1) абсолютний рівень продажу окремих товарів у натуральному та вартісному вираженні;

2) відносні показники внутрішньогрупової структури продажу товарів;

3) середні ціни товарів у продажу.

Аналіз цих показників дає змогу:

- відстежувати рух широкого кола товарів у роздрібній торгівлі в натуральному та вартісному вираженні;
- на підставі аналізу відносних показників структури робити відповідні висновки щодо попиту населення на товари народного споживання і вияляти тенденції цих змін;
- відстежувати зміну роздрібних цін на товари в широкому асортименті й ураховувати їх вплив на стан попиту.

Отже, державна статистична інформація у сучасному суспільстві є настільки багатогранною та важливою, що для її подальшого успішного створення та використання, вона має бути постійно в колі уваги науковців та практиків, а статистична діяльність має постійно підтримуватись зі сторони держави в плані створення законодавчої, методологічної та технічної бази і, звичайно, фінансування. Тільки в такому випадку створюватимуться передумови отримання надійної офіційної статистики, яка є найкращою основою для прийняття обґрунтованих і виважених управлінських рішень [3].

Список використаних джерел:

1. Гай О.М. Окремі аспекти розвитку національної статистики на сучасному етапі. 2008.

2. Омельяненко В.А. Використання інноваційних технологій в процесі вивчення економіко-статистичних дисциплін. *Траектория науки.* 2017. Т. 3. № 1. С. 2.1–2.11.

3. Остапенко Я.О. Офіційна статистика як фактор стабільного розвитку. *Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи: збірник тез виступів на XIIIМіжнародній науково - практичній конференції з нагоди Дня працівників статистики.* К.: ДП"Інформ. аналіт.агенство", 2015. С.88 90. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/1066/1/997_IR.pdf

Данильчик Ярослав,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОВ ТУРИСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ "КИЇВСЬКИЙ СУПУТНИК"

Одна з найбільш значних, постійних та довгострокових тенденцій, супутня формуванню та розвитку світового господарства, – неухильне зростання впливу туризму як на світову економіку в цілому, так і на економіку окремих країн та регіонів. Туризм є складною і комплексною сферою світової економіки, що істотно впливає як на все світове господарство, так і на розвиток окремих країн та регіонів. У деяких країнах туризм є практично єдиним джерелом валютних надходжень, завдяки якому підтримується високий рівень економічного розвитку та добробуту громадян.

Проблеми розвитку туристичної галузі досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. В. Кокорєва [2], О. О. Любіцева [3], П. В. Мельник [4], Г. Г. Старостенко [4] та ін.

Але виникає потреба у сучасних і подальших дослідженнях тенденцій розвитку туризму в Україні та у співставленні зі світовою динамікою обсягів туристичної діяльності.

Аналізуючи зовнішнє середовище фірми, можна зазначити про те, що на сьогодні у туристичної фірми є всі можливості для розвитку її діяльності. Найвагоміший вплив спричиняють соціальний та політичний фактори [2,с. 248].

Фінансовий скоринг – скоринговий індекс ринкової потужності компанії,

розрахований аналітичним відділом YouControl, що грунтується на 10 індикаторах, які комплексно відображають ринкову частку компанії, її місце в галузі та динаміку росту порівняно з конкурентами. Діапазон значень індексу фінансовий скоринг може варіюватись від 1 (мінімальна ринкова потужність) до 4 (максимальна ринкова потужність) залежно від поєднання індикаторів компанії. Характеристика фінансового скорингу туристичної компанії ТОВ «КИЇВСЬКИЙ СУПУТНИК» представлений на рис. 1 [1].

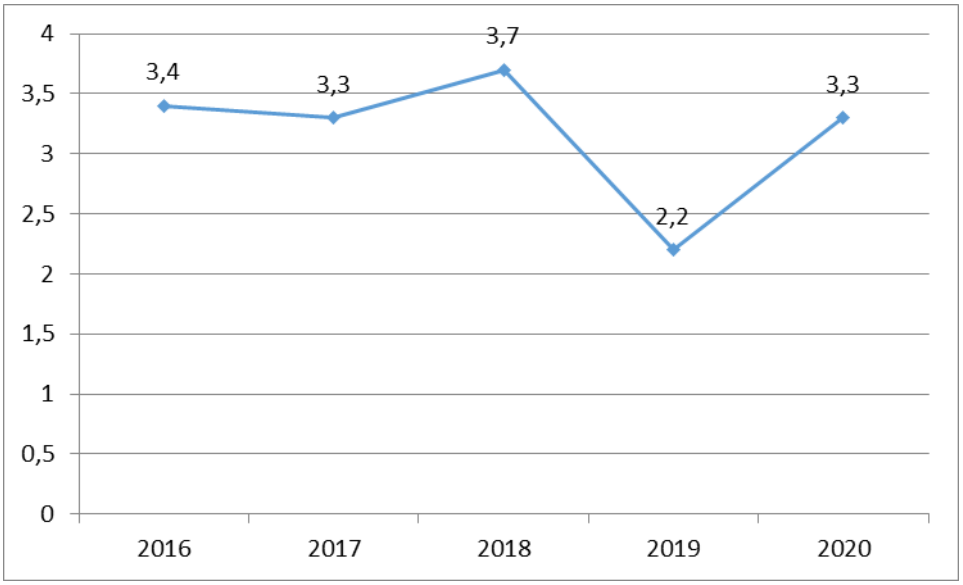

Рис.1. Фінансовий скоринг туристичної компанії ТОВ «КИЇВСЬКИЙ СУПУТНИК» за 2016-2020 рр.

Джерело: за даними [1].

Аналізуючи діяльність туристичних компаній, можна зробити такі висновки:

- щодо забезпечення виживання, спрямованого на роботу зі встановлення ціни з метою забезпечення конкурентоспроможності в умовах мінливості потреб клієнтів;

- досягнення максимізації прибутку, пов'язаного з максимальним надходженням доходу, та поточного прибутку з відшкодуванням витрат на основі встановлення турфірмою ціни.

Список використаних джерел:

1. Рішення для бізнесу YouControl: офіційний сайт. URL: https://youcontrol.com.ua/
2. Кокорєва О.В. Маркетингове дослідження діяльності туристичного підприємства *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 4. С. 245 251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_4_40.

3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг URL: www.tourlib.net.
4. Мельник П.В., Старостенко Г.Г. Напрями удосконалення оподаткування туристично-рекреаційної діяльності. Рейтинг привабливості країн для туристів. URL: http://www.aratta-ukraine.com/news_ua.php? id=2304.

Єдинак Дарина
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес – аналітики та статистики
Університет державної
Фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Прогнозування є невід'ємною частиною процесу управління будь-якої соціально-економічної системи, починаючи від домогосподарства та фірми та закінчуючи державою та світовою економікою. У прогнозуванні застосовуються методи та моделі різних дисциплін, включаючи теорію ймовірностей та математичну статистику, економетрику та аналіз даних. Грамотний вибір методів та моделей для побудови планів та прогнозів дозволяє забезпечити високу ефективність прийнятих рішень та визначити оптимальні шляхи досягнення поставленої мети. Проведення правильного й обґрунтованого прогнозування дозволяє заощадити ресурси для вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку [1, с.7].

Прогноз - це кількісне, ймовірнісне, науково-обґрунтоване судження про можливий майбутній стан системи або явища і (або) про можливі альтернативи і терміни їх реалізації. Таким чином, прогнозування є способом наукового передбачення, в рамках якого застосовується як сформований раніше досвід, так і поточні припущення для визначення майбутніх подій.

Розглянемо один із статистичних методів прогнозування екстраполяцію, цей метод використовують під час прогнозування суспільних явищ у майбутньому з припущенням, що виявлена тенденція буде зберігатися і надалі за межами

досліджуваного ряду динаміки. Екстраполяція здійснюється на основі середніх показників ряду динаміки:

$_{+1} = +\cdot$ (1)

$_{+1} = \cdot$ (2) ,

де t — період випередження (t = 1, 2, 3 ...), – останній відомий рівень ряду динаміки. або з допомогою рівняння тренду [2, с.149].

На основі даних Державної служби статистики України, здійснимо статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності за період 1996–2018 роки (таблиця 1).

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт за 2010-2019 р.р., млн.грн

Роки	Валовий внутрішній продукт / *gross domestic product*	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу / *gross domestic product per capita*	Валовий внутрішній продукт / *gross domestic product*	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу / *gross domestic product per capita*
2010	1079346	24798	949619	21817
2011	1299991	29980	1138338	26252
2012	1404669	32480	1303094	30132
2013	1465198	33965	1404293	32553
2014	1586915	36904	1369190	31841
2015	1988544	46413	1431826	33419
2016	2385367	55899	2037084	47738
2017	2981227	70170	2441661	57470
2018	3560302	84228	3085223	72989
2019	3977198	94633	3674214	87423

Джерело: на основі даних [5].

Спрогнозуємо обсяг реалізації продукції на 2020 рік.

За середнім абсолютним приростом:

$= \frac{^{-}{}_0 =}{-1} \quad \frac{3977198-1079346}{9} = 321983{,}6$ млн. грн.

$_8 = +\cdot = 2172875{,}7 + 321983{,}6 \cdot 1 = 2494859{,}3$ (млн.грн.) За середнім коефіцієнтом зростання:

$= \sqrt[-1]{\neq} \sqrt[6]{3977198} = 1{,}16$

$_0 \quad 1079346$

$_8 = \cdot = 2172875{,}7 \cdot 1{,}16^1 = 2511713{,}2$ (млн.грн.)

Отже прогноз, за середнім абсолютним приростом на 2020 рік валовий внутрішній продукт становить 2494859,3 млн.грн. За середнім коефіцієнтом зростанням: відповідно 2511713,2 млн.грн.

Список використаних джерел:

1. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія / Т. М. Паянок, В. В. Лаговський, В. М. Краєвський [та ін.]. К. : ЦП «Компринт», 2019. 425 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/handle/doc/3314
2. Краєвський В. М. Статистика: навч. посіб. / В. М. Краєвський, Я. О. Остапенко, Н. В. Параниця // Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2019. 218 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 45). URL: http://ir.nusta.edu.ua/handle/doc/4078
3. Кулевець В.А. (2016). Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посібник [Forecasting of socio-economic processes: Textbook]. К.: Кондор. 194.
4. Прісенко Г. В. (2005). Прогнозування соціально-економічних процесів: Навч. посібник [Forecasting of socio-economic processes: Textbook] / Г. В. Прісенко, Є.В. І. Равіковіч. К.: КНЕУ. 378.
5. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

Задорожня Т.М.,
к.пед.н., доцент, ФКІСІТ ДВНЗ «Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана»
Параниця Н.В.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ПОСЛУГ КОНСАЛТИНГУ

В умовах світової глобалізації зростає попит на консалтингові послуги, український ринок консалтингових послуг характеризується якісно новим станом, що є, значною мірою, наслідком початку ринкової економіки. Новий господарський механізм, створення підприємств з різними формами власності, зміни економічних відносин, нестабільність цін, переплетення українського та іноземних капіталів вимагали з боку бізнесу розвитку сфери консалтингових послуг.

Питанням статистичного аналізу та оцінки консалтингових послуг присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Бойко О.В. [1], Мазур Н. [4], Ніколашин А. [4], Семенченко Н. В. [5], та ін.

Збільшення попиту послуги консалтингу вимагає інтегрування низки функцій аудиторських, консалтингових та юридичних фірм, появи фірм, які надають комплексні послуги. Нестача професіоналів високого рівня, які надають консалтингові послуги, є однією з нагальних проблем на ринку послуг України. Для вирішення цієї проблеми необхідна підготовка відповідних кадрів, їх постійне навчання, вивчення прогресивного досвід провідних консалтингових компаній. Олександр Бойко, вважає, що ринок консалтингу сьогодні є висококонкурентним. Якість послуг, що надаються, є однією з найсильніших конкурентних переваг [1]. Міжнародні експерти відзначають, що в Україні за достатньо короткий відтинок часу сформувався доволі сильний ринок консалтингу. [1].

Група компаній «Де Візу» стала членом міжнародної асоціації бухгалтерів та консультантів PrimeGlobal. Наразі PrimeGlobal нараховує серед своїх членів понад 350 фірм у більш ніж 90 країнах світу з понад 800 відділеннями, 2200 партнерами та 17000 співробітників [1].

Сьогодні ринок поділено між «великою четвіркою» (EY, PwC, Delloite, KPMG) та фірмами, для яких ведення бухгалтерського обліку є лише доповненням до аудиту, юридичних та консалтингових послуг. Актуальність бухгалтерського аутсорсингу зростає у зв'язку з популярною та доволі необхідною для залучення стратегічних інвесторів відмовою від тіньової бухгалтерії [1].

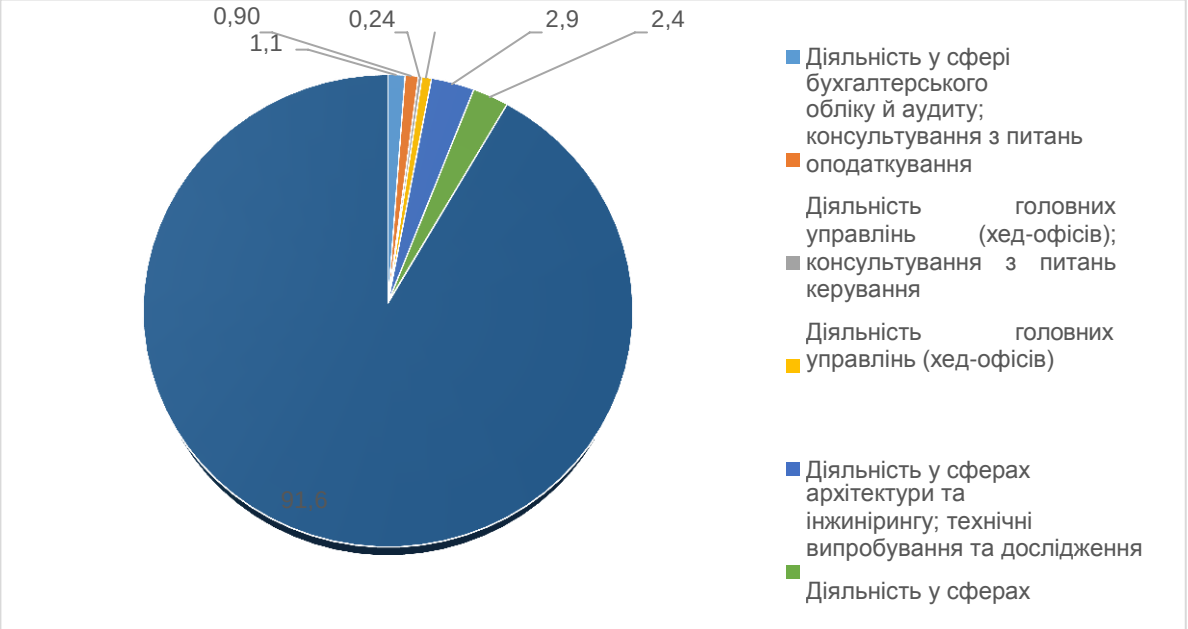

Рис.1. Обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери послуг за видами економічної діяльності у II кварталі 2021 року

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Надання консалтингових послуг в Україні займає не значну частку від загальних послуг, лиш 8,35 % від послуг наданих у II кварталі 2021 році (рис.1).

Спектр консалтингових послуг, що пропонується на національному ринку, включає: IT-консалтинг, фінансовий, юридичний та маркетинговий консалтинг, оціночну діяльність, управлінський та виробничий консалтинг, інші види [4, с.98].

Діяльність консалтерів в основному зосереджена у великих містах – Донецьку, Харкові, Львові, однак лідером лишається Київ [1]. На жаль, на ринку багато непрофесійних учасників. Саме тому в Україні є певна недовіра до діяльності таких компаній. Серед проблем варто назвати також невисокий рівень інтеграції українських

консалтингових компаній до міжнародних об’єднань (табл.1) [1].

Таблиця 1

Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами у І півріччі 2021 року

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт/*Exports*			Імпорт/*Imports*			Сальдо/ *Balance*
	тис.дол. США/ *thsd. USD*	У % до І півріччя 2020/ *in % of I half-year 2020*	у % до загального обсягу/ *in % of the total volume*	тис.дол. США/ *thsd. USD*	У % до І півріччя 2020/ *in % of I half-year 2020*	у % до загального обсягу/ *in % of the total volume*	
Професійні та консалтингові послуги	5,7	106,2	51,4	8,6	92,2	58,1	1,9

Джерело: розраховано автором на основі [3].

Статистичний аналіз консалтингових послуг в Україні дає змогу зробити висновок, що ринок консалтингових послуг займає не значну частку. Для сталого розвитку консалтингових послуг компанії повинні врахувати їх мінливі інтереси, технологічні та інші зовнішні фактори, щоб змінити підхід до вибору ринків (клієнтів та продуктів) та до роботи зі своїм головним активом – співробітниками та їх мережами. Нерівномірний характер розвитку структури консалтингових послуг багато в чому зумовлений недостатньою розвиненістю ринків окремих видів консалтингу підприємствам та організаціям та концентрацією консалтингових компаній.

Список використаних джерел:

30. Асоціація консалтингових фірм. URL : http://acf.ua/

31. Рішення для бізнесу YouControl: офіційний сайт. URL: https://youcontrol.com.ua/

32. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

33. Мазур, Н., & Ніколашин, А. (2021). Ринок консалтингових послуг України та світу в умовах змін. Економіка та суспільство, (24). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-15.

34. Семенченко Н. В. Консалтингові проблеми реструктуризації підприємств України. *Економіка та держава*, 2011. № 8. С. 22-24.

Карманикова Ілона
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
к.е.н., доцент кафедри статистики
та математичних методів в економіці
Університет державної
фіскальної служби України

АНАЛІЗ МИТНИХ ПОКАЗНИКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ COVID-19

На відміну, від традиційних кризових ситуацій, яких історія нараховує безліч, економічна криза 2019-2020 років є природною, адже викликана пандемією COVID-19, що кинула багато нових викликів. Більшість еономістів прогнозують, що світ не буде відновлюватись, як це буває після звичайних криз, в єдиному темпі. Відновити економічні показники зможуть лише ті, хто зрозумів, що настав абсолютно новий період та зміг до нього адаптуватись. Весь світ ледве оговтується від зазнаних збитківвід пандемії, в тому числі і наша країна. Так, реальне зростання ВВП в 2019 році, ще до розповсюдження вірусу, складало приблизно 3%, при чому позитивну динаміку демонструвала майже вся економічна діяльність. Тоді як, в 2020 році ВВП України знизився на 4%, промислове виробництво - на 4,5% (добувна – на 3%, переробна – на 5,9%). Негативну динаміку демонстрували обсяги експорту та імпорту товарів та послуг відповідно на 7,8% та на 12,5%. А рівень безробіття зріс до 9,5%, в порівняі з 8,2% в 2019 році [1]. Задля запобіганню та боротьби з пандемією на рівні Кабінету Міністрів України та Державної митної служби України була прийняті постанови та розпорядження, про тимчасові обмеження в функціонуванні деяких пунктів пропуску державного кордону. Обсяги пропуску через митний кордон України

транспортних засобів і товарів у січні-вересні 2019–2020 рр. відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги пропуску через митний кордон України
транспортних засобів і товарів у січні-вересні 2019–2020 рр

Показник	Одиниця виміру	Січень-вересень 2019р.	Січень-вересень 2020р.	Відхилення, %
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів:	млн.од	13,8	6,7	-106
на ввезення		6,9	3,4	-102,9
на вивезення		6,9	3,3	-109,1
залізничних вагонів	тис.од.	2022,3	1536,1	-31,7
морських суден		12,4	12,4	0
річкових суден		11,7	6,3	-85,7
автотранспорту		11530,8	5019,4	-129,7
повітряних суден		112,2	49,3	-127,6
інших транспортих засобів		61,6	39,8	-54,8
Пропущено товарів через митний кордон України (крім товарів, що переміщуються стаціонарними видами транспорту):	млн т	247	246,4	-0,2
на ввезення		70,9	63,9	-11
на вивезення		176,1	182,5	3,6

Джерело: [2]

Згідно таблиці 1, загальна кількість пропущених через митну територію України транспортних засобів у січні-вересні 2020 р. порівняно з 2019 р. знизилася у більш ніж у 2 рази або на 106 % – з 13.8 до 6.7 млн од. Зменшення відбулося практично однаковою мірою як на ввезення так і на виїзд . Також, згідно з показниками Центру аналізу публічних фінансів та публічного врядування Київської Школи Економіки та Державної митниці України обсяг імпортованого товару на сьогодні має позитивну картину і зріс на

20% в порівняні з показниками 2020 року. Якщо в першому кварталі обсяг оподаткованого імпорту в Україну впав на 26% , в другому - ще на 4%, то в третьому імпорт почав відновлюватись - і порівняно з попередніми показниками зріс на 20% (з 81 до 97 млрд грн).

Але, необхідно також зазначити, шо сумарні показники надходжень у липні 2021 року зросли приблизно на 8 млрд, що складає 26% в порівнянні з відповідним періодом 2020 року. Надходження до державного бюджету у липні місяці становили 1,4 млрд доларів США, що на 26% більше ніж 1,1 млрд у липні 2020 року. За рахунок цьогорічного падіння валютного курсу умовна нестача митних платежів до бюджету становила 0,15 млрд. грн . Також заступник голови Держмитслужби Сергій Звягінцев зауважив, що за перше півріччя 2021 року всі показники показали позитивну динаміку, в тому числі і ввізне та вивізне мито, акциз, ПДВ й інші платежі [3].

Не дивлячись на відновлення динаміки зростання, загальний обсяг імпорту, який був оподаткований, досі залишається нижче показників 2019 року: 97,2 млрд грн у червні 2021 проти 104,6 млрд грн у червні-2019. Адже після жорстких обмежень, пов’язаних з розповсюдженням COVID-19 економіка країни поступово намагається повернутись до робочих показників [4].

Отже, вимушені “ковідні” обмеження в Україні вплинули і на роботу органів Держмитслужби. Обмеження в роботі пунктів пропуску перетину кордонів призвели до зниження переміщення різноманітних товарів і транспортних засобів, оформленням митних декларацій, що призвело до погіршенння економічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. COVID-19 як економічна криза природного походження – URL: https://espreso.tv/covid-19-yak-ekonomichna-kriza-prirodnogo-pokhodzhennya

2. Т. Караваєв, Н. Калуга “ Митна справа в умовах COVID-19 ” - URL: http://visnik.knute.edu.ua/files/2020/05/06.pdf

3. Укрінформ “Надходження митних платежів у липні” – URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3294711-u-lipni-do-erzbudzetu-nadijslo-majze-40-milardiv-griven-mitnih-plateziv.html

4. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України – URL: https://www.kas.de/documents/270026/8703904/

5. Пашко, П. В., Ушаков, О. Ю., Паянок, Т. М., Остапенко, Я. О., Параниця, Н. В. Митна статистика України, 2020, 380с. URL:. http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/4907/1/4602_IR.pdf

6. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

7. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Кизюн Вікторія
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т.М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університету державної
фіскальної служби України

ВПЛИВ РОСТУ ВАКЦИНАЦІЇ НА КІЛЬКІСТЬ ХВОРИХ НА COVID-19

Вже другій рік поспіль найактуальнішою та найбільш хвилюючою темою для кожного жителя не тільки нашої країни, а й усього світу є тема коронавірусу. Проте на сьогоднішній день тема коронавірусу доповнилась ще однією не менш обговорюваною – темою вакцинації від нього.

Багато людей уже вакцинувались в перші дні і вважають це панацеєю, а велика кількість людей бояться вакцинації більше ніж коронавірусу, і навіть обмеження, які зараз спрямовуються на людей без вакцинації не змусять їх зробити щеплення. Проте, між цими двома таборами категоричних людей, є люди, які не сформували свою думку і не знають як вчинити правильно.

Наше дослідження не являється медичним і спиратися на нього, як на джерело медичної інформації, щодо вакцинації від COVID-19 не можна. Ми лише дослідимо як впливає вакцинація на кількість хворих від коронавірусу, чи проявляється позитивна або ж негативна тенденція.

Вакцинація в Україні розпочалась 24 лютого 2021 року, станом на 01.11.2021 року всього вакциновано 10 682 750 чоловік, що складає 25,84 % населення України, з них повністю вакциновано 7 596 587 чоловік, що складає 71,11% до загальної кількості вакцинованих, решта ж 29,89 % чоловік пройшли не повний курс вакцинації,

тобто отримали одну дозу вакцини [1].

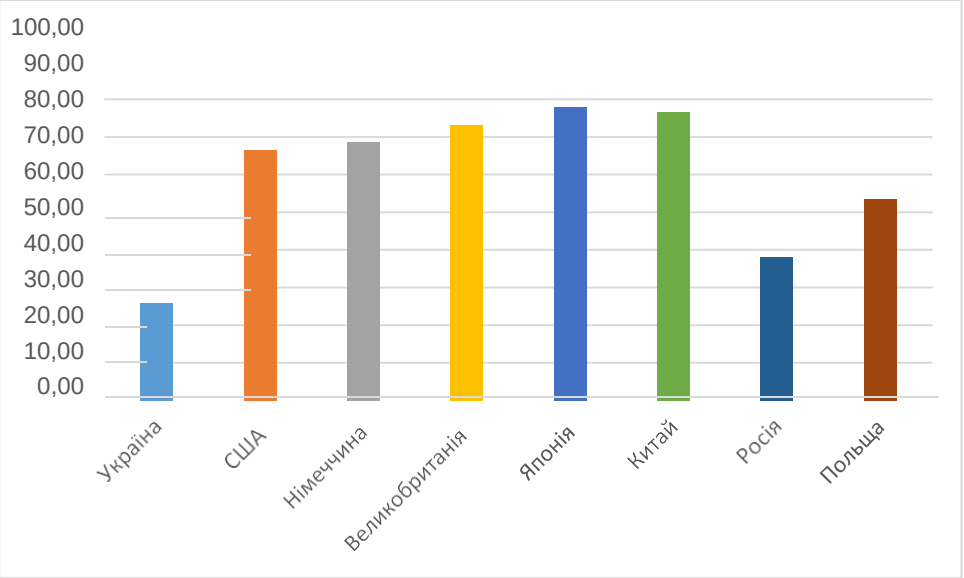

Рис.1. Процент вакцинованих до загальної кількості населення,% станом на 01.11.2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними [1-8].

Порівняємо з процентом вакцинованих у розвинених країнах: США – 66,48 % [2], Німеччині – 68,61 % [3], Великобританії – 73,12 % [4], Японії – 78,00 % [5], Китаї – 76,48 % [6] та в сусідніх Росії - 38,14 % [7] та Польщі – 53,58 % [8]. На діаграмі наглядно видно те, що процент вакцинованих в Україні в порівнянні з США, Німеччиною, Великобританією, Китаєм та Японією значно менший, в середньому в 2,8 разів; якщо ж порівнювати з Польщею та Росією, то і тут Україна пасе задніх, оскільки навіть без розрахунків видно, що процент вакцинованих у Польщі більший майже в 2 рази, а в Росії в 1,5.

Таблиця1

Дані про кількість вакцинованих та хворих на COVID-19

Період	Кількість повністю вакцинованих, чол	Кількість хворих, чол
01.06.2021	136428,0	93407,0
01.07.2021	686277,0	14489,0
01.08.2021	1265066,0	13409,0
01.09.2021	1918268,0	27217,0
01.10.2021	1748767,0	128649,0
01.11.2021	1841781,0	432229,0

Джерело: побудовано автором за даними [1].

Для здійснення аналізу візьмемо дані за останні півроку починаючи з 1 червня по 1 листопада 2021 року, нас цікавить кількість повністю вакцинованих, кількість хворих та кількість смертей станом на відповідну дату. Дані узагальнено в таблиці 1.

Для більшої наглядності побудуємо діаграми впливу кількості вакцинованих на кількість хворіючих коронавірусною хворобою.

Рис.2 Залежність кількості хворіючих від кількості вакцинованих

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Як видно з діаграми ріст вакцинації спостерігається з початку періоду і до вересня місяця, за вересень місяць спостерігається незначний спад і в жовтні знову зріст. До того ріст кількості вакцинованих спочатку спостерігається стрімко, оскільки в липні кількість повністю вакцинованих перевищує червневий показник на в 5,03 разів, а от серпневий показник перевищує липневий уже лише в 1,84 рази, вересневий перевищує серпневий в 1,52, потім спостерігається спад у 0,91 разів, і після цього зріст лише 1,07 разів.

Якщо ж говорити про динаміку кількості хворих на коронавірус спостерігається значний спад в липні, протягом липня та серпня спостерігається мінімальний рівень захворюваності протягом всього досліджуваного періоду. В вересні спостерігається скачок захворюваності, кількість хворих перевищила серпневий показник в 2 рази. Наступний скачок у жовтні перевищив попередній показник в 4,73 рази і це є найбільшим ростом кількості хворих. Показник за листопад більший за попередній в 3,36 рази. Тобто спостерігається тенденція до зростання

кількості хворих великими темпами.

Проаналізувавши графік, можемо сказати, що як росте вакцинація, так і зростає кількість хворих на коронавірус. Проте можемо зазначити, що коли темпи росту вакцинації були вищі, кількість хворих зростала значно повільніше, і навпаки, коли темпи росту вакцинації сповільнилися чи зазнали зменшення, то це відобразилося на темпі зростання кількості хворих на COVID-19.

Отже, оскільки темпи зростання хворих перевищують темпи зростання кількості вакцинованих, на даний момент не можна оцінити ефективність вакцинації населення. Для того щоб отримати позитивні результати темп зростання вакцинованих повинен значною мірою перевищити або хоча б наздогнати темп зростання кількості хворих.

Список використаних джерел:

1. Вакцинація від коронавірусу в Україні. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/ukraine/ (дата звернення 02.11.2021).
2. Вакцинація від коронавірусу в США. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/usa/ (дата звернення 02.11.2021).
3. Вакцинація від коронавірусу в Німеччині. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/germany/ (дата звернення 02.11.2021).
4. Вакцинація від коронавірусу в Великобританії. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/uk/ (дата звернення 02.11.2021).
5. Вакцинація від коронавірусу в Японії. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/japan/ (дата звернення 02.11.2021).
6. Вакцинація від коронавірусу в Китаї. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/ukraine/ (дата звернення 02.11.2021).
7. Вакцинація від коронавірусу в Росії. URL:

https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/russia/ (дата звернення 02.11.2021).

8. Вакцинація від коронавірусу в Польщі. URL: https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/vaccination/poland/ (дата звернення 02.11.2021).

Ключко Олена,
здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Кластерний аналіз – це багатовимірна статистична процедура, що виконує збір даних, які містять інформацію про вибірку об'єктів, і потім впорядковує об'єкти в порівняно однорідні групи (кластери). Кластер – група елементів, які характеризуються загальною властивістю, метою кластерного аналізу – є знаходження груп схожих об'єктів у вибірці.

Останні публікації дозволили визначити переваги в оцінці статичного середовища саме за допомогою кластерного аналізу. Так Важелюк Ю. аналізувала трудовий потенціал України [2], Литвиненко О. оцінювала вплив політичної кризи на рівень життя населення України [4]. Застосуємо дану методику і для розподілу постачальників сфери публічних закупівель. Статистичні дані взяті із фінансової звітності учасників тендерних закупівель та суми укладених Договорів з Університетом державної фіскальної служби. (табл.1). Аналіз кінцевих центрів кластерів дозволив визначити характеристика кластерів. Перший кластер – це ризикові підприємства, які вміло балансують між заборгованістю і забезпечують максимальний рівень рентабельності та чистого доходу, мають потужні необоротні активи та власні кошти. Третій кластер – це підприємства які є лідерами щодо обсягів укладених договорів, які мають потужний штат працівників, найбільший обсяг власного капіталу та запасів.

Таблиця 1

Кластерний аналіз учасників закупівель

Кінцеві центри кластерів			
	Кластер		
	1	2	3
Сума договорів укладених з УДФСУ	73800,00	558260,18	1178010,58
чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг, тис грн	22245793,00	318147,79	4867434,50
дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги тис грн	664512,00	32960,32	177262,00
поточна кредиторська заборгованість тис грн	1441544,00	37142,99	264054,00
рентабельність активів %	38,39	5,94	11,22
залишкова вартість основних засобів тис грн	13823556,00	75975,40	5546457,50
гроші та їх еквіваленти тис грн	1219310,00	2527,01	780133,50
запаси тис грн	51347,00	10146,66	104529,00
власний капітал тис грн	654763,00	14166,08	2366803,00
персонал	3500,00	466,76	11750,00

Джерело: розраховано автором за даними [1, 3].

Другий клас – це малі підприємства, які найчастіше співпрацюють з державними установами, такими як Університет державної фіскальної служби України. Належність до кластерів представлено на рисунку 1.

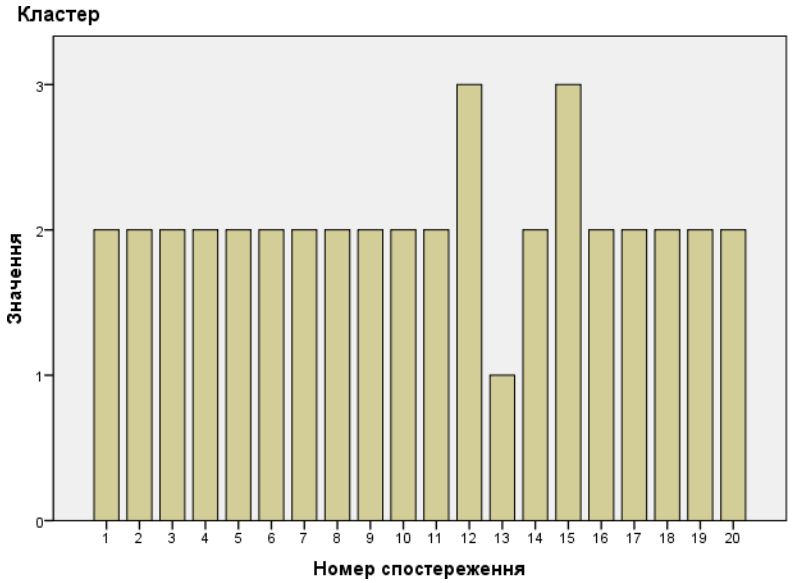

Рис.1 Належність до кластерів

Джерело: розраховано автором за даними [1, 3].

З даного рисунку можна побачити що майже всі учасники закупівель потрапили в другий кластер, тоді як в перший потрапив 1 учасник, в третій – 2. Для більш детального аналізу потрібно розглянути які учасники ввійшли в дані кластери (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість спостережень в кожному кластері та учасники які ввійшли в дані кластери

Кластер		Учасники
1	1,000	ПрАТ "КИЇВСТАР"
2	17,000	ТОВ "ДЕБЮТ-ЦЕНТР", ТОВ Торговий дім "Дунай", ТОВ "ЛБС-УКРАЇНА", ТОВ "ЕТАЛОНЕНЕРГО", ТОВ "АВТ ІНЖИНІРИНГ", АТ "ОГС "Київоблгаз", ПП "УКРАЇНСЬКИЙ ЕКСПЕРТНИЙ БЦ", ДП "ІНФОРЕСУРС", КП "ІРПІНЬВОДОКАНАЛ", КП "СТОРОЖИНЕЦЬКЕ ЖКГ", ТОВ "ТД "КИЇВХЛІБ", Приватне підприємство "ДЕЗ-КА", СП "Макрохем-Україна", ТОВ "Інтелект-Сервіс", ТОВ "УКРРЕСУРС.", ТОВ "ВД "ЦУЛ", ПП "СПЕЦАВТОМАТИКА-К"
3	2,000	ПрАТ "ДТЕК КРЕМ", ПАТ "УКРТЕЛЕКОМ"

Джерело: розраховано автором за даними [1, 3].

Візуалізацію результатів розподілу можна отримати побудувавши додатково за таблицею 1 діаграму (рис. 2).

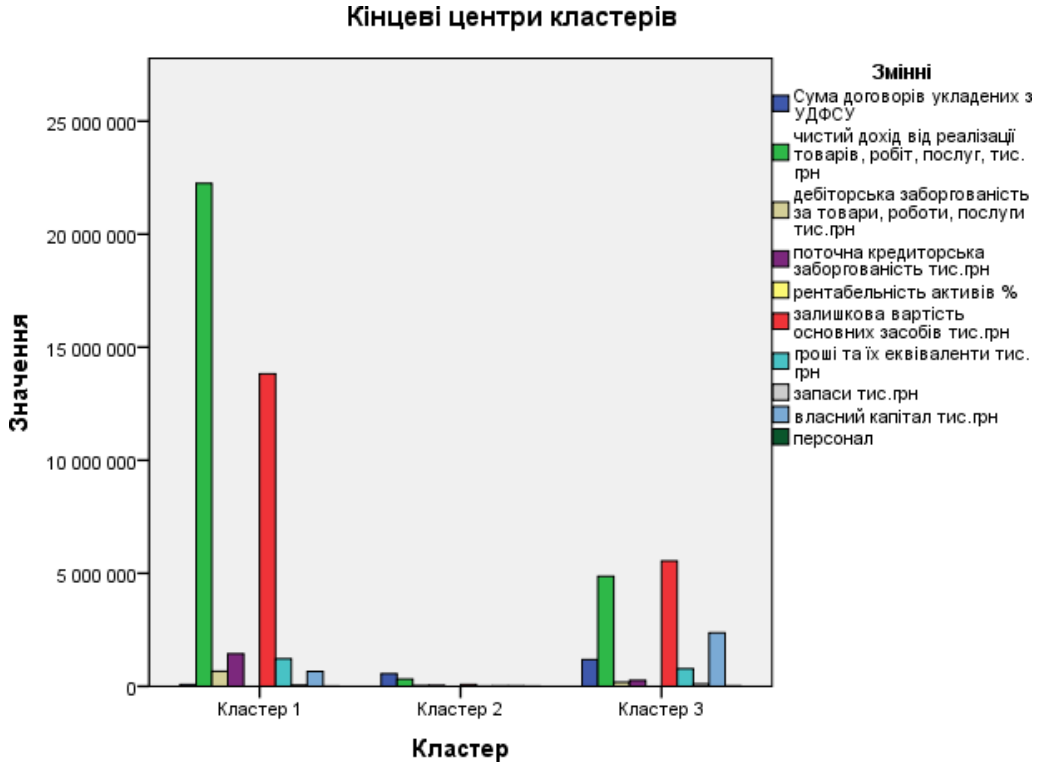

Рис. 2. Діаграма кінцевих центрів кластерів

Джерело: розраховано автором за даними [1, 3].

Отже, в перший та третій кластер потрапили великі підприємства, які мають потужну базу і є лідерами серед надання послуг у своїй сфері (є монополістами, так як вони майже не мають конкуренції). Наприклад, ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі» є головним на ринку розподілу, передачі та перетіканню активної та реактивної електричної енергії в Київській області. В другий кластер ввійшли всі малі підприємства. В наступному досліджені доречно зробити розподіл без цих трьох лідерів і оцінити ще раз дане середовище.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ІТ-компанії Ю-контрол. URL: https://youcontrol.com.ua/sign_in/

2. Паянок Т., Важалюк Ю., Кластерний аналіз трудового потенціалу України. *Економіка та держава*, 2019. № 12. С 109-114. URL: http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4472&i=19.

3. Паянок Т.М. Задорожня Т.М. Статистичний аналіз даних: навчальний посібник. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. 312 с.

4. Паянок Т.М., Литвиненко О.А. Аналіз впливу політичної кризи на рівень життя населення України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління: електронне наукового фахове видання*, 2019. № 6 (23). С. 747-755. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/23_2019/112.pdf.

Ковальова Катерина
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н. В.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес – аналітики та статистики
Університет державної
Фіскальної служби України

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Міжнародна торгівля грає важливу роль на сучасному етапі розвитку економіки держави. Тому що країна може розвивати свої можливості, посилювати конкуренцію, отримувати необхідну продукція для споживачів, реалізувати надлишок, який не поглинається на внутрішньому ринку. Головною перевагою для бізнесу на зовнішньому ринку є реалізація доданої вартості, що орієнтується на експорт товарів [1]. Підприємства, що прагнуть розвиватись за територією України свої товарно-економічні зв'язки, повинні взяти за основу експортно-імпортні операції. Зовнішньоекономічна діяльність за допомогою експорту та імпорту характеризує динаміку та стан економічних процесів кожної країни. Експорт та імпорт показує конкурентоспроможність на ринку, розвиток чи занепад економіки, рентабельність підприємства, яка впливає на економічний стан країни. Основними складовими зовнішньоекономічної діяльності є експорт та імпорт товарів. Експорт товарів – це реалізація вітчизняної продукції на умовах зовнішньої торгівлі іншим країнам. Високорозвинені країни та країни з конкурентоспроможністю на ринку мають найвищий рівень експортних товарів. Імпорт товарів – це купівля такої продукції чи товарів, якої потребує країна для збільшення рівня розвитку та активного насичення свого внутрішнього ринку необхідними ресурсами. Тому, для України є великим

завданням вирішити проблему обсягів експорту та імпорту [1].

На зовнішньоекономічну діяльність впливають фактори мікро – та макроекономічному рівні, які аналізують чинники, що пригальмовують економічний розвиток. Чинники які впливають на зовнішньоекономічну діяльність класифікують на: виробничі, ресурсні, технологічні, законодавчо-правові, економічні, соціальні та політичні. Найвпливовішим чинником на розвиток зовнішньоекономічну діяльність є економічний, тому що стабільність економіки країни є складовою для розвитку всіх інших ознак. На сьогоднішній день політична ситуація не є стабільною і існує чимало проблем щодо економічної діяльності в Україні, також проблема військових дій на Сході країни, які відштовхують іноземні інвестиції і не дають розвиватись в цілому країні. Також одним із вагомих чинників є недовіра населення до влади країни. Основною проблемою для економіки можна виділити низький рівень інфраструктури, так як інфраструктура є базою економічної діяльності будь-якої країни, також внутрішні економічні процеси уповільнюють низький рівень логістики.

Особливу увагу слід приділити проблемам обґрунтування механізму реалізації зовнішньоекономічної політики в умовах зростаючої глобалізації економічних процесів та побудові ефективної моделі розвитку зовнішньоекономічної діяльності [4, с.209].

Найбільшу питому вагу в експортній діяльності займають Польща та Італія – 17,26% та 11%. Поруч із цими країнами: Нідерланди – 10,80%, Німеччина – 9,46%, Іспанія – 8,34%. 43,14% займають країни з дуже пасивними показниками економічної активності. 61,52% від усієї імпортної діяльності з країнами ЄС займають: Німеччина – 25,08%, Польща – 16,24%, Франція – 7,81%, Італія – 7,22%, Угорщина – 5,17%. Німеччина, Польща та Італія проявляють активність в обох видах економічної діяльності. Основними експортними позиціями України є товари харчової промисловості: продукти рослинного походження – 3 047 035,3 тис дол. США, що становить 24,9% від загального експорту з країнами ЄС, зернові культури – 2 626 911,6 тис дол. США (21,4%), жири та олії тваринного або рослинного походження – 1 448 680,8 тис дол. США (11,8%). Також до основних позицій належать: чорні метали – 2 058 152,2 тис дол. США (16,8%), недорогоцінні метали та вироби з них – 2 378092,4 тис. дол. США (19,4%) (рис.1.) [1, с. 41].

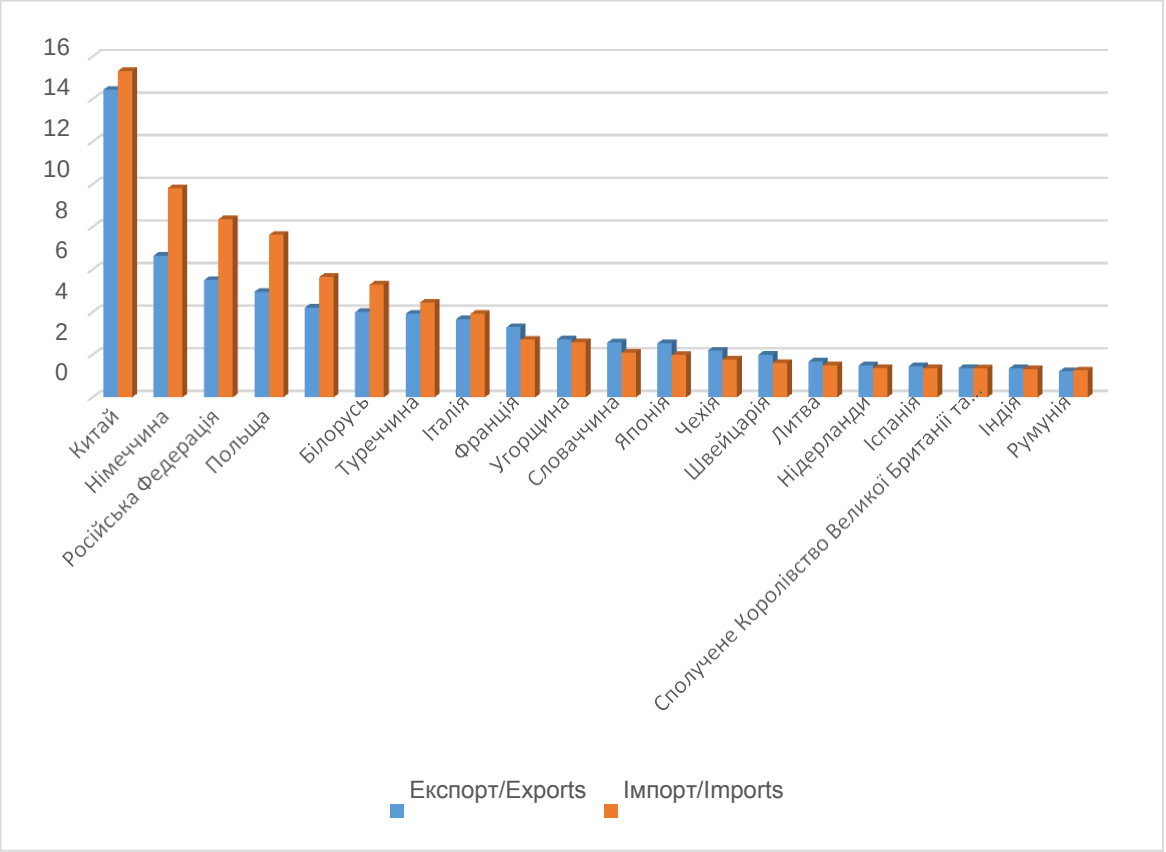

Рис.1. Питома вага зовнішньої торгівлі товарами за країнами–партнерами у 2020 році (%)

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Щодо виявлених тенденцій, то наша країна має безліч проблем, в основному із законодавчою базою, існують багато корупційних схем, через які країна не може розвивати економічну та зовнішньоекономічну діяльності. Але головною потребує для подальшого розвитку потребує припинення військових дій та змін у політичній діяльності

Отже, розвиток економіки України пов'язаний з розвитком зовнішньоекономічної діяльності, яка має такі напрямки діяльності: розробка стратегії ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності; формування системи її довгострокових цілей; оцінка потенційних можливостей підприємства на конкретному ринку; розробка міжнародної маркетингової стратегії.

Список використаних джерел:

1. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами ЄС URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/47_2020_ukr/9.pdf

2. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності України URL: http://sophus.at.ua/ED_2016_1/13_kondratjuk_anastasija-zhaldak_ganna-problemi_ta.pdf

4. Параниця Н. В. Аналіз структури та динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків України. [Електронний ресурс] / Н. В. Параниця, І. О. Буднік // Економіка та держава. – 2020. – № 4 – С. 206–209. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2020/37.pdf

Колесник Вікторія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Остапенко Я. О.,
доцент, к.е.н., доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

На сучасному етапі соціально-економічний розвиток економіки неможливий без всебічного аналізу його сильних та слабких сторін. Метод дослідження в статистиці - це спосіб розгляду реальної дійсності, який являє собою деяку послідовність прийомів, дій і операцій. Поняття методу відрізняється від понять процедури, техніки і методики статистичного аналізу. Технікою статистичного дослідження є сукупність певних прийомів застосування методу.

Дослідженням статистичних методів займалися такі науковці: І. Благун, З. Варналій, В. Геєць, Л. Гур'янова, Б. Данилишин, Л. Дмитришин, Ю. Донченко, Т. Клебанова, М. Кизим, Я.Остапенко та ін.

Процедура дослідження - це певна послідовність операцій, деякий спосіб організації вивчення. Під методикою слід розуміти сукупність прийомів і способів пізнання. Методи дослідження можна класифікувати за науковими галузями: математичного характеру, біологічного, медичного, соціально-економічного, педагогічного та ін [1, с. 16].

Економічні дослідження відрізняються від інших тим, що при вивченні виробництва матеріальних благ, їх мета полягає у вивченні соціально-економічних взаємин [2].

Інша істотна особливість полягає у використанні абстракцій. Вона відіграє значну роль при відсутності можливості експериментально перевірити наукові гіпотези або ж отримані результати. Щоб отримати достовірні результати при

здійсненні аналізу процесів і формування висновків і пропозицій, необхідно залучити всю сукупність фактів.

Методи статистики – це вся сукупність прийомів і способів, які використовуються для всебічного опису розвитку явищ і процесів в суспільстві за допомогою масових числових даних.

Статистичні дослідження складаються з чотирьох етапів: на першому етапі здійснюється збір вихідних даних; на другому етапі вихідна інформація обробляється; на третьому етапі аналізуються отримані дані; на четвертому етапі розробляються конкретні заходи на основі отриманої статистичної інформації [3].

Статистичними методами є: статистичне спостереження, яке являє собою запис даних відповідно до певних принципів і заданих цілей; розрахунки середніх значень, куди входять середні арифметичні як прості, так і зважені, а також середні геометричні; ряди динаміки; зведення і угруповання економічних показників відповідно до певних ознак; порівняння значень; обчислення індексів; графічні методи; деталізація показників.

Дослідження різних показників, економічних процесів, явищ і ситуацій починається з опису абсолютних величин в натуральному і вартісному вимірі. Дані показники відносяться до основних в статистичному дослідженні. Вони застосовуються для обчислення відносних і середніх значень[4].

Відносні величини є незамінними при дослідженні динаміки процесів і явищ. Вони дозволяють побудувати тимчасові ряди, що характеризують коливання тих чи інших показників у часі.

Аналітична особливість відносних показників найбільш повно проявляється при дослідженні структури економічних явищ, при описі інтенсивності застосування ресурсів виробництва.

Порівняння з показниками планового типу найбільш часто застосовується при складанні бізнес-планів, де умова застосування даного методу полягає в порівнянності показників як за змістом, так і структурою.

За допомогою статистичного аналізу стає можливим встановити причинний зв’язок, взаємозв’язки показників, виявити фактори і провести факторний аналіз, в ході якого один з показників виступає в якості фактора, що впливає на інший

фактор[5].

Використання сучасних інформаційних технологій піднімає порівняльний тактичний аналіз соціально- економічного розвитку на якісно новий щабель. Нові можливості, що відкрилися для аналізу, обумовлені винятковими особливостями інформаційних технологій: низька вартість, висока продуктивність, надійність, простота обслуговування і експлуатації, гнучкість і автономність використання, наявність розвиненого програмного забезпечення, діалоговий режим роботи та ін.[6]

Отже, при дослідженні економічних процесів можуть використовуватись будь-які методи статистичного аналізу. Їх кількість і сфера застосування залежать від конкретних цілей і вони визначаються завданнями в кожному окремому випадку. Використання статистичних методів є надійним інструментом для обґрунтування та прийняття управлінських рішень, який дозволить підвищити ефективність управління суспільно-економічним розвитком регіонів і країни в цілому.

Список використаної літератури:

1. Горленко О. А., Борбаць Н. М. Статистические методы в управлении качеством. Учебник и практикум для спо. М.: Юрайт, 2019. 270 с.
2. Остапенко Я. О. Економічна статистика: проблеми та перспективи розвитку. URL:. http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29620/1/254.PDF
3. Ya.O. OSTAPENKO, Braunahel A.V. The using of the statistical methods and modeling in making managerial decisions: theoretical aspect. *Economics and Finance*, 2018. №9. P.87-94.
4. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.
5. Остапенко Я.О. Економіко-математичне моделювання як інструментарій прогнозування: теоретичний аспект. *International Scientific- Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings*. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing. P.321-323.
6. Остапенко Я. О. Програмні продукти статистичних та економіко-математичних досліджень в економіці. URL:. http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/2107/1/1939_IR.pdf

Кондратюк Марини
здобувач другого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я. О.,
доцент, канд. екон. наук,
кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

,

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою розвитку будь – якої країни є висока інвестиційна діяльність.

Поняття «інвестиції» об'єднує складний ряд однорідних за своїм економічним значенням видів суспільних відносин, наявні відмінності яких обумовлюють існування багаторівневої їх класифікації в рамках загального поняття.

Незважаючи на велику кількість досліджень з даної проблеми, тема статистичного аналізу капітальних інвестицій в Україні є актуальною та потребує грунтовного вивчення.

Під інвестиціями розуміються грошові кошти, цінні папери, будь-яке інше майно, яке використовується для вкладення в об'єкти підприємництва, або підприємницькі проекти з метою отримання доходу, або іншої вигоди [1].

Тобто, суб'єкту необхідно понести витрати, щоб отримати певний економічний ефект або досягти поставленої комерційної мети. Зазвичай в рамках інвестицій розглядаються проекти. Вони являють собою цілеспрямовану діяльність індивіда або групи людей, яка передбачає отримання конкретного результату.

Суб'єктами в даній сфері виступають приватні та юридичні особи, які готові вкласти наявні у них кошти або майнові права.

Об'єктами інвестицій називають будь-які види активів, які можуть бути оцінені в грошових одиницях.

Відсоток збільшення капітальних інвестицій в галузі економіки країни у 2020році відображено на рисунку 1:

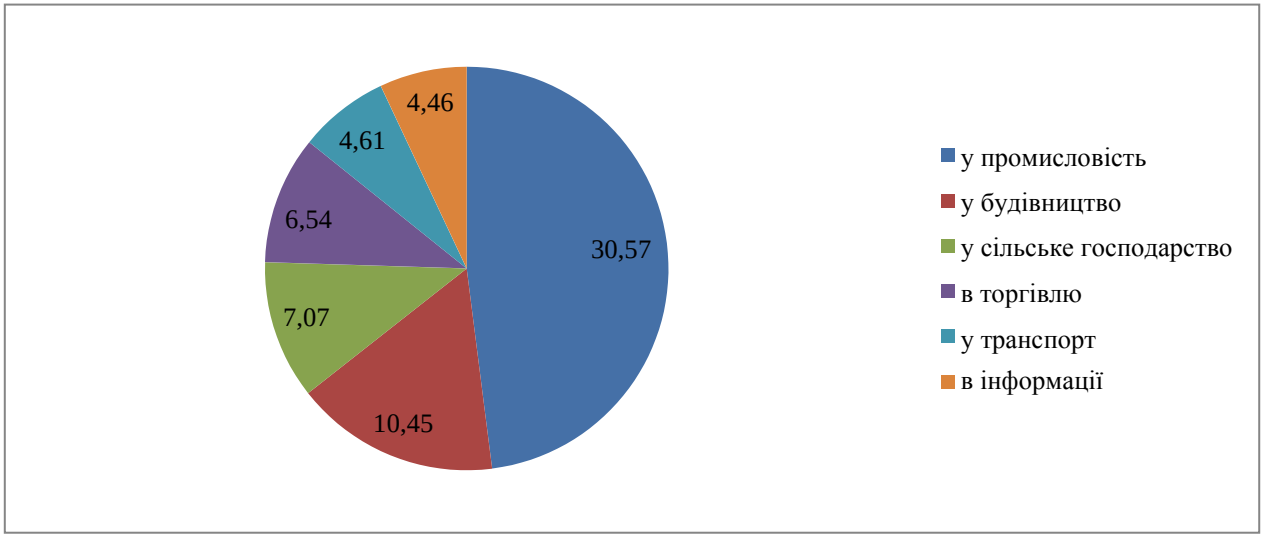

Рис. 1 – Внесок капітальних інвестицій у 2020 році, %

В цілому збільшення капітальних інвестицій у 2021 році порівняно з 2020 роком становить 17,1 %. Проте з січня по березень відбувся спад капітальних інвестицій до 9,5%

За другий квартал цього року освоєно 191,13 млрд грн капінвестицій без урахування тимчасово окупованих Криму, Севастополя і територій Луганської та Донецької областей. Розподіл капітальних інвестицій за найбільшим відсотком за областями відображено на рисунку 2.

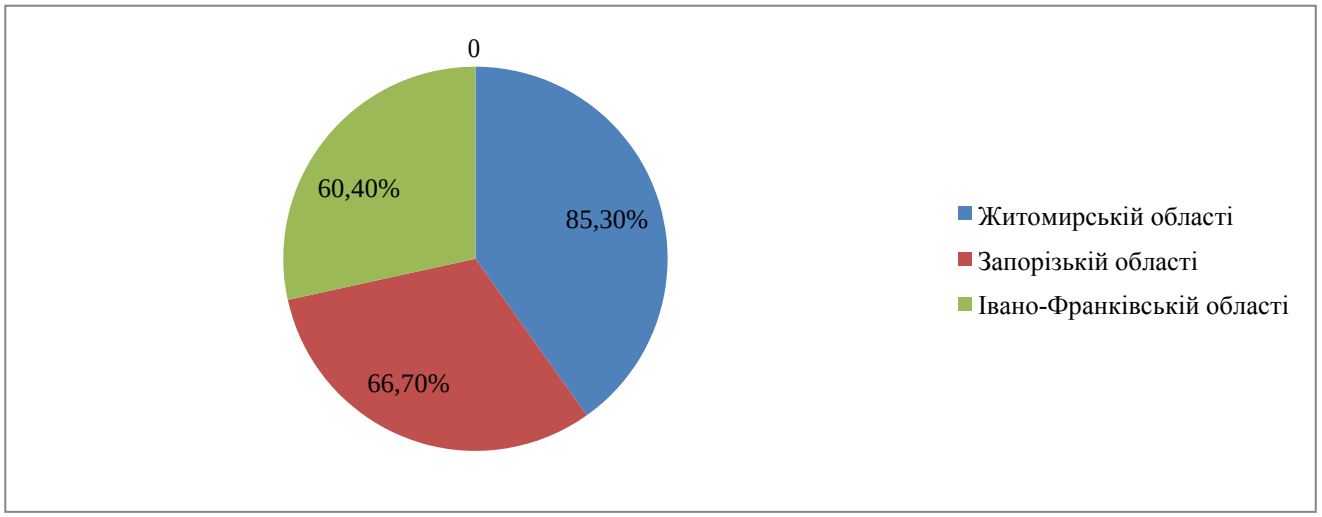

Рис. 2 – Розподіл капітальних інвестицій за найбільшим відсотком зростання за квітень-червень 2021р, %

За рисунком 2 найбільше зростання капітальних інвестицій в квітні-червні 2021 року порівняно в квітнем-червнем 2020 року спостерігається в Житомирській (на

85,3%), Запорізькій (на 66,7%) та Івано-Франківській (на 60,4%) областях.

Відсоток зменшення капітальних інвестицій за квітень-червень 2021року відображено на рисунку 3.

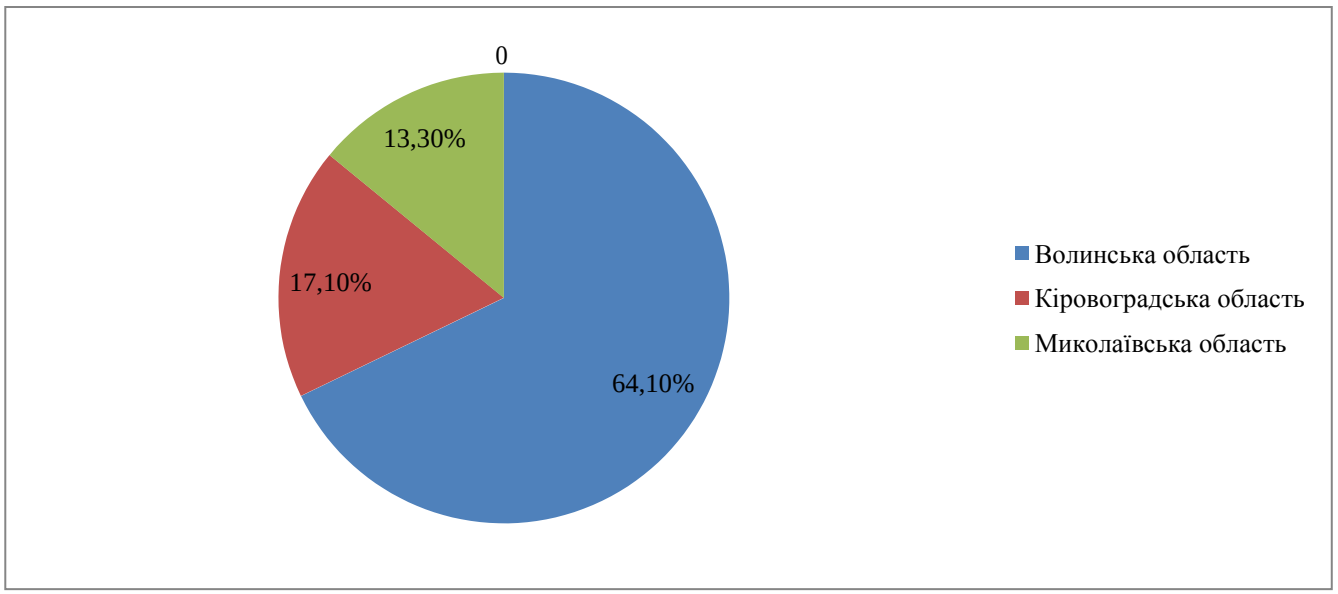

Рис. 3 – Зменшення інвестицій за квітень-червень 2021 року

Отже, в останні роки спостерігається нестабільна ситуація щодо капітальних інвестицій в економіку України. Цьому сприяє нестабільна економічна ситуація, війна на сході країни та всесвітня пандемія.

Список використаних джерел:

1. Майорова Т. С., Крук В. В., Шевчук Я. В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*.2015.№21.С.12–16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/4.pdf

2. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

3. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

4. Остапенко Я. О. Економічна статистика: проблеми та перспективи розвитку. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня-1 червня* 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Тернопільський нац. економічний ун-т [та ін.]. Тернопіль,2018.С.254–256.–

URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29620/1/254.PDF

Конельська Ольга,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри управлінського обліку, бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині в сучасному світі інвестиційні проблеми розвитку української економіки привертають особливу увагу, оскільки від цього питання залежить траєкторія економічного зростання. Можливі два сценарії. Згідно першому, економіка продовжить тупцювати у стані млявої депресії, розвиваючись на гроші, отримані від продажу сировини. За другим сценарієм, при грамотному використанні інструментів фінансово-грошової політики, кредитного та облігаційного ринку, як джерела капіталу, вона перейде до енергійного зростання. Модернізація та диверсифікації економіки неможливі за відсутності розвиненого фінансового ринку.

Дослідженню питань щодо залучення інвестицій в реальний сектор України присвячено праці вітчизняних учених: Саблука П. Т., Гуткевича С. О., Кісіля М. І., Коденської М. Ю., Пересади А. А., Борща Л. М., Ланченка Є. О., Мацибора Т. В., Воробйова Ю. М. та інших.

Враховуючи стан економічного потенціалу та обмежені внутрішні інвестиційні можливості впродовж всього періоду трансформації економіки, наша держава намагається створити сприятливі рамкові умови для розвитку інвестиційної сфери, зокрема шляхом проведення відповідної податкової політики.

Інвестиції в основний капітал – процес розширеного відтворення, нарощення капітальних благ, що супроводжується інтенсивним збільшенням доходу та має вплив на мікроекономічну і макроекономічну результативність [1, с.105].

Відповідно до прийнятої методології, інвестиції в нефінансові активи включають такі елементи: інвестиції в основний капітал, інвестиції в нематеріальні активи, інвестиції у приріст запасів матеріальних оборотних засобів, витрати на науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технологічні роботи, інвестиції в інші нефінансові активи [2].

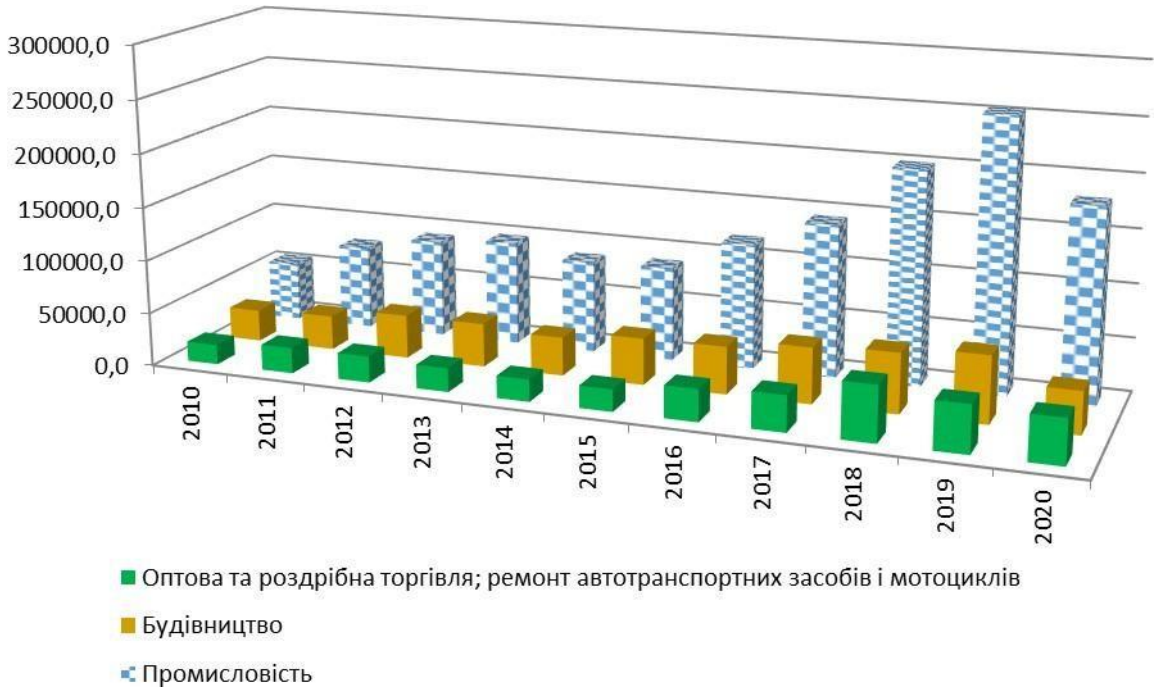

Рис.2. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2020 роки (млн грн/mln. UAH)

Джерело: побудовано автором на основі даних [2].

За останні роки капітальні інвестиції за видами економічної діяльності в Україні зросли, так найбільше зростання спостерігається в 2018 році капітальні інвестиції в оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів зросли еа 53,9 %.

Саме через обмеженість інвестиційних ресурсів в Україні до сьогодні продовжується експлуатування деяких апріорі неконкурентних застарілих потужностей, які в умовах ринкової економіки можуть існувати лише за рахунок значних преференцій – здешевленого за рахунок державних дотацій газу, вугілля,

електроенергії, пільг на залізничні перевезення тощо [3, с.29].

Отже, проведене дослідження, дає змогу зробити висновок, що вибір джерел фінансування інвестицій – важливий етап на початковій стадії інвестиційного процесу. І підходити до нього треба, зваживши всі ризики та доцільність їх використання.

Список використаних джерел:

1. Третяк, Н.; Богатиренко, О. Економічний механізм інвестування в основний капітал сільськогосподарських підприємств. 104-110.

2. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

3. Венгер В. В. Інвестиції в основний капітал як фактор економічного зростання металургійної галузі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 8, ч. 1. С. 27-31.

Корнійчук Владислава
здобувач другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Безручук С. Л.
доцент, канд. екон. наук, докторант
Державний університет «Житомирська політехніка»

Розвиток субєктів малого підприємництва як фактор забезпечення сталого розвитку України

Роль суб'єктів малого підприємництва зумовлена важливістю у соціально-економічному значенні. Зокрема їх значення зумовлене здатністю до адаптування в непостійних умовах економічного середовища, можливістю реалізації потенціалу кожного індивіда. Тому для України як країни, що перебуває у стадії розбудови власної економіки малий бізнес має стати рушійною силою для подальшого розвитку держави. Розвиток малого бізнесу в Україні є важливим елементом інтеграції вітчизняної економіки в європейську, оскільки Європейська комісія вважає створення малого підприємництва однією з головних цілей ЄС і позиціонує цей напрям основою для досягнення сталого розвитку. Зокрема, для досягнення своїх цілей ЄС розробляє різноманітні програми та фонди і вигляді системи технічної допомоги. Серед них і портал «Access2Markets», який надає підтримку малому бізнесу у торгівлі поза межами ЄС, а саме забезпечує торгові умови для імпорту товарів до ЄС та експорту товарів на понад 120 зовнішніх ринків [1].

Вітчизняне законодавство також має на меті розвивати ланку малого бізнесу. Дане твердження підтверджується впровадженням Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [2] зі змінами від квітня 2020 року. Даним законом визначаються основні засади та принципи підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва. Проте досі політику щодо підтримки та розвитку малого бізнесу в України вважається недостатньо розробленою.

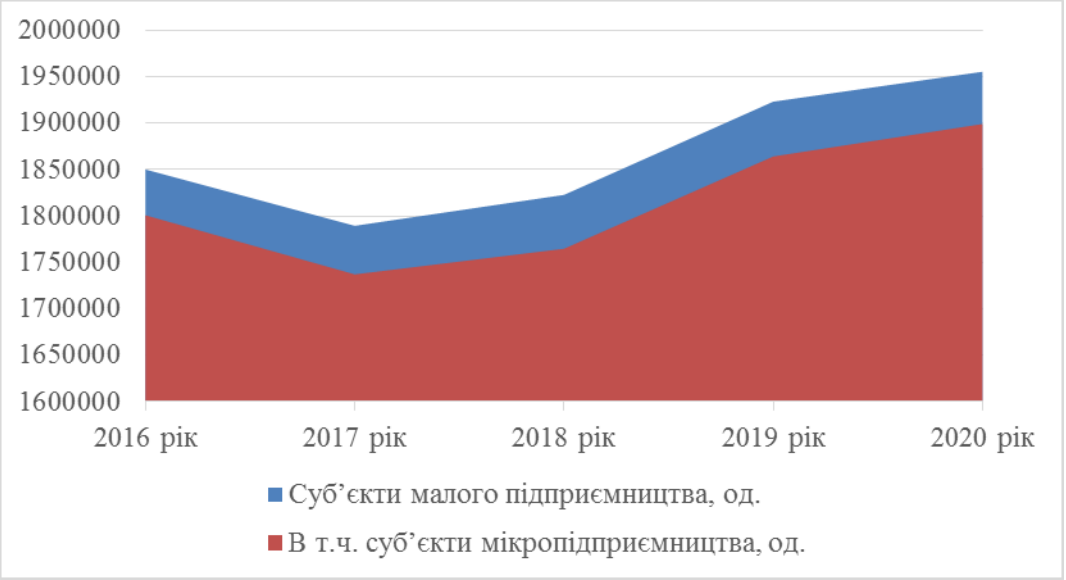

Рис. 1 Динаміка кількості суб'єктів малого підприємництва впродовж 2016-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Згідно даних Державної статистичної служби України кількість суб'єктів малого підприємництва зростає. Варто зауважити, що це є позитивним явищем, оскільки малий та середній бізнес є рушійною силою у розвитку держави. Зокрема динаміку росту кількості суб'єктів малого підприємництва впродовж 2016-2020 рр. відображена на рис. 1.

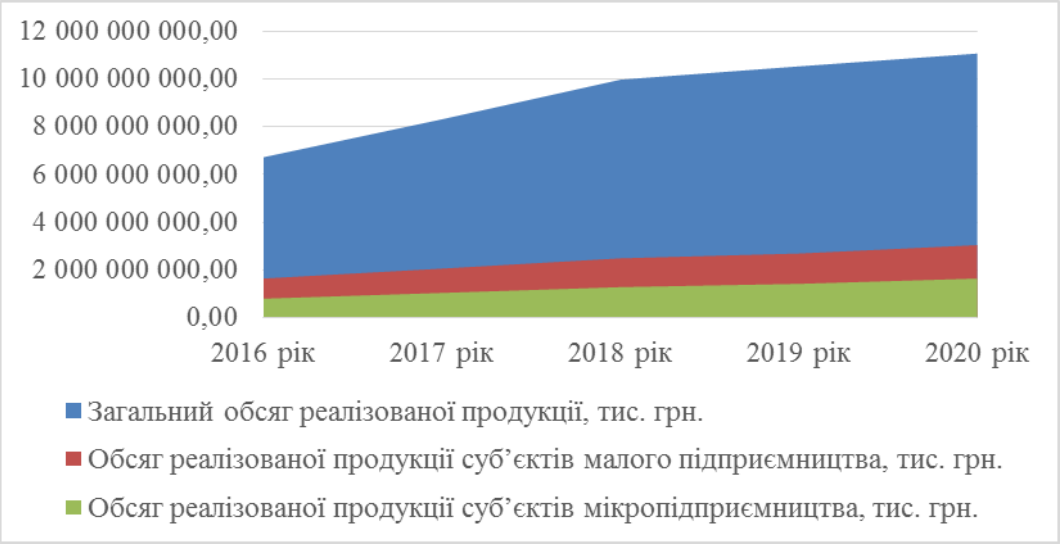

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації товарів впродовж 2016-2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [4].

Зокрема варто проаналізувати показник обсягу реалізованої продукції суб'єктами малого бізнесу. Дана динаміка зображена на рисунку 2.

Прослідковується стабільний ріст обсягів виробництва суб'єктами малого

бізнесу у частці загального виробництва країни, що підкреслює вагомість діяльності малого бізнесу для економіки країни. Так, у 2016 році ця частка становила 24,56% загального обсягу реалізації, а у 2020 році ця частка зросла до 28,58%. Для прослідковування повної картини розвитку сектору малого бізнесу в Україні доцільно порівняти між собою показники динаміки росту кількості суб'єктів малого підприємництва та динаміки обсягів реалізації товарів (послуг) ними. Даний аналіз можна прослідкувати на рисунку 3.

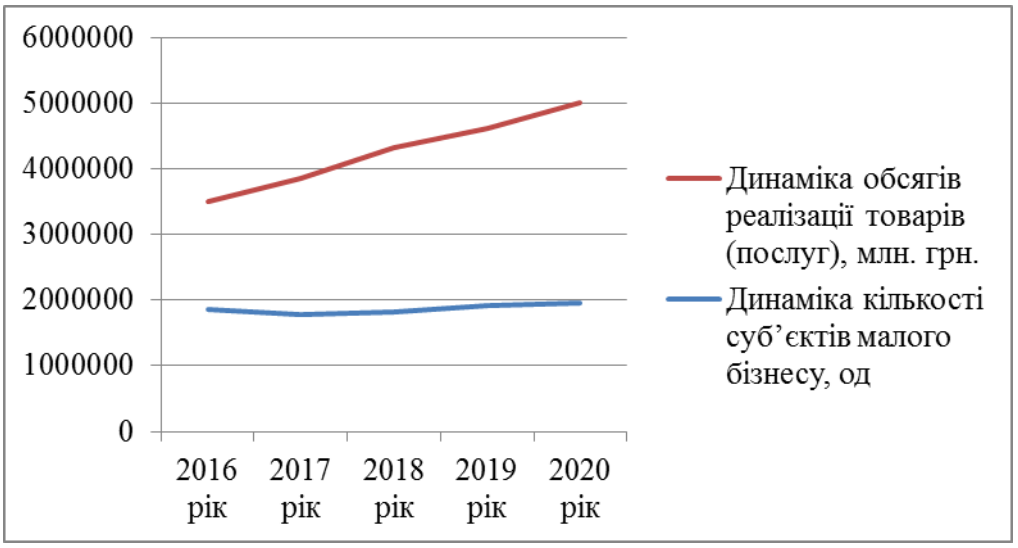

Рис. 3. Аналіз розвитку малого бізнесу в Україні

Таким чином наглядно видно, що темпи росту виробництва та реалізації товарів (послуг) населенню значно перевищують темпи росту кількості суб'єктів господарювання малого бізнесу, що можна вважати позитивним явищем, адже це свідчить про розширення виробництва та розвитку діяльності кожного суб'єкта малого підприємництва окремо у загальній картині аналізу.

Також слід відзначити суму збагачення державного бюджету надходженнями від ФОП, які, в свою чергу становлять основну масу суб'єктів малого бізнесу (в середньому 97% впродовж 2016-2020 рр.). Сайт Фопекономіки щодня відстежує дані про кількість фізичним осіб-підприємців, суму сплачених ними коштів на погашення заборгованості перед бюджетом, також розмежовує ФОП жіночої та чоловічої статі. За даними цього сайту [5] у 2020 році ФОПи сплатили до бюджету 27,6 млрд. грн., що на 10,72% порівняно з попереднім роком, коли ця сума становила 24,9 млрд. грн.. Також сайт зазначає: «За вісім років надходження від ФОПів в бюджет зросли в 24 рази. Лише за останні два роки сума надходжень зросла на 10 млрд. гривень. У 2019 році

підприємці сплатили майже 25 млрд. гривень, у 2018 році ця сума становила 19,8 млрд. гривень, у 2017 — 15,4 млрд.». Таким чином, доведено важливість поліпшення умов для розвитку сектору малого бізнесу у ракурсі сталого розвитку держави, а також підтверджено міжнародним досвідом . Даний сектор відіграє важливу роль з причини своєї гнучкості та здатності пристосування в мінливих умовах зовнішнього середовища, а також можливості для реалізації потенціалу населення країни та зниження рівня безробіття. Як висновок є необхідним подальші розробки проектів розвитку, наданні пільг та створення умов для успішного подальшого процвітання даного сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт міністерства економіки України: Інформація щодо порталу Європейської Комісії для підтримки малого бізнесу у здійсненні торгівлі поза межами ЄС. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e76f4c7d-b432-4739-8850-5bd8b9d94203&title=InformatsiiaSchodoPortaluvropeiskoiKomisiiDliaPidtrimkiMalogoBiznesu UZdiisnenniTorgivliPozaMezhamis.

2. Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України: Показники діяльності субєктів великого, середнього, малого та мікропідприємств. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/fin/pssg/pds_vsmm_2010-2020.xlsx.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України: Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) субєктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності у 2010-2020 роках, URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/fin/pssg/orpsg_vsmm_ek_2010_2020_ue.xlsx.

5. Економіка українських ФОПів в реальному часі URL: https://opendatabot.ua/open/foponomics.

Куницька-Іляш М. В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича
Львівський національній університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

ПРОВІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРИ УЗАГАЛЬНЕННІ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУВАННЯ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ

Коли мова йде про дослідження складних соціально-економічних систем у площині формування засад забезпечення їх економічної безпеки, причому на всіх рівнях системної ієрархії управління, то це висуває необхідність врахування наступних аспектів задля прийняття низки принципових попередніх рішень [1, с. 161-172; 2, с. 56-77]:

- дедукції й індукції елементів системи, іншими словами – ідентифікації її цілісності, меж, повного складу характеристик, які мають бути врахованими як єдине ціле під спільною метою функціонування, але при цьому й детального декомпонування на внутрішні функціональні й структурні складові;
- інклюзії сутнісно-змістовного, методично-оцінювального та прикладного характеру в частині забезпечення з-поміж різних рівнів – мікро, мезо, галузевого, макро;
- ідентифікації принципового підходу, який буде закладено в основу при залученні всього спектру методів, інструментів, засобів аналізування якості й ефективності сформованої системи політики забезпечення, а також безпосереднього оцінювання стану й рівня безпеки;
- розмежування та чіткого бачення як диференціацій, так і дотичних площин відносно системи економічної безпеки та інших комплексних економічних, фінансових, соціально-суспільних та категорій, що особливо актуально з-поміж безпеки та конкурентоспроможності, реалізації потенціалу, резилентності, ризико- та

стресостійкості;

- конвергенції розрізнених на перший погляд концептуально-методичних та структурних аспектів (процесів) системи безпеки, методології дослідження та аналізування, формування стратегічних орієнтирів, а також тактичних механізмів, інструментів, засобів та заходів політики управління системою.

При цьому часто входять у дисонанс логічні зв'язки між, наприклад, аналізуванням безпеки (намагання виявити факт та міру переходу значень індикаторів визначених порогових і граничних меж безпеки, тобто слідування збереженню принаймні мінімального рівня життєздатності) та формуванням концепту політики (переслідування інтересу максимізації ефектів, на кшталт, – досягнення рівня найвищої конкурентоспроможності, забезпечення сталого розвитку, якнайкращої реалізації ресурсного та фінансово-економічного потенціалу і т. ін.) [3, с. 31-35].

Ці та інші суперечності, зазвичай, і є, з одного боку, провідними положеннями при узагальненні методології аналізування систем безпеки, а, з іншого, – головними дискусійними питаннями.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Васильців В. Г. Характеристики функціональних складових економічної безпеки сектору інформаційно-комунікаційних технологій України. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 1. С. 161-172.

2. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації: монографія. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2018. 527 с.

3. Березівський Я. П. Ідентифікація умов та чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2021. Вип. 63. С. 31-35.

Параниця Ольга
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
НПУ ім.М.П. Драгоманова
Науковий керівник:
Тесленко Т.В., к.пед.н., доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання
НПУ ім.М.П. Драгоманова

СТАТИСТИЧНІ ЗАДАЧІ У КУРСІ МАТЕМАТИКИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасний світ переповнений інформацією, тому формування статистичної культури, розвиток імовірнісної інтуїції набагато ефективніше розпочинати у ранньому дитинстві. У зв'язку з цим початковий курс математики цілком може стати тим першим ступенем, з якого має розпочатися пропедевтична підготовка вивчення цього розділу математики.

Дослідження проблеми навчання учнів елементів стохастики та розвитку ймовірнісно-статистичного мислення присвятили праці математики, психологи, дидактики та методисти, зокрема, Козирєва І.М. [1], Розуменко, А. О. [2], Доброштан О. О. [3], Токовило Т. С. [3] та ін.

В Україні нині у курсі математики початкових класів елементи теорії ймовірностей та математичної статистики мало представлені. Цінність стохастичних задач визначається не стільки тим апаратом, який використовується при їх розв'язанні, скільки можливостями продемонструвати процес застосування математики для виконання позаматематичних завдань [1, с.166].

На сучасному етапі розбудови шкільної математичної освіти сформульовано цілі навчання початків теорії ймовірностей і вступу до статистики, які полягають у забезпеченні свідомого і міцного оволодіння знаннями, навичками і уміннями з даної змістової лінії [2, с.109].

Введення стохастичних задач в початковий курс математики дозволить

поліпшити якість математичної освіти молодших школярів. Поняття і методи стохастики можуть використовуватися учнями з метою опису навколишньої дійсності і вирішення конкретних практичних завдань [3, с.186].

На сучасному етапі початкова школа потребує оновлення змісту математики, яке має бути пов'язане насамперед із запровадженням у шкільний курс ймовірнісно-статистичного матеріалу, який буде необхідний для життя у суспільстві.

Очевидно, що завдання розвитку імовірнісного стилю мислення може бути вирішена в шкільному курсі математики при вивченні елементів комбінаторики, теорії ймовірностей, описової статистики та елементів математичної статистики [2, с.109].

Використання статистики для початкових класів можна почати із використання стохастичних ігор, прості статистичні дослідження, моделювання життєвих ситуацій.

Отже, за результатами даного дослідження випливає, що при вивчені статистики в початкових класах, учні отримують такі практичні навички як, вміння спостерігати, порівнювати, вимірювати, аналізувати життєві ситуації.

Список використаних джерел:

1. Козирєва І.М. Стохастичні задачі і прикладна спрямованість у навчанні математики. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. ISSN 2522-9133 (online) Серія «Педагогіка і психологія». педагогічні науки. 2021. № 1 (21). С. 165–170.

2. Розуменко, А. О. Прикладні задачі як засіб розвитку ймовірнісного мислення учнів / А. О. Розуменко, А. М. Розуменко // Фізико-математична освіта : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Фізико-математичний факультет ; [редкол.: М. П. Вовк, М. Гр. Воскоглу, Т. Г. Дерека та ін.; гол. ред. О. В. Семеніхіна]. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. Вип. 2 (16). С. 107–111. URL: http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/5414.

3. Доброштан О. О., Токовило Т. С. Впровадження елементів теорії ймовірності в молодших класах. *Молодий вчений*, 2019. №4. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4/44.pdf.

Паянок Т.М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Тимошенко Вікторія
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Університет державної фіскальної служби
України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянемо відображення кредиторської заборгованості в бухгалтерському обліку, а саме в пасиві «Балансу» в розділі «Поточна кредиторська заборгованість» ПрАТ «Світ меблів-Україна» (табл. 1).

Таблиця 1

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «Світ меблів-Україна» в «Балансі» за 2017-2020 рр.

Поточна кредиторська заборгованість за:	Код	2017	2018	2019	2020	С.з.
- довгострокові зобов'язаннями	1610	0	0	0	0	0
- товари, роботи, послуги	1615	6050	2150	10086	4617	5726
- розрахунками з бюджетом	1620	3250	1650	1915	5465	3070
у тому числі з податку на прибуток	*1621*	*3050*	*1550*	*1768*	*5147*	2879
- розрахунками зі страхування	1625	125	32	160	37	89
- розрахунками з оплати праці	1630	945	1150	1382	2353	1458
Поточні забезпечення	1660	0	0	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	1550	865	1033	382	958
Всього	1695	11500	5847	14576	12854	11194

Джерело: складено автором за даними [2].

Поточна кредиторська заборгованість розподілена на довгострокові зобов'язаннями; товари, роботи, послуги; розрахунками з бюджетом; розрахунками зі страхування; розрахунками з оплати праці. Аналіз форми фінансової звітності

ПрАТ«Світ меблів-Україна» № 1 «Баланс» дозволив виявити лідерів у структурі поточної кредиторської заборгованості.

В розділ входить окрім описаних видів зобов'язань ще поточні, інші поточні і доходи майбутніх періодів. Середнє значення поточної кредиторської заборгованості за останні чотири роки показує її обсяг в 11, 194 млн грн, мінімальний розмір був у 2018 році (5,8 млн грн), а максимальний у 2019 році (14,6 млн грн). Більш детально зупинимося на структурному аналізі кредиторської заборгованості (рис. 1).

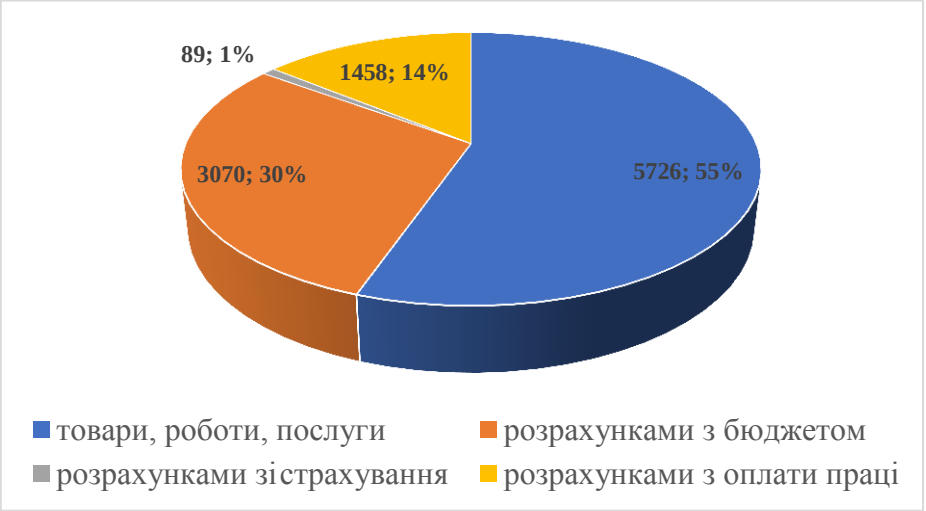

Рис. 1. Структура середньої поточної кредиторської заборгованості ПрАТ «Світ меблів-Україна»

Джерело: складено автором за даними [2].

Лідером є заборгованість за товари, роботи та послуги – це 55 % від середнього значення за чотири роки, другу позицію займають розрахунки із бюджетом – 30 %, на третьому місці кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці – 14 %. Вміст заборгованості по розрахункам зі страхуванням несуттєвий лише 1 %.

Отримані результати статистичного аналізу за допомогою програмного продукту SPSS дозволили визначити що всі види поточної кредиторської заборгованості мають правосторонню асиметрію (середнє значення більше за моду і медіану), лише по розрахункам зі страхуванням асиметрія слабка (0,247) по всім іншим показникам сильна (табл. 2).

Таблиця 2

Описова статистика поточної кредиторської заборгованості ПрАТ «Світ меблів-Україна» за 20017-2020 рр.

Показники	Поточна кредиторська заборгованість за				
	товари, роботи, послуги	розрахунками з бюджетом	*у тому числі з податку на прибуток*	розрахунками зі страхування	розрахунками з оплати праці
Середнє	5725,75	3070,00	2878,75	88,50	1457,50
Медіана	5333,50	2582,50	2409,00	81,00	1266,00
Мода	2150,00[a]	1650,00[a]	1550,00[a]	32,00[a]	945,00[a]
Середньоквадратичне відхилення	3323,26	1743,45	1650,62	64,00	623,12
Асиметрія	,651	1,175	1,180	,247	1,527
Стандартна похибка асиметрії	1,014	1,014	1,014	1,014	1,014
Ексцес	,887	,480	,470	-4,534	2,442
Стандартна похибка ексцесу	2,619	2,619	2,619	2,619	2,619
Мінімум	2150,00	1650,00	1550,00	32,00	945,00
Максимум	10086,00	5465,00	5147,00	160,00	2353,00
Сума	22903,00	12280,00	11515,00	354,00	5830,00

Джерело: складено автором за даними [1, 2, 3].

При цьому поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування єдина має гостро вершинний розподіл (розраховане значення ексцесу більше 3х), всі інші плоско вершинні розподіли. За чотири роки сума кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 22,9 млн грн, на другому місці розрахунки з бюджетом 12,3 млн грн, при цьому 11,5 млн грн складає податок на прибуток., 5,8 млн грн складає кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці.

Аналіз ящикової діаграми по всім показникам показує відсутність екстремальних і помірних викидів (рис. 2).

Застосуємо методику прогнозування за описовою статистикою, так як розподіл наближений до нормального на що вказує відношення асиметрії до її стандартної похибки і аналогічно по ексцесу (розраховані значення менші за 2).

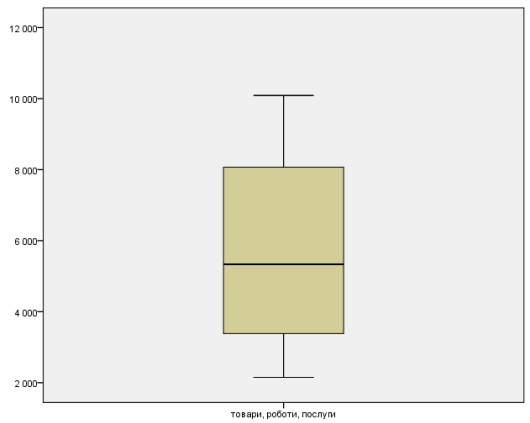

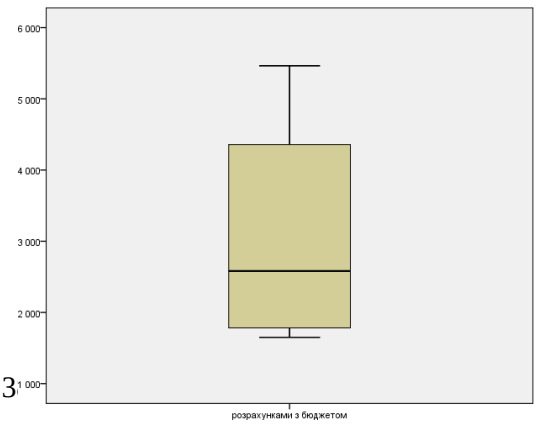

товари, роботи, послуги

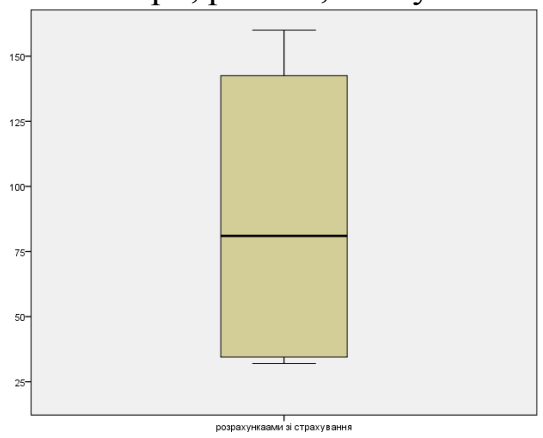

розрахунками зі страхування

розрахунками з бюджетом

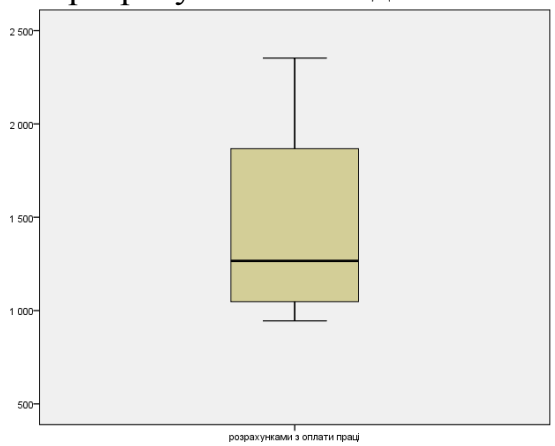

розрахунками з оплати праці

Рис. 2. Ящикова діаграма поточної кредиторської заборгованості за показниками ПрАТ «Світ меблів-Україна»

Джерело: складено автором за даними [2, 3].

В таблиці 3. здійснено короткостроковий прогноз за яким у 2021 році поточна кредиторська заборгованість за:

- товари роботи, послуги буде коливатися від 438 тис грн до 11,01 млн грн;
- розрахунками з бюджетом – від 295,8 тис грн до 5,8 млн грн;
- у тому числі з податку на прибуток – від 252,2 до 5,5 млн грн;
- розрахунками зі страхування – від 0 до 190 тис грн;
- з оплати праці – від 466 тис грн до 2,4 млн грн.

Таблиця 3

Короткострокове прогнозування обсягів поточної кредиторської заборгованості ПрАТ «Світ меблів-Україна» на 2021 рік

Поточна кредиторська заборгованість за			Статистика	Стандартна похибка
товари, роботи, послуги	Середнє		5725,75	1661,63
	95% Довірчий інтервал	Нижня межа	437,697	
		Верхня межа	11013,803	
розрахунками з бюджетом	Середнє		3070,00	871,72482
	95% Довірчий інтервал	Нижня межа	295,783	
		Верхня межа	5844,217	
у тому числі з	Середнє		2878,750	825,30937

податку на	95% Довірчий	Нижня межа	252,247	
прибуток	інтервал	Верхня межа	5505,253	
розрахунками зі страхування	Середнє		88,5000	32,00130
	95% Довірчий інтервал	Нижня межа	-13,3424	
		Верхня межа	190,3424	
розрахунками з оплати праці	Середнє		1457,5000	311,55965
	95% Довірчий інтервал	Нижня межа	465,9781	
		Верхня межа	2449,0219	

Джерело: складено автором за даними [2, 3].

Отже, статистичний аналіз дозволяє визначити стратегію подальших управлінських рішень. Застосування програмних продуктів розширює можливості аналітиків. Дозволяє ефективно використовувати ресурси, а саме швидко і точно отримати результати короткострокового прогнозування, які забезпечать прийняття обґрунтованого рішення.

Список використаних джерел:

1. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В.М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019. 426 с.
2. Офіційний сайт ІТ «Ю-контрол». URL: https://youcontrol.com.ua/
3. Паянок Т.М. Задорожня Т.М. Статистичний аналіз даних: навчальний посібник. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. 312 с.

Паянок Т.М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Савранчук Тетяна
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Університет державної фіскальної служби
України

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АТ «УКРТЕЛЕКОМ»

Проаналізуємо рентабельність виробництва послуг на прикладі АТ «Укртелеком». Індикатор рентабельності активів АТ «Укртелеком» показує, що на кожну гривню, котра використовується для фінансування активів АТ «Укртелеком», було сформовано чистого прибутку в розмірі 17,16 копійок в 2020 р. Відповідно, в 2020 р. рівень окупності активів АТ «Укртелеком» дорівнює 5,83 років (табл. 1).

Рівень прибутковості активів знаходиться вище, ніж інфляція в країні, тому можна стверджувати, що відбувається підвищення реальної вартості залучених в господарський процес активів підприємства. Таким чином, менеджмент здатен ефективно використовувати обмежені фінансові ресурси для досягнення цілей зростання і розвитку підприємства. Важливим показником є рентабельність власного капіталу, який відображає ефективність роботи компанії з точки зору власників або потенційних інвесторів. Підприємство забезпечувало підвищення добробуту і поліпшення матеріального становища власників, про що свідчить високе значення індикатора рентабельності власного капіталу. Як результат, термін, протягом якого капітал власників при збереженні поточної рентабельності власного капіталу окупиться, становить 3,88 років.

Таблиця 1

Динаміка показників рентабельності (збитковості) АТ «Укртелеком»

Показники	Рік			Абсолютний приріст		
	2018	2019	2020	2019 / 2018	2020 / 2019	2020 / 2018
Рентабельність (пасивів) активів (чистий прибуток в чисельнику), %	-	-7,84	17,16	-	25	-
Рентабельність (пасивів) активів (EBIT в чисельнику), %	-	-5,56	24,91	-	30,47	-
Рентабельність (пасивів) активів (EBITDA в чисельнику), %	-	1,39	30,08	-	28,69	-
Рентабельність власного капіталу, %	-	-12,89	25,78	-	38,67	-
Рентабельність виробничих фондів, %	-	-12,53	31,4	-	43,93	-
Рентабельність продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	34,48	25,59	32,49	-8,89	6,9	-1,99
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	14,13	8,05	19,25	-6,08	11,2	5,12
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	2,18	-15,19	39,84	-17,37	55,03	37,66
Операційна рентабельність витрат, %	15,18	8,04	20,66	-7,14	12,62	5,48
Коефіцієнт реінвестування, %	-	96,94	102,31	-	5,37	-
Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	-	-12,2	22,23	-	34,43	-
Період окупності активів	-	-12,75	5,83	-	18,58	-
Період окупності власного капіталу	-	-7,76	3,88	-	11,64	-

Джерело: розраховано авторами.

Кожна гривня капіталу власників в 2020 р. забезпечила їм 25,78 копійок чистого прибутку (рис. 1).

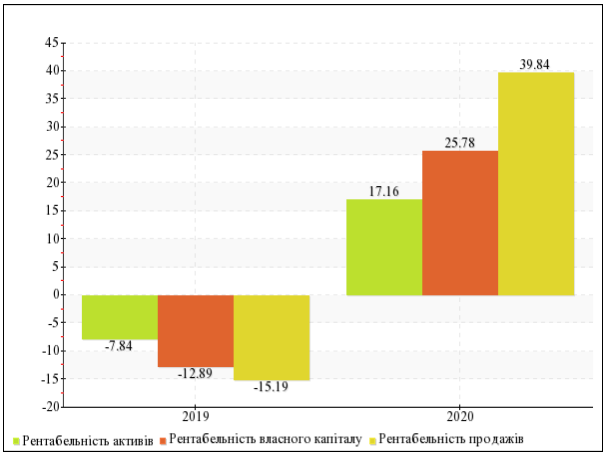

Рис. 1. Показники рентабельності АТ «Укртелеком», %

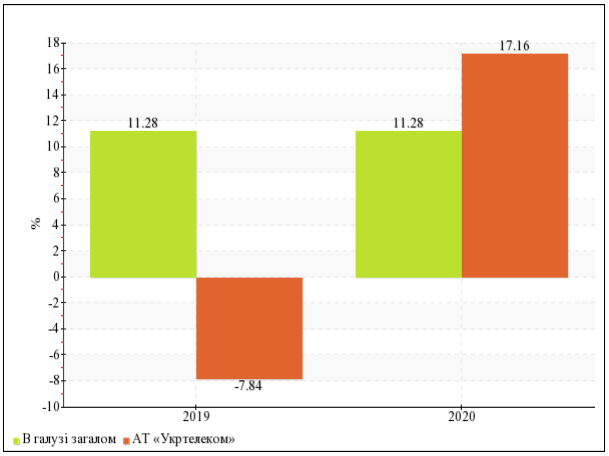

Рис. 2. Порівняння рентабельності активів, %

Джерело: розраховано авторами.

Про ефективність використання виробничих активів АТ «Укртелеком» в операційному процесі свідчить відповідний індикатор рентабельності. Його значення в

2020 р. становило 31,4% , що на 43,93 процентних пункти більше значення на кінець 2018 р.

Операційна маржа підприємства є індикатором конкурентоспроможності, тому високе значення такого показника говорить про якісні товари та послуги підприємства, що забезпечує стійке положення на конкурентному ринку. В 2020 р. АТ «Укртелеком» на кожну гривню продажів заробило 19,25 копійок операційного прибутку. Управлінці виконують свою роботу, а саме шукають можливості забезпечення більш високої ефективності операційних процесів підприємства, про що свідчить підвищення показника на 5,12 в 2018-2020 рр.

Власники розглядають підприємство як перспективний актив, здатний в майбутньому генерувати їм прибуток, тому вони вважають за краще реінвестувати істотну частину зароблено протягом 2020 р. назад у діяльність компанії, тим самим забезпечуючи її додатковими фондами для подальшого розширення. Однак значення індикатора вище одиниці, а значить діють і інші чинники на таку динаміку.

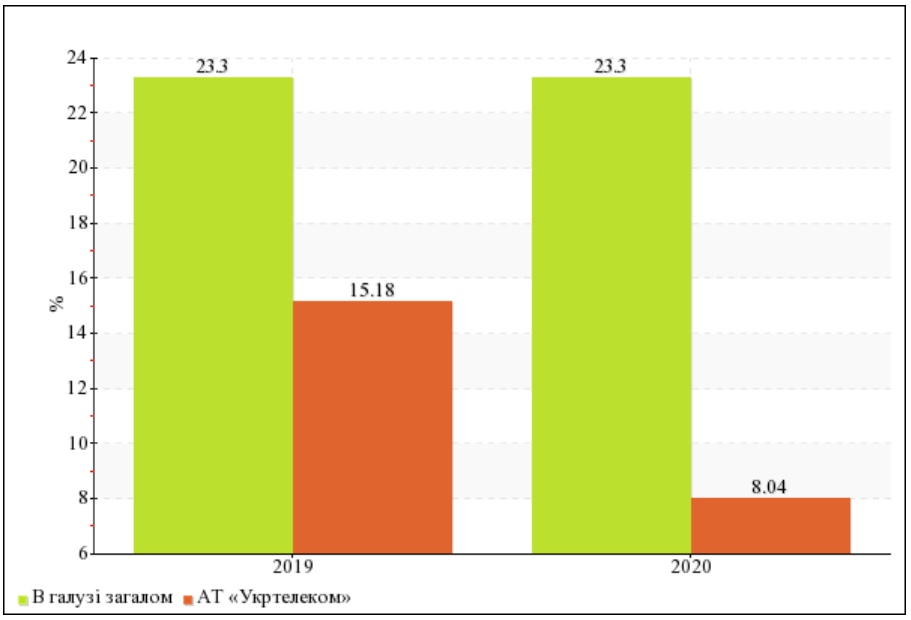

Рис. 3. Порівняння операційної рентабельності продажів, %

Джерело: розраховано авторами.

За даними рис. 2 АТ «Укртелеком» якісно та ефективно здійснює свою діяльність в телекомунікаційній галузі та займає місце одним із лідерів по постачанню продукції, послуг та товарів для споживачів, про що свідчить висока рентабельність активів підприємства, яка хоч і в динаміці коливається від нижчого до вищого, все ж

характеризує підприємство з позитивної сторони, оскільки нестабільність діяльності характеризується впливом нестабільного зовнішнього середовища, як, в свою чергу, пагубно впливає на купівельну спроможність як споживачів, так і самого підприємства.

АТ «Укртелеком» демонструє більш ефективне управління своїми витратами в порівнянні з іншими учасниками ринку, адже рентабельність операційних витрат дорівнює 20,66 проти 23,3 в економіці 2020 р, підтвердженням чого є і рівень операційної рентабельності підприємств телекомунікаційної галузі в порівнянні з АТ «Укртелеком (рис. 3).

Таблиця 2

Факторний аналіз рентабельності

Показники	Рік			Абсолютний приріст		Відносний приріст,%		
	2018	2019	2020	2019 / 2018	2020 / 2019	2019 / 2018	2020 / 2019	2020 / 2018
Всього доходів	6 330 514	6 668 722	8 353 350	338 208	1 684 628	5,34	25,26	31,95
Всього витрат	5 905 773	7 769 843	6 149 543	1 864 070	-1 620 300	31,56	-20,85	4,13
Чистий прибуток (п.рік)	424 741	-875 011	2 203 807	-1 299 752	3 078 818	-306,01	-351,86	418,86
Витрати на гривню доходу	0,93	1,17	0,74	0,24	-0,43	25,81	-36,75	-20,43

Показники	Рік		Абсолютний приріст
	2019	2020	2020 / 2019
Коефіцієнт співвідношення витрат	1,32	1,04	-0,28
Зміна прибутку за рахунок зміни витрат, тис грн	134 063,22	17 531,85	-116 531,37
Коефіцієнт співвідношення доходів	1,05	1,32	0,27
Зміна прибутку за рахунок зміни доходу тис грн	-111 371,41	118 188,79	229 560,2
Зміна прибутку за рахунок зміни витрат на 1 гривню доходу, тис грн	-1 548 553,81	1 643 345,36	3 191 899,17
Загальна сума впливу факторів, тис грн	-1 299 752	1 779 066	3 078 818

Джерело: розраховано авторами.

Поточна динаміка витрат вплинула на прибуток АТ «Укртелеком» протягом періоду 2018-2020 рр. у розмірі 0,0178 млрд. грн. Прибуток АТ «Укртелеком» змінився через зміну доходу протягом періоду 2018-2020 рр. на 0,118 млрд. грн. Частка витрат в доходах привела до зміни прибутку на 1,643 млрд. грн. Сума впливу всіх факторів становить 1,779 млрд. грн (табл. 2).

Отже, кожна сфера економіки характеризується своїми особливими умовами, які формують об’єктивний ландшафт для здійснення діяльності. Неможливо домогтися високої рентабельності, якщо в цілому в галузі спостерігається постійна деградація. АТ «Укртелеком» є найбільшим оператором фіксованого зв’язку та лідером серед провайдерів Інтернету в Україні, що надає широкий спектр телекомунікаційних послуг в усіх її регіонах. Має досить широкий спектр здійснюваної діяльності, що характеризується результативністю та прибутковістю, низьким рівнем банкрутства та задовільним рівнем платоспроможності, що позитивно відображається на фінансовому стані АТ «Укртелеком» за даними проведеного фінансового аналізу показників фінансової звітності підприємства.

Список використаних джерел:

4. Офіційний сайт ІТ «Ю-контрол». URL: https://youcontrol.com.ua/

Паянок Т.М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Кричфалушій Аліна,
Макарицька Тетяна
здобувачі другого
(магістерського) рівня освіти
Університет державної фіскальної служби
України

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Застосування економіко-математичних методів за допомогою прикладних програм широко застосовується, як на макро-, так і на мікрорівнях [1]. Розглянемо кореляційну залежність за допомогою прикладної програми R-studio наступних показників: чисельності населення (population – X1), середньорічної заробітної плати (wages – X2), урожайності пшениці (wheat yield – X3), виробництва хліба (bread production – X4), споживання хліба (consumption of bread – X5), споживання хліба на 1 особу (bread per person – X6), кількості кг хліба на середню заробітну плату (amount of bread – X7), середньорічного курсу долара (course – X8) та результативної ознаки валового прибутку (gross profit – Y). Динамічний ряд взято за 2000-2021 рр., що складає 21 спостереження. Базою дослідження взято підприємство хлібопекарської галузі, а саме його валовий прибуток, форма 2 «Звіту про фінансові результати». Матриця парних коефіцієнтів кореляції представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Матриця парних коефіцієнтів кореляції підприємства

	gross profit	population	wages	wheat yield	bread production	consumption of bread	bread per person	amount of bread	course
gross profit	1								

population	-0,948	1							
wages	0,981	-0,913	1						
wheat yield	0,762	-0,775	0,723	1					
bread production	-0,966	0,984	-0,935	-0,793	1				
consumption of bread	-0,977	0,984	-0,965	-0,761	0,975	1			
bread per person	-0,930	0,953	-0,891	-0,655	0,961	0,936	1		
amount of bread	0,512	-0,640	0,478	0,490	-0,661	-0,572	-0,683	1	
course	0,928	-0,905	0,917	0,715	-0,897	-0,924	-0,852	0,294	1

Джерело: розраховано авторами за даними [2, 3, 4].

Аналізуючи коефіцієнти кореляції між ендогенною змінною (результуючим показником) та екзогенними змінними, можна зробити висновок про тісний зв'язок практично з усіма факторами, оскільки, значення є більшими за 0,7. Необхідно зауважити, що парний коефіцієнт кореляції чисельності населення (r=-0,948), виробництва хліба (r=-0,966), споживання хліба (r=-0,977), споживання хліба на 1 особу (r=-0,93) має сильний обернений зв'язок. Тобто зростання даного показника зменшує валовий прибуток підприємства. Кореляція Пірсона по середньорічній заробітній плати (r= 0,981), урожайності пшениці (r= 0,762) та середньорічному курсі долара (r= 0,928) має сильний прямий зв'язок. Кількість кг хліба купленого на середню заробітну плату має середній зв'язок (r=0,512) і валовим прибутком підприємства.

Результати кореляційного аналізу дозволяють зробити припущення про мультиколінеарність – лінійну залежність між факторними ознаками, яка негативно впливає на результати регресійного моделювання, а саме параметри моделі. Факторні ознаки між собою мають значення парного коефіцієнта кореляції більші за 0,9. Кількісно підтвердимо в моделі наявну мультиколінеарність за допомогою за допомогою розрахунку дисперсійно-інфляційних коефіцієнтів через використання функції vif (рис.1).

```
> # дисперсійно-інфляційний фактор
> vif(model)
          log(population)                 log(wages)           log(wheat.yield)
                178.614130                 186.133473                   4.402418
    log(bread.production) log(consumption.of.bread)      log(bread.per.person)
                 70.220718                  98.002026                  42.158024
     log(amount.of.bread)                log(course)
                 57.622588                 117.670776
```

Рис.1. Розрахунок дисперсійно-інфляційних коефіцієнтів підприємства

Джерело: розраховано авторами за даними [2, 3, 4].

Оскільки дисперсійно-інфляційні коефіцієнти для всіх факторів, окрім урожайності пшениці є більшими за 10, можна стверджувати, що в моделі наявна мультиколінеарність.

Отже, виходячи з того, що дані фактори корелюють між собою, в подальшому доречно побудувати рідж-регресію. Це один з методів регуляризації, який виконує певні «коригування» відхилень від нормального розподілу залишків для забезпечення надійності і ефективності оцінок параметрів регресії. Цей метод передбачає коригування невиправдано великих значень оцінок, причому його величина пропорційна величині параметра λ, за допомогою якого можна налаштовувати алгоритм підгонки моделі і отримати більш стійке рішення. Метод рідж-регресії (ridge regression) реалізує класичну L2-регуляризацію Тихонова.

Для знаходження оптимального регуляційного параметра λ доцільно використовувати узагальнену перехресну перевірку на основі зовнішнього критерію кросс-валідації GCV (generalized cross-validation).

Список використаних джерел:

1. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В.М. та ін. К.: ЦП «Компринт», 2019. 426 с.
2. Новицька Н.В., Паянок Т.М., Параниця Н.В., Богдан С.В. Аналіз даних за допомогою R. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 295 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення 30.10.2021).

Офіційний сайт ІТ «Ю-контрол». URL: https://youcontrol.com.ua/(дата звернення 30.10.2021).

Середа Єлизавета
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.
доцент, канд. економ. наук,
доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної
Фіскальної служби України

ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ В МЕДИЦИНІ

Сучасна медицина не може обійтися без статистики, більш того, сфера застосування аналізу даних в медицині постійно розширюється. Статистичні методики дозволяють отримати відповіді на багато важливих питань, встановити факти, виявити закономірності та залежності тощо. Результати дослідження залежать від якості статистичних даних та статистичних методів, які використовуються. В більшості публікацій медичних досліджень, окрім класичних статистичних методів, таких як аналіз виживання або статистичні тести, використовуються також передові методи аналізу даних, такі як штучні нейронні мережі та дерева рішень.

Статистичні методи надають багато переваг не тільки в сферах медичних досліджень, а й в управлінні медичними підрозділами, вони сприяють підвищенню якості обслуговування пацієнтів та ефективності використання ресурсів [1, с. 27].

Статистика та інтелект – це галузі науки, що з використанням відповідних IT-інструментів, які вільні від виснажливої ручної обробки даних, стають потужним інструментом для кращого розуміння досліджуваних явищ [2, с. 92].

Будь-які методи обробки даних так чи інакше використовуються для структурування та аналізу наявної інформації. За останні роки методи статистичної обробки даних у медицині не зазнали значних та докорінних змін. Між тим розвиток

інформаційних технологій та цифровізація всіх сфер економіки та управління значно розширюють коло використання статистичних методів. Використання пакетів обробки статистичних даних для потреб медицини наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Хронологія розвитку пакетів прикладних програм для обробки й аналізу даних в медицині

Роки	Основні пакети аналізу даних	Операційні системи
1970-1985	SSP, BMDP, SAS	
1985-1995	Statgraphics, STATA, SAS, Systat, STADIA, МЕЗОЗАВР, САНІ, Евріста, Клас-майстер тощо	DOS
1995-2021	Statgraphics Plus, SAS, SPSS, Statistica, Excel тощо	Windows

Джерело: складено автором за [3]

Завдяки прикладним програмам проводиться статистична оцінка медичних даних за кореляційного, факторного, дискримінантного, кластерного, дисперсійного, регресійного, спектрального тощо аналізу. Прикладні пакети дозволяють будувати математичні моделі, планувати експерименти та здійснювати багатомірні статистичні аналізи. Визначені методи можуть бути застосовані длянаступних цілей:

1) проведення клінічного обстеження пацієнта;

2) здійснення лікувальних та реабілітаційних заходів пацієнтів;

3) дослідження ефективності різних процедур, вивчення зв’язків між процедурами та їхніми наслідками;

4) проведення дослідів щодо захворюваності (динаміка, періодичність, наслідки);

5) захворюваності, виявлення періодичності захворюваності;

6) контролювання якості й надійності лабораторних досліджень;

7) організація зберігання, збору і передачі клінічної інформації [4, с. 69].

Використання інформаційних технологій значно розширює колостатистичного аналізу у діагностиці, ведення пацієнта, його історії хворобитощо.

Отже, сучасний фахівець медичної галузі повинен мати чітке розуміння про

існуючі статистичні методи, правильно їх використовувати та володіти навиками використання статистичних пакетів прикладних програм, а також правильно формулювати завдання та інтерпретувати отримані результати.

Список використаних джерел:

1. Гланц С. Медико-биологическая статистика: Пер. с англ. М.: Вильямс, 1999. 236 с.
2. Голованова І.А., Бєлікова І.В., Ляхова Н.О. Основи медичної статистики: навчальний посібник для аспірантів та клінічних ординаторів. Полтава, 2017. 115 с.
3. Гойко О.В. Сучасні технології обробки й аналізу медичних даних. *Медична інформатика та інженерія*, 2009. №4. С. 39–44.
4. Біостатистика / за заг. ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка. К. : Книга плюс, 2009.
5. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.
6. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Сіротко Юлія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

СТАТИСТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Однією з актуальних задач сучасного суспільства є визначення ефективності його економічного розвитку. Критерієм такого розвитку виступає здатність економіки підтримувати певний стан на протязі відносно довгих проміжків часу, а оцінку ефективності здійснювати за умов наявності базових індикаторів.

Фактичний стан та періоди розвитку економіки будь-якої країни є різним за набором визначальних характеристик й мають різний період часу за умов стійкості. Оцінити стан та рівень стійкості, провести порівняльний аналіз – є трудомісткою та складною задачею що потребує постійного удосконалення як методології, так й інструментарію.

На сьогодні підвищення якості інформаційних ресурсів та забезпечення переліку переваг за умов їх використання задля аналізу та прогнозування є реальним при здійснення гармонізації методології Системи національних рахунків (СНР) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Масив інформації, що відповідає за своїми організаційними функціями ринковій економіці містить сучасна версія СНР – 2019. Показники, що включаються до складу СНР будуються для послідовних часових періодів й забезпечують формування інформаційної бази для оцінки стану та динаміки розвитку економіки, моніторинга її параметрів, аналізу взаємозв’язку національної економіки з іншими країнами світу.

Діюча версія СНР є системою інтегрованих й узгоджених макроекономічних рахунків, що формуються на основі прийнятих в міжнародній статистиці концепціях, класифікаціях та принципах побудови.

Ґрунтуючись на тому, що послідовність й зміст рахунків СНР визначається положенням сучасної економічної теорії, а принцип відбиття економічних операцій – базовими положеннями бухгалтерського обліку, прийнята в певній країні система обліку на рівні класифікаційних ознак та утворення чіткої системи на рівні цих ознак дозволить відстежувати вплив факторів на систему обліку в кожній країні.

Таким чином, типологія націлена на відбиття структури системи, вияв закономірностей, котрі дають змогу передбачати існування невідомих й складних з позицій зіставлення ситуацій[1].

Структурування та аналіз інформації здійснюється певними методами обробки даних. Для вирішення задач структурування даних з великою кількістю різнорідних параметрів доцільно використовувати такі методи:

кластерний аналіз – який не обмежує число параметрів, що аналізуються, й тому, передбачає можливість комплексної характеристики існуючої проблеми;

факторний аналіз – котрий визначає складні взаємозв'язки явно заданих ознак за якими стоїть відносно більш проста структура, що відбиває найбільш суттєві риси явища, що вивчається, тоді як зовнішні ознаки є функціями скритих загальних факторів, які визначають цю структуру;

нейронні мережі – що виокремлюють значимі фактори котрі можуть бути згруповані: система намагається мінімізувати помилку, автоматично змінюючи внутрішні параметри змістовної сутності того яку роль грає той чи інший параметр в текстових даних та яку ступінь важливості він має;

дерево рішень є способом подання даних в ієрархічно послідовній логічній структурі;

регресійний аналіз дає змогу визначити наявність й характер зв'язку поміж змінними;

дискримінантний аналіз є інструментом статистики, що використовується для прийняття рішення чи дійсно групи є відмінними поміж собою й яким чином;

кореляційний аналіз визначає наскільки схожі в своїй поведінці різні змінні[2].

Поєднання важливої інформації щодо існуючих процесів у суспільстві з можливістю застосування методів статистичного аналізу щодо надання адекватних результатів в однорідному середовищі доцільне за умов виокремлення однорідних періодів розвитку. Для аналізу часового ряду порядок у послідовності є суттєвим. Звідсіля, час виступає одним з визначальних факторів дослідження однорідної сукупності, котра має елементи неузгодженості показників. Різновидом типологічного групування з урахуванням фактору часу є періодизація.

Вирішити задачу однорідності даних з урахуванням майже всіх характеристик процесу, що досліджується можливо з застосуванням комплексної періодизації динамічних рядів, що реалізується методом багатовимірної середньої та методами факторного чи кластерного аналізу.

Таким чином, проведення типологічного групування з метою виокремлення якісно однакових періодів забезпечить процес порівняння за структурою сукупності, а застосування прийомів періодизації дасть змогу звести до мінімуму протиріччя, що існують поміж однорідністю сукупності та достатньо великим числом спостережень, які повинні знаходитись в пропорції від числа факторів, що виокремлюються дослідником для досягнення поставленої мети.

Отже, розглянута послідовність умов коректної оцінки економічного зростання дозволить: знизити рівень помилки при формуванні вихідного масиву даних, сформувати систему оцінюючих показників, що буде максимально адекватно відбивати реальну ситуацію, підібрати метод аналітичної оцінки певної задачі виходячи з мети дослідження та запитів споживача інформації.

Список використаних джерел:

1. В. В. Глинський. Методи типології даних в соціально-економічних дослідах: авторефер. дис. докт. екон. наук. 2019.

2. А. И. Орлов. Нова парадигма математичних методів економіки". *Економічний аналіз: теорія и практика*, 2019. № 36 (339). С.25 – 30.

3. Остапенко Я. О. Економічна статистика: проблеми та перспективи розвитку. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні :

матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня-1 червня 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Тернопільський нац. економічний ун-т [та ін.]. Тернопіль,2018.С.254–256.–URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29620/1/254.PDF

4. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Слободянюк Катерина,
здобувач другого
(магістерського) рівня освіти
Науковий керівник:
Паянок Т. М.,
доцент, канд. екон. наук,
завідувач кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики;
Університет державної
фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

Демографічна ситуація будь-якої країни є одним з основних показників соціального та економічного розвитку. Населення країни проявляється у вигляді трудових ресурсів, споживачів економічних ресурсів та як суб'єкт економічних відносин в цілому. Для України характерна демографічна криза. Так як з кожним роком кількість наявного населення все більше знижується.

За даними державної служби статистики України, 3 2000 року по 2020 рік, кількість населення знизилась з 49429,8 тис. осіб до 41902, 4 тис. осіб (на 7 527,4 тис. осіб). Протягом 2000-2014 рр. спостерігалося поступове зниження кількості наявного населення, в середньому по 2000 тис. осіб за 5 років. Але у зв'язку з анексією Криму та частини територій Донецької та Луганської області з 2015 року в статистику не враховується населення, що проживає на даних територіях, тому спостерігається значне зниження кількості населення з 2014 по 2015 рік (на 2497,3). З 2015 до 2020 року спостерігалося така ж тенденція до зниження і до 2014 року. Зміни в кількості наявного населення відображені на рис. 1.1.

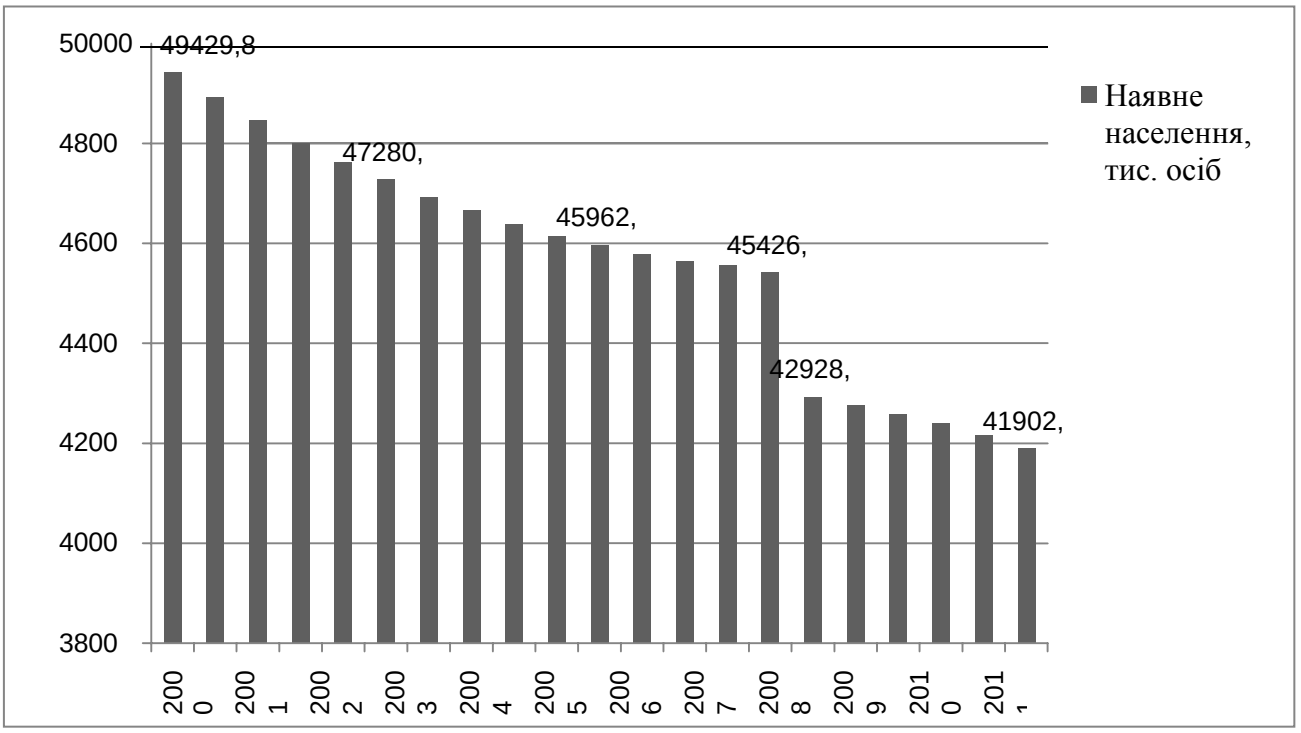

Рис. 1.1. Динаміка кількості наявного населення в Україні протягом 2000 - 2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [1].

До основних причин зниження кількості населення можна віднести:

- низький рівень народжуваності та високий рівень смертності;
- низький рівень доходів населення;
- конфлікт на сході України;
- виїзд молоді на постійне проживання за кордон;
- низька якість медичного обслуговування;
- трудова міграція;
- соціальна незахищеність населення тощо [2, с. 305].

Головним чинником, що впливає на демографічний потенціал країни є природний рух населення, тобто співвідношення народжуваності та смертності. Коли показники народжуваності перевищують показники смертності – йде мова про природний приріст. В Україні протягом останніх 20 років спостерігається зворотна ситуація. На сьогодні не має ні одної області в Україні де смертність перевищує народжуваність. Розглянемо детальніше зміни в показниках народжуваності та смертності на рис. 2.

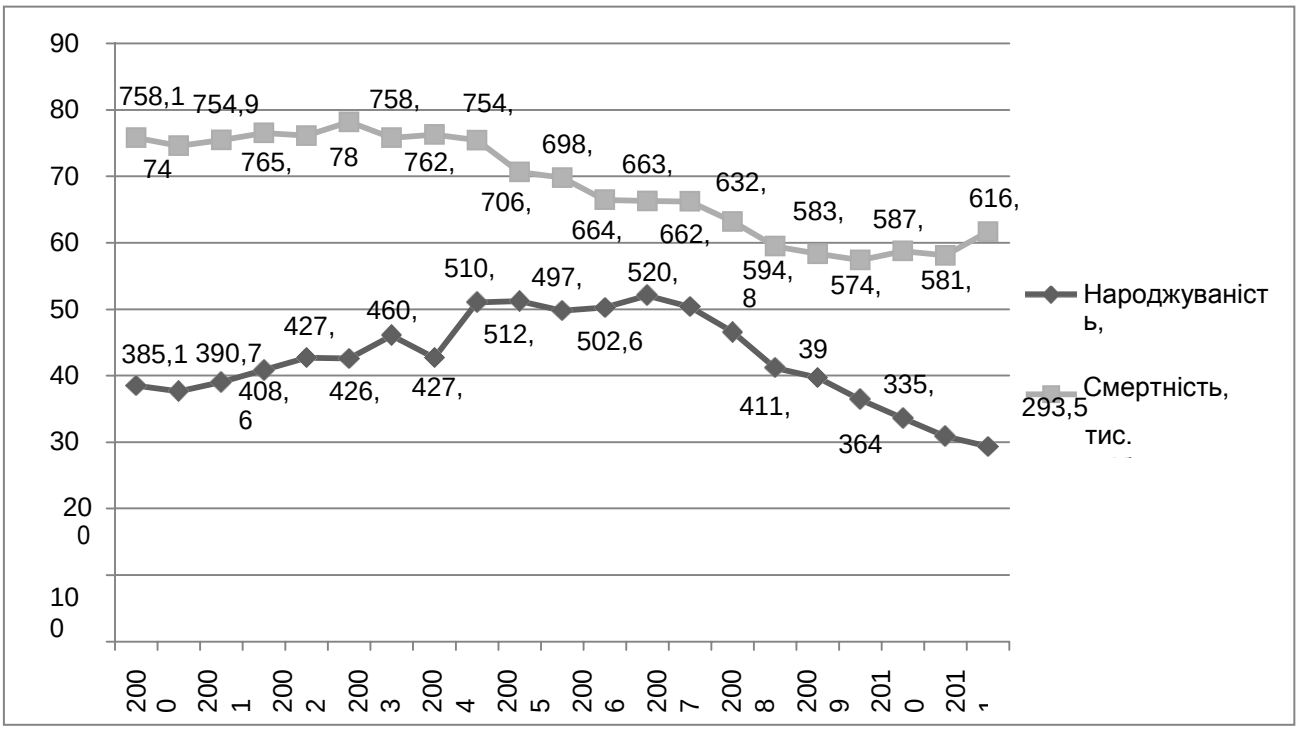

Рис. 1.2. Динаміка зміни народжуваності та смертності в Україні протягом 2000 – 2020 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [1].

Аналізуючи показники на рис. 1.2, можемо зробити висновок, що протягом 2000 – 2020 рр. спостерігалося зменшення смертності населення (з 758,1 тис. осіб до 616,8 тис. осіб). Народжуваність також знизилася з 385,1 тис. осіб до 293,5 тис. осіб, але в період з 2000 року по 2012 рік спостерігалося зростання даного показника (до 520,7 тис. осіб), потім його значення пішло на спад. Це свідчить про те, що серйозною демографічною проблемою для України є досить високий рівень смертності населення. Природний рух населення у 2020 році характеризується суттєвим перевищенням числа померлих над новонародженими: на 100 померлих – 47 народжених. Хоча у 2019 році на 100 померлих припадало 53 народжених.

Отже, демографічна ситуація в Україні характеризується як кризова. На таке становище вплинуло багато різних факторів, а особливо від'ємний природний рух населення. Якщо така тенденція буде спостерігатися й надалі, то через 20 років, кількість наявного населення в Україні буде становити менше 35 000 тис. осіб. Тому державі необхідно прийняти відповідні заходи, щодо покращення наявного стану демографічної ситуації в країні.

Список використаних джерел

1. Демографічна та соціальна статистика. *Державна служба статистики України:* [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm. (Дата звернення – 15.09.2021р.).

2. Ливдар М. В., Ярошевич Н. Б., Степанова А. В. Демографічна ситуація в Україні: проблеми та шляхи її вирішення. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 6 (17). С. 304-309.

Токар Вікторія,
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри
управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

ЗАКОН ВЕЛИКИХ ЧИСЕЛ ТА ЙОГО РОЛЬ У СТАТИСТИЦІ

Закон великих чисел є одним із основних законів, за допомогою яких статистика вивчає явища суспільного життя. Це дозволяє зрозуміти, чому з великої чисельності випадкових зв'язків можна встановити модель росту суспільних явищ.

Закон великих чисел виражає аргумент випадковості і необхідності. Завдяки взаємній винагороді випадкових аномалій середня величина, розрахована на цінність такого ж виду, стає типовою, що відображає вплив безперервних та важливих дійсностей за цих умов місця і періоду.

Тому його суть в тому, що певна міра правильності в числах, утворених великою кількістю спостережень, є, але її неможливо виявити в кількох фактах. Тенденції та закономірності, виявлені законом великих чисел, дійсні тільки як популярні спрямування, і не можуть бути використані як закон кожної ситуації.

Відповідно до положення про математичну статистику, сукупна дія сукупності випадкових чинників може спричинити невипадкові результати. Першим зразком дії цього положення може бути те, що частота та ймовірність випадкових подій зближуються зі збільшенням кількості тестів.

Так прикладом може бути підкидання монетки.

На який бік впаде монетка, залежить від багатьох непередбачених факторів: як вона розміщена на руці експериментатора, висоти підкидання, потужності кидка,

скорості тощо.

Однак, провівши достатню кількість експериментів, незалежно від впливу цих чинників, можна сказати, що експериментальна ймовірність наближена до теорії.

Якщо досліджувати значну кількість явищ, то можна виявити дію закону великих чисел, так як випадкові викривлення, характерні всім особливим явищам, нівелюють одне одного в цілому. Скажімо, чоловік може жити довше жінки, проте статистика свідчить, що середній період життя чоловіків на 5-6 років коротша, ніж у людей жіночої статі, а смертність чоловіків у 2-3 рази вища, порівняно з жінками того ж самого віку.

Статистичний закон – це закономірність, яка проявляється лише у вигляді достатнього числа однорідних окремих частин для утворення множини. Іншими словами, кожна окрема частина може бути не в змозі підтвердити існування шаблону, оскільки його існування в кожному елементі можливе. По-іншому, статистична модель існує лише в групі одиниць, яка називається статистичною сукупністю.

Також відповідно до закону, поки є достатньо одиниць дослідження, можливо знайти модель, яка не залежить від окремих випадків. При додаванні великої кількості окремих фактів випадкова неправильність зникає і з’являються інші закономірності, які не можна знайти при вивченні кількох одиниць сукупності [1].

Однак закон великих чисел не може обумовити ні рівня соціальних явищ, ні динаміки. Це призведе тільки до взаємної компенсації властивих особливим одиницям фактичної сукупності певних викривлень, дозволяючи виявити вплив об’єктивної необхідності розвитку в ній суспільних фактів.

В свою чергу, закон великих чисел відіграє важливу роль в економічній статистиці. Теорія великих чисел дуже важлива для всіх учень, зокрема для тих, в яких часто використовується теорія ймовірностей і статистики. Його роль і застосування впливають на об’єкти статистичних досліджень і глибше вивчають їх. Можна створити вибірку випадкових величин, беручи до уваги закон великих чисел і враховуючи важливі статистичні процеси, засновані на цій закономірності.

Ще закон великих чисел говорить про кількісні закономірності великої кількості явищ, і вони чітко виражені в їх великій кількості. Закон великих чисел в економіці та економічній статистиці є одним із важливих об’єктивних законів, що

супроводжують формування великомасштабних моделей соціально-економічних процесів.

Зв’язок між статистичною закономірністю та законом великих чисел: статистична закономірність притаманна не певним одиницям, а притаманна всій групі в цілому, що може виявитися лише у значній кількості спостережень[2].

Статистична закономірність, при якій неминучість невіддільна від можливості в кожній ситуації і проявляється тільки як закономірність у багатьох явищах. Природа статистичного закону: статистична закономірність стійка, тобто стабільна і повторювана під час повторних досліджень.

Отже, закон великих чисел – це ряд теорем ймовірності, які виражають загальну норму, відповідно до якої спільна дія великої кількості випадкових факторів за певних загальних умов призводить до результатів, які майже не мають відношення до ситуації. Суть цього закону полягає у зникненні випадкових елементів, пов’язаних з індивідуальними характеристиками, у комплексних показниках.

Список використаних джерел:

1. Закон великих чисел та його використання у статистиці. URL:. https://otherreferats.allbest.ru/economy/00537790_0.html#text

2. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

3. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

Токарчук Ольга
здобувач другого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я. О.,
доцент, канд. екон. наук,
кафедри управлінського обліку, бізнес-
аналітики та статистики
Університет державної
фіскальної служби України

СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Відсутність централізованого контролю фінансового ринку, динамічне поширення економічних криз та нестабільність функціонування різних соціально-економічних сфер призводять до збільшення видатків, які держава не в змозі перекривати за допомогою доходів.

Дана нестійка економічна ситуація може призвести до перебоїв у функціонуванні державного апарату та невиконання поставлених цілей державою. Способом стабілізації економіки виступає державне запозичення, яке здатне удосконалювати роботу фінансового ринку країни.

Державний борг виступає інструментом регулювання фінансового становища в період, коли видатки вже знаходяться в обігу, а резерви скорочуються до мінімально допустимого значення.

Надмірні державні запозичення в подальшому призводять до негативних наслідків, адже в такому випадку виплата боргу супроводжується значною сумою за відсотковою ставкою. Як наслідок замість фінансування трансформаційних процесів удосконалення соціально-економічної сфери, доходи держави спрямовуються на погашення державних запозичень.

Станом на останнє десятиліття Україна активно використовує запозичення для покривання видатків бюджету, як наслідок з кожним роком держава все більше проявляє борговий характер.

Динаміку обсягу державного боргу України за 2013 – 2020 роки продемонстровано на рисунку 1.

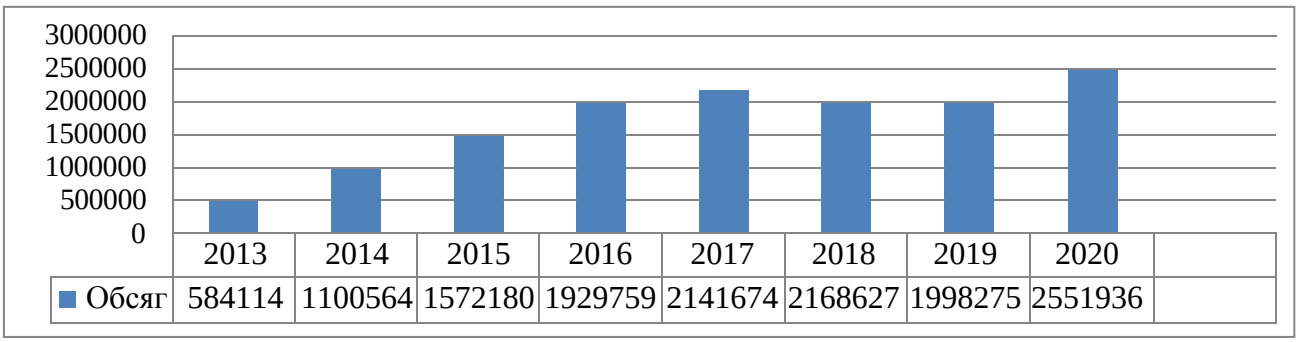

Рис.1. Обсяг державного боргу України за 2013-2020 рр, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [1]

За даними рисунка 1 можна простежити, що в порівнянні з 2013 роком, у 2014 році сума державного боргу України зросла майже вдвічі. Такі суттєві зміни зумовленні початком ведення війни на території країни, що призвело до економічної кризи та нестабільного становища держави.

Станом на початок 2019 року державний борг зменшився у порівнянні з попередніми роками, але з приходом 2020 року Україна на фоні таких глобальних процесів, як пандемія, вимушена збільшувати державні запозичення для вирішення соціально-економічних проблем країни.

Для аналізу боргового характеру країни, використовують такі статистичні показники, як співвідношення динаміки державного боргу і ВВП держави, що зображенні в таблиці 1.

У таблиці 1 відповідно до розрахунків у період 2014-2020 років співвідношення державного боргу і ВВП перевищує 50%, що означає економічну залежність України від глобальної системи економіки. Що супроводжується негативними наслідками для соціально-економічних процесів, оскільки значна частина доходів країни витрачається на погашення боргу.

Таблиця 1

Співвідношення державного боргу та ВВП за 2011-2020 рр.,%

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Держборг	51551	584111	11004	15720	192979	214164	216867	199825	255196
ВВП	14089	14541	15668	19798	23832	29820	35586	39744	419412
Держборг/ ВВП	37%	40,1%	70,2%	79,4%	81,0%	71,8%	60,9%	50,3%	60,8%

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Отже, сучасна ситуація, яка склалася в економічній сфері України, показує, що відсутність налагодженого функціонування економічної системи та поширення економічних криз спричинили нестабільну ситуацію в країні. Доходів держави не вистачає для фінансування усіх видатків країни. Саме тому залучаються інструменти для регулювання фінансового становища. Основним з них виступає державний борг, який забезпечує постійне функціонування соціально-економічної системи країни.

Але зловживання державними запозиченнями призводить до певних негативних наслідків, серед яких те, що в основному борг країні надається за невигідною відсотковою ставкою. Як наслідок замість фінансування трансформації соціально-економічної сфери, доходи держави спрямовуються на погашення державних запозичень.

Список використаних джерел

1. Звітність Державної казначейської служби України URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/2021-11 (дата звернення 19.10.2021).

2. Сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika (дата звернення: 19.10.2021).

3. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

4. Краєвський В. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В. Статистика. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 218 с.

Чепіль Софія
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Остапенко Я.О.,
доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики
Університет державної фіскальної служби
України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Розвиток економіки напряму залежить від співпраці країни з іншими державами.

Сукупність зовнішньоторговельних відносин між різними країнами формує міжнародну торгівлю.

Основними показниками, що характеризують зовнішню торгівлю, є: торгове сальдо, тобто різниця між імпортом і експортом за певний проміжок часу, і зовнішньоторговельний оборот [1].

Показниками, що відображають, в свою чергу, участь країни в міжнародній торгівлі, є експортна та імпортна квота, які показують, яка частка всієї виробленої в країні продукції реалізується на світовому ринку і яка частка імпортованих товарів і послуг у внутрішньому споживанні відповідно [2].

Статистичне вивчення зовнішньої торгівлі являє собою статистичну галузь зовнішньоекономічної діяльності, що характеризує поточний стан і перспективи розвитку торговельно-економічних взаємин держави з іншими країнами [3].

За даними Державної служби статистики України, в першій половині 2021 року обсяг зовнішньої торгівлі товарами зріс на 29,5 % .

Зростання з експорту становить на 30, 7%, що більше, ніж зростання з імпорту

на 28,3 % (рис.1).

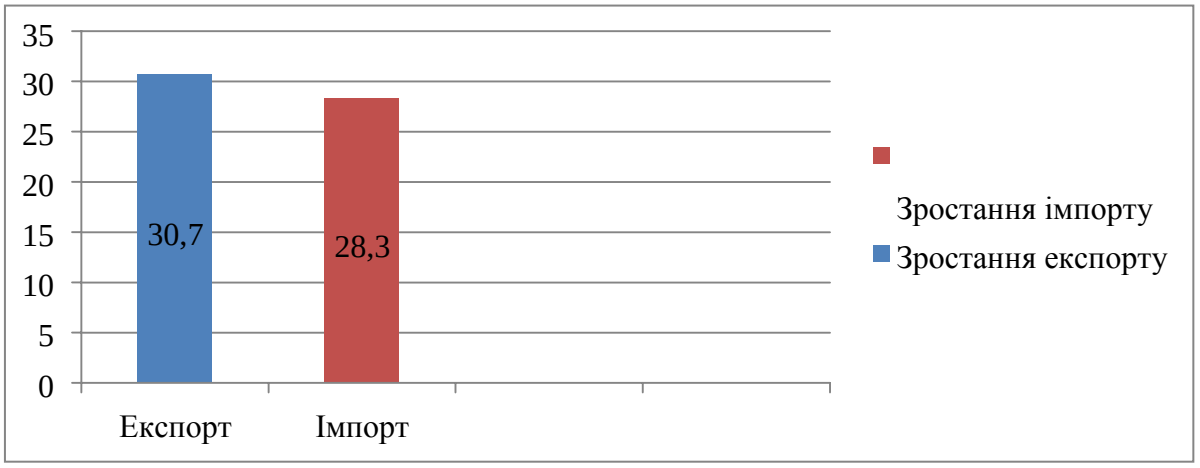

Рис. 1. Зростання експорту та імпорту у % першому півріччя 2021 року

Джерело:побудовано автором за [4]

Відповідно негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами зменшилося. У 2020 році воно складало 1, 4 млрд. дол., у першому півріччі 2021 року показник зменшився до 1,3 млрд. дол.

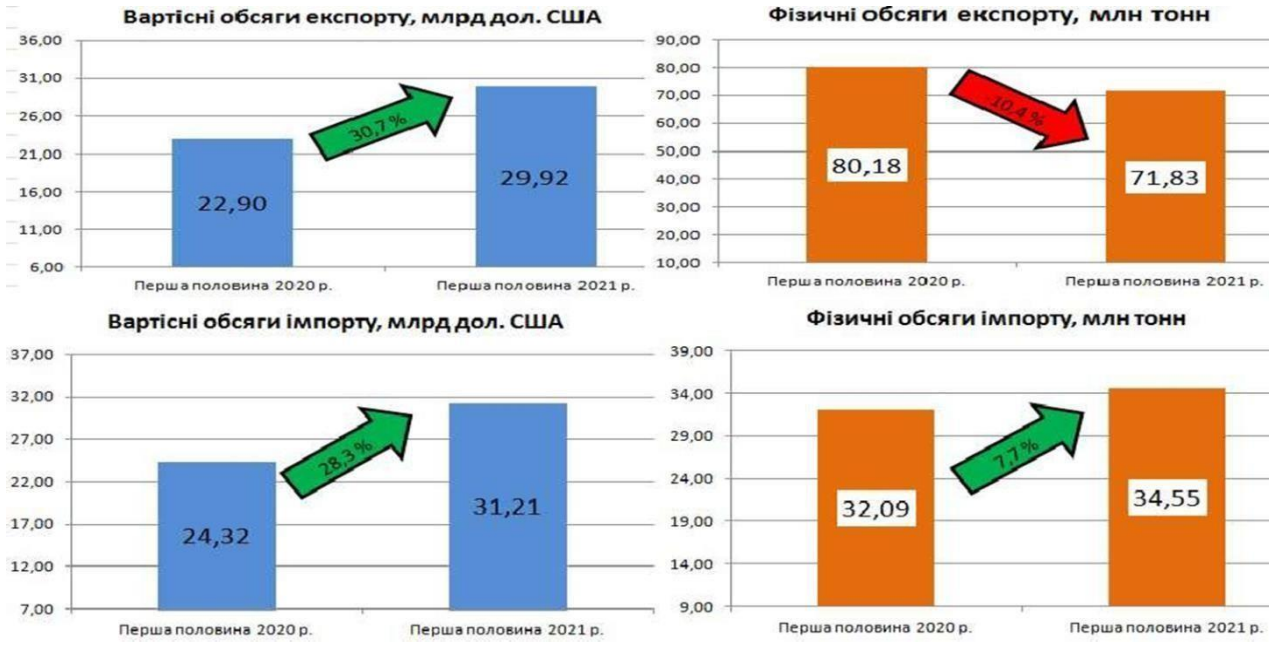

Рис. 2. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами України у першій половині 2021 р.

Джерело: [4]

Початок 2021 року характеризується збільшенням товарообігу на 17,2%[4]. Такий результат свідчить про часткове подолання кризи, спричинене пандемією коронавірусу.

Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами України у першій половині

2021р. відображена на рисунку 2.

Як видно з малюнку 2, вартісні показники експорту та імпорту товарів за підсумками першої половини 2021 р. у порівнянні з 2020 р. зросли. Фізичний же експорт країни зменшився на 10,4%, імпорт - збільшився на 7,7%.

На рисунку 3 відображено товарну структуру зовнішньої торгівлі України.

Рис. 3. Товарна структура експорту України, %

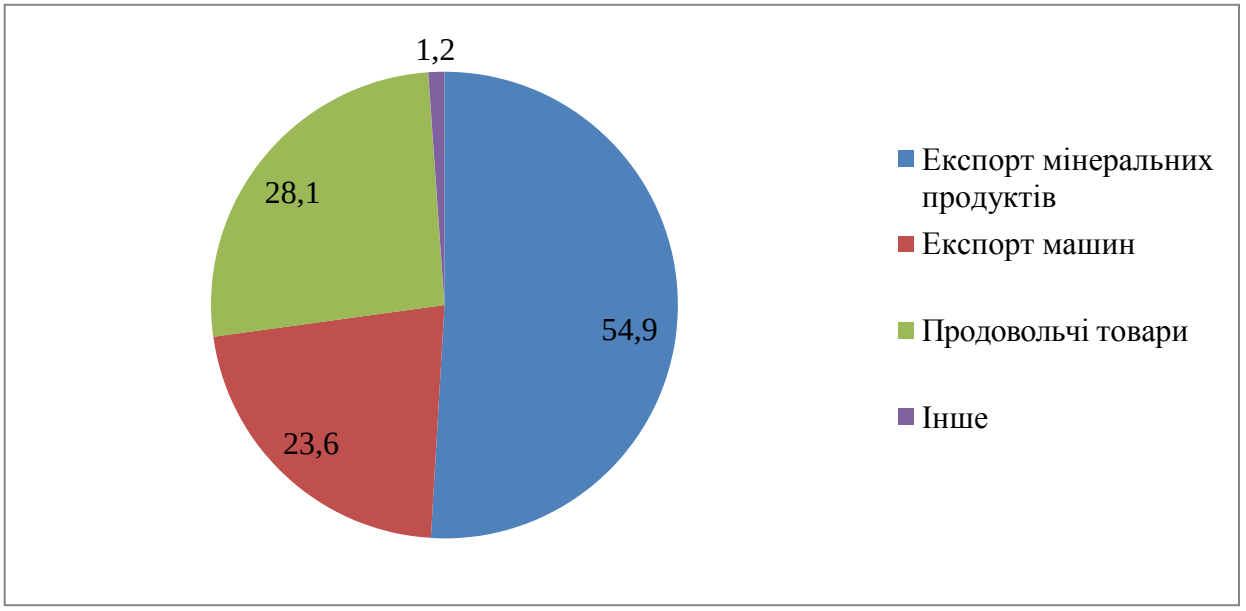

Джерело: побудовано автором за [4]

За рисунком 3, Україна найбільше експортує мінерельних продуктів, найменше – продовольчих товарів та інших.

Отже, зовнішня торгівля, як форма міжнародних відносин, сприяє покращенню економічного розвитку країни та посилює її конкурентоспроможність на зовнішньому ринку.

Список використаної літератури

1. Дідковська Б. Стан та перспективи України на товарних ринках ЄС. *Формування ринкових відносин в Україні*: *[Зб.наук.праць]*. К.:НДЕІ, 2006, 12(67), с.21-25.

2. Пашко, П. В., Ушаков, О. Ю., Паянок, Т. М., Остапенко, Я. О., Параниця, Н. В. Митна статистика України, 2020, 380с. URL:. http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/4907/1/4602_IR.pdf

3. Покришка Д. С. Динаміка зовнішньої торгівлі в Україні в умовах

трансформації внутрішніх і зовнішніхчинників зростання. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.,* 2015. № 5-6. С. 50–59.

4. Державна служба статистики України. URL:. http://www.ukrstat.gov.ua/

5. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М., Новицька Н. В., Задорожня Л. А., Дудко В. С., Задорожня Т. М., Остапенко Я. О., Параниця Н. В., Прокопенко В. В. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019, 426 с.

Ярошенко Маргарита
здобувач першого
(бакалаврського) рівня освіти
Науковий керівник:
Параниця Н.В.,
доцент, канд. екон. наук, доцент кафедри
управлінського обліку, бізнес-аналітики
та статистики
Університет державної Фіскальної
служби України

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Однією з головних причин низького рівня економічного розвитку України є саме безробіття. Це негативне явище економіки відносять до макроекономічної проблеми, яку формують такі чинники, як структурні зрушення в економіці; порушення збалансованості кількості працівників і кількості робочих місць; недостатній сукупний попит; сезонні коливання виробництва; науково-технічний прогрес, що збільшує диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили [1, с. 100]. Безробіття- це процес який становить масову загрозу для державного та суспільного добробуту, призводить до збільшення напруги на ринку праці, знижує трудову активність, тобто прямо відноситься до масових явищ, які вивчає статистика.

Оскільки стрімке зростання безробіття та падіння рівня зайнятості є однією з найважливіших проблем будь-якої країни світу загалом та України зокрема, то до її вирішення зверталася велика кількість науковців, серед яких можна виділити: А.О. Борищука , К.Д. Семенова, І.С. Зайцеву, Л.О. Шаульську та Н.А. Якимову, які охарактеризували явище безробіття не тільки в межах нашої країни, але й в рамках міжнародного значення [2, 3, 4]. Поняття безробіття науковці трактують по-різному, але в більш загальному визначенні– це соціально-економічне явище, за якого працездатне населення не має змоги вільно використовувати свій трудовий потенціал, внаслідок економічних, політичних чи соціальних чинників [5].

Важливими критеріями вивчення структури безробіття як соціальної категорії,

можемо виділити: стать; вік; соціально-професійні групи; рівень освіти; професійно-кваліфікаційні характеристики; рівень доходів і забезпеченості; причини й мотиви звільнення з роботи, всі ці показники дозволяють узагальнити та систематизувати інформацію для подальшого її використання.

Рівень безробіття — кількісний показник, який дорівнює відношенню кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного населення країни, розраховується за формулою [6]:

$$Р_{з.б.} = Ч_{з} / Ч_{п.н.} * 100\%, \quad (1)$$

де $Р_{з.б.}$ –рівень зареєстрованого безробіття, %; $Ч_{з}$ -загальна чисельність безробітних осіб; $Ч_{п.н.}$ –чисельність населення у працездатному віці [7].

За останні роки, в України відбулося багато змін, які негативно вплинули на рівень безробіття та зайнятості, останнім негативним фактором стало розповсюдження пандемії COVID-19, яка охопила весь світ, та значно підірвала соціально-економічний фундамент багатьох країн, адже супроводжується встановленням обмеження трудової діяльності. Для більш детального аналізу рівня безробіття, розглянемо динаміку кількості безробітних та рівень безробіття в Україні за 2018– 2021 рр. (таблиця 1) [8, с. 125; 10].

Таблиця 1

Рівень безробіття за даними 2018-2021 рр., тис. осіб

Роки	ЕАН	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття
2018	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%
2019	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%
2020	16017,8	15244,5	1673,3	9,9%
2021	16646,2	14935,6	1710,6	10,3%

Джерело: побудовано автором на основі [8,9].

Як показують дані таблиці 1, рівень безробіття за період 2018-2021 рр. мав тенденцію до зростання, внаслідок багатьох соціально-економічних, політичних та інших явищ та становить 10,3%. «За оцінками Нацбанку, у 2022 році рівень безробіття знизиться до 8,5% і збережеться на цьому рівні до кінця 2023 року» [10]. Порівнюючи показники рівня безробіття в порівнянні з країнами ЄС, де станом на кінець 2019-го початок 2020-го року (початок пандемії) він становив 2,0% в Чехії, в Німеччині 3,1%, а в Нідерландах 3,2%, Україна все одно займає останні місця рейтингу рівня

незайнятості населення (рис. 1) [11].

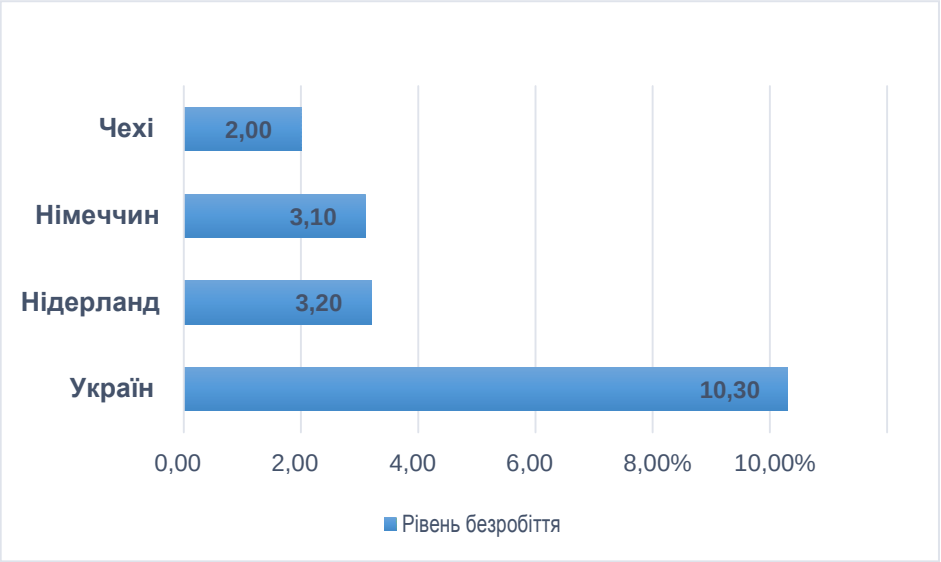

Рис. 1. Рівень безробіття країн ЄС та України

Джерело: побудовано автором на основі [11].

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна дійти висновку, що безробіття-це складне соціально-економічне явище, за якого працездатне населення не має змоги вільно використовувати свій трудовий потенціал, внаслідок економічних, політичних чи соціальних чинників. Найбільш точно динаміку руху явища безробіття показує статистичний аналіз, що збирає, узагальнює та систематизує інформацію про різноманітні соціально-економічні явища масового характеру. За проведеними статистичними дослідженнями встановлено, що рівень безробіття в Україні зростає та становить 10,3%, внаслідок економічних та негативних соціальних явищ (пандемія). Для врегулювання рівня безробіття, держава всіма способами намагається врегулювати ситуацію в країні, шляхом підтримання соціального добробуту суспільства на тлі складного періоду.

Список використаних джерел:

1. Кифляк В.І., Лесько Н.В. Соціанльно-економічний аналіз безробіття в

Україні. *Економіка та держава*.2019. № 1. С. 100-103.

2. Борищук А. О., Семенова К. Д. Аналіз рівня безробіття в Україні. *Статистика – інструмент соціальн-оекономічних досліджень: зб. наук. студ. пр.* Вип. 3. Ч. І. Одеса. 2017. С. 29–34.

3. Зайцева І. С. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу. *Управління розвитком*, 2016. № 11. С. 125–130.

4. Шаульська Л. О., Якимова Н. А. Проблеми тіньової зайнятості в контексті структурних трансформацій ринку праці: економічні науки. 01.04.2017. № 2. С.28–35.

5. Лисюк О. С. Безробіття як соціально-економічна проблема населення України. Зб. наук. праць ВНАУ. 2012. № 4 (70). С. 48–53.

6. Підберезня В.С. Соціальні наслідки безробіття в Україні. *22 Всеукр. Практ.-пізнав. Інтер.-конф. Дніпро.* URL: http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/52-dvadtsyat-druga-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/533-sotsialni-naslidki-bezrobittya-v-ukrajini

7. Причини, види та показники безробіття. URL: https://pidru4niki.com/12800528/ekonomika/prichini_vidi_pokazniki_bezrobittya

8. Зайцева І. С. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні. 25.03.2016. № 11. С. 125–130.

9. Рівень безробіття в Україні. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2021/

10. НБУ поліпшив прогноз зростання рівня безробіття у 2021 році до 9,1%. URL: https://ua.interfax.com.ua/news/economic/739632.html

11. Рівень безробіття в Україні – один з найвищих у Європі (інфографіка). URL: https://wz.lviv.ua/news/404497-riven-bezrobittia-v-ukraini-odyn-z-naivyshchykh-u- yevropi-infohrafika.